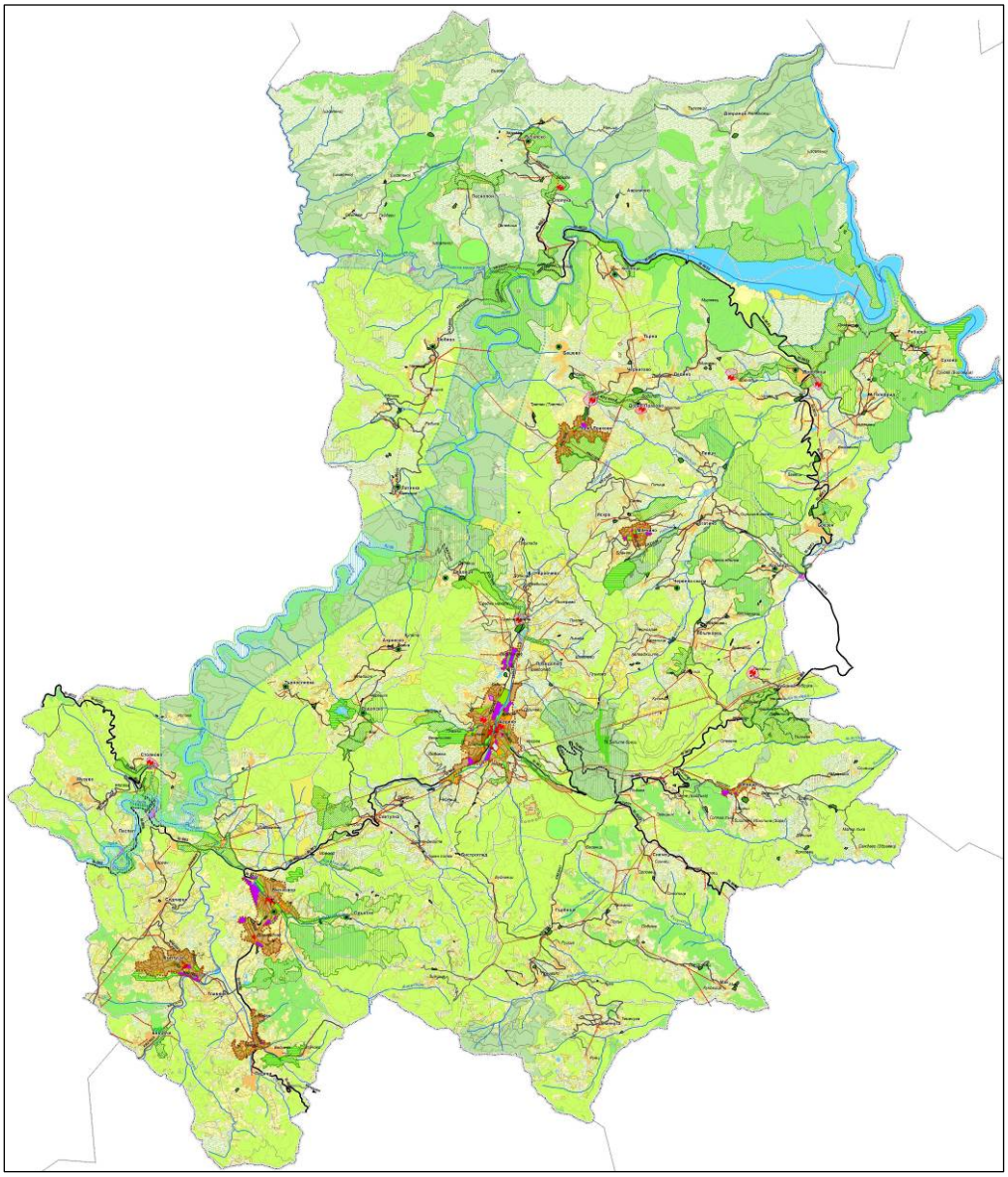
ВЪЗЛОЖИТЕЛ: ОБЩИНА АРДИНО

ОБЩ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА ОБЩИНА АРДИНО

ПРЕДВАРИТЕЛЕН ПРОЕКТ

Обяснителна записка

ИЗПЪЛНИТЕЛ: ДЗЗД „АРХСЕТ – ДИМИТРОВА - САЛДЖИЕВА“

Ръководител на проекта: арх. Хубена Иванова Салджиева, документ за ППП № 01103
Управител: арх. Петя Димитрова Петрова

София – Пловдив 2015

АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

Списък на проектантите, сътрудниците, консултантите и техническите лица, които участват в изпълнението на поръчката:

арх. Хубена Иванова Салджиева	Ръководител на екипа, Експерт 1

(печат на КАБ)

арх. Иван Чудомиров Делчев	Устройство на урбанизирани територии, Експерт 1
арх. Петя Димитрова Петрова	Недвижимо културно наследство, Експерт 2
арх. Васил Петров Шилев	Дейности по реализация на плана, допълнителен експерт
Стоян Димитров Йотов	Екология, Експерт 3
арх. Александър Димитров Слаев	Икономически анализи и прогнози, Експерт 4
Емилия Николова Ранчева	Социално-демографски анализи и прогнози, допълнителен експерт
инж. Любка Николаева Вучева-Вичева	Транспорт и комуникации, Експерт 5
инж. Надежда Парлакова	Транспорт и комуникации, допълнителен експерт
инж. Стефка Наумова Иванова	Водоснабдяване и Канализация, Експерт 6
инж. Стойчо Стоев	Водоснабдяване и Канализация, допълнителен експерт
инж. Вергиния Тодорова Петракиева	Електроснабдяване, Експерт 7
инж. Руси Русев	Електроснабдяване, допълнителен експерт
инж. Цветомир Христофоров Ботев	Топлотехника, Експерт 8
инж.Магдалена Здравкова Кожухарова	Физик, Експерт 9
Георги Димитров Терзийски	Екология, Експерт 10
инж. Стефчо Боянов Стойнев	Инженерна геология и хидрогеология, Експерт 11
инж.Красимир Василев Шаламанов	Географски информационни системи (ГИС), Експерт12
ланд. арх. Мария Иванова Ковачева	Ландшафт и зелена система, допълнителен експерт
инж. Матев	Напоителни системи , допълнителен експерт

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.
АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ	**2**
ГРАФИЧНИ МАТЕРИАЛИ	**6**
ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ	**7**
ПРИЛОЖЕНИЯ	**8**
ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ	**9**
I. ВЪВЕДЕНИЕ	**12**
II. ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА ОБЩИЯ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА ОБЩИНА АРДИНО	**12**
2.1. Цели на плана	**12**
2.2. Основни изисквания, на които е подчинено проектното решение	**13**
III. ИНФОРМАЦИОННА ОСНОВА НА ПЛАНА	**14**
3.1. От Заданието за изработване на Общ устройствен план на община Ардино	**14**
3.2. Актуализация и доразвитие на проучвателната основа на Плана	**18**
IV. ОБЩИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ТЕРИТОРИЯТА	**20**
4.1. Местоположение и граници	**20**
4.2. Селищна мрежа и урбанизация	**20**
4.3. Историческа справка. Културно наследство	**22**
4.4. Поземлен ресурс и собственост	**24**
4.5. Регионални връзки. Ситуиране на Община Ардино в мрежата от урбанистични центрове и ареали на национално, регионално и областно ниво	**26**
4.6. Стратегически и планови предвиждания за социално-икономическо и пространствено развитие на по-високите йерархически нива: НКПР 2013-2025, РПР-ЮЦР 2014-2020, ОСР-Кърджали 2014-2020	**39**
4.7. Предвиждания на Общинския план за развитие на община Ардино 2014 - 2020, отнасящи се към предмета и целите на ОУПО	**43**
4.7.1 Визия на ОУП на община Ардино	43
4.7.2. Мерки от ОПР на община Ардино 2014-2020, съотносими с предвижданията на ОУП за развитие на територията	45
4.8. Анализ на действащите Подробни устройствени планове и връзка с ОУП	47
V. ПРИРОДЕН КОМПЛЕКС	**50**
5.1. Природни ресурси. Релеф	**50**
5.2. Геоложки строеж. Полезни изкопаеми. Сеизмичност	**52**
5.3. Климат и почви	**53**
5.4. Води. Хидрографска мрежа, повърхностни и подземни води	**54**
5.5. Защитени зони и територии, природни забележителности и биоразнообразие	**56**
5.6. Ландшафт	**57**
VI. ОСНОВНИ ПАРАМЕТРИ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ	**66**
6.1. Демографска характеристика	**66**
6.2. Икономическо развитие на община Ардино	**69**
6.2.1. Общи предпоставки и фактори за икономическото развитие	69
6.2.1.1. Природно - географски предпоставки	*69*

6.2.1.2. Трудови ресурси	*63*
6.2.1.3. Инфраструктура	*72*
6.3. Развитие на първичния сектор	**74**
6.3.1. Селско стопанство. Растениевъдство и екологично земеделие	74
6.3.2. Животновъдство	78
6.3.3. Горско стопанство и дърводобив	81
6.3.4. Рибовъдство и дивечовъдство	84
6.3.5. Добив на полезни изкопаеми	85
6.4. Развитие на вторичния сектор	**87**
6.4.1. Дървопреработване	88
6.4.2. Енергетика	89
6.4.3. Машиностроене	92
6.4.4. Текстилна и шивашка промишленост	93
6.4.5. Хранително-вкусова промишленост	95
6.5. Развитие на третичния сектор	**89**
6.5.1. Услуги	97
6.5.2. Туризъм	98
VII. СОЦИАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА	**105**
7.1. Образование и образователна инфраструктура	**105**
7.2. Здравеопазване	**107**
7.3. Социални дейности и услуги	**107**
7.4. Култура и културна инфраструктура	**108**
7.5. Отдих. Спорт. Зелена система	**109**
VIII. ПРОГНОЗА ЗА УСТРОЙСТВЕНО РАЗВИТИЕ НА ФУНКЦИОНАЛНИТЕ СИСТЕМИ И ОБЩА СТРУКТУРА НА ТЕРИТОРИЯТА	**114**
8.1. Принципи, върху които е изградена плановата концепция	**114**
8.2. Приоритети на методическия подход	**116**
8.3. Ограничители на устройственото и строително усвояване на територията	**117**
8.3.1. Ограничители на устройственото и строително усвояване	117
8.3.2. Фактори , стимулиращи устройственото и строително усвояване	118
8.4. Прогноза за развитие на пространствените и функционалните системи	**119**
8.4.1. По отношение на система „Обитаване“	119
8.4.2. По отношение на система „Труд“	120
8.4.3. По отношение на система „Отдих“	121
8.4.4. По отношение системата „Обществено обслужване"	121
8.4.5. По отношение развитието на „Зелената система"	122
8.4.6. По отношение на културното наследство	122
8.4.7. По отношение на техническата инфраструктура	122
IX. ОБЩА СТРУКТУРА И БАЛАНС НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА АРДИНО	**123**
9.1. Общи постановки	**123**
9.2. Планова обезпеченост	**124**
9.2.1. Планова осигуреност на урбанизираните територии	124
9.2.2. Планова осигуреност извън урбанизираните територии	125
9.3. Баланс на територията	**125**
X. РАЗВИТИЕ НА УРБАНИЗИРАНИТЕ ТЕРИТОРИИ	**128**
10.1. Проектни предвиждания за развитие на урбанизираните територии	**128**
10.1.1. Общи предвиждания	128

10.1.2. Предвиждания по отношение развитието на селищната мрежа	128
10.1.3. Предвиждания по отношение развитието на общинския център	132
10.1.4. Предвиждания по отношение развитието на населените места	133
10.1.5. Разположение и устройство на територии и устройствени зони за рекреация извън населените места	135
10.1.6. Други териториални проучвания за урбанизация	135
XI. ФУНКЦИОНАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И УСТРОЙСТВО НА ТЕРИТОРИИТЕ ИЗВЪН НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА И СЕЛИЩНИТЕ ОБРАЗУВАНИЯ	**136**
11.1. Земеползване и устройство на териториите със земеделски земи	**136**
11.2. Земеползване и устройство на горските територии	**137**
11.3. Развитие на зелената система извън населените места и селищните образувания	**139**
11.3.1. Общи постановки. Философия на концепцията. Основни принципи на проектното решение	139
11.3.2. Устройствен режим на водните обекти и непосредствените им крайбрежия: крайбрежни зелени зони и мелиоративни линейни зелени структури по протежение на водните обекти	142
11.3.3. Предвиждания на ОУПО за активно прилагане на ландшафтноустройствени мероприятия и естетическо оформяне	143
11.3.4. Рекултивация и земеползване на нарушените територии	144
11.3.5. Устройствен режим на териториите, защитени по Закона за защитените територии и Закона за биологичното разнообразие	145
XII. КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО	**148**
12.1. Цел на разработката	**148**
12.2. Проучвателна основа	**148**
12.3. Кратък исторически образ на територията на общината	**149**
12.3.1. Общи характеристики. Историческо развитие	149
12.3.2. Културно-исторически потенциал на общината	150
12.3.3. Статистика и териториално разположение	151
12.3.4. Сигниране на обекти и защитени територии за опазване на НКН. Териториален анализ	155
12.3.5. Изявяване на тематични зони с концентрация на НКЦ	156
12.3.6. Анализ и диагноза на състоянието на НКН. Проблемни зони	156
12.4. Систематизиране на съществуващите нормативни документи и конкретни изисквания по опазване на КИН	**159**
12.4.1. Систематизиране	159
12.4.2. Статут на НКЦ	160
12.4.3. Режими на опазване	160
12.5. Концепция и прогноза за развитие на недвижимото културно наследство (НКН)	**161**
12.5.1. Актуални процеси на взаимодействие на системата на НКН с прогнозното функционално зониране на проблемните зони	161
12.5.2. Интеграция и развитие на системата на НКН при взаимодействие с другите функционални подсистеми в прогнозния период	162
12.5.3.Специфични/Специализирани режими на устройство на територията и изисквания към последващи фази на устройствено планиране за зони с наличие на КИН	162
12.6. Предложения за тематични маршрути за познавателен културен туризъм	**165**
12.7. Насоки за формиране на политики на община Ардино, насочени към развитие на културния и познавателния туризъм	**167**

12.8. Предложение за първоетапни мерки, свързани с опазването на НКН	**168**
12.9. Необходими последващи специализирани проучвания, програми и мерки за опазване и социализация на НКН	**169**
12.9.1. Общински политики за опазване, валоризация и социализация на културните ценности на територията на община Ардино	169
12.9.2. Общински политики за опазване на културните ценности на територията на община Ардино	170
12.9.3. Общински политики за интеграция и социализация на системата на недвижими културните ценности другите функционални подсистеми на устройство на средата, на територията на община Ардино	171
XIII. КОМУНИКАЦИИ И ТРАНСПОРТ	**180**
13.1. Пътна инфраструктура: съществуващо положение и квалификация	**180**
13.1.1. Регионални връзки	181
13.1.2. Републиканска пътна мрежа	182
13.1.3. Общински пътища на територията на община Ардино	184
13.2. Принципни постановки и задачи, залегнали в Заданието за ОУПО Ардино	**187**
13.2.1. Цели	187
13.2.2. Задачи	187
13.3. Прогноза. Насоки за развитие	**187**
XIV. ДРУГА ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА	**190**
14.1. Общи положения	**190**
14.2. Водоснабдяване и канализация	**190**
14.2.1. Водоснабдителна инфраструктура	190
14.2.2. Канализационна инфраструктура	201
14.2.3. Регионален генерален план (РГП) за ВиК	203
14.3. Развитие на системата на електроснабдяването	**206**
14.3.1. Съществуващо положение	206
14.3.2. Прогнозно развитие	207
14.4. Електронно-съобщителна инфраструктура	**209**
XV. ЗАЩИТА ОТ ПРЕДВИДИМИ ПРИРОДНИ БЕДСТВИЯ	**214**
15.1. Идентификация на рисковете и устройствен режим за защита от наводнения	**214**
15.2. Свлачища	**215**
XVI. УСТРОЙСТВЕНИ МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ И КОМПЕНСИРАНЕ НА ОТРИЦАТЕЛНОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА	**218**
16.1. По отношение опазване качеството на атмосферния въздух	**218**
16.2. По отношение опазването на водите и водните обекти	**218**
16.3. По отношение акустичната среда и управление на шума	**219**
16.4. По отношение опазване на земите и почвите	**219**
16.5. По отношение управлението на отпадъците	**220**
16.6. По отношение биоразнообразието	**220**

ГРАФИЧНИ МАТЕРИАЛИ

1. Опорен план на община АРДИНО М 1: 25 000;

1.1. Схема „Бонитетни категории на земеделските земи” М 1: 50 000;
1.2. Схема „Собственост на земята“ М 1: 50 000;
1.3. Схема „Вид територии“ , М 1:50 000;
1.4. Схема „Демографско развитие“ М 1: 50 000;
1.5. Схема „Речна мрежа и открити водни обекти „ М 1: 50 000 / в т.ч.каскадата , канали и поливни площи/;
1.6. Схема „Електроснабдяване и телекомуникации на община “ М 1: 50 000;
1.7. Схема „Електроснабдяване и телекомуникации на гр. Ардино “ М 1: 10 000;
1.8. Схема „Водоснабдяване и канализация на община“ М 1: 50 000;
1.9. Схема „Водоснабдяване и канализация на гр. Ардино“ М 1: 10 000;
1.10. Схема „ Селскостопански и горски фонд” М 1:50 000;
1.11. Схема „ Защитени и нарушени територии” М 1:50 000;

2. **Общ устройствен план на община АРДИНО, предварителен проект М 1: 25 000;**

2.1. Схема „Устройство на територии с особена териториално-устройствена защита“ М 1:50000;
2.2. Схема „Екологично състояние и въздействието върху околната среда“ М 1: 50 000
2.3. Схема „Културно наследство” М 1:50000;
2.4. Схема „Транспортно-комуникационна инфраструктура“ – М 1: 50 000
2.5. Схема „Енергийни системи в общината“ М 1: 50 000
2.6. Схема „Енергийни системи в гр.Ардино“ М 1: 10 000
2.7. Схема „Водоснабдяване и канализация в общината“ М 1: 50 000
2.8. Схема „Водоснабдяване и канализация в гр. Ардино“ М 1: 10 000
2.9. Сборна схема на инженерните мрежи и съоръжения , М 1: 5 000

Други графични материали

3. Регионални проучвания на зоната на активно влияние М 1: 50 000
4. Детайли
4.1. Детайл на ОУП за устройство на територията в новите строителни граници на общинския център – гр. Ардино М 1: 5 000
4.2. ТКС на общинския център - гр. Ардино М 1:5000
4.3. Детайли на урбанизирани територии на селата Бял извор, Жълтуша, Падина, Горно Прахово и Ленище М 1:5 000

ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

1. НСИ (www.nsi.bg)
2. Официални сайтове на: МРРБ, МЗХ, Област Кърджали , Община Ардино, РИОСВ Смолян , Министерство на културата
3. ГРАО - Ардино
4. РИМ - Кърджали
5. EVN - България , Пловдив
6. НС - Хасково
7. СГК - Кърджали
8. „ВиК” ЕООД- Кърджали
9. Ситигаз- Кърджали
10. РДГ - Кърджали
11. ДГС- Ардино
12. Национална концепция за пространствено развитие 2013-2025
13. Областна стратегия за развитие на Област Кърджали 2014-2020
14. Регионален план за развитие на ЮЦР2014-2020
15. ОПР О Ардино, 2014-2020
16. Програма са опазване на околната среда на Община Ардино 2008-2013.
17. Наредба за насърчаване инвестициите в Община Ардино, 2014г .
18. Програма за управление на отпадъците на Община Ардино , 2004-2007.
19. Интегриран план на община Ардино 2013-2020.
20. Общински план за младежта .
21. План за действие на община Ардино за подкрепа на интеграционните политики 2011 – 2020 г.
22. Предварителен доклад на Оценка на въздействие върху околната среда на Каскада „Горна Арда” - *ХВ "Мадан", ХВ "Ардино" ХВ "Сърница", 1999 г.*
23. Списание „Строителство”, публикация 2002г. – кратка анотация на Ландшафтно-устройствен план на ХВ ”Мадан” и Ландшафтно-устройствен план на ХВ ”Ардино”.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение номер	Наименование
Приложение № 1	Нормативна уредба
Приложение № 2	Списък на населените места и махалите в община Ардино
Приложение № 3	Баланси на територията
Приложение № 4	Списък на защитените територии и зони в община Ардино
Приложение № 5	Повърхностни води в община Ардино
Приложение № 6	Списък на републиканските и общинските пътища на община Ардино
Приложение № 7	Справка на „ГЕОЗАЩИТА ПЕРНИК“ ЕООД / МРРБ за характеристиката на регистрираните свлачища в община Ардино
Приложение № 8	Анкети с местните общности

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

АГРС	автоматична газорегулаторна станция
АМ	автомагистрала
БАН	Българска академия на науките
БДЧР	Басейнова дирекция за управление на Черноморския район
ВЕИ	възобновяеми енергийни източници
ВЕЦ	водноелектрическа централа
ВиК	водоснабдяване и канализация
ВКС	висока консервационна стойност
ВС	водоснабдителна система
ГВКС	гори с висока консервационна стойност
ГИС	газоизмерителна станция
ГППДП	Групова практика за първична дентална помощ
ГППМП	Групова практика за първична медицинска помощ
ГПСОВ	градска пречиствателна станция за отпадни води
ГРС	газорегулаторна станция
ДВ	държавен вестник
ДГС	Държавно горско стопанство
ДГФ	Държавен горски фонд
ДКЦ	Диагностично-консултативен център
ДЛС	Държавно ловно стопанство
ДМА	дълготрайни материални активи
ЕВРОСТАТ	Европейска статистическа служба
ЕИО	Европейска икономическа общност
ЕКАТТЕ	Единен класификатор на административно-териториалните и териториалните единици
ЕС	Европейски съюз
ЗАТУЗБ	Закон за административно-териториалното устройство на Р България
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗГ	Закон за горите
ЗЕ	Закон за енергетиката
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗКН	Закон за културното наследство
ЗМ	защитена местност
ЗОЗЗ	Закон за опазване на земеделските гори
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗПКМ	Закон за паметниците на културата и музеите
ЗРР	Закон за регионално развитие
ЗСПЗЗ	Закон за собствеността и ползването на земеделски земи
ЗТ	защитена територия
ЗТСУ	Закон за териториално и селищно устройство
ЗУТ	Закон за устройство на територията
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИЗП	използваема земеделска площ
ИМ	Исторически музей
ИПГВР	Интегриран план за градско развитие и възстановяване
ИППДП	Индивидуална практика за първична дентална помощ
ИППМП	Индивидуална практика за първична медицинска помощ
КВС	карта на възстановената собственост за земеделските и горските територии

КК	курортен комплекс
ККР	кадастрална карта и кадастрален регистър
КОПС	Комитет за опазване на природната среда
КС	компресорна станция
КСУДС	Комплекс за социални услуги за деца и семейства
ЛПСОВ	локална пречиствателна станция за отпадни води
ЛУП	лесоустройствен проект
МБАЛ	Многопрофилна болница за активно лечение
МЗ	Министерство на здравеопазването
МЗГ	Министерство на земеделието и горите
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МК	Министерство на културата
МОПТ	масов обществен пътнически транспорт
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройство
МС	Министерски съвет
МСП	малки и средни предприятия
МТРС	Министерство на териториалното развитие и строителство
МФОС	Микрофилтрационна озонаторна станция
МЦ	Медицински център
НАИМ	Национален археологически институт с музей
НИНКН	Национален институт за недвижимо културно наследство
НИПК	Национален институт за паметници на културата
НКН	недвижимо културно наследство
НКЦ	недвижима културна ценност
НМ	населени места
НПМ	национална пътна мрежа
НПО	Неправителствена организация
НС	напоителна система
НСИ	Национален статистически институт
НТП	начин на трайно ползване
ОбС	Общински съвет
ОГП	Общ градоустройствен план
ОДЗ	Областна дирекция „Земеделие“
ОДЗ	Обединено детско заведение
ОПМ	общинска пътна мрежа
ОПР	Общински план за развитие
ОСВ	околната среда и водите
ОУ	общообразователно училище
ОУП	Общ устройствен план
ОУПО	Общ устройствен план на община
ПГ	професионална гимназия
ПЗ	природна забележителност
ПИ	поземлен имот
ПРЗ	план за регулация и застрояване
ПСОВ	пречиствателна станция за отпадни води
ПТП	пътно-транспортно произшествие
ПУМ	първостепенна улична мрежа
ПУП	Подробен устройствен план
ПУП - ПЗ	Подробен устройствен план – План за застрояване
ПЧП	публично частно партньорство
РГП	Регионален генерален план
РЗИ	Регионална здравна инспекция

РЗПРН	район със значителен потенциален риск от наводнения
РИМ	Регионален исторически музей
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РП	републикански път
РПМ	републиканска пътна мрежа
РШ	разпределителна шахта
СИР	Североизточен регион за планиране
СК	Спортен клуб
СКЗ	станция за катодна защита
СОБАЛ	Специализирана очна болница за активно лечение
СОЗ	санитарно-охранителна зона
СОУ	средно общообразователно училище
ССФ	селско стопански фонд
СХБАЛ	Специализирана хирургична болница за активно лечение
ТП	Териториално поделение
ТПБЕ	Технически проект за борба с ерозията
ТСБ	Териториално статистическо бюро
ТСУ	териториално селищно устройство
УЗ	устройствена зона
УПИ	урегулиран поземлен имот
ЦДГ	Целодневна детска градина
ЦГЧ	централна градска част
ЦОП	Център за обществена подкрепа

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Проектът за ОУП - Община Ардино, наричан по-нататък за краткост „ПЛАНЪТ“, е разработен в изпълнение на решение № 674/04.09.2014 г. за започване процедура по изработването му, Договор за съфинансиране между Община Ардино и МРРБ, в съответствие с Планово задание-съгласувано от заинтересованите институции и ведомства: Писмо на НИНКН/МК, изх. № 08-00-845/08.04.2014 г. със съгласувателно становище на Планово задание, Писмо изх. № КПД-14-624-4/13.11.2013 г. на РИОСВ/МОСВ, със съгласувателно становище на Планово задание, Писмо изх. № РД-09-393 на МОСВ/БДУВИБР-Пловдив с данни за водните тела, писма и данни от РИМ - Кърджали, Техническото предложение за участие в откритата процедура за възлагане на обществената поръчка с предмет „Изработване на проект за ОУП на община Ардино“.

Изпълнителят е направил своите прогнозни проучвания и планирането на база зададения прогнозен период за действие на ОУП на Общината - до 2035 г.

С оглед изискванията за етапна реализация на устройствените решения на ОУП , ПЛАНЪТ е разработен за прогнозно приложение с минимум поне един междинен етап на изпълнение и отчитане, което да съвпада с изпълнението на Общинския план за развитие.

В съответствие с налаганите в практиката изисквания за съчетаване на дейностите по социално-икономическото и инфраструктурно развитие на отделните териториални единици и на отделни населени места с устройственото планиране на същите (т. нар. “пространствено развитие”) се утвърждава мнението като хоризонт на междинния етап на прогнозите в ОУП да се използва възприетия от Европейския съюз 7-годишен цикъл на валидност на стратегическите и планови документи.

II. ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ , ОБХВАТ И ПРОГНОЗЕН ПЕРИОД НА ДЕЙСТВИЕ НА ОУПО

2.1.Цели на плана

Главната цел на ОУП на Община Ардино е създаване на пространствена и функционална структура и развитие на територията, комплексно устройство на населените места в съответствие със съществуващите природни дадености, антропогенна среда и специфични социални и икономически условия.

Основен принцип при разработката на Плана е балансът между екологичното равновесие, икономическия растеж и социалното благополучие на общността.

Главната цел на плана се постига със следните специфични цели:

- Регулиране на урбанизационните процеси на територията на общината, без да се накърняват целостта, стабилността и качествените характеристики на природната и среда.
- Създаване на необходимите устройствени условия за изпълнение създадените стратегически документи по ЗРР, секторни програми, планове и проекти на

общинско и по-високо териториално ниво; устройствена основа за междуобщинско сътрудничество за развитие на функционалните схеми и активности.

- Прилагане на устройствени принципи за по-нататъшно изграждане и техническо обзавеждане на жизнената среда на населените места и останалите урбанизирани територии в съответствие с европейските стандарти за осъществяване на най-добра инвестиционна среда и равнопоставеност между общите и частни интереси.
- Планиране, осигуряващо едновременно съхраняване и пълноценно включване в жизнения оборот на природното и културно наследство за постигане на устойчивост и вътрешно стимулиране при развитие на всички системи.

2.2. Основни изисквания, на които е подчинено проектното решение

С Плана са определени :

- Общата концепция за социално-икономическото и пространствено развитие на общината;
- Функционално-планировъчната и устройствена структура на територията - предмет на плана, преобладаващото предназначение на съставните и структурните й части, местоположението и обхвата на урбанизираните територии, земеделските територии, горските територии, защитените територии, нарушените територии за възстановяване и териториите със специално, с друго или със смесено предназначение;
- Общият режим на устройство на всяка от териториите по предходната точка, който включва най-общи цели, мерки и изисквания за тяхното опазване,използване, изграждане и развитие;
- Режим на устройство и опазване на територии с публичен характер, държавна и общинска собственост; разположение на мрежите и съоръженията на техническата инфраструктура със сервитутните им зони и връзките им с териториите на съседните им общини и със обекти от национално значение..
- Обозначаване на територии с вероятно разпространение на предвидими природни бедствия и необходими превантивни мерки и начин на устройство и защита;
- Обозначаване на територии за активно прилагане на ландшафтни устройствени мероприятия за оформяне на естетическо въздействие, за превантивна

устройствена защита и саниране, за опазване характера на обкръжаващата среда, на обектите на КИН;

- Обозначаване на територии и зони, в които не се допуска ново строителство;
- Устройствените правила и норми за застрояване.

III. ИНФОРМАЦИОННА ОСНОВА НА ПЛАНА

3.1. От Заданието за изработване на Общ устройствен план на община Ардино

Проектът е изработен по изходни данни за общите характеристики на територията на Община Ардино от Заданието и допълнителните проучвания, направени по време на работа относно:

- Административен статут;
- Местоположение;
- Физико-географски характеристики;
- Климат;
- Данни за инженерна геология и хидрогеология;
- Природно и културно историческо наследство;
- Усвоеност на територията и начин на трайно ползване;
- Население;
- Икономически характеристики;
- Състояние на инженерната инфраструктура;
- Състояние на комуналното стопанство;
- Развитие на икономиката и социалната инфраструктура;
- Планова осигуреност на територията и действащи документи по ЗУТ, ЗРР, ЗОЗЗ, ЗОСС, ЗГ;
- Състояние на околната среда.

Използвани бяха Единната топографска карта (ЕТК) в М 1:25000 и М 1:5000 за Община Ардино и Картата на възстановената собственост (КВС) за землищата на населените места в общината в ZEM-единен формат.

Тези карти са координирани в координатната система на КВС (1970 г.; особеност на територията на общината е, че върху нея се срещат две от зоните на координатната система 1970 г. – К 5 и К 9, като всички координати са приведени към зона К 5).

Картите от КВС за всички землища са сглобени в единна картна основа в ГИС формат с база данни за атрибутните данни.

Примерна извадка от ЕТК в М 1:25000 е показана на следващата илюстрация:

Тази картна основа е съществена при разработката на транспорта и комуникациите, тъй като тя единствено съдържа данни за сложния релеф на общината.

На основа на комбинацията от ЕТК и КВС са създадени нови информационни слоеве, а именно речната мрежа и пътната мрежа, които не са налични в никой от официалните информационни източници като цифров модел.

Бяха ползвани за сведение изработените за група населени места ККР (Диамандово, Бял извор, Жълтуша, Белите брези, Ябълковец, Ардино), както и сканирани копия на действащи ПУП на селища в община Ардино, оцифрени данни от EVN-България, Пловдив и от ВиК - Кърджали.

Използвани са всички цифрови модели от Изпълнителната агенция по околната среда за защитените територии и защитените зони.

Използвани още бяха: Инвестиционна програма на Община Ардино, Интегриран план на Ардино, Програма за управление на отпадъците, Програма за опазване на Околната среда, Общински план за младежта, Стратегии за социалните услуги, План за действие на Община Ардино в подкрепа на интеграционните политики, туристически проекти на ниво област, Проект «Пътят на боговете, Пътят на виното». Проект „Ландшафтен устройствен план“ за част от каскада „Горна Арда” - 2000 г. , Доклад по ОВОС за каскада „Горна Арда” - 1999 г. Други данни бяха събрани от огледи на терена или наличната информация в общината (относно закрити площадки на ТБО, относно местни водоизточници, относно

изградени частични канализации и места на зауствания, относно локализация на производствени зони. В процеса на работа изключително полезно за изработване на Плана беше участието на местната общност, която активно се включи в процеса на анкетиране за обозначаване на проблемите за развитие на територията, на социално-икономическите дейности, на инфраструктурната обезпеченост; участниците изразиха своите оценки за действителните възможни пътища за развитие на общината и съвместяване на икономическите интереси и опазване на природното и културно богатство.

Изключително важно за доброто планиране на територията беше времевото съвпадение на изработването окончателните документи по ЛУП (Лесоустройствен план) и ОУПО. Планът е съобразен с окончателния проект на ЛУП, като той от своя страна трябва да отрази проектните предложения от ниво устройствено планиране.

Цифровите модели, налични във всички изброени информационни източници, са също така координирани към координатната система 1970 г.

Резултатът от комбинацията на информационните източници даде възможност картната информационна основа на община Ардино, използвана като основа за разработката на ОУПО. да идентифицира следните териториални елементи като самостоятелни геометрични обекти с привързани към тях атрибутни данни (това е легендата на опорния план):

Аналитичните териториални единици са на ниво имот или група имоти с общ начин на трайно ползване. Всички карти са разработени с ArcMap на ESRI, версия 10.

Планът е съобразен с визията, целите и приоритетите на ОУП- Ардино 2014-2020 г., с Областната стратегия за развитие на Община Кърджали 2014-2020 г., и с Регионален план за развитие на Южен Централен район за развитие 2014-2020 г..

От набора устройствени схеми и планове освен НКПР на Р България, други пространствени схеми като Пространствена концепция за развитие на ниво Област и на ниво Община не са разработени.

3.2. Актуализация и доразвитие на проучвателната основа на Плана

Видът и обхвата на допълнителното проучване и анализи са определени от Заданието за проектиране на ОУП и съгласно Техническото предложение на изпълнителя, като са взети под внимание настъпили промени във фактическата обстановка след одобряване на заданието и промените в законодателството отнасящо се към разработваната проблематика.

Изпълнени са следните допълнителни проучвания и анализи:

Анализи/Диагнози и прогнози за развитието на социално-икономическия потенциал на Общината. За нуждите на Плана са извършени необходимите анализи за състоянието и прогнозните разчети във варианти на демографското развитие, на икономическото развитие, на социалните дейности, като са използвани източници за демографското и социално-икономическото развитие, отнасящо се до 2012 г. 2013 и 2014 г., а прогнозната част е съобразена и с предвижданията на ОПР за периода 2014-2020г.

Устройствено планиране. Към тази част се отнася и дълбок набор от допълнителни териториални и средови проучвания с целева насоченост, предоставена в обобщен вид:

- установяване на актуалното състояние и тенденции във функционалното ползване и в инвестиционните процеси в отделните части на територията;
- оценяване степента на стабилност на земеползването към момента и податливост на отделни територии на перспективна промяна в начин на трайно ползване;
- изясняване до колко е приложим наборът от устройствени зони и територии, уредени с Наредба № 7 от 2003 г. на МРРБ за Правила и норми за устройство на отделните видове територии и устройствени зони, от гледна точка на особености и изключителни условия на отделни части на общинската територия;
- идентифициране и съобразяване на елементи от природния и антропогенен ресурс, които са фактори, влияещи върху устройственото развитие, като фактически или с потенциални стимулатори или ограничители при зонирането на територията.

За изпълнението на горните изисквания се направи подробно теренно проучване, изследване на устройствените процеси на ниво ПУП, анкетиране на кметове и кметски наместници и представители на общинската администрация; изследвани са промените в териториалния обхват на населените места и направените по-значимите инвестиции, действителното ползване на бившите стопански дворове и други урбанизирани територии за нежилищни нужди.

***Територии и обекти с режим на природозащита*.** Проучени са и са отразени всички изисквания на компетентното ведомство изложени в съгласувателните писма като:

- по отношение на защитените зони от Европейската екологична мрежа „Натура 2000", в проекта са отразени актуалните граници и режима на защитените зони BG0001031 „Родопи – средни" - ЗЗ по Директивата за местообитанията; ЗЗ по Директивата за птиците BG0002072 - „Добростан".
- По отношение на защитените територии по смисъла на Закона за защитените територии е прецизирана информацията, вписана в регистъра на защитените територии и защитените зони в България на Изпълнителна Агенция по Околна среда.

Недвижимо културно наследство. Анализирани са съвременни данни относно статута и режимите на НКЦ, предоставени от Община Ардино, от Регионален исторически музей (РИМ) и от компетентните органи - Национален институт за недвижимо културно наследство (НИНКН). Бяха проведени консултации с Директора на РИМ. Допълнително се проучиха публикации с тематична насоченост.

Транспортно-комуникационна инфраструктура. Използваната информация е предоставена от Община Ардино и АПИ/Областно пътно управление относно състояние и перспективи за развитие. За развитието на тази система ще бъдат много полезни коментарите, допълненията и забележките на местната общност, относно действителните потребности за допълнително развитие на транспортната схема, което ще облекчи вътрешни общински връзки и връзки с обекти от съседни общини или с републиканската пътна мрежа с цел създаване условия за икономическо развитие, за достъпност на средата и екологичен баланс.

Техническа инфраструктура. Използваната информация е на ниво експлоатационни дружества и ведомства, както и перспективи заложени в по-високи нива на проектиране, като Регионален план за развитие на ВиК - сектора - средносрочен период, Маркетингова политика на EVN - България и други. По отношение изграждане на газоснабдителна система „Ситигаз" - Кърджали изрази становище за липса на перспектива в тръбно газоснабдяване на

територията и намира за целесъобразно да се използват други начини за газоснабдяване при конкретни консуматори.

Допълнителните проучвания са интегрирани в картната основа на Плана и данните са въведени в база данни.

IV. ОБЩИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ТЕРИТОРИЯТА

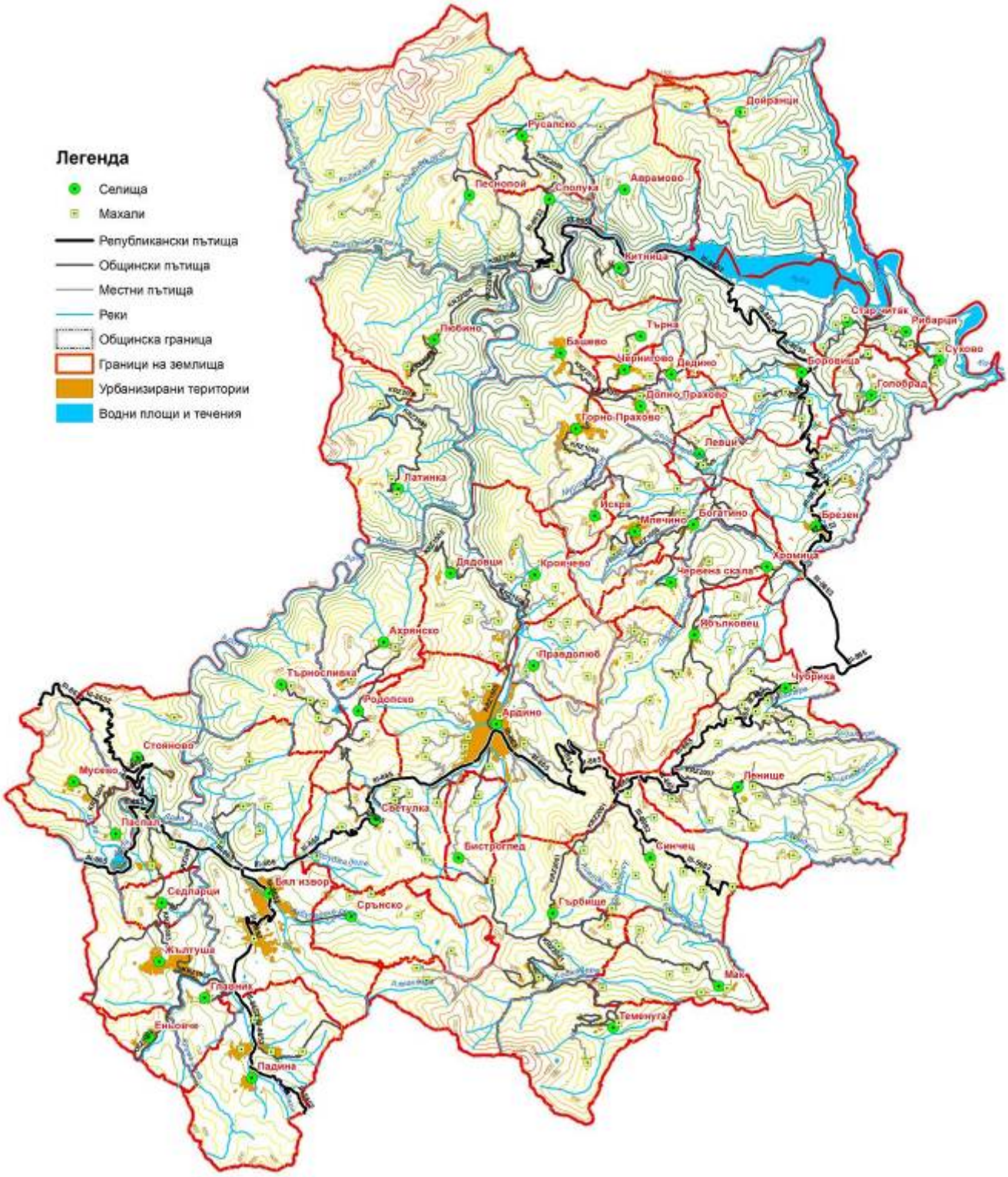
4.1. Местоположение и граници

Общината е част от ЮЦР, разположена е в южната част на област Кърджали , сред живописна природа, на границите между Западните и Източните Родопи.

Общината е разположена периферно за страната и за област Кърджали, но е с важни транспортно-географски функции. Това се изразява най-вече в осигуряване на вътрешните за Родопите връзки между двата опорни центъра - Кърджали и Смолян, което се осъществява чрез път III-ти клас - Смолян-Рудозем-Кърджали. Общината е гранична за три общини от област Смолян- Мадан, Баните и Неделино.Бъдещ фактор в нейното развитие е средищното и разположение и между двата ГКПП: „Златоград-Термес” и „Маказа-Нимфея”. Тези аргументи са в полза на тезата, че общината в бъдещото си урбанистично развитие ще отчита междуобщинските връзки и дейности , произхождащи от трансграничното сътрудничество, за което трябва да се осигури съответните териториални условия.

4.2. Селищна мрежа и урбанизация

Селищната мрежа на община Ардино се състои към момента условно от 52 населени места, в т.ч. един град - Общински център Ардино. Характерните природни условия на разчленения планински релеф и традиционни поминък на населението в последните няколко столетия (предимно животновъдство) се изразява във видимата страна на съвременната урбанизация и равномерно разпределение на населени места върху територията. Селищата са изграждани във връзка с основен поминък и възможност за защита на местообитанието от природни бедствия, както и наличие на добра видимост срещу човешки нападения и набези. Към момента са идентифицирани 192 махали, от които 5 са изселени. През годините броят на населените места се е увеличил от 45 на 52 по една причина единствено, че са се трансформирали в административно отношение местообитаванията без това да означава, че са се образували повече места за обитаване. Следващата схема показва общата структура на селищната мрежа на община Ардино:

Населените места попадат в три височинни пояса: 6 броя в пояса под 500 м; 27 броя между 500 и 700 м; 1 брой в пояса над 1000 м (с.Сполука). Селищата с много малка територия и представляват 1,4% от общата площ на Община Ардино. Въпреки, за територията община Ардино през последните десетилетия няма изработени устройствени планове от високо ниво териториално ниво като ОУП в предходните административни и териториално-устройствени проучвания и планирания на България територията е била разглеждана в аспекта на селищни системи, така съвременните 52 броя селища са били групирани в няколко селищни системи. Този факт е много важен да бъде отчетен и съобразен при бъдещото планиране, защото резултатите от материалното изграждане, пространственото и функционално развитие на

различните системи и подсистеми, което установяваме в момента е резултат от това планиране. Бившите центрове на селищни системи са селата: Бял извор, Ардино, Млечино, Ленище, Падина, Горно Прахово, Жълтуша. Тези села и до сега с малки изключения (за град Ардино, като общински център това е безспорно) показват стабилност на функционалния комплекс, обитаване, труд, отдих, инфраструктура и техническа обезпеченост. Стабилизиран е социалния комплекс и са налице сравнително стабилни демографски показатели. Всичко това е отчетено съвместно, като комплекс от налични положителни фактори и тенденции. Основание е за проектиране чрез Плана на центрова система, основана на тези населени места - стабилизатор на селищната мрежа. На тази база се извършват прогнозите за урбанистично развитие и се дава съответното устройствено зониране на територията.

4.3. Историческа справка. Културно наследство

Първият писмен извор за град Ардино са записките на френския изследовател Огюст Викенел от 1847 г., който пише: “Джамията на Иридере – това мохамеданско село състоящо се от махали, разположени по долината се забелязва на доста голямо разстояние.

Стаи, предназначени за пътници и обширни бояджийници, се намират близо до джамията. Старото име на гр. Ардино е Иридере по името на малката река, която тече през селището.През османско владичество Иридерска околия заема средищно географско положение в султанската земя Султанери.След Руско-турската война тя е присъединена към новосъздадения Гюмюрджински санджак, Одрински вилает. Към края на XIX в. Иридере е малко селище с няколко бараки на чаршията и една джамия (запазена и до днес) и тясно мостче над едно от деретата. По данни на турското салнаме от 1898 година населението на Иридерска каза е общо 34 338 души. След Първата световна война се включва в Мастанлийски окръг. През 1934 г. Иридере се преименува в Ардино и заедно с десетте села: Давидково, Ленище, Бял извор, Петково, Долно Прахово, Загражден, Русалско, Лъджа, Безводно и Чамдере, образува Ардинска околия и се включва в състава на Старозагорска област. През 1960 година Ардино е обявен за град.

Културното и историческото наследство, установено на територията на община Ардино не може да бъде разглеждано самостоятелно , а като част от това на региона. Неговото опазване и развитие също не трябва да бъде разглеждане като самостоятелно планиране и въздействие на ниво Община, а като междуобщински дейности с обща цел , с общи критерии и с общ подход при издирване, опазване и социализация на културно-историческото богатство от движими и недвижими културни ценности.

Наличните данни по информация от НИНКН и РИМ са за 19 културни забележителности и паметници на културата, като от тях средновековната крепост в с. Боровица е от национално

значение. Останалите паметници са от местно значение: Дяволския мост на р. Арда, Тракийското светилище „Орлови скали” - южно от гр. Ардино, тракийската крепост „Калето”, в. „Алада” - 1241 м н.в., Средновековна крепост в местността „Асара“ с. Башево – Заповед № РД9Р-8/07.05.2015 г. на министъра на културата, публикувано в държавен вестник брой 51/2015 г.. и средновековна крепост в м. „Хисар”, късно античен средновековен некропол и тракийска куполна гробница при махала Стар Читак - с. Сухово, култов комплекс „Адата” при с. Паспал, който е под заплаха да бъде унищожен от евентуално изграждане на каскада „Горна Арда”, Стоянов мост при с. Бял извор, късно антична и средновековна крепост „Джиневиз мезаръ” (крепост „Кривус”) на десния бряг на р. Арда при с. Любино, надгробна могила в източния край на с. Млечино, крепост „Чам дере” попадаща в яз. Кърджали. Много от обекти , представляващи интерес като недвижима културна ценност не са проучени, макар че в тях се съдържа сериозен потенциал за развитие на селския и познавателния туризъм и включването му в маршрути, които да създадат разнообрази от теми и интереси за създаване на продаваем туристически продукт, който да не бъде с еднодневно или двудневна продължителност, а съчетавайки природните, културните и историческите съхранени и оползотворени дадености на общината да подпомогнат развитието на месната икономика. Такива примери са Мюсюлмански център между с. Горно Прахово ис.Долно Прахово (в землището на с.Долно Прахово), къщи и джамията в с. Любино, продължението на маршрута от Дяволския мост до с. Латинка, в която също има чудесни представителства на родопската каменна архитектура. По пътя за Дяволския мост интерес представлява махалата Песнопой, както и къщите в с. Дядовци от предмостието на Дяволския мост. Добре запазен мегдан с къщи, с магазинна част на първо ниво има в с. Русалско. От движимите културни ценности интерес представляват запазените тъкачески умения и работата с мъниста, което е много характерно за помашките селища. Община Ардино има реализиран проект „По Дяволския мост към райските пътеки в Ардино“ с туристически продукт, който се предлага в Посетителския информационен център в Общинския музей – Ардино.

Независимо от усилията, които са правени за създаване на туристически продукти с междуобщинско значение (проект в процес на изпълнение „Пътят на виното, пътят на боговете”) за община Ардино няма изработено План за опазване и управление на КИН в съответствие с чл. 78 - 80 от Раздел „Териториално-устройствена защита” от Закона за културното наследство. Липсата на такъв план, както и липсата на процедури по Наредбата за опазване и представяне на паметници - частна собственост от 2014 г. са сериозна пречка в момента за инвестиране и експониране на КИН.За пълноценното развитие на установените НКЦ на територията на община Ардино , съществена пречка е че, освен за „Дяволския мост“ на р. Арда и Тракийкото светилище „Орлови скали“, за останалите обекти нямат акт за

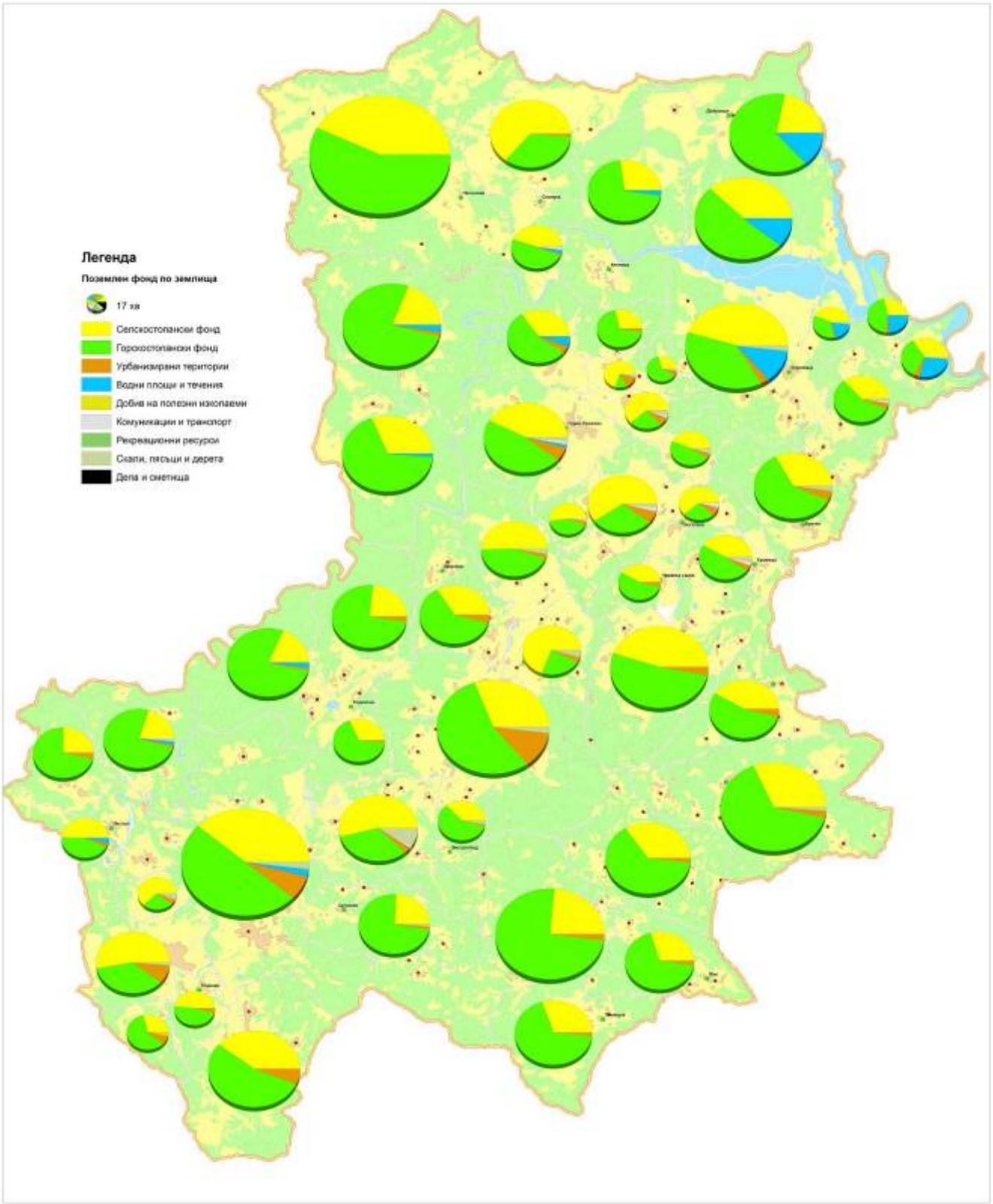
собственост и те остовот с неизяснен статут – определен режим за опазване, граници, териториален обхват, обхват на охранителната зона.

При изработване на програмата за изпълнение на ОУП, както и при изработване на частта „Правила и норми" за прилагане на ОУП тези факти трябва да бъдат отчетени.

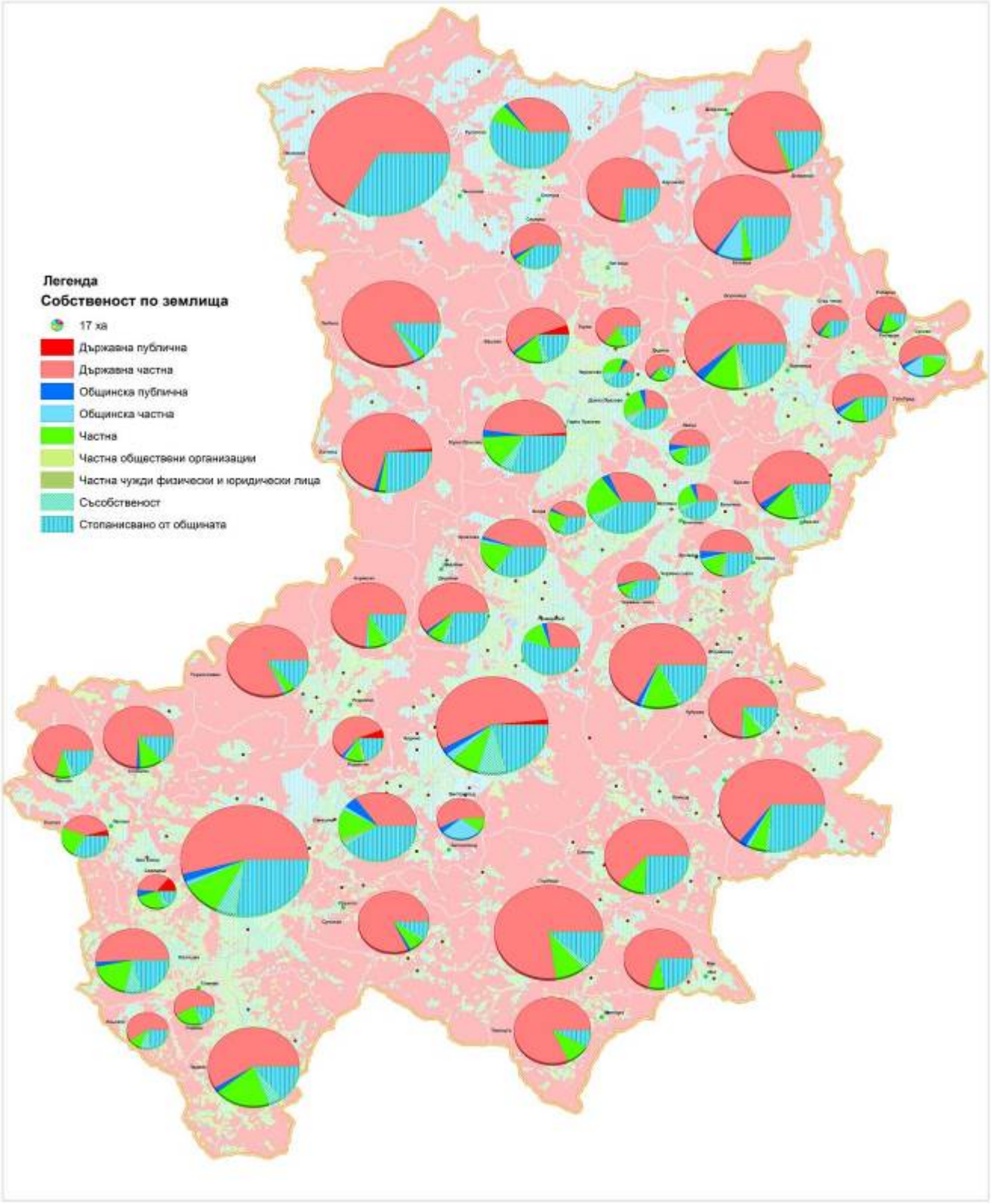
4.4. Поземлен ресурс и собственост

Изключително насечения терен и изброените по-горе природни фактори се отразяват и в баланса между видовите територии - земеделски земи и горски земи. Земеделските земи (11 036 ха) представляват 34,8% от общата територия, като от тях само 22,6% са ниви. Категорията на земята е преобладаваща VIII и IX и много малко VII и V, което също допълва лошата, неблагоприятна обстановка за развитие на интензивно високо-продуктивно земеделие. Горските територии представляват 65,2% от общата територия (22 145 ха). 10% от тях са за технически проекти за борба с ерозията, а 56% са гори със стопанско предназначение, т.е. осигурява значимия принос на горското стопанство за стабилността на общинската икономика. По отношение на собственост това разпределение на земите по начин на трайно ползване рефлектира в разпространение на следните видове собственост: изключително разпространение на частната - държавна собственост - 61% (20 720 ха) за сметка на частната частна собственост 9,6% (3 290 ха). Общинската собственост е пренебрежимо малко в процентно отношение 0,12% (42 ха). Публичната общинска собственост - предимно пътища е 1,78% (605 ха), но стопанисвания от общината поземлен фонд представлява 20,8 от общата площ (7 076 ха). От тези данни анализирайки видовете територии и видовете собственост можем да кажем , че най-големия „играч", който влияе на инвестиционната политика за територията на община Ардино и който определя ограничители върху устройствените зони и режими са горските територии и респективно частната държавна собственост в лицето на ДГС/ДГФ. Частният сектор е слабо представен, а общинската собственост е най-малка в процентно отношение, което прави общината в уязвимо положение на невъзможност да определя инвестиционна политика или чрез своите имоти активно да участва в решаването на устройствената политика. Наличието на голям процент територии 20,8 %(7 076 ха) земи стопанисвани от общината означават само, че собствениците са изоставили имотите си без да проявяват интерес към тях, а общината до установяване по законен ред на владение върху тези терени не може да оперира и да влияе на териториалното им и устройствено развитие. Това не е изключение само за община Ардино, в много планински райони на страната, но особено за района на Родопите, това е обичаен факт.

Следващата илюстрация показва разпределението на поземления фонд по начин на трайно ползване по землища:

Следващата илюстрация показва разпределението на поземления фонд по вид собственост по землища:

4.5. Регионални връзки. Ситуиране на Община Ардино в мрежата от урбанистични центрове и ареали на национално, регионално и областно ниво

Регионалните връзки и ситуиране на Община Ардино на регионално и областно ниво се определя от:

- Разположението на общината на територията на България географски и спрямо административната структура на страната;

- Мястото на община Ардино в област Кърджали
- Разположението на общината в комуникационната система на България;
- Съществуващите икономически и функционални връзки със съседните общини, населени места и големите градове.

Разположение на общината на територията на България – географско ситуиране и позиция спрямо административната структура на страната

Община Ардино е една от седемте общини от състава на Област Кърджали, разположена в нейните източни части. Останалите 6 общини са: Кърджали, Черноочене, Джебел, Кирково, Момчилград и Крумовград. Област Кърджали на свой ред е една от петте области, които включват територии от Родопите (станалите четири са Благоевград, Пазарджик, Смолян и Хасково). Областта заема 3 209,1 км2 площ в югоизточната част на Република България, т.е. 2.9 % от цялата територия на страната. Административно област Кърджали (областите са административни единици от ниво NUTS 3 по класификацията на ЕС) принадлежи към Южния централен район и заема част от южните територии на ЮЦР и на страната. Южният централен район е административни единици от ниво NUTS 2 се състои от общо пет области – освен Кърджали, още областите Пловдив, Пазарджик, Смолян и Хасково) – Фигура 1.

Население и площ на ЮЦР, обл. Кърджали и общ. Ардино спрямо Р. България

Административна единица	**Население [брой] и [%]**		**Територия [km2] и [%]**	
Република България	7 292 198	100,00%	111 001,9	100,00
Южен централен район	1 445 836	19,83%	22 365,1	20,15%
Област Кърджали	152 053	2,09%	3 209,1	2,89%
Община Ардино	11 956	0,16%	338,80	0,31%

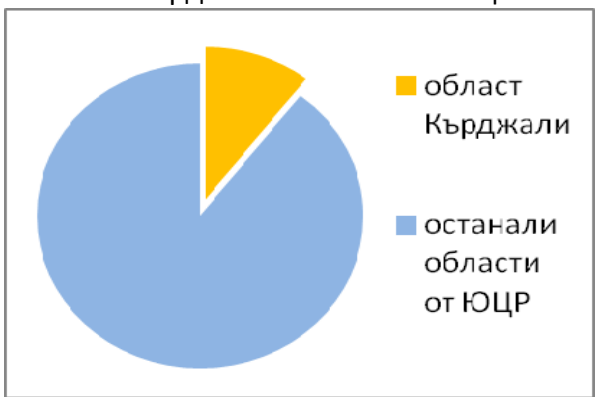
Източници: НСИ http://www.nsi.bg/bg/content/2975/население-по-области-общини-местоживеене-пол, Областна стратегия за развитие на област Кърджали

Административни териториални единици Южен централен район, област Кърджали и община Ардино върху територията на Р. България

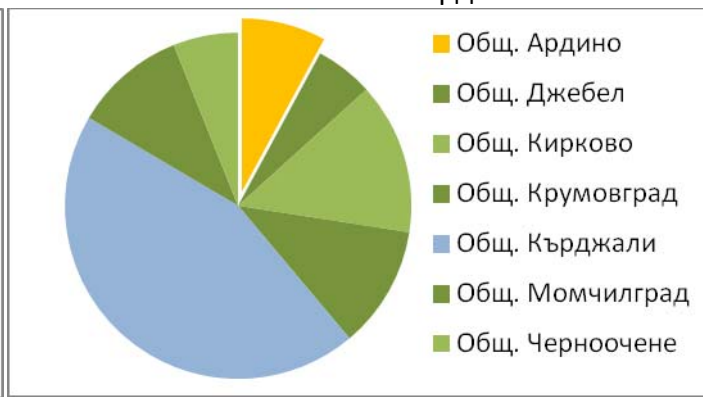

Население и територия на община Ардино и област Кърджали

Фиг.2.а. Населението на област Кърджали като част от ЮЦР

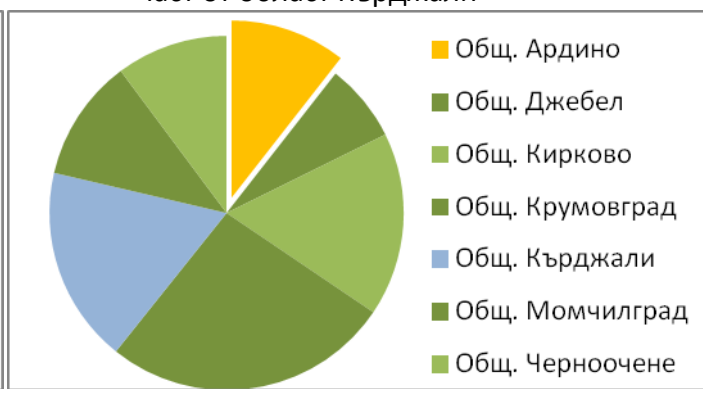
Фиг.2.б. Населението на община Ардино като част от област Кърджали

Фиг.2.в. Територията на област Кърджали като част от ЮЦР

Фиг.2.г. Територията на община Ардино като част от област Кърджали

Население и територия на община Ардино спрямо Южен централен район

Административна единица	**Население [брой] и [%]**		**Територия [km2] и [%]**	
Южен централен район	1445836		22 365,1	
Област Кърджали	152053	10,52%	3 209,1	14,35%
Общ. Ардино	11956	7,86%	338,8	10,56%
Общ. Джебел	8248	5,42%	229,1	7,14%
Общ. Кирково	21535	14,16%	537,9	16,76%

Общ. Крумовград	17398	11,44%	843,3	26,28%
Общ. Кърджали	67794	44,59%	574,7	17,91%
Общ. Момчилград	15906	10,46%	358,1	11,16%
Общ. Черноочене	9216	6,06%	327,1	10,19%
Област Кърджали	152053	100,00%	3 209,1	100,00%

Източници: НСИ http://www.nsi.bg/bg/content/2975/население-по-области-общини-местоживеене-пол, Областна стратегия за развитие на област Кърджали

Мястото на община Ардино в област Кърджали

Географски в рамките на област Кърджали община Ардино заема част от най-източните територии по границата с област Смолян. По-конкретно тя има обща граница с общините Баните, Мадан и Неделино. Както беше изтъкнато тя е типична планинска община.

Съответно релефът и климатът са типични за областта, но се характеризират от особеностите на сравнително по-голямата си надморска височина. Освен това община Ардино е по-малко богата на руди и други полезни изкопаеми, с каквито областта разполага. На територията на област Кърджали се експлоатират находища на оловно-цинкови руди в община Момчилград, на златна руда – в община Крумовград и на хромова руда в община Кирково. Освен това в тази област се намират единствените в страната находища на бентонит край Кърджали и на перлит в община Джебел. Други значителни по размери находища на нерудни полезни изкопаеми са тези на трас в община Кърджали, на мрамор в община Джебел и на варовик в същите две общини. В община

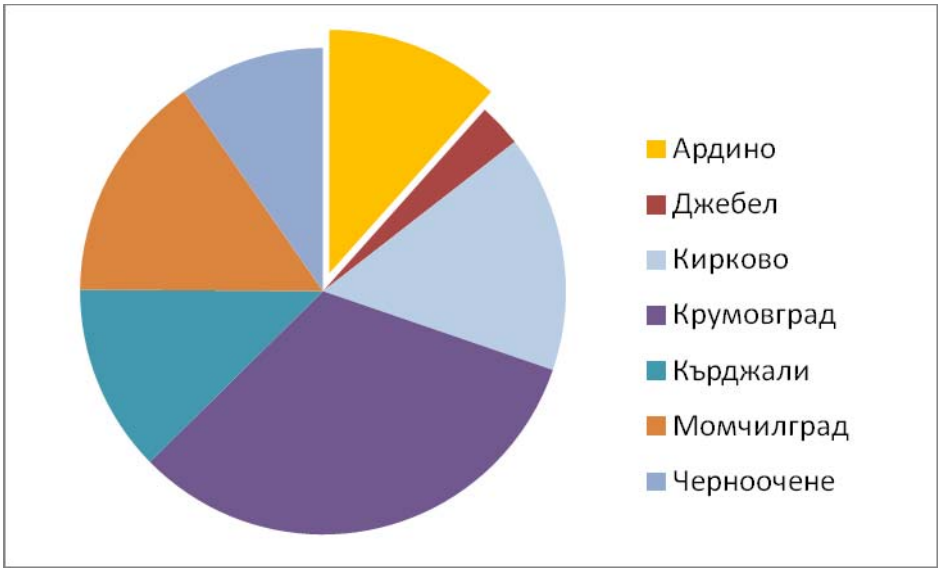
Ардино след закриването на находището на оловно-цинкова руда (рудник „Еньовче”) остават само кариерите за добив на мрамор (виж част „Икономическо развитие на община Ардино).

Област Кърджали като цяло е изключително богата на водни ресурси. Водните ресурси са предпоставка за развитие на енергетиката при наличие на голяма денивелация по течението на реките и това се отнася преди всичко за община Ардино. Но конкуренцията в енергийния сектор поради високата доходност на енергопроизводството доведе до съществен спад в нивата на печалба, което намалява значението на водните ресурси за местното развитие като енергиен източник. Същевременно, обаче, все по-високо се оценява значението им като природен елемент и важен източник на биоразнообразие и екосистемни услуги. Природните дадености като част от природните ресурси са главното богатство на община Ардино и нейно основно предимство също и в рамките на областта. Както е видно от следващите фигури, община Ардино, която заема 10.6% от територията на област Кърджали, притежава 8.6% от обработваемите земи, 11.6% от мерите и пасищата и 11.3% от горския фонд.

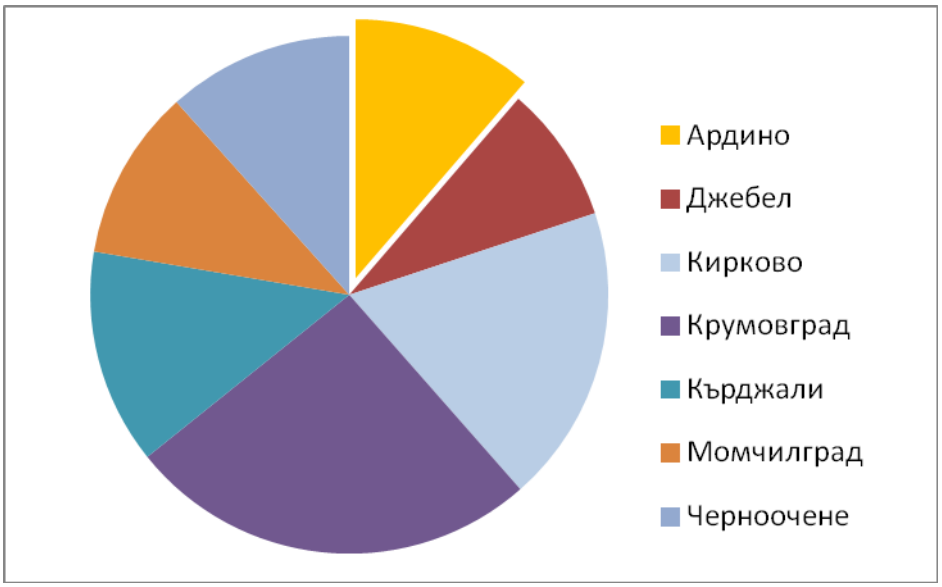
Обработваеми земи в област Кърджали по общини

Мери и пасища в област Кърджали по общини

Горски фонд в област Кърджали по общини

Източник: Областна стратегия за развитие на област Кърджали

Като планински район Родопите по принцип и в частност Източните Родопи се характеризират със своето природно богатство, но и с относителната си изостаналост в икономическо отношение включително и заради планинския релеф. Съответно, община Ардино, както и останалите общини от област Кърджали, освен единствено община Кърджали, се причисляват към изостаналите планински и гранични райони според класификацията на Закона за регионално развитие от 2004 г. Община Ардино е между 20те процента от общините в България с най-нисък брутен вътрешен продукт (БВП) на човек от населението си. Област Кърджали като цяло е със средна работна заплата 618 лв., което я нарежда на 23то място между 28те области на Р. България.

Кохезионната политика на Европейския съюз поставя специален акцент върху необходимостта от преодоляване на изоставането на планинските, периферните и селските райони, където такова изоставане е факт.. Именно с тази цел се свързва и достигането на целите на Лисабонската стратегия за стимулиране конкурентоспособността на районите и териториалните единици и превръщането на Европейския Съюз в силно конкурентоспособна територия в световен мащаб. Конкретни подходи за постигането на приемлива структура на регионалното развитие са районите за целенасочена подкрепа по чл.5 и чл.6 от Закона за регионалното развитие.

Член 6 от Законът за регионалното развитие дефинира териториалния обхват на районите за целенасочена подкрепа, на база на следните показатели:

1. Нетни приходи от продажби на един жител под 70 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
2. Равнище на средната работна заплата, по-ниско от средната стойност за страната за последните три години;
3. Средно равнище на безработица над 105 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
4. Коефициент на възрастова зависимост над 120 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
5. Гъстота на населението под 70 души на един квадратен километър;
6. Над 30 на сто от населените места нямат изградена пътна връзка с асфалтово покритие помежду си или с общинския център;
7. Над 30 на сто от населените места са без изградена канализационна мрежа;

8. Над 30 на сто от населените места ползват питейна вода с отклонение от качеството, прието като стандарт за страната, или имат режим във водоснабдяването за последните три години.

Община Ардино се идентифицира като район за целенасочена подкрепа по всички изброени показатели, освен по 4. (Коефициент на възрастова зависимост над 120 на сто от средната стойност за страната за последните три години) и 6. (Над 30 на сто от населените места нямат изградена пътна връзка с асфалтово покритие помежду си или с общинския център).

Друг инструмент за преодоляване на изостаналостта в новия планов период е мярка 322 "Обновяване и развитие на населените места" от Програмата за развитие на селските райони. Ардино, както и останалите общини със статут на селски райони (Джебел, Кирково, Крумовград, Момчилград и Черноочене) имат възможност да кандидатстват по тази мярка за получаването на безвъзмездно финансиране за изготвянето на интегрирани планове за обновяването на населените места.

Разположение на общината в комуникационната система на България

Община Ардино е разположена в близост до южната граница на България към Гърция. По въздушна линия най-южните части на общината са на по-малко то 12 км от гръцката граница. Това е от огромно значение за развитие на икономическите и социалните връзки и транс-граничното сътрудничество. Към момента тази близост има ефект главно за износа на работна ръка поради голямата разлика в заплащането между двете държави, но се очаква все повече да влияе благоприятно и върху бизнес-сътрудничеството. Особено полезна би била тази близост при евентуално благоприятно развитие на туризма.

Разбира се, от главно значение е дължината на връзките по пътните комуникации, а не по въздушна линия. Два транспортни коридора от европейско значение преминават близо до община Ардино (фигура 4). Това са:

- Общоевропейския транспортен коридор **VIII (Дурас-Тирана-Скопие-София-Пловдив-Стара Загора-Бургас-Варна)** и
- Общоевропейския транспортен коридор **IX (Хелзинки-Санкт Петербург-Москва/Псков-Киев-Любашевка-Кишинев-Букурещ-Русе-Димитровград – Кърджали-проход Маказа-Александруполис).**

Общоевропейски транспортни коридори в близост до община Ардино

Но въпреки близостта на разположението си до международните транспортни коридори община Ардино остава недостатъчно интегрирана към комуникационната мрежа. Най-вероятно това се дължи на все още неизградената автомагистрала Тракия в участъка Харманли-Чирпан, както и на недостатъчния капацитет на пътя Кърджали-Комотини. По автомагистрала Тракия се работи усилено, а трасето Кърджали-Комотини е завършено от година и половина, но и по него все още се изграждат отделни съоръжения. Този път обаче е с две платна, и не решава изцяло проблема с достатъчната пропускливост и безопасност в перспектива. За сега, Община Ардино е пряко достъпна до Европейските коридори (коридор IX) чрез третокласен път : от Ардино - с.Синчец, с.Църквица, с.Мишевско, гр. Джебел, с.Слънчоглед-Загорско. Този път осигурява връзката и на една голяма част от Средните Родопи с ЕТК.. Състоянието му понастоящем е крайно незадоволително. Наложително е да бъдат предприети мерки за реконструкцията и рехабилитацията му.

Изобщо, проблемът с достъпността на община Ардино и останалите общини от района дава сериозно отражение върху развитието им.

Достъпност на община Ардино до/от Европейски транспортни коридори VIII и IX

Пътните разстояния от Ардино до столицата София и големите градове в радиус от 150 км са следните:

София	-	296 км	Неделино	-	27 км
Пловдив	-	128 км	Хасково	-	80 км
Кърджали	-	33 км	Стара Загора	-	140 км
Смолян	-	55 км	Комотини	-	102 км
Джебел	-	28 км	Александруполис	-	158 км
Златоград	-	44 км	Ксанти	-	155 км

Поради планинския релеф разстоянията по въздушна линия до някои от тези градове са почти два пъти по-кратки.

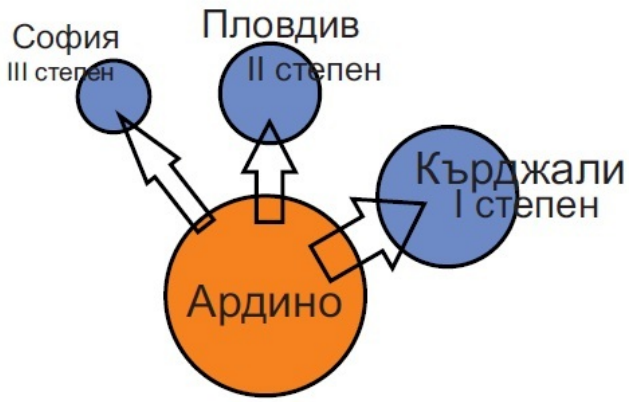
Съществуващи икономически и функционални връзки със съседните общини, населени места и големите градове

Административна субординация

Административната субординация има съществена роля за икономическите и функционални връзки по направление от-горе-надолу. Тя има решаващо значение по отношение на разпределението на публичните финанси, които са от решаващо значение за община Ардино по няколко причини. Първо, като икономически относително изостанал район, който ще разчита на значително финансиране от централния бюджет и от европейските фондове. Второ, като територия с изключително ценна запазена природа.

Трето, като общност, която развива дейности (например, туризма), за които централизираното финансиране има първостепенна роля. По-високите нива в административната йерархия на териториалните административни единици, към които община Ардино принадлежи, са: Областен център – Кърджали, Център на район на планиране – Южен централен район – Пловдив и национален център – София.

Нива на административна субординация

Социално-икономически гравитационни сили

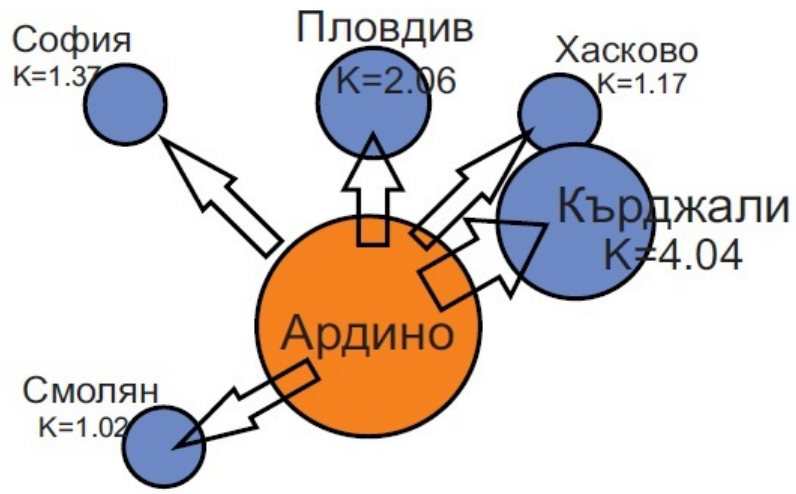
Теоретичната основа на взаимовръзките между териториалните единици и, главно, между населените места и градовете се описва най-добре от гравитационните модели (на Лаури, Уилсон, Бати, Линдзи и други). Според тези модели регионалните връзки по принцип се определят от гравитационната маса на участващите единици/ населени места и е обратно пропорционална на разстоянията между тях. Изчисление на гравитационните сили на регионалните връзки между община Ардино и селищата с най-висок потенциал в радиус от 150 км от общинския център (включително и столицата София на 296 км) е показана в следващата таблица и е илюстрирана на следващата фигура:

Коефициенти на гравитационни сили на регионални връзки между Ардино, София и селищата с най-висок потенциал

град	**Гравитационна маса (население)**	**Разстояние [км]**	**Гравитационен коефициент**
София	1 203 хил.	296	1,37
Пловдив	338 хил.	128	2,06
Кърджали	44 хил.	33	4,04
Смолян	31 хил.	55	1,02
Джебел	3 хил.	28	0,38
Златоград	12 хил.	44	0,62
Неделино	4,5 хил.	27	0,62
Хасково	75 хил.	80	1,17

Ст.Загора	149 хил.	140	0,76
Комотини	67 хил.	102	0,64
Александруполис	49 хил.	158	0,20
Ксанти	65 хил.	155	0,27

Гравитационни сили на регионални връзки между Ардино, София и големите градове в радиус от 150 км

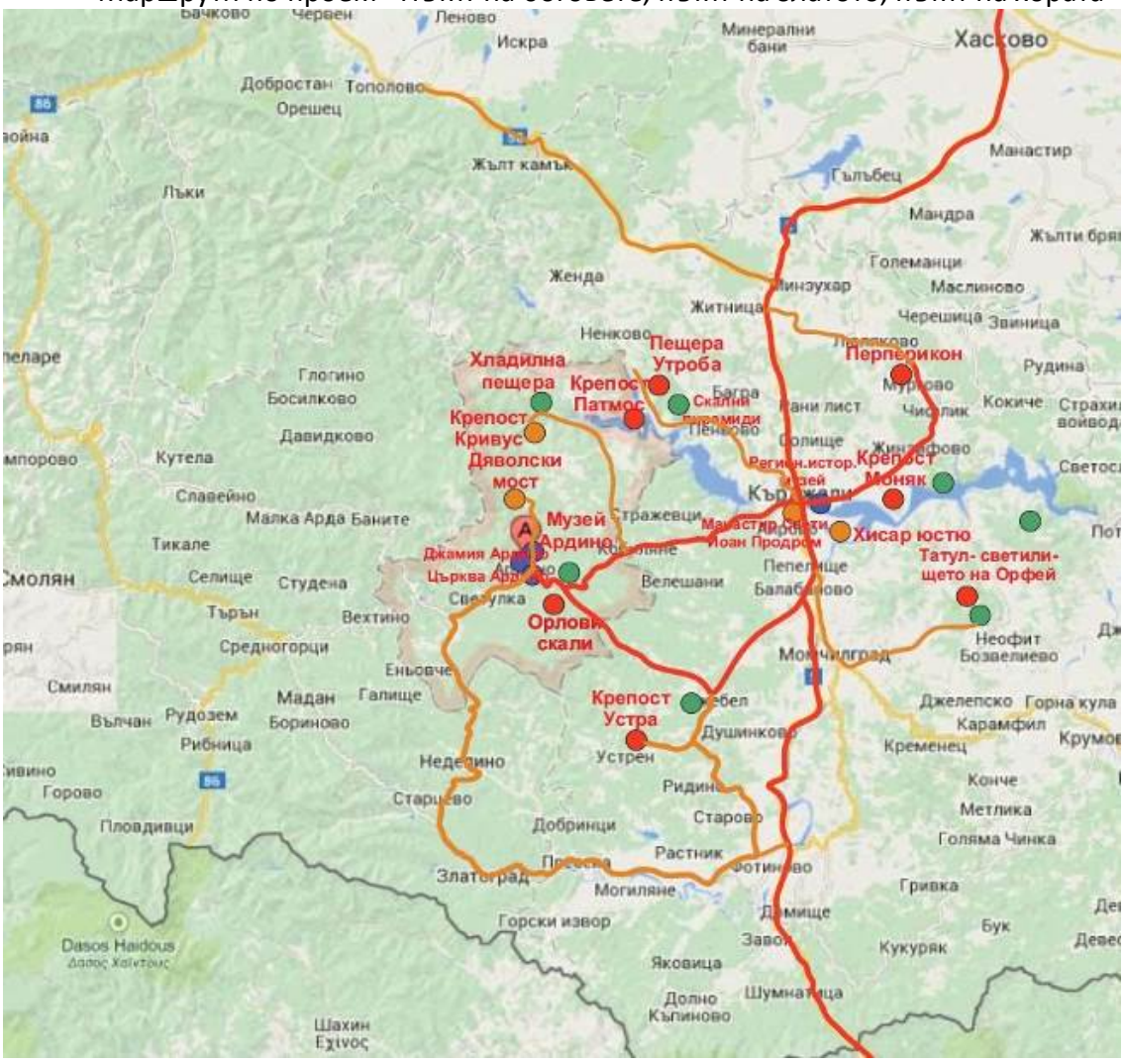

Така изчислените гравитационни сили и коефициенти представляват базата, на която се развиват връзките между териториите в зависимост от конкретните условия. В изследвания район условията са такива, че община Ардино предлага твърде ограничен обем стоки, които да са подходящи за териториален обмен, което, обаче, стимулира износа на евтина работна ръка. От първичния сектор Ардино има конкурентни предимства да предлага единствено еко-системни услуги и, свързаните с този потенциал, екологични селскостопански продукти. Във вторичния сектор общината фактически не притежава конкурентни предимства в нито едно производство, освен евтината работна ръка предимно в шивашкия бранш. В третичния сектор община Ардино притежава важни предимства в сферата на туризма, които обаче не успява да реализира до момента по две причини. Първо, недостатъчното интегриране в комуникационната мрежа на района, за което стана дума по-горе. Второ, наличните природни дадености и исторически ценности са подходящи за видове туризъм (културен, селски, екологичен, планински, ловен), които изискват развитие в мрежа и, респективно, високо ниво на централизирана организация и финансиране, продължителни (десетилетни) традиции и управленчески умения. Така или иначе това е единствената възможност за устойчиво развитие на района и опазване на неговите ресурси.

През последните години са положени не малко усилия за развитие на туризма по такива схеми. Такъв е проектът "Пътят на боговете, пътят на златото, пътят на хората", разработен по Програма ФАР и управляван съвместно от община Кърджали и община

Ардино. Основната цел на проекта е да предложи, рекламира и реализира два туристически продукта (3-дневен и 1 дневен) в областта на културния туризъм. Маршрутът е показан на Фигура 7. Проектът се базира на изключително ценното археологическо и историческо наследство на района. Ефектът от проекта е недостатъчен поради това, че не отговаря в необходимата степен на пазарното търсене. Друг, вече изпълнен проект по ОП „Регионално развитие“ е „По Дяволския мост към райските пътеки в Ардино“.Търсене на подобни маршрути има, но те по принцип не са така масови и не създават достатъчни приходи, които да способстват за очакваното развитие на туризма. Освен относително по-малката масовост, този тип туризъм се отличава и с по-краткотраен престой. Важен фактор за удължаване на престоя би било обвързването на културния туризъм с други видове като балнеоложки, селски и планински - на преходи и в курортни бази. За да се постигне това един от важните фактори е разширяването на маршрутите. Към момента маршрутите обхващат само общините Ардино, Черноочене и Кърджали от област Кърджали. По-ефективните варианти при обвързване на културно-историческия с други видове туризъм би трябвало да включват дестинации още най-малкото и такива от област Смолян - от общините Златоград, Неделино, Смолян и Чепеларе.

Маршрути по проект "Пътят на боговете, пътят на златото, пътят на хората"

Регионални туристически връзки и маршрути

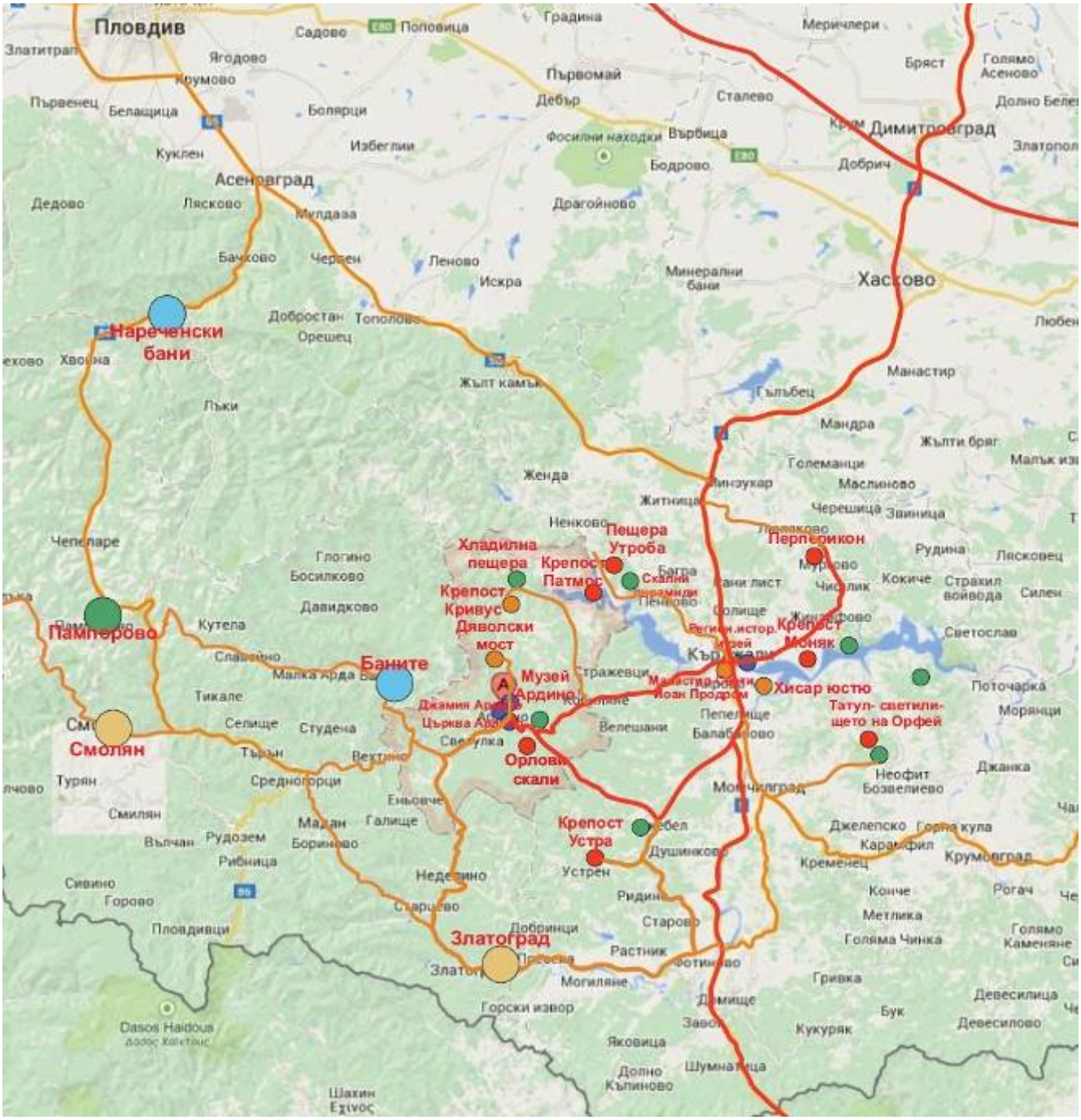
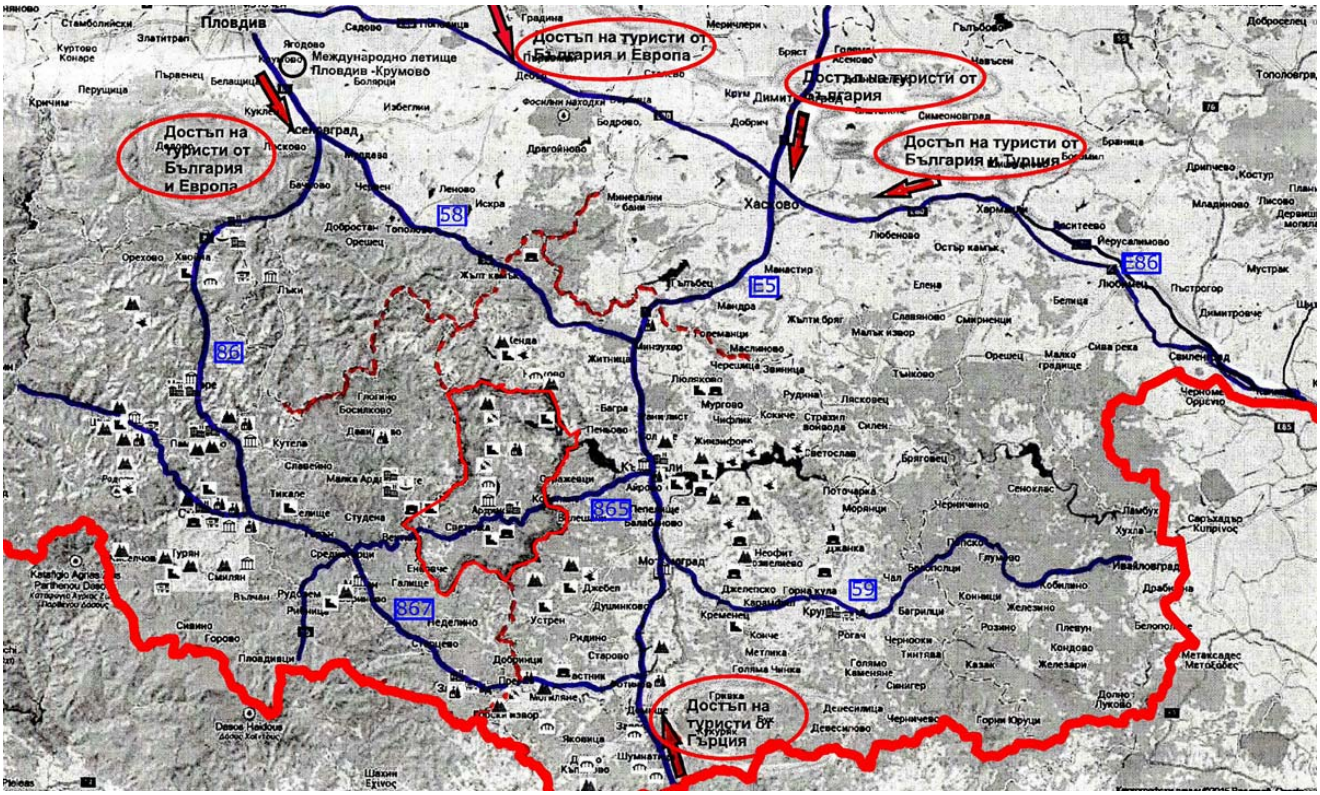

Схема на регионалните връзки на община Ардино

4.6. Стратегически и планови предвиждания за социално-икономическо и пространствено развитие на по-високите йерархически нива: НКПР 2013-2025, РПР-ЮЦР 2014-2020, ОСР-Кърджали 2014-2020

Действащото законодателство задължително изисква осигуряването на съгласуваност на ОУП с **предвиждания за социално-икономическо и пространствено развитие , залегнали в** основните стратегически и планови документи на национално, областно и общинско ниво, независимо от различната срочност на тяхното действие. Тези документи са: **: НКПР 2013-2025, РПР-ЮЦР 2014-2020, ОСР-Кърджали 2014-2020 и ОПР .**

Национална концепция за пространствено развитие

Устройството и управлението на националната територия до 2025 г., се регламентира от Националната концепция за пространствено развитие. Тя съдържа средносрочни и дългосрочни насоки за устройственото планиране и опазването на териториалните ресурси. НКПР осигурява и подходяща основа за териториална насоченост и израз на секторните политики и стратегии. Концепцията изтъква важността на успешната териториална интеграция на България в европейското пространство чрез развитието на транспортни, екологични и културни оси и свързването им с международните коридори. Акцентира се върху поддържането на умерено полицентрична мрежа от градове, предпоставка за по-балансирано териториално развитие и съживяване на селските и периферните райони. Важен момент е ОУП да отразява пространствените перспективи на територията на общината

на основата на природните ,икономическите и социалните фактори на развитието, като се отчитат възможностите за преодоляване на различията между градските и селските територии и се създадат териториални и устройствени предпоставки, и условия за оптимизиране на функциите на общинския център, който играе все по-важна роля за повишаване на конкурентоспособността на икономиката и устойчивото развитие на общината. В същото време трябва да се постигне балансираност в развитието на цялата територия чрез определяне на селища – опорни центрове на административния център – град Ардино. **В НКПР са заложени следните стратегически цели за развитие:**

Стратегическа Цел 1 "Интегриране в европейското пространство":

Развитие на национални и трансгранични транспортни, енергийни, урбанистични, културни и екологични коридори с оглед постигане на териториална свързаност, сътрудничество и интегриране в региона и в европейското пространство.

Стратегическа Цел 2 "Полицентрично териториално развитие":

Укрепване на умерено полицентрична мрежа от градове-центрове с подобрено качество на градската среда, способстващо за постигане на балансирано териториално развитие и намаляване на неравенствата между централните градски и периферните селски райони.

Стратегическа Цел 3 "Пространствена свързаност и достъп до услуги":

Развитие на националната техническа и социална инфраструктура за подобряване на пространствената свързаност на районите и урбанистичните центрове и достъпа до образователни, здравни, социални и културни услуги.

Стратегическа Цел 4 "Съхранено природно и културно наследство":

Съхраняване и развитие на националната система от защитени природни и културни ценности за поддържане на биологичното равновесие, пространствената природна и културна идентичност и за интегриране на техните стойности в съвременния живот.

Стратегическа Цел 5 "Стимулирано развитие на специфични територии":

Интегрирано планиране и стимулирано развитие на територии със специфични характеристики (крайбрежни Черноморски, крайбрежни Дунавски, планински гранични и периферни) с оглед съхраняване и ефективно използване на техния природен, икономически, социален и културен потенциал за развитие.

Стратегическа Цел 6 "Конкурентоспобност чрез зони за растеж и иновации":

Повишаване на конкурентоспособността на българската територия чрез държавно подкрепени зони за растеж и иновации в урбанистичните центрове от високите нива на полицентричния модел.

Регионален план за развитие на Южен централен район (ниво 2)

Водещ акцент на РПР на ЮЦР е новата роля за политиката на сближаване, ориентацията към изпълнение на целите на Стратегия „Европа 2020", с по-активното участие на регионите, и в

същото време с фокус върху териториално сътрудничество и подход, изискващ резултати и добавена стойност. Икономическото, социалното и териториалното сближаване са разгледани като взаимно допълващи се и подкрепящи се компоненти на единната интегрирана концепция за регионално развитие. В стратегическата част на плана е разгледана визията за бъдещо развитие на района; определени са стратегическите цели, приоритети и специфични дейности, изброени са примерни допустими дейности за изпълнение на специфичните цели. В рамките на плана е представено индикативното разпределение на ресурсите по стратегически цели и приоритети. Планът очертава непосредствената рамка за разработването на областните стратегии и неговите постановки са от особено важно значение за разработването на ОПР на Пловдив, който е главен град и център на ЮЦР. **Съответствие със стратегическата рамка на Регионалния план за развитие на южния Централен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г.:**

В Регионалния план за развитие са отчетени специфичните дългосрочни цели и приоритетите за развитие на областите и общините, включени в териториалния обхват на района. На ниво Общ устройствен план следва да се гарантира връзката между регионалния и местния стратегически контекст за развитие, като на практика се интегрират плановите подходи „отдолу-нагоре" и „отгоре-надолу".

Регионалният план за развитие на южния Централен (РПР на ЮЦР) поставя следните стратегически цели за периода 2014-2020 г.:

Стратегическа цел 1: Развитие на конкурентноспособна икономика чрез насърчаване на собствения потенциал на ЮЦР;

Стратегическа цел 2: Съхранение и развитие на човешкия капитал;

Стратегическа цел 3: Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност.

Областна стратегия за развитие на област Кълджали

Общия устройствен план е в пряка йерархична зависимост от Областната стратегия за развитие. Формулираните цели и приоритети в ОСР на Кърджали определят общите изисквания към развитието на всичките общини в областта. Изведените приоритетни направления следва да получат подходящ израз и в стратегията на ОУПО Ардино. Неразделна част от ОСР е и индикативният разчет на необходимите финансови средства за реализиране на ОСР, изпълняващ ролята на финансова рамка за Общинския план за развитие на община Ардино и в този контекст- съотносими към предвижданията на ОУП за развитие в териториален аспект **Съответствие с Областната стратегия за развитие на Кърджали за периода 2014-2020 г.:**

Необходимо е в значителна степен да бъде постигнато съответствие на целите и приоритетите за общинско териториално развитие, както и на функционалните системи и

подсистеми с приоритетите на областно ниво, представени в Областната стратегия за развитие на Кърджали. Това съответствие осигурява допълнителни ефекти и потенциални ползи, свързани с осигуряване на достъп до финансови схеми и развитие на териториалното сътрудничество между общини и региони и действителна основа за изпълнението на НКПР.

Областната стратегия за развитие на Кърджали дефинира следните стратегически цели:

1. Подобряване на конкурентоспособността на областната икономика и повишаване на икономическата активност.

2. Съхранение и подобряване качествата на човешкия капитал чрез социално развитие.

3. Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност.

В Споразумението за партньорство са формулирани четири основни приоритета за ЕСИФ през периода 2014-2020 г., както следва:

Приоритет 1: Образование, квалификация и заетост за приобщаващ растеж, който обхваща подприоритетите: Заетост и трудова мобилност, Социално включване и Образование, учене през целия живот.

Приоритет 2: Иновации и инвестиции за интелигентен растеж, който обхваща подприоритетите: Повишаване конкурентоспособността на МСП в ключови икономически сектори, НИРД и иновации, и достъп до използване на ИКТ.

Приоритет 3: Свързаност и зелена икономика за устойчив растеж, който обхваща подприоритетите: Свързаност (външна и вътрешна), Преминаване към ниско-въглеродна икономика, енергийна и ресурсна ефективност, Климат и климатични промени и Околна среда и опазване на природното богатство.

Приоритет 4: Добро управление и достъп до качествени обществени услуги, който обхваща подприоритетите: Инвестиции в изграждане на институционален капацитет за добро управление, качествена и независима съдебна система и Достъп до качествени обществени услуги и ефективно прилагане на електронното управление с оглед на провеждането на реформи.

Допълнителен механизъм за финансиране се осигурява чрез предлаганите мерки и средства от централния бюджет за реализация на дейности в „районите за целенасочена подкрепа" (общини с влошено социално-икономическо състояние), съгласно действащото национално законодателство за регионално развитие (ЗРР). Териториалният обхват на районите за целенасочена подкрепа на общинско ниво се определя в Областната стратегия за развитие и на тази база следва да се търсят възможности за допълнително финансиране на конкретни общински проекти, насочени както към интегрираното развитие на общината, така и към преодоляване на социално-икономическите различия между общините и вътрешнорегионалните диспропорции.

В Областната стратегия за развитие (ОСР) на Кърджали 2014-2020 г., община Ардино е определена като район за целенасочена подкрепа от държавата, който отговаря на 6 критерия от 8-те, регламентирани в чл. 6 на ЗРР, а именно:

1. нетни приходи от продажби на един жител под 70 на сто от средната стойност за страната за последните три години;

2. равнище на средната работна заплата, по-ниско от средната стойност за страната за последните три години;

3. средно равнище на безработица над 105 на сто от средната стойност за страната за последните три години;

4. коефициент на възрастова зависимост над 120 на сто от средната стойност за страната за последните три години;

5. гъстота на населението под 70 души на един квадратен километър;

6. над 30 на сто от населените места са без изградена канализационна мрежа.

За да финансира инвестиционните си разходи за развитие, местната власт трябва да има достъп и до националния и регионалния пазар на капитали, както и да развива форми на публично-частни партньорства.

4.7. Предвиждания на Общинския план за развитие на община Ардино 2014 - 2020, отнасящи се към предмета и целите на ОУПО

4.7.1 Визия на ОУП на община Ардино

4.7. Предвиждания на ОПР и отношение с ОУП

4.7.1 Визия

Визията за развитието на община Ардино е :

Община Ардино ще се развива като устойчива самоуправляваща се общност, с икономика базирана на местните ресурси, с модерна инфраструктура и качествена жизнена среда.

В тази връзка са определени и приоритетите, които са насочени към укрепването на административния капацитет на местната администрация, подобряване на съществуващата техническа инфраструктура и изграждане на нова такава, подобряване на социално битовите условия за живот, подобряване на околната среда, развитие на туризма, увеличаване на постоянната трудова заетост чрез създаване на условия и предпоставки за развитието на малък и среден бизнес, създаване на предпоставки за развитието на алтернативно земеделие и туризъм, предотвратяването на икономическия спад, спиране на негативните тенденции в демографското развитие на общината и подобряване на демографската ситуация в нея, както и редица други дейности, насочени към развитие на общината. Въз основа на това е формулирана и главната цел за развитие на общината до 2020 г.: Превръщането на община Ардино в атрактивна за инвестиции

териториална единица, с модерна икономика и устойчива икономика и с висококачествена жизнева среда.

Съживяването на общината е свързано най-вече правилното , балансирано териториално пространствено структуриране и развитие на функционалните системи и подсистеми , чрез което ще се осигури привличане на инвестиции, условия за предприемачеството и оползотворяване на местния потенциал и ресурси. Целенасоченото отваряне на пазара за стоки и услуги ще стане възможно само при използване предимствата на местоположение на община Ардино основано на отвореност на пространственото и развитие към съседните общини и региони .

Стратегически цели на ОПР са:

ЦЕЛ 1: Съживяване на местната икономика и създаване на работни места, чрез ефективно използване на ресурсите и привличане на инвестиции в селското стопанство, съпътстващи дейности и услуги за намаляване на безработицата и повишаване на доходите.

ЦЕЛ 2: Увеличаване и развитие на човешките ресурси, подобряване качеството и стандарта на живот, насърчаване на образованието и социалното включване.

ЦЕЛ 3: Балансирано териториално развитие, чрез комплексно подобряване състоянието на техническата и социална инфраструктура, съхраняване и опазване на природното богатство.

Въз основата на формулираните визия, основна и стратегически цели пред развитието на община Ардино са определени следните приоритетни направления, специфични цели и конкретни мерки::

1. Административен капацитет.

Укрепването на капацитета на местната администрация за проектни дейности и подобряване на качеството на административното обслужване.

2. Човешки ресурси и социални дейности

Осигуряване на равни възможности за достъп до образование и професионална квалификация. Преодоляване на социалните проблеми и безработицата. Откриване на атрактивни постоянни работни места.

3. Качествена жизнена среда

Опазване на природната среда и културно – историческото наследство. Създаване на условия за стопанисване на поземлените ресурси на общината в съответствие с принципите на устойчивото управление на земите, хармонизирайки целите на икономическата дейност с целите по опазване на околната среда. Подобряване на инфраструктурното осигуряване на населението

4. Конкурентна икономика, основана на местните ресурси

Стимулиране на инвестиционната атрактивност на общината. Развитие на конкурентноспособни промишлени производства. Развитие на биологично животновъдство и земеделие. Развитие на туризма като алтернативен източник на икономически растеж в

5. Трансгранично сътрудничество

Превръщане на общината в територия за трансгранично сътрудничество и кооперирane в рамките на ЕС и извън него.

4.7.2. Мерки от ОПР на община Ардино 2014-2020, съотносими с предвижданията на ОУП за развитие на територията

4.7.2мерки от ОПР, съотносими с ОУПО Ардино

Планът за развитие на община Ардино и Общият устройствен план на общината се основават на обвързването на териториалните , природните , икономическите , демографските и материалните потенциали за развитие на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети за постигане на стратегически цели, обединени от стремежа към по-висок жизнен стандарт и устойчиво развитие. Съхранените и развити местни ресурси – хората, природата, горите, земята, водите, защитените територии и зони, природното и културно наследство, като символи на местната идентичностса в основа на бъдещото развитие на общината.

Конкретно изражение на връзката между двата документа, така, както е залегнало във философията на двата закона – ЗРР и ЗУТ се открива в мерките следните приоритетни направления с ясен териториален и пространствен аспект на въздействие :

По **Приоритет 3: Качествена жизнена среда**

Цел 3.1. Опазване на природната среда и културно-историческото наследство:

- ***Мярка 3.1.1.*** *Внедряване на съвременни информационни технологии в управлението на околната среда и природните ресурси, вкл. Географски информационни системи (ГИС);*
- ***Мярка 3.1.2. .*** *Изграждане на ПСОВ в гр.Ардино и в района на с.Бял Извор за намаляване на рисковете от замърсяване на водните ресурси и почвите;*
- ***Мярка 3.1.3*** *Замяна на традиционните енергоносители с екологично по-безопасни, постигане на по-висока енергийна ефективност и производство на ел.енергия от възобновяеми енергийни източници, газификацияи др.;*
- *подобряване на почвеното плодородие и биогориво;*

Цел 3.2. Подобряване на инфраструктурата:

- ***Мярка 3.2.1.*** *Благоустрояване на населените места в общината;*
- ***Мярка 3.2.2.*** *Изграждане на АСУ – автоматизирани системи за управление на помпените агрегати и синхронизирането им с водните нива в черпателните кладенци или резервоари и напорните водоеми;*

- ***Мярка 3.2.3.*** *Реконструкция и разширяване на водопроводната мрежа във всички населени места на територията на общината;*
- ***Мярка 3.****2.4. Водоснабдяване на всичк****и населени места в общината***
- ***Мярка 3.2.5.*** *Реконструкция и разширяване на канализационната мрежа във всички населени места на територията на общината;*
- ***Мярка 3.210.*** *Усъвършенстване на транспортната инфраструктура в общината;*
- ***Мярка 3.2.11.*** *Прекатегоризация на път III 867 към условията на път II клас след неговата реконструкция;*
- ***Мярка 3.2.12.*** *Проучване и изготвяне на проект за нова пътна връзка, обслужваща населените места по левия бряг на р. Арда в северната част на общината;*
- ***Мярка 3.2.13.*** *Подобряване на качеството на пътната отсечка"Ардино – Синчец - Църквица -Джебел";*
- ***Мярка 3.2.14.*** *Изграждане на околовръстен път гр.Ардино.*
- ***Мярка 3.2.15.*** *Повишаване сигурността и качеството на електрозахранването на община Ардино чрез изграждане на нова възлова станция в района на с.Кобиляне и ремонт на преносните и разпределителни мрежи в община Ардино.*
- ***Мярка 3.2.16.*** *Предварителни проучвания за интегриране на политиките за устойчиво управление на земите в общите устройствени планове на големите населени места на територията на общината и на специализираните земеустройствени планове, когато такива се разработват;*

<u>По Приоритет 4 : Конкурентна икономика, основана на местните ресурси</u>

. **Цел 4.2. Развитие на конкурентноспособни промишлени производства:**

- ***Мярка 4.2.1.*** *Изграждане на преработвателни предприятия за преработка на селскостопанска продукция;*
- ***Мярка 4.2.2.*** *Стимулиране на диверсификацията на местните производства и предприемане на мерки за сертифициране на производството и продуктите;*
- ***Мярка 4.2.3.*** *Разработване и реализиране на програма за подпомагане развитието на производства, съобразени с местните условия, традиции и трудови ресурси;*

Цел 4.3. Развитие на биологично животновъдство и земеделие:

- ***Мярка 4.3.1.*** *Провеждане на обучителни семинари относно изискванията за екологично производство, условията на европейски пазар, повишаването на пазарните умения и агротехническата култура на земеделските производители;*

- ***Мярка 4.3.2.*** *Комасация на земята и стимулиране на икономическия интерес за сдружаване на отделните собственици за създаване на по-големи масиви, прилагане на модерни методи на земеделие и защита на общите интереси;*
- ***Мярка 4.3.3.*** *Внедряване на нови сортове и породи в растениевъдството и животновъдството, насърчаване на устойчиви практики при култивирането на билки и алтернативни култури;*
- ***Мярка 4.3.4.*** *Възстановяване и разширяване на напоителните системи и реконструкция на микроязовирите на територията на общината;*
- ***Мярка 4.3.5.*** *Подобряване на съществуващата и изграждане на нова спомагателна инфраструктура в общината, свързана със земеделието, горското стопанство и екотуризма.;*

Цел 4.4. Развитие на туризма като алтернативен източник на икономически растеж в общината:

- ***Мярка 4.4.1.*** *Навлизане в нови пазари на туристически продукти;*
- ***Мярка 4.4.2.*** *Формиране на типичен местен туристически продукт и рекламирането му,с което ще се осигури „разпознаваемост" на общината на туристическия пазар;*
- ***Мярка 4.4.3.*** *Подобряване на съществуващата и изграждане на нова туристическата инфраструктура чрез привличане на български и чуждестранни инвестиции;*
- ***Мярка 4.4.4.*** *Развитие на съпътстващи туристически услуги (транспортни, хотелски, развлекателни и др.) в съответствие с международните стандарти, с цел задоволяване на разнообразните потребности на българските и чуждестранните посетители;*
- ***Мярка 4.4.5.*** *Цялостно подобряване на качеството на туристическото обслужване.*

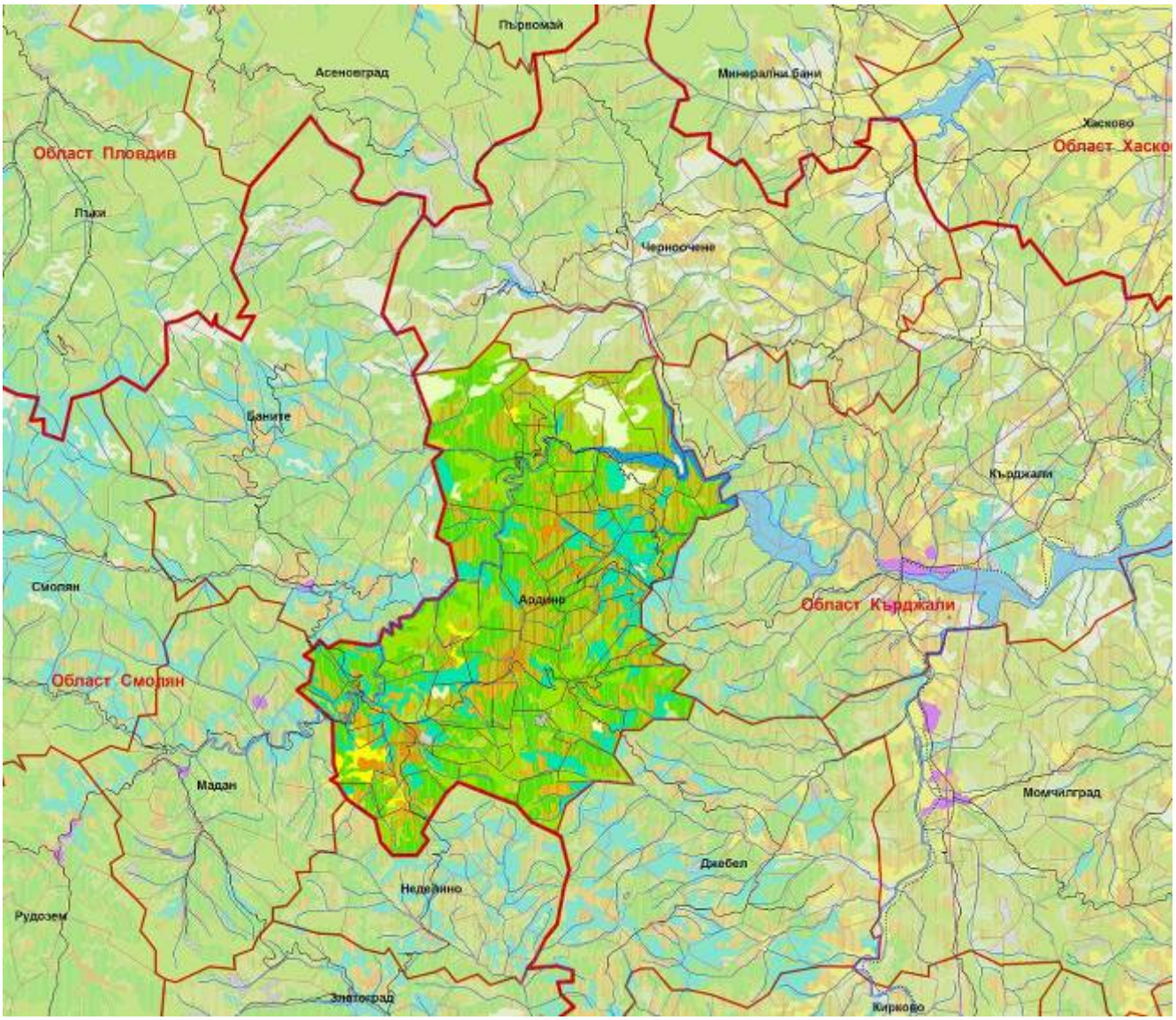
4.8. Анализ на действащите Подробни устройствени планове и връзка с ОУПО

За територията на община Ардино няма осигурена съвременна Планова основа- ККР. Изработените КВС по много причини са с големи грешки и препокриват строителните полигони на населените места. Не за всички населени места има изработени подробни устройствени планове (ПР или ЗРП). ЗРП (ПУП на гр. Ардино е от 80-те години и в последствие са правени много изменения и допълнения, което не се поддържа в единна картна информация. Изработените регулационни планове не са оцифрени и това допълнително

затруднява съвременната работа с тях, обозначаването на имотите , като действително местоположение и извършването на имотни сделки. Това също се отразява и върху провеждането на различни инфраструктурни мероприятия и е в ущърб на общинската политика за подобряване качеството на предоставените услуги. Изработените за няколко населени места кадастрални карти, съдържащи данни за граници, собственост, предназначение на имотите, местоположение на ТИ, топографски данни и други не са одобрени, поради значимите грешки и припокриване на различните видове полигони. КВС също не се поддържат и това още повече затруднява работата с тях. Въвеждане на ГИС е далечна цел, което лишава общината от съвременен подход към визуализация и публичност на данни и дейности от обществена значимост.

Основният конфликт на информационната основа е значителната разлика между горския фонд по КВС и ЛУП. В разработката екипът е приел за достоверни данните от ЛУП за размера и видовете горски фондове в община Ардино.

Картографската основа на регионалните връзки е създадена на основа ГИС на МРРБ и е използвана класификацията на териториите по националния проект „КОРИНЕ земно покритие 2012“ на Изпълнителната агенция по околна среда като част от общоевропейския проект „КОРИНЕ земно покритие“ (CORINE Land Cover). Следващите илюстрации показват извадка от тази основа (тя е също в ГИС формат) и класификацията на териториите и другите географски елементи, използвани за регионалната картна основа.

Граници на области
Граници на общини
Видове
Ардино
Други общини
Граници на землища
Реки
Пътна мрежа
ЖП линии
Газификация

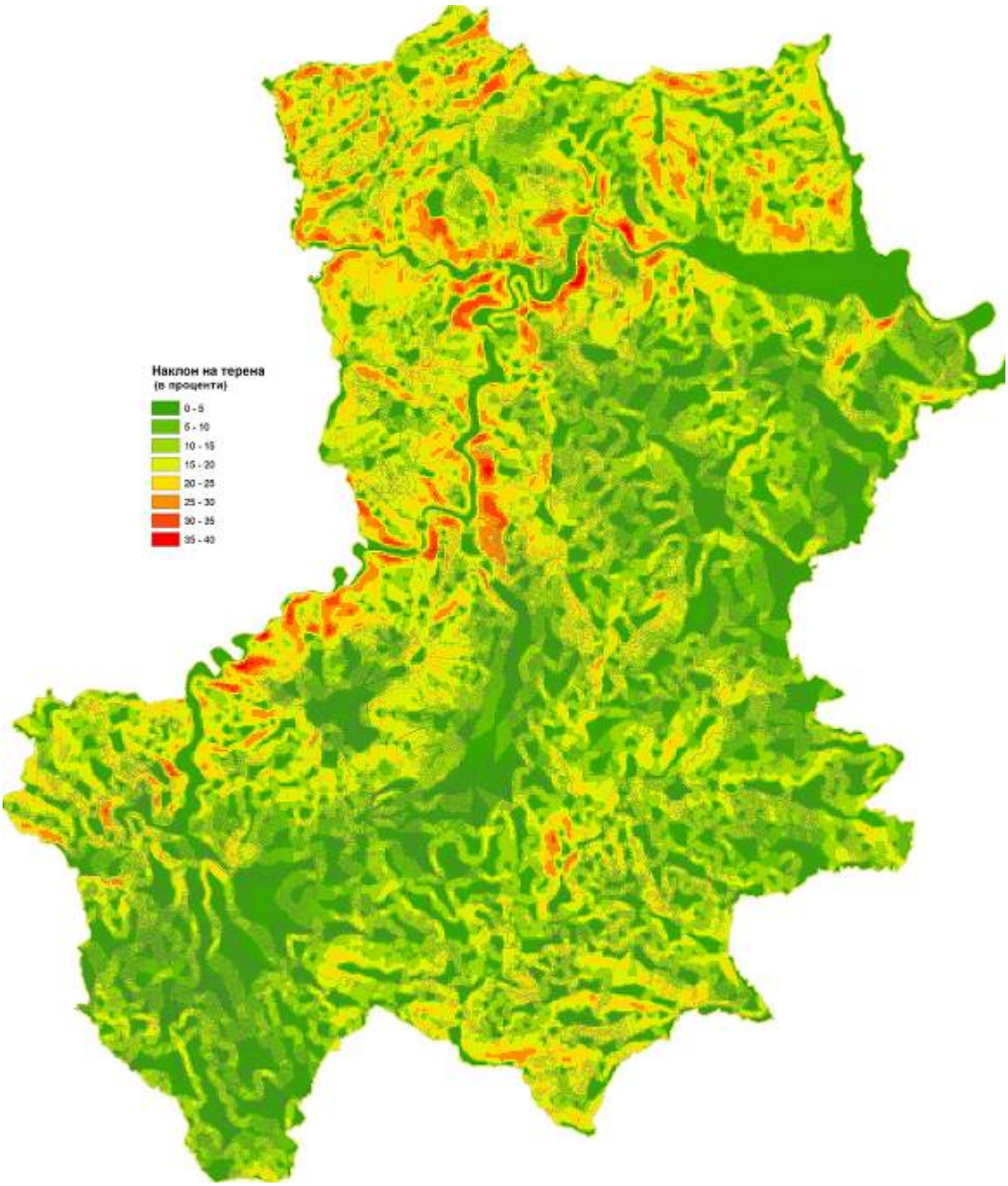
Земно покритие
Вид
Агро-автохтонни структури
Агро-урбанизирани структури
Блатисти местности
Водни площи
Голини
Добив на инертни материали
Естествени пасища
Земеделски земи
Иглолистни гори
Индустриална или търговска територия
Канали
Летище
Лозови насаждения
Нарушени терени
Нискостеблена растителност
Овощни насаждения
Опожарени земи
Оризови полета
Паркове
Пасища
Преходна горска територия
Пътна и ЖП мрежа
Скали
Смесени гори
Сметище
Спорт и отдих
Урбанизирана територия
Централна градска част
Широколистни гори
Други територии

V. ПРИРОДЕН КОМПЛЕКС

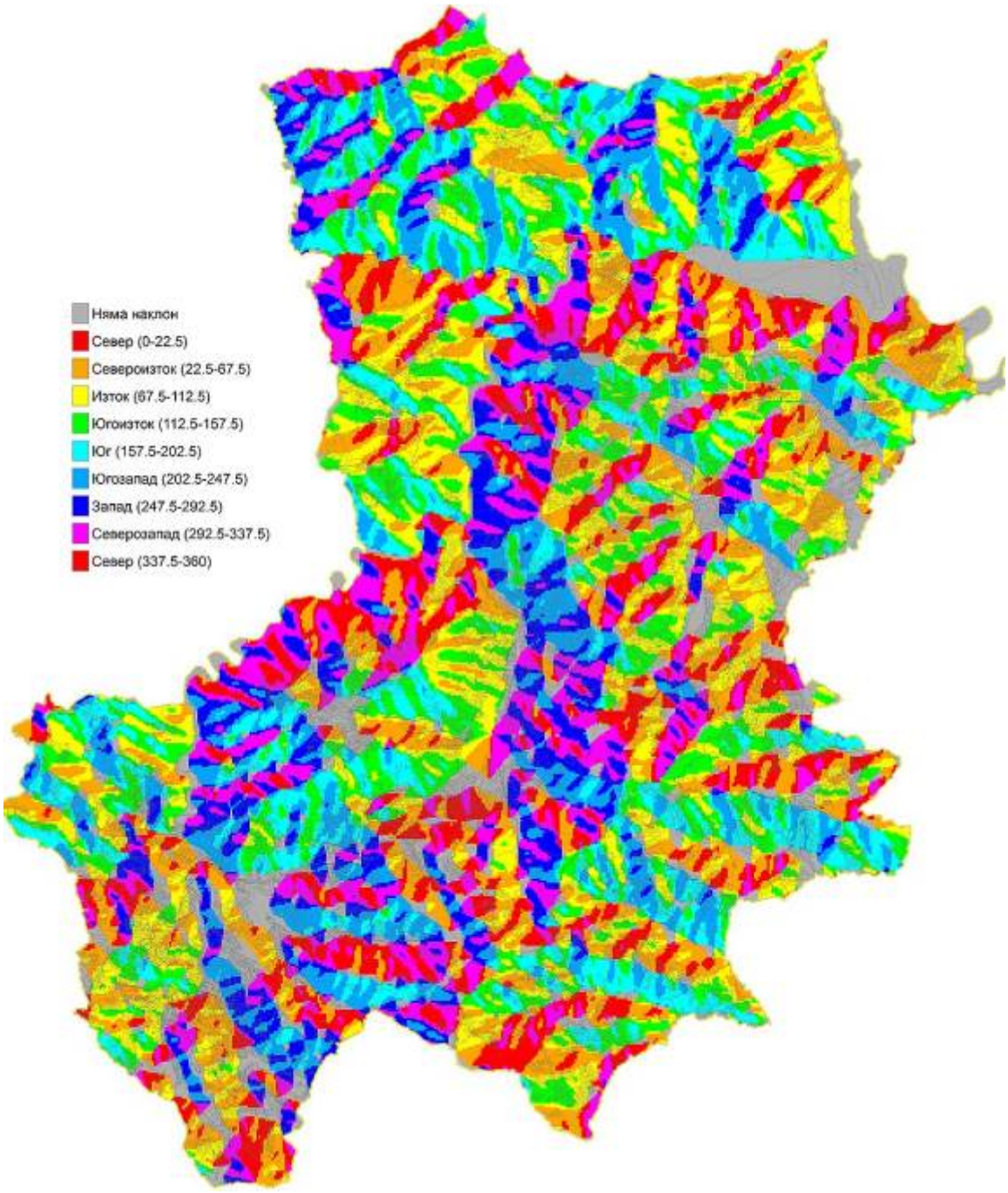
5.1. Природни ресурси. Релеф

Релефът на общината е проучен с аналитичните приложения за 3D на ГИС софтуера, с който екипът работи. Следващите две илюстрации показват генерираните карти на база на цифровия релеф за наклоните и посоките на терена в рамките на община Ардино.

Наклони на терена

Посоки на терена

Това, което отличава Община Ардино от околните територии и терените на останалите български общини е ясно изразеният силно пресечен планински и полупланински релеф, формиран от р. Арда и нейните притоци. Надморската височина е от 600 до 1200 м с малки изключения (около 350 м) при вливането на р. Арда в яз. Кърджали. В тази територия попада вододелът между десните притоци на р. Арда и левите притоци на р. Върбица. Като цяло територията е трудно проходима, което се е отразило върху развитието на всички функционални системи и подсистеми, в разположението и йерархичната обвързаност на селищната мрежа, в изграждането на пътната инфраструктура, в начина на изграждане на водоснабдителната, канализационната и електроразпределителната инфраструктури. Системите обитаване и труд са в пряка подчиненост на теренните условия.

С най-големи наклони се отличават долинните склонове на река Арда, в землищата на с. Търнословка, Ахрянско, Дядовци, Кроячево, Латинка, Аврамово, както и на р. Давидковска,

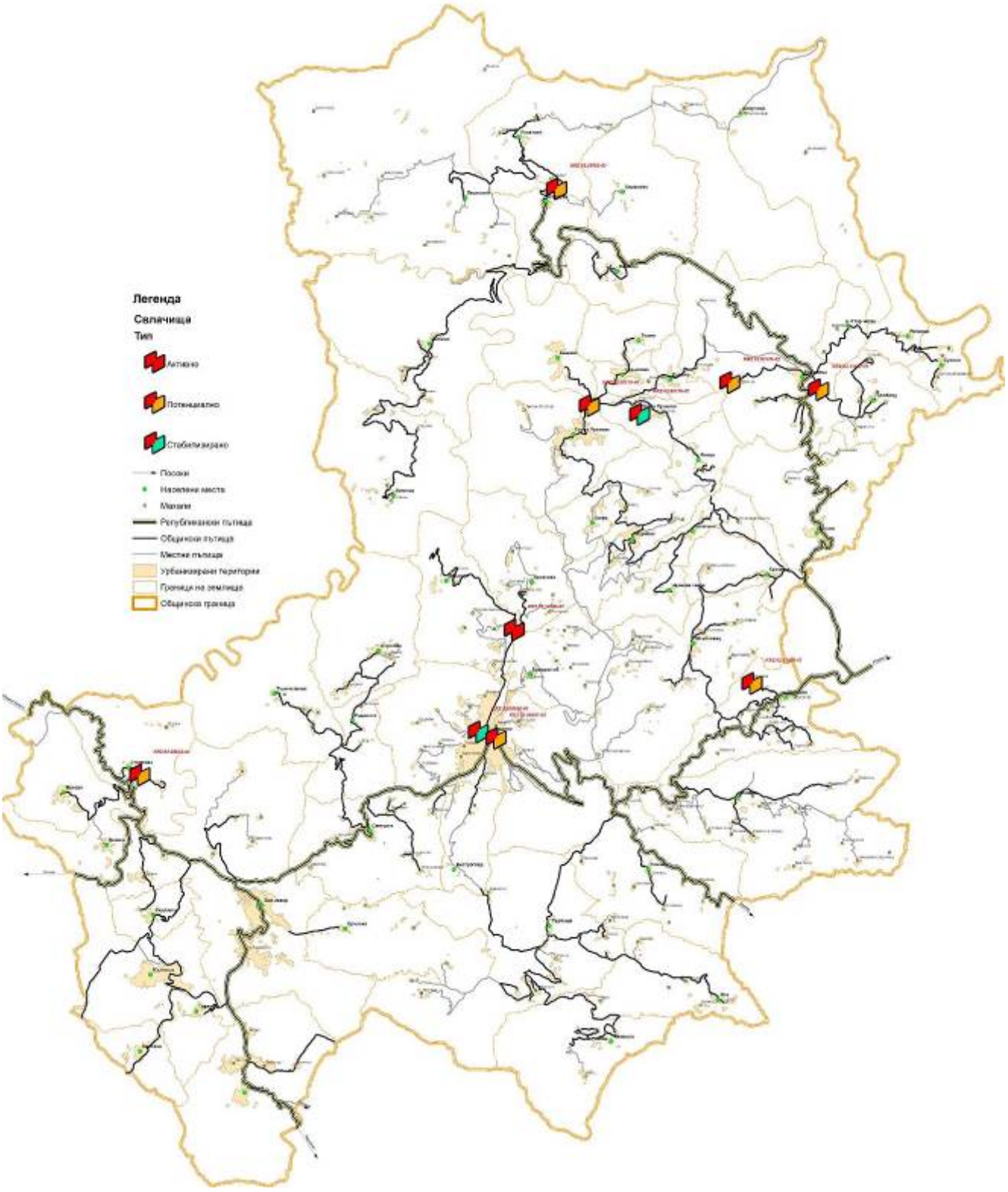
малка Арда, землищата на Любино и Песнопой. Наклони под 8% преобладават в землищата на с. Жълтуша, Бял извор, Светулка, Брезен.

5.2. Геоложки строеж. Полезни изкопаеми. Сеизмичност

В геоложко отношение ,в територията на община Ардино попада Родопската част на Вътрешните Балканиди, скалите са образувани в условия на динамична тектонска обстановка и са представени от три типа скални формации: метаморфния комплекс на Централните Родопи, вулканогенно-седиментния комплекс на Източно-Родопската депресия и наслагите от Кватернера. В частност, на територията на общината като полезни изкопаеми са констатирани метаморфния комплекс на Ардинското рудно поле и находище „Еньовче" (част от Неделинското рудно поле). Терасите на реките са богати на алувиални инертни материали, предимно чакъли, пясъци и глини. Към настоящият момент обаче добивът на оловно-цинкова руда, въпреки неговата рентабилност и перспективност е преустановен; добива се мрамор край град Ардино. Съществуващите запаси от други видове полезни изкопаеми са недостатъчни за промишлено разработване: азбест и пергамати край Ленище и азбест край Чубрика, манган край Жълтуша, туфи край Голобрад и бентонит край Светулка.

Поради коментирания по-рано геоложки строеж на територията на община Ардино са констатирани няколко терена с изразени свлачищни процеси, които трябва да бъдат под режим на наблюдение: в град Ардино - 2 бр; по пътя с. Боровица, с. Голобрад, по пътя Ардино - Дядовци - Дяволския мост, по пътя Ардино - Боровица - Русалско, с. Стояново - махала Паспал, с. Боровица, път с. Боровица - Горно Прахово, с. Боровица - с. Долно Прахово и с. Чубрика, махала Чолаклар. В повечето случаи се засягат терени на пътната инфраструктура, което изисква особено внимание при обилни дъждове и снеговалежи, както и изпълнение на бъдещи ландшафтни мероприятия. От „Геозащита" - Перник се подържа постоянна карта на нарушените територии и свлачищата по категоризация активно, потенциално и стабилизирано, като се следи и за въздействието на рудодобива (рудни галерии) върху евентуалното активизиране на свлачищни и срутищни явления и други геоложки процеси. Картата е достъпна онлайн както и данните за всички идентифицирани и наблюдавани свлачища.

Следващата илюстрация показва всички свлачища на територията на община Ардино, класифицирани по тип.

5.3. Климат и почви

Климатът се характеризира с континентално-средиземноморски, повлияни от планинския релеф проявления. Меката и влажна зима се редува от горещо и сухо лято. Тези особености се нуждаят от приложение на ландшафтни устройствени мероприятия и залесителни дейности при спазване баланс между горските и земеделските територии, което може да преструктурира, както се е случило икономическите характеристики и поминъкът в общината. В почвено географско отношение почвите в община Ардино

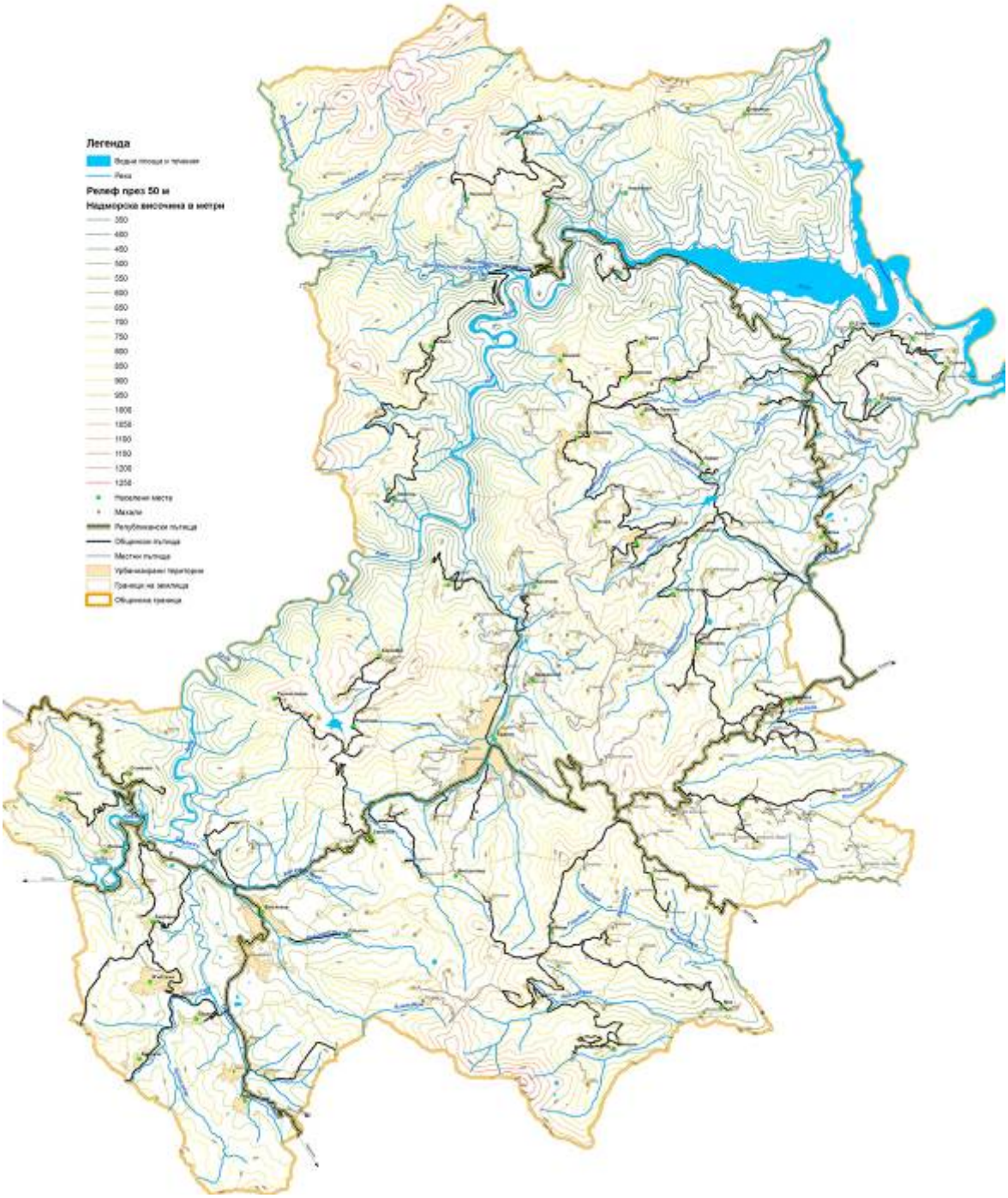
принадлежат към Южно-Българската серотермална област, преобладават канелените-горски и кафявите-горски почви. Поради големите наклони на терена и силната ерозия те се характеризират с малка мощност. Подходящи са за отглеждане на трайни насаждения - тютюн, зеленчуци, но са представени от малки участъци, там където наклоните са подходящи за развитие на земеделие. Залесителните мероприятия, свързани с преодоляване голямата ерозионна дейност допълнително намаляват възможностите за развитие на земеделие върху тези почви. Другият вид почви са: алувиалните и делувиалните почви също са представени, но нямат значим принос, също поради откъслечни териториални представяния. Климатичните условия са благоприятни за социално-икономическо развитие, но ограничените полета за развитие на промишлено земеделие го правят несъществен, неактивен дял в общинската икономика. Добрите климатични условия все пак дават обща положителна основа за развитието на различните стопански сектори на урбанистичните системи и подсистеми.

5.4. Води. Хидрографска мрежа, повърхностни и подземни води

Територията на Община Ардино е изключително водообилна. Арда и нейните притоци попадат в Източно-беломорския отточен район за басейново управление на водите в България. Средната обезпеченост на жител с водни ресурси в поречието на Арда е 8000 куб.м/ж/г. Този потенциал също няма особено значение за развитието на Общината, а само като факт е допълнение към общата характеристика на територията относно сложност и пресеченост на терена , голяма водообилна плътност, без това да се отразява в ефективно водоснабдяване на населените места и във възможност за развитие на напоително земеделие. Големият воден ресурс в поречието на р. Арда - 10% от общите за България (4 млрд. Куб. м. води) е предизвикало в предходни години интерес към проучване на хидроенергийния потенциал на р. Арда. Правени са ландшафтно-устройствени проучвания за изграждане на каскада от няколко хидровъзела, които териториално попадат върху територията на общини от две области (три общини - Мадан, Баните и Ардино).

Въпреки частичното изграждане на обекти от Каскадата, интересът е преустановен и подлежи на решение, което не е от нивото на Общ устройствен план. Такова решение касаещо националната енергийна пръстенова система и ползване ресурси на националния бюджет за изграждането му може да влезне в обсега на интересите на документи като: Национална стратегия за развитие на енергетиката, Национална концепция за пространствено развитие на Р България, Концепция за пространствено развитие на Област Кърджали и други от високо и йерархическо ниво.

Следващата илюстрация показва разпределението на водните площи и речната мрежа в община Ардино. Речната мрежа е начертана от екипа, ползвайки различни източници, включително ЕТК в М 1:5000.

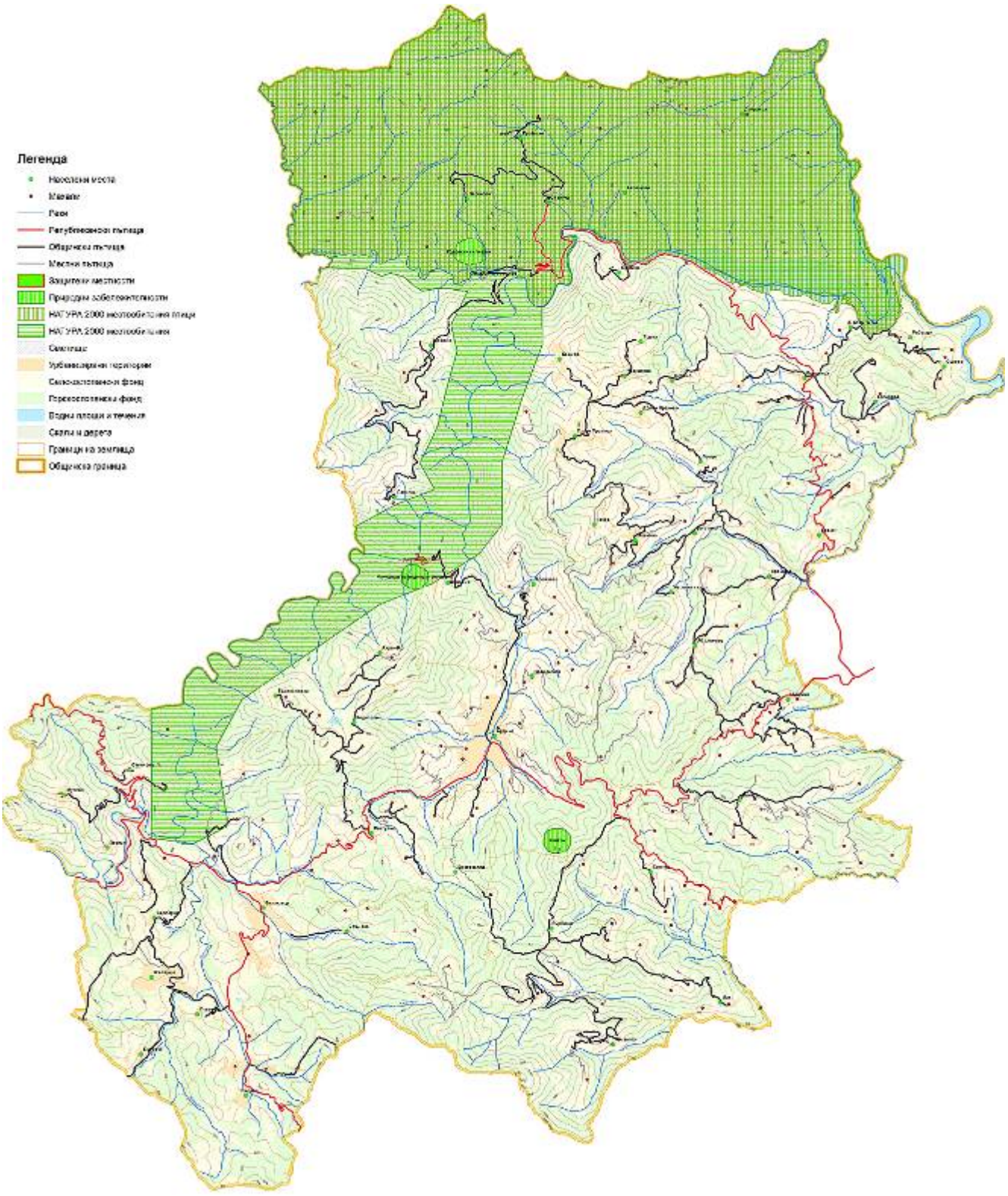
Подземните води са в пряка връзка с геоложкия строеж на територията и са представени от: подземни води на метаморфния скален комплекс, подземни води на палеогенския вулканогенно-седиментен комплекс и подземни води на кватернерните наслаги. Водоснабдяването на урбанизираните територии (жилищни и складово-производствени и др. става от пукнатинните води и пукнатинно-карстовиите води. Отличават се с променлив дебит през сезоните. Минерални води с термални характеристики, които биха представлявали стопански интерес не са установени. Установени са единствено край

рудник „Еньовче” (40), което допълни потенциала на селището и землището му за развитие на отдих. Има и направени изследвания за води със слаба минерализация (край град Ардино). Предполага се, че при нов проучвателен сондаж, може да се открие минерална вода., която би могло да бъде използвана за целите на туризма и за питейно-битово водоснабдяване и бутилиране. Проучванията за гр. Ардино са от 70-те години (извършен проучвателен сондаж за минерална вода). Той е , споменат в доклада по ОВОС на Каскада „Горна Арда“ , където се посочва, че в гр. Ардино има индикации за минерална вода (извършеният сондаж -640 м. се намира встрани от разлома).

5.5. Защитени зони и територии, природни забележителности и биоразнообразие

Характерна особеност на територията на община Ардино с много съществено значение за устройственото й зониране и оформяне на икономическия й профил е наличието на защитени зони по „Натура 2000” (2 бр.) - „Родопи - Средни” и „Добростан” , четири броя природни забележителности „Калето”, „Находище на Родопски силивряк”, „Родопски силивряк”, „Хладилната пещера”. Защитена местност е „Дяволския мост”. Територията заета от Директивата за местообитанията „Родопи-Средни” е 8782 ха, което представлява 25,9% от Общата територия на общината. Територията заета от 33 по Директива за птиците „Добростан” е 6295 ха и представлява 18,5% от територията на Общината.

Природните забележителности и защитени местности попадат изцяло в ДГФ. Наличието на такъв голям процент от общата територия на Общината на защитени зони, защитени местности и природни забележителности изисква специално отношение на Плана при определяне на устройствените зони, особено и поради факта, че ландшафтно-устройствените проучвания за доказване възможността за изграждане на хидроенергиен обект попадат в територии на 33 (защитени зони). Биологичното разнообразие на територията на община Ардино, допълва значимостта на природния комплекс и необходимостта от изявата му при разглеждане всички аспекти на устройственото планиране. Трябва да се отбележи , че територията на общината е пряко свързана с територията на съседните общини и всички мерки, които касаят опазване на природния комплекс и неговото развитие имат отношение в мерки и обекти от междуобщинско ниво, което е единствения начин и правилния подход за изграждане на единна система от общи мерки, общи критерии и целенасочено влагане на финансов , материален и човешки ресурс за постигане на крайната цел, опазване на природна среда при балансиране на обществени и частни интереси. Следващата илюстрация показва защитените територии и зони в община Ардино (източник на информация е ИАОС, 2015 г.)

5.6. Ландшафт

Ландшафтната оценка на територията изразява резултатът от взаимодействието на природните и антропогенни компоненти на разглежданата територия.

Общината е разположена на границата на Западните и Източните Родопи.

Съгласно ландшафтното райониране на страната община Ардино попада в Източно Родопския ландшафтен район.

В резултат на комплексната оценка на естетическите качества на отделните компоненти и елементи формиращи ландшафта, разглежданата територия бихме могли да я определим като такава с висока комплексна оценка.

Ландшафтно отношение, определящо значение на разглежданата територия е силно разчленения планински релеф. Преобладават терените с надморска височина между 500 и 900 метра. Теренът е пресечен с дълбоко врязани реки и долове между, които се издигат заоблени стръмни и дълги била с преобладаващи южни и северни изложения. Особено силно е разчленението на релефа в района на р. Арда , където отклонението от средната надморска височина (изразено в %) варират от над 75% за североизточните и южни части на общината до над 150% за северозападните и западните периферни части.

Най-високите части на общината са около върховете Алада (1240 м) Бездвен (1140 м) , св. Илия (1002м) Остра чука (1083м), Карабунар (1095м).

Най-ниската част на общината е при влизането на р. Арда в язовир Кърджали - 320 м.н.в

Силно разчленения релеф е резултат от движението на р. Арда и притоците й, които са съществен ландшафтообразуващ елемент на територията. Навлизайки от запад в територията на общината р. Арда с многобройните си мандри, а в последствие преминавайки в дълбокоскалист и мъчнопроходим пролом достига до яз. Кърджали. Не по-малко живописни са реките Ардинска, Върбица, Кьошдере, Давидковска. Територията е прорязана и от малки реки и дерета в повече случаи с големи наклони по надлъжния профил, с тесни корита, стръмни брегове, каменни прагове и водопади, но за съжаление с се непостоянен дебит.

Визуалното присъствие на началото на язовир „Кърджали” на територията на общината е изключително въздействащо, независимо от трудната достъпност на същия до прилежащите му територии.

Може би същото въздействие за ландшафта ще има и предстоящата за изграждане на хидроенергийна каскада „Горна Арда” стига строителството да не нанесе непоправими вреди на природната среда, още повече , че тя се изгражда на част от територията на „Натура 2000”

Микроязовирите и водоемите в Община Ардино имат голямо значение за развитието и като воден ресурс. В годините на ТКЗС/АПК (1975г.-1979г.) са били изградени 5 броя микроязовира, 1 брой язовирно езеро и и 65 броя водоема. С изключение на 5 броя (Богатино, Диамандово, Стояново-3) , всички са собственост на „Земинвест” ЕАД. По-голяма част са неизползваеми. Същите, освен за напояване, биха могли да бъдат оползотворени за развитие на рибовъдство и аквакултури.Особено живописно е въздействието на микроязовира в землището на Родопско-Търносливка - яз. Ахрянско, които в съчетание с

горския фонд и населените места разположени на околните била са предпоставка за развитието на отдиха.

СПРАВКА
микроязовири и водоеми на територията на Община Ардино

№	Наименование и местонахождение на язовира /водоема/	Площ дка	Полезен обем $М^3$	Вид собственост	Акт за собственост	Техническо и експлоатационно състояние
1.	Микроязовир „Ардино” гр.Ардино - №012100	1.728		„Земинвест” ЕАД	Акт за ЧДС 1 37/2002 г.	Неизползваем Построен през 1976 г.
	Водоем – Ардино Имот №011774	8.540		„Земинвест” ЕАД	Констативен акт 1 170/2006 г.	
2.	Микроязовир „Ахрянско” с.Търнословка - №000450 и №000451 с.Родопско - №000087 и №000099	56.972	40 000	„Земинвест” ЕАД	Акт за ЧДС 1 38/2002 г.	Добро Построен през 1974 г.
3.	Микроязовир „Богатино” Богатино - №000501 Млечино - №001762 Левци - №000504	44.372	23 000	„Земинвест” ЕАД	Акт за ЧДС 1 34/2002 г.	Добро Построен през 1979 г.
4.	Микроязовир „Млечино”	4 092	13 000	„Земинвест” ЕАД	Акт за ЧДС 1 35/2002 г.	Добро Построен през 1978 г.
5.	Микроязовир „Халач” Брезен - №000311	4.229		„Земинвест” ЕАД	Акт за ЧДС 1 36/2002 г.	Задоволително Построен през 1976 г.
6.	Язовирно езеро – Богатино Имот №000504	4.092		„Земинвест” ЕАД		Добро
7.	Водоем – Боровица Имот №000010	7.864		„Земинвест” ЕАД	Констативен акт 2 41/2006 г.	Задоволително
8.	Водоем – Боровица Имот №000019	4.694		„Земинвест” ЕАД	Констативен акт 2 41/2006 г.	Задоволително
9.	Водоем – Боровица Имот №000034	1.971		„Земинвест” ЕАД	Констативен акт 2 41/2006 г.	Неизползваем
10.	Водоем – Боровица Имот №000355	2.094		„Земинвест” ЕАД	Констативен акт 2 41/2006 г.	Неизползваем
11.	Водоем – Боровица Имот №000518	0.447		„Земинвест” ЕАД	Констативен акт 2 41/2006 г.	Неизползваем
12.	Водоем – Боровица Имот №000692	10.193		„Земинвест” ЕАД	Констативен акт 2 41/2006 г.	Неизползваем
13.	Водоем – Боровица Имот №001066	3.599		„Земинвест” ЕАД	Констативен акт 2 41/2006 г.	Неизползваем
14.	Водоем – Боровица Имот №001190	2.033		„Земинвест” ЕАД	Констативен акт 2 41/2006 г.	Неизползваем
15.	Водоем – Брезен Имот №000366	3.449		„Земинвест” ЕАД	Констативен акт 2 40/2006	Задоволително

№	Наименование и местонахождение на язовира /водоема/	Площ дка	Полезен обем M^3	Вид собственост	Акт за собственост	Техническо и експлоатационно състояние
					г.	
16.	Водоем – Брезен Имот №000384	2.495		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 40/2006 г.	Задоволително
17.	Водоем – Брезен Имот №000406	13.299		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 40/2006 г.	Добро
18.	Водоем – Брезен Имот №000523	3.068		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 40/2006 г.	Задоволително
19.	Водоем – Брезен Имот №000587	5.784		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 40/2006 г.	Задоволително
20.	Водоем – Брезен Имот №000666	11.307		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 40/2006 г.	Задоволително
21.	Водоем – Брезен Имот №000726	1.217		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 40/2006 г.	Задоволително
22.	Водоем – Брезен Имот №000818	1.266		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 40/2006 г.	Задоволително
23.	Водоем – Бял извор Имот №011142	1.555		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 34/2006 г.	Неизползваем
24.	Водоем – Бял извор Имот №011144	2.197		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 34/2006 г.	Задоволително
25.	Водоем – Бял извор Имот №011411	3.414		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 34/2006 г.	Задоволително
26.	Водоем – Бял извор Имот №011478	3.304		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 34/2006 г.	Задоволително
27.	Водоем – Бял извор Имот №013259	1.642		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 34/2006 г.	Задоволително
28.	Водоем – Бял извор Имот №013284	1.804		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 34/2006 г.	Задоволително
29.	Водоем – Голобрад Имот №000068	2.229		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 1 169/2006 г.	Неизползваем
30.	Водоем – Голобрад Имот №000215	2.229		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 1 169/2006 г.	Неизползваем
31.	Водоем – Диамандово Имот №010048	0.806		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 1 160/2006 г.	Задоволително
32.	Водоем – Диамандово Имот №010082	0.728		!!!		Задоволително
33.	Водоем – Диамандово Имот №010195	1.909		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 1 160/2006 г.	Задоволително

№	Наименование и местонахождение на язовира /водоема/	Площ дка	Полезен обем $М^3$	Вид собственост	Акт за собственост	Техническо и експлоатационно състояние
34.	Водоем – Диамандово Имот №010257 Имот №010258	 2.642 9.676		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 1 160/2006 г.	Добро
35.	Водоем – Диамандово Имот №011033	1.061		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 1 160/2006 г.	Задоволително
36.	Водоем – Диамандово Имот №011034	2.763		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 1 160/2006 г.	Задоволително
37.	Водоем – Диамандово Имот №011156 Имот №011159	 0.832 0.958		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 1 160/2006 г.	Неизползваем
38.	Водоем – Дядовци Имот №012088	1.725		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 1 174/2006 г.	Неизползваем
39.	Водоем – Дядовци Имот №012545	0.565		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 1 172/2006 г.	
40.	Водоем – Китница Имот №000244	3.880		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 37/2006 г.	Неизползваем
41.	Водоем – Ленище Имот №000665	1.150		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 33/2006 г.	Неизползваем
42.	Водоем – Ленище Имот №000896	0.732		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 33/2006 г.	Неизползваем
43.	Водоем – Ленище Имот №001321	2.272		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 33/2006 г.	Неизползваем
44.	Водоем – Ленище Имот №001365	0.432		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 33/2006 г.	Неизползваем
45.	Водоем – Правдолюб Имот №011216	1.541		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 1 171/2006 г.	Неизползваем
46.	Водоем – Правдолюб Имот №011227	1.202		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 1 171/2006 г.	Неизползваем
47.	Водоем – Родопско Имот №000110	0.229		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 30/2006 г.	Неизползваем
48.	Водоем – Родопско Имот №000111	0.877		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 30/2006 г.	Неизползваем
49.	Водоем – Сръндско Имот №000432 Имот №000471	 4.945 4.742		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 38/2006 г.	Неизползваем
50.	Водоем – Стояново Имот №000390 Имот №000405	 1.632 0.650		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 31/2006 г.	Неизползваем
51.	Водоем – Стояново Имот №000502	0.730		!!!		Неизползваем

№	Наименование и местонахождение на язовира /водоема/	Площ дка	Полезен обем $М^3$	Вид собственост	Акт за собственост	Техническо и експлоатационно състояние
52.	Водоем – Стояново Имот №000503	0.207		„Земинвест" ЕАД		Неизползваем
53.	Водоем – Стояново Имот №000544	1.492		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 31/2006 г.	Неизползваем
54.	Водоем – Стояново Имот №000548	0.541		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 31/2006 г.	Неизползваем
55.	Водоем – Стояново Имот №000582	0.833		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 31/2006 г.	Неизползваем
56.	Водоем – Стояново Имот №000583	0.271		!!!		Неизползваем
57.	Водоем – Сухово Имот №000055	9.093		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 39/2006 г.	Задоволително
58.	Водоем – Сухово Имот №000394	0.367		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 39/2006 г.	Неизползваем
59.	Водоем – Теменуга Имот №010624 Имот №010664	5.218 1.984		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 35/2006 г.	Неизползваем
60.	Водоем – Теменуга Имот №010725	2.339		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 35/2006 г.	Неизползваем
61.	Водоем – Теменуга Имот №010805	0.616		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 35/2006 г.	Неизползваем
62.	Водоем – Чернигово Имот №000503	1.531		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 1 173/2006 г.	Неизползваем
63.	Водоем – Чернигово Имот №000504	0.943		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 1 173/2006 г.	Неизползваем
64.	Водоем – Чубрика Имот №000506	0.703		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 1 175/2006 г.	Неизползваем
65.	Водоем – Чубрика Имот №000590	0.615		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 1 175/2006 г.	Неизползваем
66.	Водоем – Ябълковец Имот №010729	4.947		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 36/2006 г.	Неизползваем
67.	Водоем – Ябълковец Имот №010738	7.982		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 36/2006 г.	Неизползваем
68.	Водоем – Рибарци Имот №000046	5.034		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 32/2006 г.	Неизползваем
69.	Водоем – Рибарци Имот №000146	1.621		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 32/2006 г.	Неизползваем
70.	Водоем – Рибарци	0.634		„Земинвест"	Констативен	Неизползваем

№	Наименование и местонахождение на язовира /водоема/	Площ дка	Полезен обем $М^3$	Вид собственост	Акт за собственост	Техническо и експлоатационно състояние
	Имот №000200			ЕАД	акт 2 32/2006 г.	
71.	Водоем – Рибарци Имот №000244	5.454		„Земинвест" ЕАД	Констативен акт 2 32/2006 г.	Задоволително

Посочените микроязовири и водоеми са изградени по време на съществуването на бившите АПК /ТКЗС/.

Доброто озеленяване на съществуващите язовири и водоеми, включително и поречията на реките ще възстанови единството им с околната среда и ще предотврати ерозията и затлачването им.Стръмните склонове, неблагоприятното изложение са подпомогнали създаването на площна ерозия (заемайки 3,8% от дървопроизводствената площ на ДГС"Ардино") и в по-малка степен линейна ерозия. За ограничаването и се провежда залесяване на голите площи, увеличаване пълнотата на закелевелите гори и регулиране на пашата.

Горските територии са 56% от територията на общината и формират дендрогенния ландшафт. Преобладават иглолистните насаждения от черен бор, бял бор, дугласна ела. Долната лесорастителна зона е представена от бук, зимен дъб, габър. Покрай реките и в по-ниските места естествената горска растителност е от елша, ясен, трепетлика.

На територията на общината е и местността „Белите брези", която е естествено находище от бреза.

Горският фонд е определящ за ландшафта на общината.

Пораженията му нанесени от природното бедствие м.март 2015 г са огромни. Освен те за отстраняването на падналата маса ще бъдат вложени много средства, за възстановяването ще наложи и провеждането на редица лесоустройствени мероприятия.

Те биха могли да се съчетаят с разнообразяване и обогатяването на ландшафтната среда. Още повече това се отнася и за предложеното в проекта устройване на някои от стопанските гори в лесопаркове и гори за рекреация. Повече от тях са едновъзрастови и с еднообразна структура на дървостоя. При реконструкцията им ще се постигне разнообразяване в структурно и колоритно отношение.

Видът, начина и размера на тези мероприятия, следва да бъдат съобразени с конкретните наложили се условия, състояние на насажденията, характер и естетически изисквания.

Съществен елемент за горите е и ландшафтното оформяне на откритите пространства високопланинските пасища, горски поляни и други незалесени места. Чрез засаждане на нови насаждения, единични или групови, ще се създаде повече живописност и колорит.

Устойчивото развитие и екологичният стабилитет на горите са фактор за опазване и обогатяване на този особено важен екологичен и физиологичен компонент на ландшафта.

Елемент на ландшафта са и защитените зони по директива „Натура 2000".

В западната територия на общината са защитена зона „Родопи- Средни BG0001031 за опазване на природните местообитания на дивата флора и фауна и защитена зона ДОБРОСТАН BG 0002073 аз опазване на дивите птици.

Защитени горски територии е и охранителната санитарна зона около язовир „Янък Пънар".

На територията на ДГС «Ардино» има над 20 вида защитени растения между които и редкия вид «родопски Силивряк».

Защитен природен феномен е и пещерата «Хладилника» поддържаща постоянно ниски температури и през най-горещите месеци. Интерес представлява и най-високият връх в общината - връх «Алада» , 1241м. Н.М.

За формиране на ландшафта на територията на общината особено значение имат антропогенните фактори. Планинският и силно разчленен характер на релефа е предпоставка на облика, големината и функциите на населените места. Една част (по големите селища) са в долините, а останалите по-малки живописно разположени по билата и склоновете селища са без ясно оформени централни части. Всички те са с ниско етажно строителство (2-3ет.) за фамилно жилищно обитаване. В някои от тях като Латинка и Дядовци са запазени къщи образци на родопската архитектура.

В по-големите населени места Ардино, Бели извор, Жълтуша, има и производствени площи - в повече случай в бившите селско-стопански дворове. Много от тях са в неугледен вид и се нуждаят от благоустрояване и озеленяване.

За по-доброто включване на населените места в околния ландшафт е необходимо по активното навлизане на растителността в селищата, като това би могло да се постигне и с тройни насаждения. Необходимо е строго спазване правилния за приложение на закона за защита на природата относно строителната дейност около населените места.

Особена роля в ландшафта имат недвижимите паметници на културното наследство, които на разглежданата територия имат значително присъствие , не толкова като бройка, а като въздействие.

- Дяволският мост - паметник на родопската архитектура свързан с керванджийски път от средновековието, разположен на изключително красив на р. Арда.
- Тракийско светилище „Орлови скали“ - с издълбани в скалите 100 ниши н култово предназначение
- Крепостта край с.Башево, м.Асара”е разположена в живописен меандър на р. Арда и датира от Средновековието.
- Крепостта при с. Боровица - добре запазени крепостни стени с основи на кула и черква.
- Крепост «Калето» - в близост до” Орлови скали” .
- Обекти от късноантични средновековен некропол и тракийско куполна гробница (при Стар Читак), култов комплекс (при с. Паспал), Стоянов мост (Бели извор), надгробна могила (с. Млечино).

Като елементи на антропогенния ландшафт всички тези обекти трябва да получат необходимата благоустройствена среда, за да бъдат добър потенциал за туризма.

Инфраструктурният ландшафт, като разновидност на антропогенния ландшафт има много съществено присъствие върху съвременния облик на общината.

Транспортно-комуникационната мрежа е повлияна от планинския характер на общината. Основно тя се е развила по склоновете с малки наклони и в по-малка степен по протежение на речните долини. Провеждането й е довело до създаването на неугледни пътни участъци подровени неукрепени брегове, които са съществен фактор за някои екологични и устройствени проблеми.

За подобряване на ландшафта най-вече на главната пътна мрежа, особено в участъците на неурбанизираните територии е необходимо да се изготвят ландшафтно устройствени проекти, които да подобрят природните качества на ландшафта в тези участъци и да създадат екологични коридори между населените места и околната екологична среда. Това ще реши проблемите с ерозираните екологични участъци. Използваната растителност трябва да бъде съобразена с околния ландшафт , да не бъде в противоречие с него, а напротив да подчертае вече създаден облик на зоната. За участъците в селскостопанския фонд могат да се използва и трайни насаждения.

Със средна оценка на ландшафта на територията е северната част на общината и тази обхващаща селскостопанските площи, които заемат около 40%. Обработваемите площи са 37,6% от ССФ. Необработваемите площи са мери, пасища, ливади, дерета и оврази. Визуалното присъствие на изоставените обработваеми земи е забележимо. Причина за това е раздробеността на земята и невъзможността и за механизирана обработка.

На територията на общината съществуват и свлачищни терени, като тези в близост до селата Кроячево, Боровица, Чубрика, Горно и Долно Прахово. Те се нуждаят от сериозно проучване, укрепване и ландшафтна обработка с растителност.

Проблем на територията са и следите от миннодобивната промишленост, като тази в Еньовче, Рудника до гр. Ардино скално урвестите терени около претоварната станция ,силно ерозираните терени в землищата на Гърбище, Паспал, Китница, които се нуждаят от рекултивация и ландшафтни проекти.

VI. ОСНОВНИ ПАРАМЕТРИ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ

6.1. Демографска характеристика

В Ардино през последните години се наблюдава демографска криза. Динамиката на населението в общината показва тенденция на намаление (с около 9% за последните 6 години) или с 1093 души през 2012 спрямо 2007 г. По данни от преброяването към 01.02.2011 г. населението е 11 572 души, към края на годината намалява до 11 476, а през 2012 г. в общината живеят 11 410 души.

Структурата на населението по признака пол е балансирана с леко предимство на жените – 50,3 %. През 2012 г. жените в общината са само с 52 повече от мъжете. В град Ардино живее 30% от населението, а 70% живее в селата.

Население под, във и над трудоспособна възраст по местоживеене и пол към 2011 г.

	Общо			Град			Село		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общо	11572	5760	5812	3493	1732	1761	8079	4028	4051
Под трудоспособна	1336	705	631	531	280	251	805	425	380
В трудоспособна	7322	3971	3351	2441	1257	1184	4881	2714	2167
Над трудоспособна	2914	1084	1830	521	195	326	2393	889	1504

Източник: НСИ

През 2011 г. под трудоспособна възраст е 12% от населението на община Ардино. Възрастните над трудоспособна възраст са 2 914 души или 25% от населението. Около 63% е делът на населението в трудоспособна възраст на 15 и повече години.

Население в община Ардино по възрастови групи 2011 г.

Общо	0 - 9	10 - 19	20 - 29	30 - 39	40 - 49	50 -59	60 - 69	70 +
11572	841	982	1417	1504	1638	2046	1374	1770

Източник: НСИ

Най-голям относителен дял във възрастовата структура на населението заемат лицата в активна трудова възраст между 30 и 59 години – 45%. Възрастните на 60 и повече години са 27% от населението, а децата и младежите до 29 години - 28%. Изводът, който се налага е, че населението на община Ардино все още не бележи тенденции на застаряване.

Близо 71% от населението на община Ардино на 7 и повече години е със средно или основно образование. Със средно образование са 3 500 души, а с основно 4 275. Начално образование имат 13% от жителите на общината, с незавършено начално са 5%, а 453 души никога не са посещавали училище и са напълно неграмотни. По-голяма част от лицата без образование живеят в селата. Броят на висшистите е 691 или 6% от населението. В град Ардино живеят 434 лица с висше образование, а в селата 257.

Естественият прираст на населението на община Ардино за изследвания период е отрицателен.

Механичният прираст като цяло също е отрицателен.

Общо в резултат на естествен и механичен прираст населението в община Ардино през 2012 г. е намаляло само с 66 души, което е добър показател спрямо средно годишното намаление на населението в българските общини.

В община Ардино преобладава турския етнос - 71% от населението към 01.02.2011 г., като българи се самоопределят 27%, друга етническа принадлежност имат 0,7%, а 1,3% не се самоопределят в анкетите от Преброяването на населението.

Население по постоянен адрес в община Ардино 2007-2012 г.

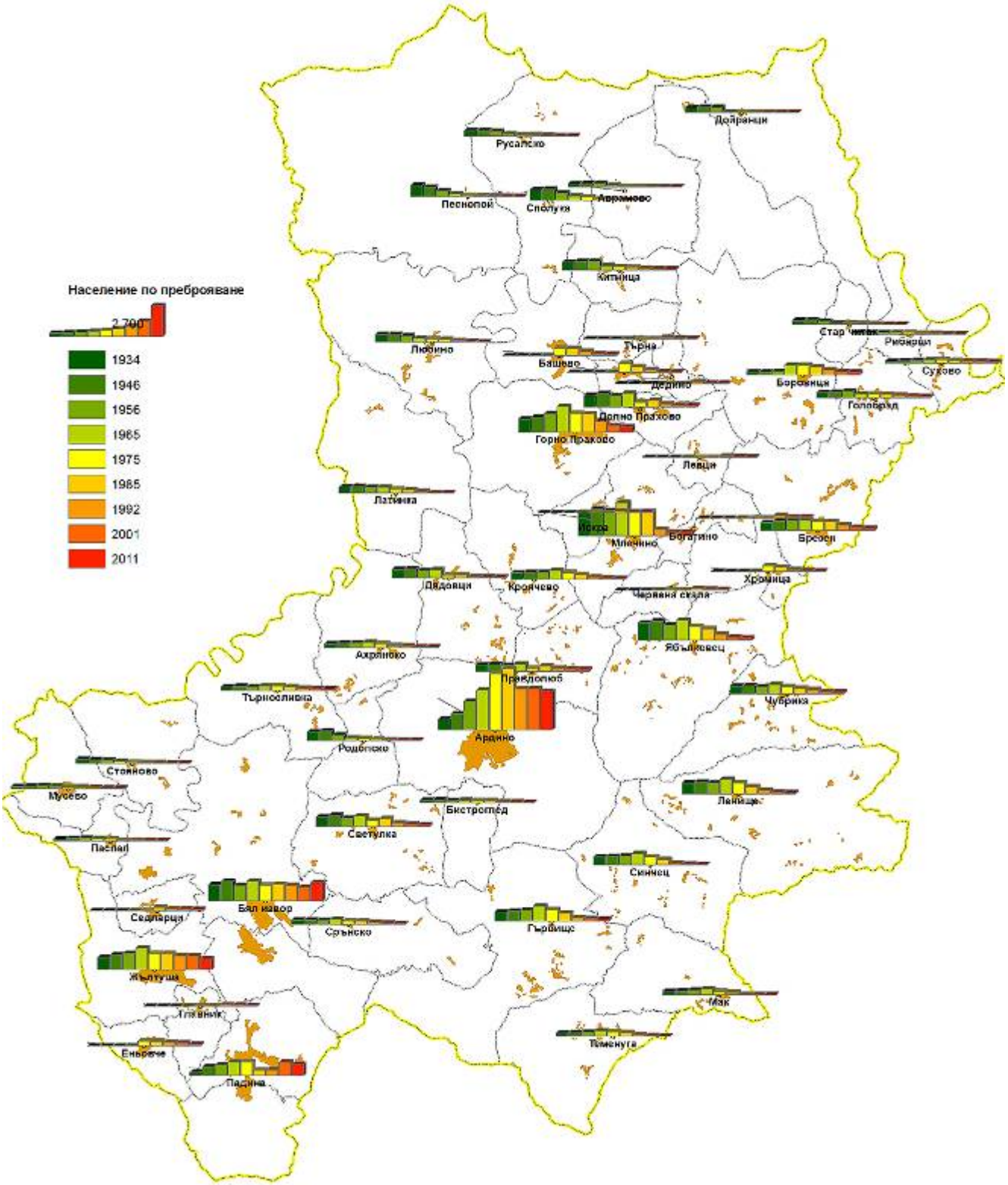
№ по ред	Населени места	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1	гр. Ардино	8910	8992	9049	9139	9213	9341
2	Аврамово	9	9	9	6	6	6
3	Ахрянско	120	119	116	108	106	105
4	Башево	683	685	687	684	674	669
5	Бистроглед	141	139	138	138	146	152
6	Богатино	542	547	546	549	559	564
7	Боровица	744	747	767	778	769	778
8	Брезен	720	735	739	719	711	709
9	Бял извор	2459	2452	2453	2446	2462	2463
10	Главник	122	118	112	111	107	108
11	Голобрад	315	312	321	319	322	315
12	Горно Прахово	1737	1734	1740	1761	1764	1772
13	Гърбище	723	732	740	764	769	763
14	Дедино	199	202	201	200	201	197
15	Дойранци	9	9	9	9	9	9
16	Долно Прахово	417	417	415	413	414	422
17	Дядовци	217	216	218	223	226	229
18	Еньовче	250	239	238	221	213	200
19	Жълтуша	1260	1220	1195	1162	1145	1133
20	Искра	198	198	203	208	211	211

№ по ред	Населени места	2007	2008	2009	2010	2011	2012
21	Китница	233	228	232	234	233	237
22	Кроячево	316	312	325	330	331	327
23	Латинка	82	82	77	67	65	64
24	Левци	209	212	215	216	219	218
25	Ленище	651	647	657	668	671	684
26	Любино	91	88	83	81	81	84
27	Мак	85	85	81	74	71	71
28	Млечино	1093	1104	1090	1080	1102	1112
29	Мусево	60	59	56	55	54	55
30	Падина	1140	1114	1082	1043	1010	994
31	Паспал	29	29	27	27	25	25
32	Песнопой	30	30	30	29	27	27
33	Правдолюб	414	414	402	403	404	408
34	Рибарци	113	114	110	112	109	108
35	Родопско	83	85	86	92	90	93
36	Русалско	88	86	85	91	91	90
37	Светулка	688	683	686	695	702	720
38	Седларци	125	121	118	113	116	114
39	Синчец	399	402	397	403	419	420
40	Сполука	101	101	101	100	99	99
41	Сръчско	187	185	186	183	175	176
42	Стар Читак	79	79	74	79	83	82
43	Стояново	26	26	24	24	23	22
44	Сухово	205	204	201	199	206	206
45	Теменуга	300	296	297	287	282	279
46	Търна	229	233	230	230	222	224
47	Търнословка	290	294	295	288	293	293
48	Хромица	394	395	402	401	402	403
49	Червена скала	253	252	252	249	252	251
50	Чернигово	361	359	368	375	377	383
51	Чубрика	529	534	537	543	539	536
52	Ябълковец	941	942	947	948	959	963
	Общо за общината		**29617**	**29649**	**29677**	**29759**	**29914**

Източник: Национална база данни „Население” (ГРАО)

Данните в горната таблица сочат, че в Ардино няма остра демографска криза. Най-голямото село на територията на общината е Бял извор – 2 643 жители по постоянен адрес през 2012 г. Най-малките и застрашени от изчезване села са Аврамово (само 6 жители) и Дойранци (9 жители). Със затихващи функции и силно намаляващо население (под 50 души) са и селата – Паспал, Песнопой и Стояново. Значителната разлика между стойностите по преброяване и постоянен адрес показват, че голямата част от населението търси икономическата си реализация извън общината.

Следващата илюстрация показва разпределението на населението на община Ардино по о преброявания и пземлища:

6.2. Икономическо развитие на община Ардино

6.2.1. Общи предпоставки и фактори за икономическото развитие

6.2.1.1. Природно - географски предпоставки

Община Ардино е типична планинска община, разположена в най-южната част на България, в Рило - Родопския масив и по-специално на границата между Източните и Западните Родопи. Тя е най-западната община в рамките на област Кърджали и граничи с област Смолян и смоленските общини Баните, Мадан и Неделино, както и с кърджалийските

общини Джебел, Кърджали и Черноочене. Релефът на общината е планински, силно изразено разчленяване от река Арда и нейните притоци.

Най-общо Ардино се характеризира със:

- Периферно разположение на територията на България

- Сложен релеф със стръмни наклони, на много места над 30°;

- Континентално - средиземноморски климат, но силно повлиян от надморската височина;

- Богати и сравнително добре запазени природни дадености и природни ресурси

- Богати водни ресурси;

- Големи горски масиви и сравнително малко площи, подходящи за земеделие.

Периферното за страната ситуиране на община Ардино и планинския релеф, който силно затруднява достъпа и комуникациите са съществени предпоставки за по-слабото общо икономическо развитие на територията.

Основен ресурс на община Ардино са природните дадености и природните поземлени ресурси: гори, ландшафти и водни течения. Всъщност, тази община, която е твърде бедна от ресурси в традиционния смисъл – които са пряко производителни в икономиката – се оказва много богата на природни дадености. Проблемът при този вид ресурси е, че от тях се извличат преди всичко косвени ползи – главно екосистемни услуги – тоест, ползи, които са на изключително висока стойност за обществото като цяло, но трудно могат да послужат на преките им ползватели или собственици за извличане на доходи.

От общо почти 34 хил. хектара площ на общината 10.51 ха са земеделски терени (11%) и урбанизирани около 380 ха (малко над 1%). Останалите 70% от територията са природни поземлени ресурси – водни течения -418 ха, ливади и открити пространства 3,75 хил. ха и, най-вече, 18.9 хил. ха гори – 56% от площта на общината. Изследване на екосистемните услуги на общината, направено като част от проекта „Родопи" през 2007 (финансиран от Програмата за развитие на ООН, Министерството на земеделието и горите и Глобалния екофонд) оценява стойността на екосистемните услуги, генерирани от природните ресурси на Ардино на около 97 милиарда лева на година. Таблица 20 представя базисната оценка на единичните стойности на видовете екосистемни услуги за района на Родопите като цяло.

Важно е да се подчертае, че проектът е предложил обосновани оценки на типовете терени в Родопите, но те, съответно, са средно-статистически за цялата територия на планината. Тоест, установените цифри не могат пряко да се отнесат към редица терени с индивидуални характеристики – каквито са терените на защитените зони или зоните по Натура 2000.

Оценка на стойността на екосистемните услуги от хектар поземлени ресурси при различни форми на земеползване

Форми на земеползване: Видове екосистемни услуги:	**Гори**	**Ливади**	**Водни площи**	**Влажни зони**	**Селско-стоп. земи**
Материални екосистемни услуги - всичко	411	107	156	5943	421
Храни от растения, животни и микроорганизми	65	107	52	1 576	421
Влакна от селскостопански и горски източници	100	нд	нд	72	нд
Горива за бита, стопанството, транспорта	100	нд	51	50	нд
Генетични ресурси	73	нд	нд	нд	нд
Орнаменти за декорация, занаяти и др.	73	нд	нд	нд	нд
Прясна вода	нд	нд	53	4 245	нд
Регулиращи екосистемни услуги - всичко	2886	5933	11516	104757	2104
Регулиране качеството на въздуха	41	11	нд	424	нд
Фиксиране на въглерода	25	205	нд	нд	47
Съхранение на въглерода	968	5448	нд	17 013	2035
Регулиране качеството на водите	172	5	8712	48	нд
Регулиране на ерозията	8	46	нд	нд	нд
Пречистване на водите и третиране на отпадъците	75	139	1064	33882	нд
Почвообразуване	16	2	нд	нд	нд
Регулиране на болестите	нд	нд	нд	нд	нд
Регулиране на вредителите	17	37	нд	нд	нд
Опрашване (вкл. Регулиране разпространението на семената)	нд	40	нд	нд	22
Регулиране на природните бедствия	1564	нд	1740	53 390	нд
Културни екосистемни услуги - всичко	382	307	197	5482	71
Културно разнообразие, духовни и религиозни ценности, вдъхновение	3	нд	нд	2 817	нд
Познавателни и образователни ценности	нд	нд	нд	нд	нд
Естетическа стойност	150	304	нд	400	71
Културно наследство	нд	нд	нд	нд	нд
Рекреация и екотуризъм	229	3	197	2 265	нд
Обща стойност екосистемни услуги за хектар от съответния вид земеползване	**3679**	**6347**	**11869**	**116182**	**2596**

Източник: Проект Родопи (2007) Преглед на екосистемните услуги и ползите, които предоставят – стр. 93-98

Въз основа на така изчислените единични стойности на екосистемните услуги за хектар от съответното земеползване в разработката са определени следните сумарни стойности на природните поземлени ресурси в Община Ардино:

Стойност на екосистемните услуги в хиляди лева за година

Форми на земеползване: Видове екосистемни услуги:	**Гори**	**Ливади**	**Водни площи**	**Влажни зони**	**Селско-стоп. земи**
площ	18901	3751	418	0	10508
Материални услуги	4498	401	99	0	6807

Регулиращи/Културни/Поддържащи услуги	38180	1857	1646	0	43154
Общо	**42678**	**2258**	**1745**	**0**	**49961**

Източник: Проект Родопи (2007) Преглед на екосистемните услуги и ползите, които предоставят – Приложение 4, стр.4

Стойността на екосистемните услуги би трябвало да служи за основа за определяна на концесиите по концесионните договори. За тази цел, обаче, за основа трябва да се вземе конкретната стойност на ресурсите, отдавани на концесия, защото, както беше подчертано, оценката в Таблица 21 е направена на база на изчислените средни за Родопите стойности и не отразява специфичните за община Ардино или за дадени локализации условия. Никъде не са отчетени познавателните и образователните ценности и генетичните ресурси са от ключово значение, например в зоните с находища на родопски силивряк и пърнари, където стойността на екосистемните услуги нараства няколкократно.

Един от факторите за стойността на екосистемните услуги, който има важно значение за Ардино и е добър пример за необходимостта от тяхното отчитане и включване в икономическите анализи е ерозията. Както отчита ОПР 2014-2020 (стр. 43) големи части от територията на общината са силно ерозирани, което налага провеждането на скъпоструващи противоерозионни мероприятия.

6.2.1.2. Трудови ресурси

Население, демография и заетост

В състава на община Ардино попадат 52 населени места, обединени в 25 кметства, от които само общинския център е град. Трудовият ресурс към 2013г. (източник ГРАО - http://www.grao.bg/tna/tadr-2013.txt) е 30104 души, от които с постоянен адрес на територията на общината са само 11476 души. Град Ардино разполага с население от 9497 души, от които с постоянен адрес в града са 3589 души към 2013г. Към 2011г. (източник - ОСР 2015 - 2020г, стр. 27), жителите в трудоспособна възраст в Общината са общо 7325 души или 63,3 % от населението. Към 2013г (ОПР - 2014) работната сила в общината е 4391д, като за десет години е намаляла два пъти. Съотношението между половете в общината е 49,7% мъже към 50,3% жени за 2013 година (ОПР 2014 - стр. 40). Делът на лицата под 15 години е намалял от 33% на 10,6% за последните 25 години, докато населението над 50 години се е увеличило от 25% на 44,9%, при 40,6% средно за страната. (ОПР 2014 - стр. 41). Най-благоприятната възрастова структура имат град Ардино и по-големите села - Бял Извор, Жълтуша, Падина, Горно Прахово. Концентрацията на населението е основно в град Ардино, а тенденцията е околните села да се обезлюдяват, особено във високопланинския пояс над 1000 метра надморска височина. Заетостта за 2013 г. е била около 72%, като над 50% от наетите са в сферите на услугите. Основни сектори са дърводобива, хранителната и

шивашката промишленост (конфекция). Средната производителност на труда е ниска - по брой население общината е на 133-то място в страната, докато по брутен вътрешен продукт е едва на 200-то място. (ОПР 2014 - стр. 14) Средната гъстота е приблизително 33 д/км^2 и постоянно намалява, основно поради миграционни причини. Докато през 2003г. населението на общината е съставлявало 9,4% от това на област Кърджали, то през 2013г. населението на общината е едва 7,5% от населението на областта. Същата тенденция се проектира и спрямо населението на страната - 0,19% за 2003г. и 0,15% за 2013г. Върху трудовите ресурси, броя и динамиката на населението на община Ардино влияят множество фактори - стопански, исторически, политически, етнокултурни и други.

Традиции и установени предприемачески умения

Община Ардино е традиционно и исторически ориентирана към планинското земеделие, животновъдството и дърводобива. По отношение на селското стопанство, традиционни за населението са отглеждането на тютюн и картофи, както и животновъдството, което е концентрирано в малки частни стопанства.

6.2.1.3. Инфраструктура

Транспортна инфраструктура

Община Ардино е със сложен за изграждане на инфраструктура релеф. В допълнение, тя е периферна за страната и с малко население, поради което няма силно развита транспортна инфраструктура. Същевременно, Ардино се явява най-удобна връзка между областните центрове Смолян и Кърджали, поради което през територията на общината се осъществява основната транспортна връзка по третокласен републикански път. Общата дължина на пътната инфраструктура е около 322 километра, от които общинските пътища са приблизително 248 км, а републиканската пътна мрежа е около 74 км. От тях 120 километра са изградени в периода 2003 - 2013г. Средната гъстота на пътната мрежа е 0,217 км/км^2 при средно 0,175 км/км^2 за страната. (ОПР 2014 - стр.71).

Техническа инфраструктура и съоръжения

Основните комуникационни мрежи се осигуряват от 12 автоматични телефонни централи за стационарни телефони. Телефонната плътност е около средната за страната с около 35 телефонни поста на 100 души. Почти цялата територията на община Ардино е с осигурен достъп до интернет и телевизия.

Водоснабдителните и канализационните мрежи на общината се поддържат от ВиК - Кърджали. Централно водоснабдени са 13 селища от общината с население около 75%. Една трета от водоснабдителната мрежа в общината е на територията на град Ардино. Част от

водопроводната мрежа е от етернитови тръби, които вече са с изтекъл срок на годност, понеже са положени преди 2000г. и представляват заплаха за здравето на хората.Загубите на питейна вода поради аварии са над 56%. Водоснабдителната мрежа е за подмяна..Една незначителна част от населените места – Горно Прахово, Долно Прахово, Дедино, Мировец, Брезен, Боровица и други са на режимно водоснабдяване в летните месеци. Наложително е в тази връзка да бъдат организирани проучвателни сондажи за питейно водоснабдяване. Канализации са изградени освен в гр. Ардино и в с. Бял извор, с. Жълтуша, с. Горно Прахово, с. Млечино. Съществуващата канализация не е достатъчна, стара е и е амортизирана. Тоест, достъп до канализация имат около 30% от населението, което е далеч под средните за страната 46%.Отпадъчните води се заустват в реките Оваджик, р. Бялизворска, р. Ардинска, поради което е наложително изграждането на ПСОВ.

Община Ардино е електроснабдена напълно, като на нейна територия се намират 138 трафопоста.

6.3. Развитие на първичния сектор

6.3.1. Селско стопанство. Растениевъдство и екологично земеделие

Предпоставки

Растениевъдството е с второстепенни функции - слабо развито поради планинския релеф и климат на общината. В бранша са заети главно малки производители или частни стопани, които го развиват основно семеен бизнес без съществени възможности за механизация на труда. Докато горските масиви са значителни като площ и представляват 56% от територията на общината към 2013 г. (ОПР 2014 - стр. 10) терените, подходящи за земеделие са ограничени. През последните 10 години площите от селскостопанския фонд в общината намаляват от 13390 ха на 13192 ха, а също и обработваемите площи - от 5360 ха през 2003 г. на 49557 ха през 2013 г. (ОПР Ардино 2014-2020, стр. 14). (Разликата между данните от ОПР Ардино и тези от Проект Родопи се дължи на факта, че във втория случай са ползвани данни на Корин Земно покритие (Corine Land Cover). Намаляването на обработваемите площи отразява ниската ефективност на масовото земеделие в общината, поради която земеделските стопани не са заинтересовани от развитието на тези дейности.

Сложният релеф затруднява земеделието, което се характеризира с малки и разпокъсани земеделски площи и ограничена механизираност. Особено стръмни (над 30°) са склоновете на река Арда в землищата на селата Търнословка, Ахрянско, Дядовци, Кроячево, Латинка и Аврамово, както и на река Давидковска Малка Арда в землищата на селата Любино и Песнопой. По-малко стръмни склонове под 8° преобладават в землищата на селата Жълтуша, Диамандово, Светулка, Брезен и др.

Средният (агрономически) бонитетен бал (стр.42 от ОПР) за общината е 40 бала, което е границата между „средни” и „лоши” земи или III и IV категория (по петстепенната скала). Въпреки наличието на вощни водни ресурси(р. Арда)на територията на община Ардино те не се оползотворяват за напояване. Това е продиктувано и от обстоятелството, че р. Арда, от нулата на язовир „Кърджали“ до с. Стояново минава през проломи и ждрела, отдалечени от земеделски земи.

Земеделието е затруднено още и от суровия планински климат, който в комбинация с високата надморска височина, прави общината неподходяща за масови земеделски култури, подходящи за високо-механизирано обработване. Поради липсата на достатъчно добри и плодородни почви и най-вече, отдалечеността и разпокъсаността на нивите, растениевъдството в общината остава извън интереса на едрия бизнес и се развива основно от малки до средни предприятия или семейни фирми, поради което и възможността за създаване на работни места в сектора е по-скоро ограничена и сезонна.

Традиционни култури в Община Арда са тютюна и картофите. Тютюнопроизводството понастоящем не е от стопанско значение. Природо-географските характеристики създават характерно за планинските общини предимство – община Ардино е отдалечена от основните индустриални замърсители и има добре запазена природна среда. Важна тенденция е, че през последните десет години е относителният дял на тютюнопроизводството в земеделския сектор намалява.

Друг важен фактор за растениевъдството е, че през територията на общината тече една от най-пълноводните реки в България - река Арда. Поречието на р. Арда се определя като най-водоносното в страната, защото в него се формират около 4 млрд. $м^3$ води, или 10% от водните ресурси на България.

Въпреки изобилието на води поливните площи в община Ардино са намалели от 506 дка през 2003 до степен на ликвидиране (стр. 43 от ОПР). Това е още един фактор, който влошава възможностите за земеделие от масов тип, за ограничаване на традиционните производства, които без друго се характеризират с преобладаваща заетост на женска работна сила и намаляваща ефективност.

Развитие на различните култури

Традиционно в Община Ардино се развива тютюнопроизводство с отглеждане на ориенталски тютюн. Въпреки, че агроекологичните условия са подходящи за отглеждането му, тенденцията е към спад в производството на тютюн, площите за който са намалели за три години от 310 дка на 200 дка (от 2011г. до 2013г.)

Отглеждането на картофи и картофопроизводството са друга традиционна култура за общината, чиито площи обаче също намаляват от 3200 дка на 2000 дка (2011г. - 2013г.) (ОПР 2014 - стр. 19), а общото производство за този период пада двойно - от 6000т. на 3000т. Тенденцията вероятно ще се запази, поради липса на конкурентни предимства на общината, застаряване на селското население, отварянето на пазарите и ниската ефективност на труда поради невъзможност за внедряване на механизация.

Западането на традиционни за общината земеделски култури принуждава земеделците да търсят алтернативи. Земеделците в района се ориентират постепенно към алтернативни култури като дини, пъпеши и пипер, което производство се доказва като нерентабилно на този етап. Зеленчукопроизводството е с ограничени размери, основно за собствени нужди.

Земеделците също така се ориентират и към овощарството (ябълки, кайсии и най-вече череши), където за периода 2011 - 2013 г. има скок на площите. Новозасадените в този период ябълки са 32 декара, кайсии - 10 дка, череши - 178 дка. (ОПР 2014 - стр. 19)

Съществен потенциал за развитие в региона има основно в алтернативните екологично чисти култури, за които община Ардино има съществени конкурентни предимства. Такова предимство е преди всичко чистата природа. Непригодността на територията за масово земеделие се оказва полезна за развитието на култури, които изискват повече човешки труд и по-ограничена употреба на изкуствени торове и подобни. Това е благоприятен фактор в днешните условия и тенденциите са за увеличаване търсенето на екологично чисти продукти. В последните години се говори все повече за екологично-чистите храни, което води и до увеличаване на цените на всички стоки, маркирани като "био-продукти".

Още един важен под-сектор е свързан с билкарството. Традиционната медицина намира алтернативи с билки, интересът към които също се увеличава до степен, отглеждането им да се превръща в бизнес. На национално ниво износът на билки достига 30 милиона евро за 2012 година, а вътрешното потребление възлиза на над 1000 тона билки, което вероятно е доказателство за потенциала в развитието на тези култури. (http://www.investor.bg/ikonomika-i-politika/332/a/bylgariia-e-na-pyrvo-miasto-v-evropa-po-iznos-na-bilki-153124/). Общинският план за развитие (стр. 44) отчита, че „пазарната конюнктура налага да се търси активно преструктуриране в сферата на трайните насаждения, ягодите, малините, едногодишни, двугодишни и многогодишните етерично-маслени култури, лекарствени култури, лешници, билки, горски плодове, и други”.

Териториално развитие

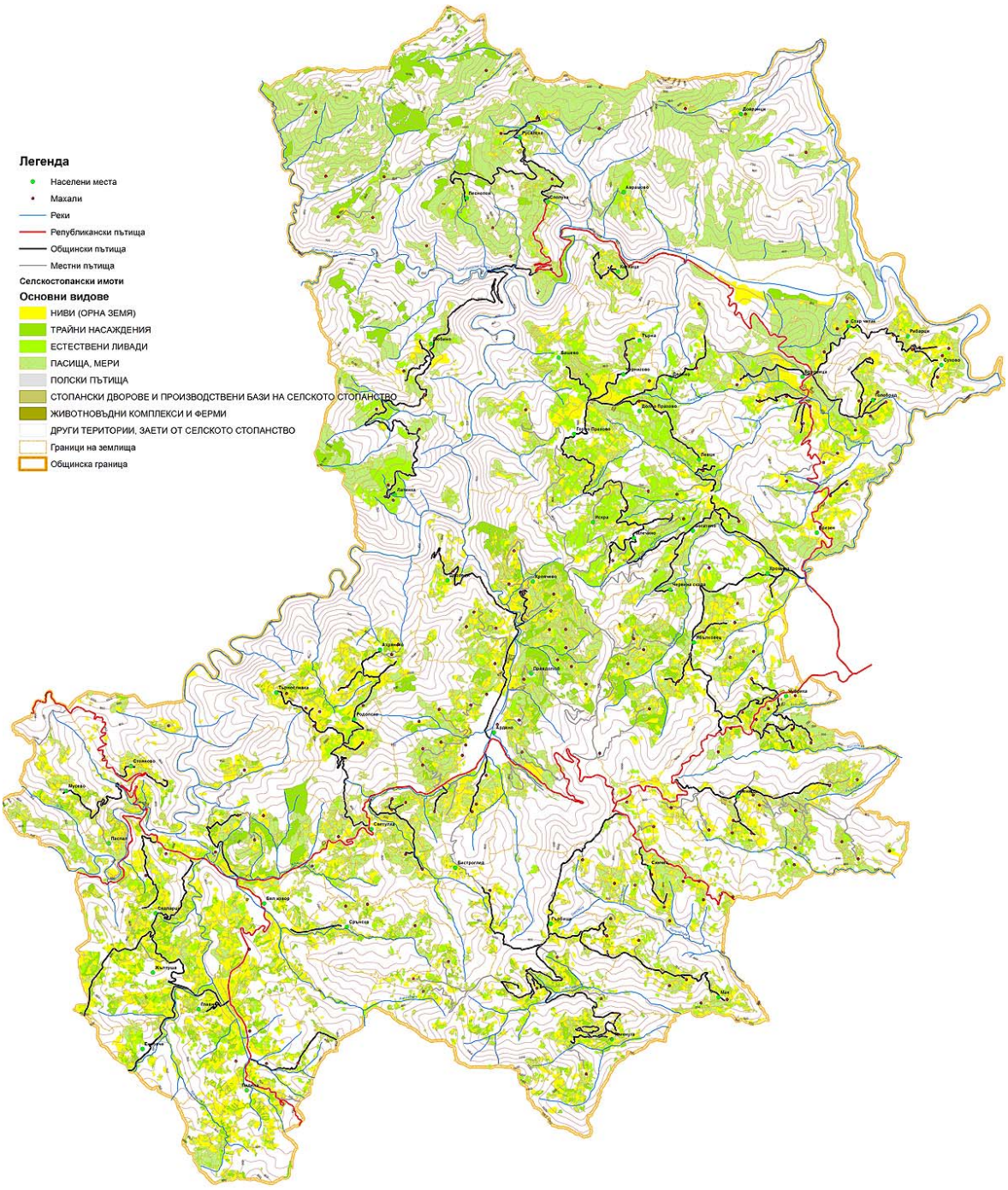
Сложният релеф на планината особено в по-високите части на общината, неплодородните почви, суровия планински климат и ограничената приложимост на механизация при традиционните за района култури затрудняват растениевъдството и го правят неконкурентно в община Ардино. Поради тези причини растениевъдството се развива само в по-ниските райони на общината, в близост до река Арда и нейните притоци, при подходящи почви, които не са много.

Изводи / Перспективи

Община Ардино няма конкурентни предимства в областта на масовото земеделие и затова растениевъдството следва определено негативна тенденция. От една страна са налице данни за намаляване на площите за традиционни култури, а от друга тенденциите и нарастването на производителността на модерното механизирано земеделие в национален мащаб все повече понижават без друго ниската конкурентоспособност на местното земеделско производство в Община Ардино. Традиционния за общината тютюн няма да бъде субсидиран след 2021, което ще принуди земеделските производители да намерят алтернативи за препитание. Площите за земеделие намаляват, селското население също.

Перспективите в сектора на земеделието в община Ардино са в прилагането на подходящи култури, за които общината има конкурентни предимства. Както се установява, най-значителните конкурентни предимства на общината в растениевъдството са в екологичните производства и в развитието на алтернативни култури, които изискват ниско ниво на механизация – екологически чисто овощарство и зеленчукопроизводство. Именно в тази област трябва да бъдат насочени усилията. Необходимо е провеждане на политика за еко-сертифициране чрез въвеждане на системи за инспекция и сертификация на земеделската продукция (растителна и животинска, вкл. производство на мед) и излизане със суровини или крайна продукция на атрактивните европейски и световни пазари на екологично чиста земеделска продукция. Необходима е, преди всичко, политика, която да запазва и стимулира този вид предимства – недопускане на дейности, които биха могли да компрометират чистотата на екологичните производства, дотации и осигуряване на площи за тяхното развитие.

Следващата илюстрация показва разпределението на селскостопанския фонд по основни видове в община Ардино:

6.3.2. Животновъдство

Предпоставки

Животновъдството е традиционен отрасъл за общината, но тенденциите за развитието му като общо са по-скоро отрицателни. Планинския релеф и наличието на пасища традиционно благоприятства отглеждането на стада от овце, крави, кози и други, но липсата на пазар, застаряващото население, обезлюдяването на селата, концентрацията на младите хора в град Ардино и липсата на добри възможности за производство на фуражи обръщат тенденциите в този отрасъл.

Много важен фактор за намаляването на традиционните видове животновъдство е намаляването на пасищата. Според Общинския план за развитие (стр. 35 и стр. 43) за 10 години (от 2003 до 2013) площите с естествени ливади,мери и пасища в общината са

намалели значително. Докато през 2003г. те са заемали около 30% от територията й (което означава близо 10 хиляди хектара), за десет години делът им спада с около 1700 хектара и през 2013г. общата им площ е 8225 хектара или 24%. от територията на общината. Това ограничава развитието на пасищното животновъдство в общината (говеда и овце) и се отразява силно негативно върху развитието на животновъдството. Особено важно е, че то не е резултат на незаинтересованост на производителите а от прекалено залесяване на по-високите части на територията.

Развитие на различните видове животновъдство

Производствените количества на традиционните животновъдни продукти през 2012 са (според данни от ОПР 2014-1020) мляко – 4400 т., яйца - 345 хил. броя, вълна - 15 т., мед - 10 т., месо от едър добитък - 39 т., месо от дребен рогат добитък - 17 т., и месо от птици - 17 тона. През последните 10 години се наблюдава намаляване на броят на отглежданите овце, кози, коне, магарета и птици.

Същевременно нараства броя на говедата с 10% и, което е много важен факт, броят на пчелните семейства също бележи увеличение от около 8%.

Брой животни в земеделските стопанства на Община Ардино

	2004г.	**2013г.**		**2004г.**	**2013г.**
Говеда	4020	4419	Птици	9800	4174
в т.ч. крави	3489	3902	Коне	173	163
Прасета	56	0	Магарета	877	315
Овце	5136	3482	Мулета	129	---
Кози	226	41	Пчелни семейства	1012	1098

Източник – ОПР 2014-2020

Както беше изтъкнато, тези негативни тенденции в животновъдството са свързани с намаляването на територията на общината на площите на естествени мери, пасища и ливади. Друг фактор е намаляването на селското население, с което бавно, но трайно отслабва капацитета и интереса за отглеждане на животни.

Освен това ОПР 2014-2020 отчита като съществен фактор разпокъсаността и липсата на едри стокови производители (ОПР- стр.47). Както в растениевъдството, така и в животновъдството, основните заети са малки, основно семейни производители на мляко и месо и то повече в северната част на общината. Отглеждат се по няколко (максимум 4-5) крави в домакинство на свободна паша в собствени ливади. Производството за пазара е ограничено поради ниски цени на продукцията и големите колебания в цените на млякото и месото. Съответно, няма и не се очаква сериозен интерес от едър бизнес, още повече като се има предвид ниската продуктивност на ливадите и пасищата, намаляващия им обем, както и неефективното фуражопроизводство, което прави животновъдството зависимо от доставки на фуражи, произвеждани в други общини. Очевидно е, че интересът от страна на местната общност спада и регистрирано увеличение в интереса има само за отглеждане на пчелни

семейства и на говеда. Развитие в традиционното животновъдство няма, но тенденцията е възможно да се обърне чрез въведените механизми за субсидирано отглеждане на животни. Като частни животновъди са регистрирани едва 15 души.

Един от съществените фактори за ситуацията в животновъдството, който едновременно е и следствие, и причина, е неефективното производство на фуражи. Липсата на собствено фуражно производство принуждава частните стопани да се снабдяват с концентриран и груб фураж на високи цени от вътрешността на страната, което оскъпява произведената животинска продукция.

Териториално развитие

Подотрасълът използва 2251 дка. земеделски площи и 2232 дка. пасища и ливади. Териториално отрасъла е разпръснат, стадата са малки и стопаните са предимно семейни производители. Производството на фуражи е неефективно, което принуждава стопаните да купуват фуражи от други райони, което оскъпява отглеждането на животни. Животновъдството не консумира трайно съществени природни ресурси, което го прави принципно подходящ отрасъл за планинска община като Ардино.

Изводи / Перспективи

Подобно на растениевъдството, и в животновъдството тенденциите за развитие на традиционните форми са негативни и вероятно няма да бъдат обърнати в близко бъдеще. Същевременно, увеличаването на броя на говедата и на пчелните семейства показва, че в Ардино има условия и интерес за развитие на тези конкретни дейности. Като общо общината няма конкурентни предимства в дейностите, които спадат към масовото интензивно селско стопанство, но в замяна на това има относителни предимства в екологичните форми. Например няма производство на фуражи, но е специализирана в овцевъдството, което изисква наличието на пасища. Затова не са толкова съществени проблемите в интензивните форми на животновъдство, но загубата на пасища е сериозен проблем, който трябва да се преодолее.

Нарастването на пчелните семейства е изключително важно, защото показва много добри екологични характеристики – ниска замърсеност с пестициди и други химикали, което дава на общината конкурентно предимство пред много други райони в България. Това нарастване е с екологичен ефект от национално и дори от европейско значение. Освен увеличаването на пчелните семейства, други форми на екологично животновъдство са свързани с отглеждане на редки породи (субсидирани по различни програми) или риби и аквакултури (в богатата на водни ресурси община).

6.3.3. Горско стопанство и дърводобив

Предпоставки

Природо-географски предпоставки

Община Ардино е планинска община с налични големи горски масиви, което прави развитието на отрасъла логично. Площите на горите се увеличават след масови залесителни мероприятия в първото десетилетие на 21 век, но на места релефът е силно изразен, което прави залесителните мероприятия трудни за изпълнение, поради което след 2011 г. те на практика не се провеждат. Масовото залесяване също така означава, че горите са млади и имат потенциал за бъдещ дърводобив. Поради географската отдалеченост на региона от останалата част на страната, развитието на преработваща промишленост е много трудно, тъй като готовите изделия ще трябва да пътуват дълго (и скъпо) до потребителите. Поради същата причина с обратен знак обаче, територията на общината е подходяща за развитие на първична обработваща индустрия, която да изпраща обработени и изсушени греди, талпи и други първични продукти от дървен материал за вторична машинна обработка.

Поради систематично провежданите залесителни мероприятия горските площи са увеличили своят дял в територията на общината от 53% през 2003г. на 56% през 2013г. През периода 2007-2009г. в Община Ардино са били залесени 228 дка в съответствие с приетия Лесоустройствен план (ЛУП). От 2010 г., обаче, залесителните мероприятия, предвидени по ЛУП не се провеждат поради отдалеченост и непригодност на определените за залесяване площи. Това говори, че планираните по плана дейности в някаква част не отговарят на нуждите, което е от съществена важност, защото горския фонд е ресурс от първостепенно значение за общината. Тези проблеми, както и установеното презалесяване в някои райони водещо до значително намаляване на пасищата, следва да бъдат решени с нови ЛУП, който е в процес на изготвяне.

Повече от половината гори в Община Ардино (56%) са иглолистни. Оценката за средният годишен прираст на горите е 78 хил. m^3. Елшата, ясенът, келявият габър и зимният дъб формират естествената горска растителност покрай реките и в близките до тях по-ниски места, където степента на овлажнение е най-голяма. Изкуствените насаждения са предимно от черен и бял бор.

Естествените дъбови и смесени широколистни гори преобладават по склоновете с надморска височина до 800-1000 m н.в.р. Характерни дървесни видове в този пояс са зимния дъб, келявия габър и отчасти брезата, както и изкуствени борови насаждения. Тази растителност се среща предимно върху ерозирани излужени канелени или кафяви преходни почви, каменисти, със средна и слаба степен на овлажнение.

Зимният дъб преобладава и в пояса на смесените широколистни гори. Освен него преобладават също и бук, благун и бреза, а от изкуствените насаждения – отново черния и белия бор, лиственицата и дуглазката ела. За местообитанията на тези видове са характерни почти същите почвени типове както и при по-ниския пояс, но с по-голяма степен на овлажнение.

Най-високите части от територията на Община Ардино достигат до буковия пояс. В този пояс горската растителност е представена главно от естествени издънкови насаждения от бук, зимен дъб и бреза. Изкуствените насаждения са главно от бял бор, смърч и дуглазка ела.

Растителни видове, обект на природното наследство от европейско и световно значение са Родопския силивряк и пърнарите.

Трудови ресурси

В дърводобива са заети 8 фирми, основните три от които са с общо 105 заети лица. Потенциалът за развитие на отрасъла е много голям, което е предпоставка за намаляване на безработицата, особено сред мъжкото население, което не може да се възползва от развитието на шивашката промишленост.

Традиции и установени предприемачески умения

Дърводобивът е традиционен за общината отрасъл. Наличието на няколко фирми показва развитие и конкуренция, тоест известен интерес за развитие на отрасъла. Но по-скоро, предвид значителните горски ресурси би следвало интересът от този бранш да е по-голям.

Общо развитие

Горите са важни за местната икономика, от гледна точка както на добива на дървесина, така и на свързани с горите подотрасли като билкарство, гъбарство, ловен туризъм и други. В Горското и ловното стопанство заплатите са се увеличили 8 пъти за 11 години (ОПР 2014 - стр.55), което прави индустрията много интересна за развитие. Дърводобивът се развива от няколко стопански субекта, основните от които са "Държавно лесничейство" - гр. Ардино с 30 заети лица, "Лескомпакт" ЕООД с 15 заети лица, "Брезен" ЕАД с 60 заети лица. Общото развитие на дърводобива е сравнително добро, но частично затруднено, защото лесоустройствените мероприятия не винаги са добре планирани и се извършват докрай, има незаконна сеч и липсва интерес у местното население към отрасъла. Вероятно най-съществения проблем пред бранша е младата възраст на горите, поради

която ценността им като материал за обработка е ниска. Потенциалът на дърводобивните мероприятия надвишава сегашното му развитие, защото при план от 200 000 м^3 са добити 183 653 м^3 дървесина, предимно за строителство и огрев.

Това дава възможност да се предположи, че потенциалът за развитие на бранша е голям, както поради огромните ресурси на общината (56% от територията е покрита с гори), така и защото той има потенциал да осигури постоянна трудова заетост на мъжкото население, за което шивашките предприятия не са вероятна опция за заетост. Интересът към дърводобива е основно от средния и едрия бизнес, доколкото изисква механизация и сериозни инвестиции, както и широка мрежа от контакти за намиране на пазар на добития материал. Основната тенденция, да се добива дървесина за огрев и строителен материал, може да бъде развита и допълнена в бъдеще от дървесина за производство на мебели, обзавеждане и оборудване. За целта е необходимо освен време за израстване на младите, посадени в кампаниите от предходните години дървета и намиране на външни за общината инвестиции, както и планиране и определяне на подходящи терени за залесителни мероприятия с ценни дървесни видове, които в бъдеще да представляват интерес за добив на ценна дървесина. За допълнително развитие на конкурентоспособността на отрасъла е необходимо създаването на мощности за първична машинна обработка.

Териториално развитие

Териториалното развитие на сектора се осъществява до ресурса и е временно по характер, доколкото през годините на сеч подлежат различни блокове от намиращи се на разстояние един от друг горски масиви. Площите за гори се увеличават от 53% през 2003г. на 56% през 2013г. Основните видове гори са от изкуствено залесени масиви с иглолистните бял и черен бор - 64,1% и широколистните видове - бук и зимен дъб - 32,9 %. Залесяването с иглолистни видове съкращава пашата за животни, поради нарушен естествен режим на овлажняване на почвите.

Изводи / Перспективи

Отрасълът в Ардино е конкурентен и с много потенциал за развитие. При средна доходност от 100-250 кубични метра дървесина на хектар в зависимост от вида и възрастта на гората, потенциалът на общината за дърводобив е огромен. Дърводобивът има важно значение за района и е с голям ресурс за развитие в бъдеще, поради сравнително добрите залесителни мероприятия, увеличаващи площите на горите през последните години. Помагат и програмите за субсидиране на залесяването по мярка 233 на ПСРС. В по-малка степен помагат и намаляването на площите за земеделие за сметка на увеличаване на горите, както

и обезлюдяването на селата в общината, което ограничава регионите на незаконна сеч. Има доказана тенденция за добро общо развитие на отрасъла на областно ниво, което дава основания да се приеме, че перспективи има и на общинско ниво. Проблем за отрасъла е недостатъчното развитие на дърво-преработвателна промишленост, липсата на специализирано образование в общината и трудния достъп до част от терените, предвидени за залесяване.

Същевременно, както беше установено при анализа на развитието на селското стопанство, недоброто планиране на процеса е довело до свръх-залесяване в някои райони и до намаляване на пасищата, които също са много важни за икономиката на общината. Важно заключение е и това, че при определени нива на потребление в близките години горите могат да имат по-голяма стойност като среда за развитие на туризма, отколкото като ресурс за добив на дървен материал. Важно е развитието на отрасъла да не засяга възможността за бъдещо развитие на туризма, както и да не бъде допуснато унищожаване на ценни горски масиви в твърде голям мащаб, което би рефлектирало негативно върху развитието на общината, би довело до ерозионни процеси и загуба на потенциал за развитие на други отрасли. Гората е ценен ресурс, който следва да се използва внимателно. В този смисъл първата задача от ключово значение за Ардино е изготвянето на ефективен лесоустройствен план, който да решава следните проблеми:

- Да балансира зоните и темповете на залесяване така че да позволяват високо производство на дървен материал при опазване производителността на горите в дългосрочен план;
- Възстановяване на пасищата;
- Осигуряване на добри възможности за туризъм и отдих.

6.3.4. Рибовъдство и дивечовъдство

Предпоставки

Рибовъдството и дивечовъдството са браншове, които трябва се оценят като подценени в Община Ардино, тъй като районът предлага съществени предимства. Те естествено се отнасят главно до природните дадености. За рибовъдство тези дадености са богатите водни ресурси, преди всичко реките Арда и Давидковска Малка Арда. Освен тях важен ресурс е и язовир Кърджали, въпреки че той по принцип е изключен от общината освен много малка част, която обхваща вливането на Арда в язовира. Потенциал за развитие на рибовъдството са и микроязовирите и водоемите, изградени през 80$^{-те}$ години на XX в. в бившето АПК (ТКЗС).

От рибите разпространени са шарана, сома, бялата риба, костура, уклея и други

Същевременно, огромните горски ресурси пък са предпоставка от ключово значение за развитие на дивечовъдството. Характерни представители на фауната в района са: Благороден елен, елен лопатар, сърна, дива свиня, заек, вълк, чакал, лисица, бялка, черен пор и язовец, както и привнесената и аклиматизирана дива коза – муфлон. От защитените видове разпространени са мечката, невестулката, дивата котка и видрата и защитените птици: голям ястреб, малък ястреб, обикновен мишелов, обикновена ветрушка, белоглав лешояд, черен лешояд, горска улулица, бухал, кукумявка, горска ушата сова, черен кълвач, зелен кълвач, голям, среден и малък пъстър кълвач, сирийски кълвач, сива врана, сойка, сокерица, сврака.

Общо и териториално развитие

Трудно е да се определи степента на развитие на рибовъдството и дивечовъдството в общината, защото поради относително малкия стопански ефект на бранша по принцип и, конкретно, в района на Ардино, липсват надеждни количествени индикатори. Най-общо може да се каже, че районът е част от териториите около Кърджали, които са силен притегателен център за тези дейности, но поне до момента въпреки потенциала на територията не носят значими икономически резултати.

Според ОПР (стр. 46) в Ардино рибовъдството е развито в реките Арда и Давидковска Малка Арда и яз.“Кърджали”, но конкретни данни не са посочени. Дивечовъдството е развито в развъдника “Гайдарци”, където се отглеждат муфлони.

Фактически на територията на общината няма самостоятелно риболовно или ловно стопанство освен към Държавното горско предприятие „Ардино”. Най-близките центрове на тези дейности са Ловното стопанство „Женда”, което покрива северозападните територии на Област Кърджали и ловното стопанство към Държавно лесничейство, гр. Джебел в района между селата Лебед и Устрен. . В община Ардино функционира Ловнорибарско сдружение „Белите брези“. По ловоустройствения проект на ДГС – Ардино, на сдружението са предоставени 3 600 хектара ловна площ. Като партньор Сдружението полага грижи за опазването и изхранването на дивеча в стопанисвания район.

<u>6.3.5. Добив на полезни изкопаеми</u>

Предпоставки

Природо-географски

Добивният бранш в Община Ардино не е между най-развитите сектори и няма основно значение за икономиката. Наличие на ограничени количества нерудни полезни изкопаеми (азбест, фелдшпад и пегматити за обогатяване) не представляват сериозен

интерес за експлоатация. Доскоро в рудник „Еньовче” се добиваше оловно-цинкова руда, но и този ресурс през последните години беше нерентабилен, поради което добивът беше преустановен. Понастоящем в общината добивът на полезни изкопаеми е ограничен единствено до добив и преработка на мрамор за облицовки.

Трудови ресурси, предприемачески опит и традиции

Въпреки че добивът на оловно-цинкова руда не е бил краткотраен (продължил почти пет десетилетия), нито в този бранш, нито в друг бранш от отрасъла няма натрупан такъв опит или да има традиции, които да представляват конкурентно предимство за добива на полезни изкопаеми в района на Ардино.

Общо развитие

Добивът на руда в находището Еньовче е започнал през 1959 г. и е прекратен в края на 2005 г. след инцидент със загинал миньор.

На територията на общината съществуват няколко фирми за добив и обработка на мрамор - "Мармекс" ЕООД (15 заети), "Рани Мрамор" ЕООД (6 заети) и ЕТ "Шанси - 2 Ш. Тефиков". Съществувал е и рудник за оловно - цинкова руда Еньовче, който обаче е закрит и е спрял да функционира. Добивът на полезни изкопаеми се осъществява предимно от средния и едрия бизнес и вероятно в близко бъдеще няма да бъде развит в Ардино, поради ограничените залежи и липсата на интерес. Показателно е, че мрамор обработват едва три фирми, като в най-голямата са заети едва 15 души. Отрасълът е от една страна с ограничени икономически и социални ползи за общината, а от друга с негативно въздействие върху околната среда, растителния и животинския свят. Повече данни за добив на други полезни изкопаеми липсват.

Териториално развитие

Добивът и обработката на полезни изкопаеми се осъществява обикновено на място и рядко се извършва в близост до населени места, главно заради екологичните рискове - използване на вредни вещества и химикали, запрашеност, наднормен шум.

Както беше отбелязано, добивът на оловно-цинкова руда е осъществяван в рудник Еньовче, но добивът е спрян. Добивът на мрамор към днешна дата е от по-голямо значение за икономиката на общината. Концесионер на добива на мрамор е фирма „Ардино-мрамор” ООД - от 2002 това дружество е изкупило обособена част от „Мармекс” ЕООД – „проучване на рудни и нерудни полезни изкопаеми, добив, обработка и продажба на скално-

облицовъчни материали". Фирма „Рани мрамор" ЕООД извършва обработка на скални материали, но не и добив.

Изводи / Перспективи

Развитието на добива на повечето материали добивани до сега в община Ардино и най-вече развитието добива на оловно-цинкова руда е безперспективно. От една страна липсват данни за съществени находища на полезни изкопаеми, а от друга добивът е свързан с екологични рискове, които биха компрометирали основното конкурентно предимство на общината - чистата природна среда, която би могла да е основа за развитие на други, доказано конкурентни отрасли. Единствено добивът на мрамор има перспектива, но само дотолкова, доколкото не застрашава влошаването на природната среда в близост до кариерите.

6.4. Развитие на вторичния сектор

Като общо икономическата структура на Община Ардино се характеризира с относително малки по размер предприятия. И до момента в общината няма нито едно предприятие с повече от 250 заети лица. Същевременно средният размер на предприятията се увеличава. Ако през 2008 предприятията с по-малко от 10 заети са имали принос към общинската икономика от 30%, четири години по-късно техният принос е намалял на 25 %. Обратно, приносът на предприятията с брой на заетите между 50 и 250 се е увеличил двойно – от 23,2% на 47,5%.

Таблица: Приходи в хиляди лева на предприятията в Община Ардино за 2008 и 2012 според броя на заетите лица

година	1-9 заети	1-49 заети	50-249 заети
2008	9906	15371	7636
	30,10%	46,70%	23,20%
2012	11331	12234	21348
	25,23%	27,24%	47,53%

Изчисления на база на данни от ОПР 2014-2020

Като общо обаче браншовете от вторичния сектор в Община Кърджали намалява и, най-вероятно, ще продължава да намалява. Общинският план за развитие (стр. 37) отчита спад на дела на вторичния стопански сектор на 14%. Този спад, обаче, ще бъде за сметка на браншовете с по-слаби перспективи, докато други, като дърводобива и шивашката промишленост ще продължават да се развиват позитивно.

6.4.1. Дървопреработване

Предпоставки

Природните дадености на регионът, значителните залесителни мероприятия и увеличаването на горски площи за стопански добив са предпоставки за развитие на отрасъла. От друга страна обаче, географската отдалеченост на района до основните клиенти на изделията от дърво пречи за развитието на отрасъла, тъй като липсва значително търсене и пазар за стоките от дървесина на територията на общината и на съседните общини. Най-съществената, макар и временна пречка пред дървопреработването в Община Ардино е младата възраст на горите. По тази причина дървеният материал няма необходимите качества за повечето производства на дървопреработвателния бранш и проблемът ще остане за значителен период от време. Въпреки тези негативи, обаче, Община Ардино има конкурентно предимство за развитие на сектора на дървопреработването и основно първичната обработка, защото потенциалът на дърводобива на нейна територия продължава да нараства.

Общо развитие

Общото развитие на отрасъла е слабо. Регистрирано дървопреработване се извършва от следните фирми: ЕТ „Смърч – В. Храмов“;„Универсском“ ООД;РАНТ 16 ООД;ЕТ „Латинка лес“;„Алада – М. Банашък“;„Крисмастерс“ ЕООД;ЕТ „Смърч“. Развитието на отрасъла би имало положителен ефект в местната икономика и общност, тъй като в община Ардино се осъществява сериозен дърводобив, чиято преработка сега се случва в предприятия извън общината. Както беше изтъкнато, основната причина за състоянието на сектора е свързана с наличието на огромни горски ресурси, но от главно млади гори. Затова от регистрираните на територията на общината 8 фирми с предмет на дейност дърводобив , само една (ЕТ „Смърч”) е с предмет мебелно производство.

Териториално развитие

Териториалното развитие на отрасъла е съсредоточено най-вече в индустриална територия около град Ардино и големите села в общината, по конкретно с. Бял Извор в югозападните по-високи територии, които са по-плътно залесени и има и по-стари гори. Причина за това териториално разпределение е необходимостта от достатъчна работна ръка, известна квалификация и наличие на урегулирани имоти с конкретно предназначение за застрояване и осъществяване на различни допълнителни мероприятия (механизирано складиране, сушене, експорт), позволяващи цялостното развитие на въпросното производство.

Изводи / Перспективи

Вероятните заинтересувани от развитието на бранша ще са основно от средния или едрия бизнес, доколкото инвестициите за развитието на дървопреработка са немалки. Поради тази причина липсва съответствие между потенциал и развитие - поради необходимостта от инвестиции, средства за каквито липсват. Дървопреработката е свързана със закупуване на скъпа специализирана техника, чието закупуване в такива региони със значителна безработица и доказан потенциал би следвало да бъде подпомагано.

Дървопреработването би дало постоянна работа на много (понеже отрасълът е трудоемък и слабо автоматизиран) мъже, които не намират работа в други развити на територията на общината отрасли (шивашката).

6.4.2. Енергетика

Предпоставки

Природо-географски

Сложният релеф в комбинация с богатите водни запаси на общината са предпоставка за изграждане на язовири и съоръжения за производство на електричество от ВЕЦ. Такива се предвижда да бъдат изградени по поречието на р. Арда - проектът Каскада Горна Арда. Проблем е отдалечеността на евентуалното електро-производство от основните консуматори на електроенергия поради чисто географски причини, преносът на която би увеличил загубите и би намалил рентабилността на електропроизводството.

Но най-съществен проблем, който трудно може да се преодолее и поставя под въпрос необходимостта от развитие на енергетиката, е свързан с това, че най-подходящите територии за изграждане на нови язовири, попадат в зони на Натура 2000. Този проблем възниква почти винаги при планирането на водноелектрически мощности и каскади, защото реките са оси на влажни зони и местообитания.

Трудови ресурси

Енергетиката е добре развита в областта и по-слабо развита в общината. По отношение на интереса, това е отрасъла с най-висок дял на заплати от отраслите, развивани в цялата Област Кърджали. Но, същевременно, важен факт е, че необходимата работна ръка трябва да бъде висококвалифицирана в областта на енергетиката, т.е голяма част от евентуалните заети няма да бъдат жители на общината.

Общо развитие

Идеята за изграждане на хидроенергийна каскада по горното поречие на река Арда възниква още преди четири десетилетия. Тогава е предвидено да бъдат изградени три язовира – „Мадан", „Ардино" и „Сърница", с прилежащи към тях водноелектрически централи. Работата по проекта през осемдесетте години е предимно на идейно ниво. След 1989 година проектът е замразен за около 10 години. Работата по проекта Хидроенергийна каскада Горна Арда беше възобновена през 1998 година. Това става с подписването през ноември 1998 г. на споразумение между Р. България и Р. Турция за изграждане на каскадата "Горна Арда". През октомври 1999 министър-председателите на двете държави дават официалното начало на проекта. В последствие, обаче, поради непредставени от страна на акционера в ХЕК Горна Арда – „Джейлан Иншаат" доказателства за финансови и технически възможности за изпълнение на проекта решението за предоставяне на концесия е отменено. През 2008 австрийската компания EVN и Alpine Bau изкупуват участието на турската компания в ХЕК Горна Арда. През септември 2009 г. правителството на Р. България взима решение, с което определя „Хидроенергийна компания Горна Арда" АД за инвеститор на каскада „Горна Арда". В началото на 2010 година Alpine Bau преразгледа приоритетите за развитието си и заяви намерението си да се оттегли от проекта „Горна Арда". От 2010 с акционерно споразумение между EVN и НЕК е създадена смесена българо-австрийска компания, която да изгради и експлоатира хидрокаскада „Горна Арда". Споразумението предвижда EVN да притежава до 70 на сто от компанията.

Към днешна дата на територията на Община Ардино има изграден ВЕЦ край с. Бял Извор и ВЕЦ „Хладилника". Бъдещото развитие на каскада Горна Арда е с потенциал за развитие на енергетиката в района. Интересът към развитието на отрасъла е преди всичко на едрия бизнес и държавата, доколкото такива обекти са от стратегическо значение. От гледна точка на осигуряване на работа и формирането на високоплатена заетост, отрасъла е доказал голямата си привлекателност, но и тук трябва са се подчертае, че необходимия брой работници и служители след периода на строителство никак не е голям и, освен това, голяма част от тях ще трябва да са специалисти, които няма да живеят в общината.

Същевременно, натрупването на мощности в регионален план успоредно със силното регулиране цената на тока и увеличаването на енергийната ефективност на битовите и промишлените абонати намалява смисъла и ефекта за реализирането на проекта за Каскада Горна Арда, най-малкото не в пълен обем и следва да се направи задълбочен икономически

анализ за ползите спрямо загубите за местната икономика (от евентуалните загуби на възможност за развитие на други отрасли при осъществяване на проекта).

Териториално развитие

В Община Ардино вече работи ВЕЦ край село Бял Извор ВЕЦ „Хладилника". Важно е да се подчертае, че тези ВЕЦ попадат извън зоните по Натура 2000.

Развитието на отрасъла в териториален аспект е основно по течението на река Арда, доколкото ВЕЦ е предвиден да се строи именно там. Периферността на каскадата за общината обаче повдига въпроса доколкото заетите в нейното изграждане и експлоатация ще бъдат осигурени от общината. Освен това в близост до предвидената за каскадата зона или в самата зона попадат обекти на националното природно и историческо наследство – находища на Родопски силивряк, исторически паметници – крепост Кривус и Дяволския мост, територия по Натура 2000, което повдига въпроси за екологичността на проекта и неговото комплексно въздействие при реализацията му.

Напречен профил на проекта за Каскада Горна Арда

Изводи / Перспективи

Високия потенциал на общината в областта на развитие на ВЕЦ е причина за идеята по изграждане на каскадата Горна Арда. Важно е обаче да се провери доколко инвестицията би помогнала за устойчивото развитие на общината. Дебатите около българската енергетика в последните години насочват към извода, че източниците на енергия в световен и, което е по-важно, в европейски и регионален мащаб съвсем не са толкова ограничени и предлагането нараства. Такава тенденция намалява привлекателността на проекти, подобни на каскада „Горна Арда". Това се потвърждава от понижения инвеститорски интерес, поради което реализацията на каскадата продължава да се отлага. В тази връзка вече беше изтъкната намаляващата ефективност на проекта. Още по-важно е да се направи обективна оценка на

консумираните природни ресурси – най-вече на екосистемната им стойност. При такава оценка може да се окаже, че дейностите

Най-важният механизъм за защита на публичния интерес е ОВОС да бъде абсолютно точна и обективна и да се предвиди заплащане на адекватна цена на консумираните публични ресурси посредством концесионните вноски. Тази цена би трябвало да е огромна и да отчита изключително високата стойност на сравнително добре запазената природа в тази част на Родопите (в т.ч. огромните публични средства , вложени за десетки години в този район) и огромната ценност на съхранената флора и фауна. Поречието на Арда е основната зона по Натура 2000 в община Ардино.

За развитието на енергетиката и изграждането на каскада Горна Арда или на части от нея има множество аргументи „за" и „против". Явно е, че всеки вариант на изграждане би нанесъл щети на природата в района, която представлява огромна ценност за обществото. Не може да се твърди със сигурност, но е вероятно, че от изграждане на енергийни мощности може да има и ползи за общината и района. Въпросът е дали има смисъл да се поемат рискове за очаквано печелившо енергопроизводство в условията на несигурен енергиен пазар и да се застрашава добре запазена природна територия. Колкото и да са сериозни съмненията в тази насока, решението в голяма степен ще зависи от инвеститора. Но при всички случаи е недопустимо да се планира строителство в близост до територии с природни или културно-историческо наследство. За целта Общият устройствен план на Община Ардино трябва да излезе с предложение за зони в които строителството на части от каскадата е недопустимо.

6.4.3. Машиностроене

Предпоставки

Природо-географски

Отдалечеността по географски причини до основни пазари е предпоставка за липса на развитие в сектора, или развитие само в обем, необходим за местни нужди. Поради малкия брой на населението, развитие на този отрасъл е всъщност малко вероятно.

Трудови ресурси

Поради малкия брой на населението, резултиращо в малък пазар, развитие на този отрасъл е всъщност много малко вероятно. В допълнение липсата на развитие на постоянни знания чрез специализирано образование у местните хора, (няма средно училище по механотехника) предпоставя и невъзможността за намиране на работна ръка и от там липсата на интерес и у страна на инвеститорите за развитие на отрасъла в Ардино.

Общо развитие

Отрасълът е много слабо развит и представен само от фирма "Байерн" ЕООД, произвеждаща части за селскостопански машини. Липсва интерес от страна на бизнеса за развитие на отрасъла в общината, липсват и конкурентни предимства за развитие на отрасъла.

Териториално развитие

Предприятията за машиностроене изискват урегулирани имоти със съответната инфраструктура и квалифицирана работна ръка, което единствено може да се осигури в някаква степен в общинския център. Предпоставки: Във функциониращите машиностроителни предприятия до началото на демократичните промени (МЗ „Аврора“ – Ардино, МЗ с. Хромица, с. Горно Прахово) са били ангажирани близо 500души. Може да се инициира инвестиционни инициативи за работа в тези бази. За целта в гр. Ардино се обособява индустриална зона за малки предприятия.

Изводи / Перспективи

Община Ардино няма конкурентни предимства за развитие на отрасъла. Липсват данни за интерес от съседните страни по примера на шивашката промишленост, което очертава общата негативна тенденция за машиностроенето. Налага се изводът, че едва ли има смисъл община Ардино и нейният Общ устройствен план да предвиждат мерки в сферата на машиностроенето.

<u>6.4.4. Текстилна и шивашка промишленост</u>

Предпоставки

Природо-географски

Природните предпоставки са без особено значение за отрасъла, но географската близост с Гърция и Турция има сериозно значение за развитие на шивашката промишленост в община Ардино, тъй като основните инвеститори в бранша са именно от там. Отдалечеността от големите пазари, работата "на ишлеме" и липсата на собствени марки обаче са проблеми за конкурентоспособността и постигането на по-висока добавена стойност.

Трудови ресурси

Текстилните и шивашките предприятия осигуряват работни места основно за жени. Ниските заплати в тези предприятия и едновременната им близост с границата на Гърция и Турция са конкурентното предимство на община Ардино в този отрасъл.

Традиции и установени предприемачески умения

В района има установени традиции в традиционните текстилни и шивашки техники, но по отношение на съвременният им вид традициите в общината са скромни.

Общо развитие

„Артекс” АД е единственото текстилно предприятие в община Ардино. Произвежда прежди и тъкани за горно мъжко и дамско облекло, които реализира както на вътрешния пазар, така и за износ. Основните фондове на предприятието са нови и то е оборудвано със съвременни технологии за производство.

Шивашката индустрия в Ардино става все по-важна за града и се развива с бързи темпове, като е удвоило предприятията двойно за 7 години (до 2014г.). Според Интегрирания план на Ардино (стр. 13), предприятията са 8 на брой, докато според ОПР - Ардино 2014 (стр. 26),предприятията са 12 на брой. Капацитетът на предприятията варира в широки граници - от 12 до 120 работни места. Основните от тях от гледна точка на брой заети са "Артекс" АД (120 заети), "Ардатех" ООД (40 заети), "ВИП - 37" ЕООД (60 заети) и "Панотекс" ЕООД (45 заети). Според Областната стратегия за развитие 2014 - 2020, основните инвеститори в област Кърджали в шивашката промишленост са от съседните Турция и Гърция, което прави бъдещото развитие на индустрията в Ардино много вероятно, заради близостта на общината с южната граница, както и заради близостта с основни КПП. Конкурентно предимство на общината е географското разположение и близостта с Гърция и Турция, и основно ниските работни заплати. Заплаха за развитие на бранша е намаляващите заради кризата доходи в Гърция от една страна и повишаващите се доходи в България от друга, което би рефлектирало в конкурентоспособността и съответно в интересът на гръцки инвеститори за развитие на предприятията. Работещите и съответно пряко заинтересованите от развитието на този отрасъл са основно жените, като потенциално заети в него. Към развитие на шивашката индустрия интерес има основно от средния до едрия бизнеси, заради необходимостта от инвестиции в техника и сграден фонд, както и необходимостта от силна мрежа на контакти за реализиране на продукцията на българския и международния пазар. Развитието на шивашкия бранш може да става и подпомогнато, чрез програмите за конкурентоспособност и чрез специализирано образование.

Териториално развитие

Основно отрасълът се развива в град Ардино, където има работна ръка, съществуващ сграден фонд и други основни фондове.

Изводи / Перспективи

Отрасълът е добре развит и има потенциал за развитие в бъдеще, стига конкурентните предимства на Ардино да се запазят и увеличават. Той е перспективен и заради това, че осигурява заетост за женска работна ръка. Обективно погледнато, това е единственият

бранш в Ардино който би могло да се осигури трудова дейност с предимно женска насоченост. Затова Община Ардино и ОУП следва да поставят бранша между приоритетните като осигурят урегулирани имоти за изграждане на нов сграден фонд. Осигуряването на урегулирани имоти в индустриална зона с изграждане на необходимата инфраструктура би било ефективно решение, тъй като би повишило конкурентоспособността на общината за привличане на инвеститори.

6.4.5. Хранително-вкусова промишленост

Предпоставки

Природо-географски

Географските предпоставки за развитието на хранително - вкусовата промишленост влияят по-скоро негативно - затруднено събиране на млякото от млекопреработвателите заради релефа / отдалечеността на производителите, разпокъсаност и малък капацитет на стопанствата за производство на суровини от животински или растителен вид. Агроклиматичните условия изискват поливни системи заради неплодородните почви, но поливни системи в общината вече почти липсват, поради което има по-скоро предпоставка за развитие на животновъдство. Липсата на вредни производства и отдалечеността от големи центрове на индустрията дават конкурентни предимства при отглеждане на пчелни семейства и при алтернативни форми на земеделие (билкарство, гъбарство, овощарство и други)

Трудови ресурси

Тенденцията за намаляване на селското население, което е основно заето в производството на суровини за хранително - вкусовата промишленост ще намалява конкурентоспособността за суровинно производство. От друга страна обаче, постепенното концентриране на население в общинския център ще доведе до увеличен капацитет за евентуално производство на стоки за други пазари.

Традиции и установени предприемачески умения

Голяма част от населението, особено в селата е традиционно заета в селскостопански дейности и производство на суровини за хранително-вкусовата промишленост на общината, което е сериозен трудов потенциал, но капацитетите са малки, заради малкия брой на населението и липсата на подходящи площи за развитие на модерно автоматизирано земеделие. Суровинните ресурси за развитие на хранително - вкусова промишленост предполагат евентуално бъдещо развитие на месопреработване, сладкарски производства, производство и опаковка на мед и продукти на базата на мед, производство на билкови продукти (чай).

Общо развитие

Хранително-вкусовата промишленост е представена от няколко мандри и малки предприятия за хляб и сладкарски изделия, тоест от предприятия за производство на стоки за първа необходимост. Сред производителите на мляко са 4 предприятия - "Родопчанка”ООД и „Алада-М.Банашък” /село Бял извор/, ЕТ „Анмар”/село Падина/ и ЕТ”Салик – А.Персенски” /село Жълтуша/. Сред производителите на хляб и сладкарски изделия са 7 фирми - ЕТ "Ъшък", "Наркооп - 04", "Солак - МС" ЕООД, "Босфор 81" ЕООД, ЕТ "Фея", ЕТ "Найд Солак", Селкооп "Родопска крепост". Няма предприятие за производство и преработка на месо и месни продукти, нито за картофи или други хранителни продукти. Промишлеността се крепи на местното търсене на основни хранителни стоки с кратък срок на годност, а за стоки, освен най-основните, се разчита на производствени мощности отвън. Развитието на бранша е неконкурентно, доколкото тук липсва голям местен пазар или близки големи пазари. Липсата на сериозно производство на суровини за хранително - вкусовата промишленост не представлява интерес за инвеститори от среден или едър бизнес. Интерес представлява единствено развитието на хранително-вкусовата промишленост, за която има конкурентен добив на суровини - мед, билки, гъби, плодове (включително горски).

Териториално развитие

Развитието на хранително-вкусовата промишленост се осъществява основно на територията на град Ардино, но също и в някои по-големи села като Бял Извор, Падина и Жълтуша. Бъдещото развитие на сектора, доколкото е възможно, би следвало да се осъществява в индустриална зона с урегулирани имоти и инфраструктура, както и е свързано с изграждане на тържище или тържища за местни стоки.

Изводи / Перспективи

Хранително-вкусовата промишленост може да има само местно значение и развитието й, подобно на селското стопанство и строителството, има значение само за осигуряване на някои храни на местното население и за туризма.

Перспективно за хранително-вкусовата промишленост в Община Ардино е изграждането на предприятия за преработка на:

- мляко и производство на млечни произведения (сирене, масло и кисело мляко);
- месо и производство на колбаси и други месни продукти;

- картофи за производство на картофено пюре, чипс и други производни продукти.

Това са, естествено, малки и средни предприятия, с малки по стойност основни фондове, насочени поне на първо време към вътрешно за общината потребление.

6.5. Развитие на третичния сектор

6.5.1. Услуги

Предпоставки

Природо-географски

Релефът и географската отдалеченост на общината обуславят липсата на развитие в сферата на услугите в по-широк териториален обхват. Услугите са основно за задоволяване на местното търсене и в много по-малка степен за търсене от съседни общини

Трудови ресурси

Над 50% от заетото население работи в сферата на услугите. За периода след 1989г. в Ардино се появяват много нови юридически лица и фирми, които извършват търговска дейност, а с времето заетостта във фирмите нараства. (ОПР 2014 - стр. 28).

Традиции и установени предприемачески умения

Услугите и търговията в Ардино са сравнително нови в днешния им вид и няма данни за сериозно установени практики или традиции преди 1989 г.

Общо развитие

Сферата на услугите в Ардино е в подем през последните 25 години. Отворени са широк кръг от търговски обекти и ателиета, удовлетворяващи необходимостта от обществено обслужване. Развитие има в търговията с хранителни стоки, промишлени стоки, стоки за бита, книжарски и канцеларски материали, козметика, строителни материали и други. Търговия се осъществява и на общинските пазари в Ардино и селата Бял Извор, Жълтуша и Падина, които покриват потребителските нужди от промишлени и селскостопански стоки. В общината са достъпни услуги като бръснарство, фризьорство, часовникарство, обущарски услуги, ремонт, битова техника и други. Има два автосервиза, 6 ресторанти и кафенета, 4 транспортни фирми, 4 бензиностанции (ОПР 2014 - стр.29).

Териториално развитие

Услугите са логично развити най-вече в центъра на град Ардино и по-малко в периферията и селата около града. Като проблем се отчита липсата на модерно тържище.

Изводи / Перспективи

Услугите и търговията са ключов отрасъл за Ардино, който осигурява обществения достъп до стоки и услуги. Браншът е важен и защото в него работят половината от заетите в общината. Няма съмнение, че търговията и услугите ще продължават да се развиват и да заемат нарастващ дял от местната икономика. Устойчивото им развитие е от съществено значение за поддържане на градския характер на град Ардино.

Този бранш е особено важен още и защото е от ключово значение за развитието на туризма. Туристическия сектор, който е приоритетен за района, не би могъл да се развива без адекватен напредък в сферата на услугите.

<u>6.5.2. Туризъм</u>

Предпоставки

Природо-географски

Природните дадености на Община Ардино предлага най-добри условия за развитие на туризъм. Територията на общината се характеризира със съхранената си природна среда като огромно предимство в тази връзка е липсата на големи предприятия от тежката индустрия. Планинският релеф изключително подходящ за организиране на походи и преходи. Наличието на природни дадености / красива природа е сериозен ресурс за развитието на туризма в неговите екологични и алтернативни форми. Като изключително ценни природни дадености следва да се посочат такива природни форми като:

- най-високият връх на територията на общината – връх “Алада”
- върховете “Бездвен” и “Момини гърди”,
- лесопарк "Белите брези" (разположен на 6 км от гр.Ардино по пътя за Кърджали)
- “Орловите скали”
- карстовата пещера "Хладилника" е атрактивен природен феномен е пещерата „Хладилника”. Тя се намира в землището на село Любино. Наименованието ѝ произлиза от поддържаните постоянно ниски температури в нея и през най-горещите летни месеци..

Флористичното богатство на общината:

- Растителни видове като иглика, папрати, горски ягоди, мащерка, здравец, жълт кантарион, мента Повечето от тези растения имат доказани лечебни свойства и едновременно с това задоволяват естетичните потребности на туристите.
- Ценни горски масиви – например, брезовата гора в местността “Белите брези”,

- Родопският силивряк (*Hiberlia rodopenzis*) - изключително ценен флористичен вид в територията на Община Ардино, който е защитено растение едновременно реликт и ендемит. Известен е със своята продължителна анабиотична сухоустойчивост, известно също като "възкръсващо растение" или цветето на Орфей.

Територията на община Ардино разполага и с впечатляващи фаунистични ресурси.

Дивечовото богатство включва диви прасета, муфлони, сърни, елени и други представители на дивата фауна, които са обект на лов. За бъдещото развитие на ловния туризъм обаче е необходимо да се увеличи популацията на муфлони в ДЛС „Гайдарци". Дивеча в общината е от ключово значение за развитие на ловния и фото-туризма.

В реките и язовирите на територията на общината се развъждат и различни видове риба: речен кефал, балканска пъстърва,черна мряна, распер, морунаж и др., което е важен ресурс за развитието на риболов и привличането на риболовци от цялата страна.

Климатичните условия, надморската височина и чистият планински въздух благоприятстват климатолечението. Микроклиматичните условия в района на Туристическия комплекс „Белите брези" са специфични и представляват особена ценност. Чистотата и съставът на въздуха е подходящ за лечение на белодробни и алергични заболявания. Районът се характеризира също така и с по-дълго снегозадържане, (в сравнение с Пампорово, например). Това е полезен фактор за развитието на зимен планински туризъм.

Богатите водни ресурси са основание за развитие на спортове като рафтинг и риболов. Тук се причисляват:

- течения та на реките Арда (горното течение) и Давидковска Малка Арда
- язовирите "Кърджали", "Боровица", "Ахрянско", "Брезен", "Богатино".

Наличието минерални извори са предпоставка за развитие на спа-туризъм, но зависи от дебита им, който още не е доказан.

Културно-историческо наследство

Културно-историческо наследство на територията на Община Ардино е не по-малко ценно от природното. Най-старите културно-исторически паметници са от новокаменната, бронзовата и желязната епоха и по конкретно произхождат от тракийската, гръцката, римската и византийската цивилизации. Паметниците от по-късно време са от периодите на Първото и Второто българско царство, както и от епохата на османското господство и от Възраждането. Причината за такова историческо наследство от различни епохи се дължи на важното комуникационно разположение на тези части от Родопите. През тази територия още през античността е преминавал път, който е свързвал Беломорието през Ксантийския проход (Еледже) с Горна Тракия. Този път е имал важно значение и през Средновековието, когато

през XIV век е бил построен каменния “Дяволски мост” разположен на около 10 километра от днешното положение на гр.Ардино.

По трасето на същия античен път на около 2 километра от града в противоположната южна посока се намират. В каменния масив на “Орлови скали” с издълбани в тях скални ниши от периода на тракийската цивилизация. Нишите са имали култово предназначение. В местността “Калето”, в близост до “Орловите скали”, могат да се видят и останките от тракийска крепост. Разкопките в тази крепост са намерили ценни фрагменти от глинени съдове и тя е обявена за исторически паметник от 1979г. Други ниши с култово предназначение са издълбани и в скалите край селата Безводно, Сухово и Дъждовница.

Останките на още две крепости се намират в общината. Крепостта при с.Боровица, Средновековна крепост в местност „Асара” при с. Башево.

Местните обичаи и етнокултурните особености на населението също са културна ценност и ресурс за развитието на етно- и културен туризъм. Интерес представляват и празниците на град Ардино и на селата Бял извор, Жълтуша, Падина, Млечино, Горно Прахово и др. Етнографският музей в града разполага с ценна сбирка от артефакти и представлява важна туристическа атракция.

Трудови ресурси, традиции и установени предприемачески умения

Трудовите ресурси и, преди всичко, подходящата квалификация са условия от първостепенно значение за развитието на туризма. Особено високи са изискванията за културния туризъм.

В селата има трудов потенциал за развитие също и на селски туризъм, но липсват достатъчни традиции в този бранш. Има установени условия и известни традиции в ловния туризъм, който може да бъде развиван в ловните стопанства.

Общо развитие

Общината разполага със значителна леглова база с много по-голям потенциал от необходимия към момента. Всъщност хотелите не са много на брой но, за съжаление, развитието на туризма се оказва трудно при наличното ниво на конкуренцията и необходимостта от скъпо и дългосрочно изграждане на материалната база и социализиране на културните паметници. В селата съществува автентична битова атмосфера са добра възможност за промотиране и развитие на селски туризъм и екотуризъм.

Общинският план за развитие отчита тази не особено благоприятна ситуация. Реализираните нощувки покриват твърде малък дял от капацитета на изградените средства за подслон, който се равнява на 38000 нощувки годишно. Ситуацията се утежнява още повече поради твърде краткия среден престой на туристите е около 1,5 дена. Като общо, въпреки

направените общински и частни инвестиции, до момента финансовите резултати са твърде слаби. Както е видно от таблицата, при общ капацитет е 38500 нощувки, през 2012 г. са реализирани едва 2418. Така базата от места за настаняване има използваемост едва 6,3%, което означава изключително ниска рентабилност. ОПР 2014-2020 коментира, че "незначителен брой са и посещенията на чужди туристи като се има предвид факта, че в Република Турция живеят много изселници от общината и те могат да бъдат не само потенциални гости, но и инвеститори".

Средства за подслон, леглова база и ползваемост

Средства за подслон – бр.	9
в т.ч., Хотели 1 и 2 звезди - бр.	5
Други - семейни хотели - бр.	4
Легла общо - бр.	164
Капацитет - бр. Нощувки	38 500
Реализирани нощувки - бр., в т.ч.,	2418
в т.ч., От чужденци - бр.	839
Пренощували лица - бр.,	1504
в т.ч., Чужденци - бр.	377
Среден престой - бр. Нощувки	1,6
Използваемост на легловата база	6,3%
Приходи от нощувки - хил. лв.	39

Източник ОПР 2014-2020, стр. 59

Характерен за общината е краткотраен туризъм със среден брой 1,5 нощувки и липса на запълване на капацитета от легловата база. Това дава основание да се смята, че туризмът е основно от пренощували при преминаване през територията на общината, най-вероятно като етапи от туристически преходи. Но това още означава, че не се използват даденостите и паметниците на културно-историческото наследство в достатъчна степен за стимулиране на по-дълготрайни форми на туризъм. Проблем е отдалечеността на общината от основните туристически дестинации, както и периферността й по отношение на големите градове. Това обаче е и конкурентно предимство в някои видове туризъм - културен, еко туризъм, ловен туризъм, селски туризъм. Потенциал за развитие има заради наличието на исторически паметници в комбинация с чиста природа и възможност за не много тежки маршрути за преходи по различни екопътеки.

Териториално развитие

Туризмът се развива и ще се развива в близост до забележителностите, които биха могли да задържат посетителите за повече време. Комбинирането на туристически маршрути, еко пътеки и забележителности ще даде възможност за по-дълготраен престой и съответно повече приходи от туризъм. Основно развитие ще има близо до обектите, но и при подстъпите за пешеходен или автомобилен достъп. Основните забележителности на територията на общината са Дяволски мост, близо до с. Дядовци; Тракийско светилище в местността Орлови скали; Средновековна крепост при с. Башево; Средновековна крепост Патмос; Джамийски комплекс между с. Долно Прахово и с.Горно Прахово; Хладилната пещера, с. Любино; Музея на гр. Ардино; ПЗ „Находище на родопски силивряк" с. Дядовци, ПЗ „Находище на родопски силивряк" с. Любино, ПЗ „Калето", гр. Ардино. Близостта на някои местни забележителности до градския център и възможността за пешеходен достъп от различните населени места са важна предпоставка за бъдещото развитие на туризъм в община Ардино.

Достъпа до отделните групи се осъществява най-вече през отклонения от третокласния път Кърджали - Смолян, преминаващ през територията на общината (обектите по т. 1,2, 3,6) или през самия общински център (обектите в Ардино от т. 5 и по т.4).

Групирани според достъпа и териториалната си близост, обектите на природното и културно-историческото наследство могат да бъдат описани и по следния начин:

1. По пътя Кърджали – Женда, Соколите, яз.Боровица: Крепост Патмос;

2. По пътя Кърджали- Брезен, с.Боровица, Китница, Сполука: Хладилната пещера, Родопски силивряк до с. Песнопой, Крепост Кривус;

3. По пътя Кърджали- Хромица, Богатино, Горно и Долно Прахово, Башево - Джамийски комплекс, Крепост Кривус;

4. По пътя Ардино – Корячево, Дядовци: Дяволски мост и находището на Родопски силивряк до с. Дядовци;

5. По пътя Кърджали - Ардино: Музей Ардино, Комплекс Белите брези, Тракийска крепост в м. Калето и Тракийски култов комплекс в м. Орлови скали - в непосредствена близост до Ардино

6. По пътя Ардино – Смолян: Тракийско светилище и крепост до с. Стояново - група обекти до границата на област Смолян.

Развитието и състоянието на туристическата база на територията на обшина Ардино е следното:

Хотели има в комплекса "Белите брези" (4 хотела), в общинския център Ардино (3 хотела), в с. Боровица и с. Млечино.

“Белите брези” са най-добре устроената курортна зона в района. Обявени са от Министерството на здравеопазването за „Курорт с местно значение".

Дяволският мост - Пътят от гр. Ардино до Дяволския мост е в подобрено състояние, но все още той не е изцяло асфалтиран и това намалява потока от туристи към моста Зоната около моста е благоустроена. Има изградени беседки, барбекюта и други елементи от туристическата инфраструктура.

В село Млечино, което има централно разположение в общината и добър достъп до Дяволския мост и находището на Родопски силивряк до с. Дядовци, Джамийския комплекс, музея в Ардино, а то там и до комплекса Белите брези, м. Калето и Орловите скали има функционираща туристическата хижи, която разполага с 50 места, бар и ресторант.

В района на пещерата “Хладилника" функционира Посетителски център с капацитет 12 места.

Изводи / Перспективи

Развитието на туризма в алтернативните му форми (културен, исторически, ловен, риболовен, еко, приключенски, пешеходен, познавателен, ловен, риболовен туризъм и водни спортове.) с използване на екологичните преимущества на общината е ключово за устойчиво развитие на отрасъла. Поради географската отдалеченост на района от големи транспортни коридори, общината не е подходяща за развитие на масов туризъм. Същевременно Ардино има конкуретни предимства, които могат да бъдат използвани за осъществяване на скъп туристически продукт, но трябва да бъде разработена общинска стратегия за туризма с издаване на карти и информация за популяризиране на маршрутите до най-интересните туристически обекти. Развитието на такъв туризъм е бавно, но при правилно планиране може да се постигне устойчиво развитие на туристическата индустрия.

В Община Ардино има значителен свободен жилищен и сграден фонд преди всичко в селата (жилищни сгради, детски градини и училища), които биха могли да се използват за туризъм. Този фонд представлява значителен резерв, но възможностите, които създава, не бива да се надценяват. Съществени проблеми, които трябва да се преодолеят, за да се осигури неговото използване, са свързани със собствеността и преди всичко с общинската собственост. Наличният празен сграден фонд е подходящ за развитието на селски и еко-туризъм, защото тези видове не изискват големи по мащаб сградите, стига да се осигурят ефективни начини за тяхната приватизация.

Културният, селският, екологичният, познавателният и подобни видове туризъм имат предимството да бъдат финансирани по различни програми на ЕС, Подходящи за

разработване на проекти по такива програми са селата Русалско, Любино, Китница, Сухово, Боровица, Башево, Млечино, Ахрянско, Гърбище, Бял Извор, Падина, Жълтуша и др.

Има проекти "Белите брези" да се превърнат в еко-селище, което ще привлече туристи и почиващи и ще създаде нови работни места в обслужващата сфера за общината. В тази връзка ОПР 2014-2020 предвижда "бързото въвеждане в експлоатация на базите на "Универс" (бившия ОК на БКП) и “Почивно дело” към НОИ, изграждането на спортни съоръжения, алеи и друга съпътстваща туристическа инфраструктура в комплекса". При подходяща политика от страна на общинското ръководство и ако се изгради ски-писта и ски-влек в комплекса, броят на туристите в ТК „Белите брези” може да нарасне няколкократно.

Отделно от останалите видове туризъм, за развитието на Община Ардино е необходимо да се стимулира също и краткотрайния отдих за нуждите на жителите на областите Кърджали и Смолян, но също и за тези от областите Пловдив, Стара Загора и Хасково. Засега в общината липсва изградена база за този вид отдих.. Подходящо за тази цел би било да се построят къмпинги по реките Арда и Давидковска Малка Арда и по брега на яз. „Кърджали”. Базата за краткотраен отдих по бреговете на реките и на язовирите може да бъде използвана както от риболовци, така и от любители на водните спортове. Подобни бази могат да се построят и по бреговете на микроязовирите на територията на общината, като те се ползват основно за риболов.

Общината може да развие риболовния туризъм чрез периодично организиране на състезания по риболов например. Богатите водни ресурси са възможност за развитие на спортове като риболов и рафтинг, а евентуалните находища на минерална вода биха могли да развият СПА туризъм. Автентичността на малките села в общината е предпоставка за развитие на селски туризъм. Всички тези фактори правят цялото общество потенциално заинтересувано от развитието на отрасъла. Възможностите за създаване на работни места са големи, доколкото туризмът е с трудоемък профил. От голямо значение са недостатъчно използваните възможности за развитие на целогодишен профил на индустрията.

Особено важна за развитието на отдиха и туризма е подготовката на кадри в тази сфера. Необходимо е да се разкрият паралелки в средните училища в общинския център. Много полезно би било да се изучават уменията необходими за обслужване на различните видове туризъм, както и екология като дисциплини, които отлично се допълват и са крайно важни за района.

VII. СОЦИАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА

7.1. Образование и образователна инфраструктура

Образователната система в община Ардино е на добро ниво и осигурява в основни линии общообразователната и професионалната подготовка на учащите се. Наличната мрежа от учебни заведения е с почти оптимална структура. Мрежата от училища включва: 4 основни училища, 2 средно общо образователни училища .

Училища

Училищната структура и мрежа в община Ардино е съобразена с действащите законови и подзаконови документи и нормативи и с местните, държавни и европейски стратегии за развитие на образованието. Общият брой ученици в общината за учебната 2012/2013 г. е 787, които се обучават в 51 паралелки, в това число 72-ма ученика в професионалната гимназия, където има 5 паралелки.

Учебни заведения, ученици, паралелки и персонал в училищата за учебната 2012/2013 г.

№	Учебно заведение	Ученици	Паралелки	Персонал в училищата		
				Общо	Педагогически	Непедагогически
1	НУ „Хр. Ботев” - Ардино	57	3	11	7	4
2	СОУ „В. Левски” - Ардино	331	16	44	37	7
3	СОУ „Хр.Смирненски” - Бял извор	128	10	22,5	17,5	5
4	СОУ „Св.Св. Кирил и Методий” – Падина	60	4	10	8	2
5	ОУ „Отец Паисий” - Жълтуша	73	5	11,5	9	2,5
6	ОУ „А.С.Макаренко”-Боровица	30	4	11	8	3
7	ОУ „Св.Св.Кирил и Методий” – Горно Прахово	36	4	9	7,5	1,5
	Всичко:	**715**	**46**	**119**	**94**	**25**
8	ПГ „Хр.Смирненски” - Ардино	72	5	16	12	4
	Общо:	**787**	**51**	**135**	**106**	**29**

Източник: Общинска администрация - Ардино

През последните четири години в община Ардино са закрити две училища, поради намаляване броя на учениците и невъзможност да се сформират паралелки. Това са ОУ „Хр. Смирненски”, с.Млечино–закрито 2009г. и ОУ „А.С.Макаренко”, с.Чубрика–закрито 2010 г.

Със статут на „средищни” са 5 училища – СОУ „В. Левски”- гр. Ардино, СОУ „Хр. Смирненски” – с. Бял извор, ОУ „А.С.Макаренко” – с. Боровица, ОУ „Св.Св. Кирил и Методий” – с. Горно Прахово и НУ „Христо Ботев” – гр. Ардино.Създадена е добра организация по

отношение на транспортното обслужване на учениците. В СОУ и НУ – Ардино се обучават ученици от селата: Ахрянско, Светулка, Дядовци, Кроячево, Правдолюб, Гърбище, Синчец, Ябълковец, Ленище и Чубрика; В СОУ – с. Бял извор се обучават ученици от още 6 села и квартали на Ардино; В ОУ – с. Горно Прахово се обучават учениците от още 7 села; В ОУ „Боровица" се обучават ученици от още 5 села.

Материално-техническата база на училищата в община Ардино е сравнително добра. Все още е в лошо състояние базата на училището в с. Падина и ПГ – Ардино. В гр. Ардино е напълно санирана сградата на климатичната гимназия. Тази база в момента не се използва, въпреки добрите климатични и материални условия. Двете закрити през последните години училища - в с.Млечино ОУ „Хр. Смирненски" 4 ОУ „А.С.Макаренко" също са подходящи за развитие на социални дейности. Професионална гимназия „Христо Смирненски" и НУ „Хр. Ботев" са преобразувани към СОУ „Васил Левски" – Ардино.

Необходимо е да се създадат условия за спорт на учениците на открито и в добре оборудвани физкултурни салони , за да се гарантира активно движение в свободното време на децата, както и от техните родители.

Детски градини

На територията на община Ардино функционират 8 детски градини, от които 1 Обединено детско заведение (ОДЗ), 5 целодневни детски градини (ЦДГ) и 2 полудневни детски градини (ПДГ), в които се възпитават и обучават 357 деца, разпределени в 19 групи.

За децата в градините се грижи персонал от 54 души, в това число – педагогически – 27 души и непедагогически също 27 души.

През последните 10 години няма закрити детски заведения на територията на общината. Материално-техническата база в детските градини е сравнително добра. Основни ремонти, саниране и подмяна на дограма са извършени в почти всички сгради на детски заведения, с изключение на ПДГ – Млечино (закрита) и ПДГ – Боровица, където е сменена само дограмата.

Детски градини, брой деца, брой групи, включително яслени групи

№	Детско заведение, населено място	Общ брой деца	Брой групи	Брой деца на 3 и 4 год.	Брой деца на 5 години	Брой деца на 6 години	Брой деца в яслени групи
1	ОДЗ „Слънце"-Ардино	122	4 + 2 групи ясли	52	21	25	24
2	ЦДГ „Брезичка"-Ардино	82	4	48	15	19	0
3	ЦДГ „Мир" – Бял извор	51	3	32	11	8	0

4	ЦДГ „Св.Св.Кирил и Методий” - Падина	38	2	23	11	4	0
5	ЦДГ „Отец Паисий”- Жълтуша	26	1	20	5	1	0
6	ЦДГ „Св.Св. Кирил и Методий” – Горно Прахово	19	1	7	5	7	0
7	ПДГ - Боровица	9	1	4	3	2	0
8	ПДГ - Млечино	10	1	7	1	2	0

Източник: Общинска администрация - Ардино

7.2. Здравеопазване

Здравното и медицинско обслужване на населението в Ардино е обезпечено от Филиал на Център за спешна медицинска помощ и МБАЛ – Ардино. В общината няма ДКЦ и МЦ.

МБАЛ – Ардино към 2012 г. разполага с 50 легла за активно лечение и 10 за долекуване. Структурата на болницата се състои от 5 отделения, както следва: Отделение по вътрешни болести и Кардиология, Педиатрично отделение, Отделение по акушерство и гинекология, Отделение по хирургия, Отделение за долекуване.Към болницата работят още: Отделение по анестезиология, Клинична лаборатория и Отделение по образна диагностика.

Общо за здравето на населението в Ардино се грижат 27 лекари, от които 2-ма общопрактикуващи, 9 зъболекари и 16 специалисти. За периода 2008-2012 г. броят на общопрактикуващите лекари намалява 4. Към 2012 г. специализираната извънболнична помощ се осъществява в 7 частни лекарски кабинета. Медицинските кадри в общината са 29, в това число 3-ма фелдшери и 26 медицински сестри. Броят на аптеките на територията на Ардино се увеличава от 2 през 2008 г. на 4 през 2012 г.

7.3. Социални дейности и услуги

На територията на община Ардино се предлагат следните социални услуги:

- Защитено жилище за лица с умствени недостатъци (10 души);
- Дневен център за възрастни с увреждания с ежедневна грижа (20 души);
- Център за обществена подкрепа;
- Център за услуги в домашна среда (домашен помощник, личен асистент – 60 души за 90 потребителя);
- Обществена трапезария (70 души);
- Предоставяне на интегрирани социални, здравни и образователни услуги за деца от 0 до 7 години.
- Приемна грижа – 5;
- Клуб на пенсионера – гр. Ардино.

Освен гореизложените социални услуги, които се предлагат в община Ардино, е необходимо да се осигури териториална възможност за разкриване на домове за временно

и постоянно настаняване на стари хора. За това на територията на общината има подходящи климатични условия и достатъчно свободен сграден фонд-общинска собственост. Подходящи за такава социална дейност са и свободни ведомствени жилища като например в с. Еньовче. Още повече , че в селищата има неизползвани обекти на общественото обслужване, в които могат да се използват за допълване и доразвитие на комплексни социални дейности. Общината възнамерява да разкрива още услуги за обхващане на селата и възрастни лица над 65 годишна възраст чрез Център за настаняване от семеен тип на възрастни и възрастни с увреждания, които не могат да полагат грижи за себе си.

7.4. Култура и културна инфраструктура

Читалища

Читалищата са основната културна институция в община Ардино. Към момента функционират 20 читалища, които развиват културно-просветна дейност в няколко направления:

- Библиотечно обслужване на населението;
- Художествена самодейност;
- Културно масова работа.

Читалищата са основно място за провеждане на Общинския културен календар и за мероприятията на художествената самодейност, фолклорните и литературни вечери. 16 от читалищата са регистрирани като сдружения с идеална цел, а средищно читалище е „Родопска искра“ Ардино.

Списък на читалищата в община Ардино и разгъната застроена площ (РЗП) на сградите за читалищна дейност

1.Народно читалище "Родопска искра - 1921", гр. Ардино –	1 962 кв. м.
2.Народно читалище "Пробуда 1944", с.Бял извор -	220 кв. м.
3.Народно читалище "П.Яворов – 1953 г.", с. Бял извор - /кв. Диамандово/	240 кв. м.
4.Народно читалище "Родопска искра 1961", с. Жълтуша -	150 кв. м.
5.Народно читалище "М.Палаузов – 1973 г.", с. Падина -	242 кв. м.
6.Народно читалище "Изгрев 1978", с. Синчец -	189 кв. м.
7.Народно читалище "Нов живот -1957", с. Гърбище -	147 кв. м.
8.Народно читалище "Прогрес 1956 г.", с. Ябълковец -	270 кв. м.
9.Народно читалище "Св.Климент Охридски - 1977", с.Чубрика -	216 кв. м.
10.Народно читалище "Любен Каравелов 1950", с. Млечино -	115 кв. м.
11.Народно читалище "Лъч – 1955 г.", с. Горно прахово -	275 кв. м.
12.Народно читалище "Св.Климент Охридски 1950", с. Боровица -	245 кв. м.
13.Народно читалище "Родопи – 1945 г.", с. Ленище -	250 кв. м.
14.Народно читалище "Вела Пеева", с. Сухово -	360 кв. м.
15.Народно читалище "П.Яворов - 1982", с. Брезен -	360 кв. м.
16.Народно читалище "Просвета – 1937 г.", с. Русалско -	377 кв. м.
17.Народно читалище "Светлина – 1967 г.", с. Ахрянско -	360 кв. м.
18.Народно читалище „Н. Й. Вапцаров", с. Долно Прахово -	155 кв. м.
19.Народно читалище „Нова светлина – 1950", с. Богатино -	32 кв. м.
20.Народно читалище „Христо Смирненски - 1985", с. Башево -	240 кв. м.

Източник: Община Ардино

Музеи

Част от бита и ритуалите на местното население през вековете са онагледени в постоянната експозиция на възстановения етнографски музей в гр. Ардино, устроен в сграда от края на XVIII век. В двора му има барутен погреб - един от малкото запазен и до днес в България.

В общината има изградена паметна чешма и паметни плочи , посветени на загиналите в Отечествената война ардинци.

Съвременната специализация на общинската икономика в млекопреработване, пчеларство , дърводобив и шивашки услуги са повод за обогатяване на Общинския културен календар с организиране на «традиционни» специализирани събори и състезания с рекламна насоченост.

7.5. Отдих. Спорт. Зелена система

Зелената система е съвкупност от обемно-пространствени свързани паркови урбанистични единици в обхвата на селищата и крайселищните територии. Тя осъществява биологично активната част, жизнената среда на човека и осъществяват връзката между отделните елементи и устройствени зони на градския организъм и природната среда.

Зелената система има три основни аспекта, функционален, естетически и екологичен. Тези три аспекта определят необходимостта от зелена система, която се характеризират с качествения и количествени показатели осигуряващи комфорта на обитаване в урбанизираната територия.

Какво е състоянието на зелената система в общината.

Направеният анализ на възможностите на територията показва благоприятен климат, чиста екологична среда с липса на антропогенни натоварвания влошаващи качествата, богата на природни забележителности и културно исторически паметници.

Комуникационната достъпност на територията определя и нейната рекреационна програма. Териториите извън регулационните граници на селищата в границите на едночасовия пешеходен достъп биха могли да се разглеждат като крайселищни зони за отдих и да получат съответното обзавеждане като такива.

Като съществуващо състояние на територията на общината зеленината като функционална необходимост, като обезпеченост не е добър.

Обособени зелени площи има в общинския център и в някой от по-големите населени места като Бели извор, Млечино.

Има изградени детски площадки, които са най-вече към детските градини. В плановете на много от селищата има отредени терени за зеленина, но не са реализирани поради силно намалялото население.

Същите би следвало да се запазят като такива с оглед на бъдещото развитие. Липсва улично озеленяване.

Гробищни паркове като елемент на зелената система има във всички населени места, в някои случаи с необходимост от разширение.

Спортни площи се изграждат последните години. Стадион, спортна зала, басейни, мини футболно игрище , както и баскетболно игрище има в Ардино. Комбинирани игрища предимно към училищата се изграждат в Жълтуша, Млечино, Горно Прахово, Падина.

Стадион и други спортни площи има в Бели извор.

Какви са приоритетите за развитието на зелената система, спорта и отдиха в ОУП на общината?

За довеждане на зелената система и спорта до ниво решаване екологични, естетическите и рекреационни задачи е необходимо достигане на нормативните количествени показатели - ниво и степен на задоволеност.

Това може да се постигне чрез балансирано териториално участие на елементите на зелената система в селищния и крайселищния обхват, което ще осигури достъпност на всички при благоприятен пешеходен и транспортен изохрон.

За постигане на това ОУП предлага към някои от селищата горите да се устроят като лесопаркове, където в близост до дома в природна среда да се организира крайселищен отдих. Такива се предлагат край Ардино, Бели извор, Падина и Жълтуша, Сухово и язовир „Ахрянско“.

Както за нуждите на населението на общината, така и за това на съседните общини и за стимулиране развитието на туризма ОУП предлага част от горите да придобият функциите на рекреационни гори. Една част от тези гори в лесоустройствения проект са защитени гори, а друга част са ново предвидени. Рекреационни гори са предложени в землищата на Родопско, Търнословка, Башево, Дядовци, Богатино, Сухово, Рибарци, Бели извор, Срънско, Голобрад.

За създаването на териториална и функционална обвързаност между тях особена роля се възлага на специализираните връзки, като в някои случай те са постигнати с ландшафтните мероприятия, като изпълняват и ролята на зелени клинове.

От изследването на природните и антропогенни ресурси на територията може да се направи изводът, че благоприятният климат, чистият атмосферен въздух разнообразният растителен и животински свят и изключително живописен планински релеф са добра основа за развитието на курортно-туристическите функции на територията.

Това дава основание на територията да се предложат някои зони за отдих.

- Зона за отдих „Язовир „Ахрянско" на землищата на Родопско и Търнословка. Същият е близо до Ардино. Тук биха могли да се провеждат спортни състезания по риболов, да се устрои водна база. Наличието на прилежащите селища осигуряват възможност за селски туризъм. Релефа благоприятства развитието на конен спорт. За по дълготрайно пребиваване може да има и къмпинг. Всички тези дейности не възпрепятстват и устройването на площадка за кацане на хеликоптер (при необходимост за нуждите на пожарогасене).
- Курорт „Белите брези" - утвърден климатичен курорт от местно значение осигуряващ добри условия за почивка. За пълноценното му функциониране е необходимо обзавеждането му със спортни площи, обекти за развлечения , както и организирането на преходи, до близки културни и природни забележителности. Местоположението на курорта и съществуващата леглова база дава добри възможности за организиране на курсове за туристическо ориентиране.
- Зона за отдих - Сухово. Местоположението на селището осигурява обзор към язовир „Кърджали". Това дава основание на неговото землище да се устрои ваканционно селище (с капацитет и вид доказан от конкретния проект). Възможностите са да се организират състезания за гребни спортове, спортен риболов. Близките рекреационни гори осигуряват добри условия за спокоен отдих.

- Климатична база за отдих - „Еньовче” . съществуващите жилищни блокове биха могли с малко средства да се устроят, като база за отдих. Благоприятният климат, живописните околности, възможностите за устройването на пешеходни и автомобилни маршрути в съседните общини Неделино и Златоград са добра предпоставка за насочване на инвестиционния намерения към този обект. Тук биха могли да се насочат курсове рехабилитация на средата изхождайки и от наличните условия на бившите мини.

Реализирането на горните обекти ще доведе до устойчиво използване на природните ресурси, развитието на еко туризма и цялостна икономическа устойчивост в дългосрочен план.

Съществуващата селищна структура на територията на общината с нейния значителен жилищен фонд и живописност на разположението. Тук най-добре при настаняване в традиционни селски къщи в малките села и махали ще се задоволят интересите на туристите към бита, селското стопанство, местните занаяти и други специфични дейности, както и към културните и исторически дадености на района. За по-големите населени места, макар и не в такава степен, също има предпоставки за развитието му. Подходящ за такъв са селата Дядовци, Любино, Латинка, Родопско, Ахрянско, Боровица, Китница, Русалско и др.

Благоприятният релеф, горската растителност интересните скални образования, сравнително лесно достъпните върхове осигуряващи панорамни изгледи , културно историческите паметници благоприятстват развитието на пешеходния туризъм, както за собственото население, така и за чуждите туристи.

Туристически пътеки могат да се организират от Ардино до „Калето” „Орлови скали” от там до връх „Алада”; Ардино - величествения „Дяволски мост” - родопските къщи в Дядовци и от там крепостта „КРИВУС” , като по път могат да се видят находищата на „Родопския силивряк”. Към същия маршрут могат да се включат „Хладилника и селата Любино и Латинка представляващи интерес със своята архитектура. За намаляване времетраенето на маршрута в близост или в самото село Башево да се осигури леглова база (било чрез хижа или чрез къщи за гости).

Не по-малко интересни са маршрутите в източната част на общината тръгвайки от хижата в „Белите брези” и достигайки до културно-историческите обекти в м. Стар читак и село Сухово.

Всички туристически маршрути се нуждаят от обозначаване, обзавеждане със заслони, площадки за почивка и добра туристическа информация.

В контактните територии на културно-историческите обекти ОУП запазва, териториални възможности за създаване на зелена инфраструктура в близост до тях, което да създаде среда за краткотраен отдих на посетителите.

Наличието на язовири в землищата на Богатино, Родопско, Бял извор, Брезен предполага зарибяването им , което представлява интерес, както за любителския , така и за спортен риболов. Богат избор от риба има и в многобройните реки на територията на общината.

Не на последно място са и възможностите за лов. На територията на общината, дивечовото богатство е представено от диви прасета, муфлони, сърни, елени. Има и дивечово ловно стопанство „Гайдарци", което е с ограничен достъп.

Водните спортове независимо от многобройните водни площи не са развити.

Възможностите на р. Арда за рафтинг са налице, но е необходимо повече инициативност и организация.

Язовир „Ахрянско" и язовир „Кърджали" на територията на общината могат да се използват за водни спортове.

Голямото разнообразие на релефа и живописните открити пространства предоставят чудесна възможност за развитието на конен спорт.

Условие за пълноценното използване на територията на общината за нуждите на отдиха е създаването на правни механизми в условията на новите социално-икономически условия в страната. Те трябва да решат устройствените проблеми на зелената система и отдиха при различните видове собственост с цел опазване на съществуващата зелена инфраструктура и възможностите за реализиране на новопредложената такава.

За реализирането на много от предложените обекти би следвало да се участва в програмите за европейски структурни фондове, както и използването на принципа за развитието на публично частното партньорство.

VIII. ПРОГНОЗА ЗА УСТРОЙСТВЕНО РАЗВИТИЕ НА ФУНКЦИОНАЛНИТЕ СИСТЕМИ И ОБЩА СТРУКТУРА НА ТЕРИТОРИЯТА

Днес устройствените схеми и планове се явяват основен инструмент при провеждане на политики за постигане на устойчиво икономическо и социално развитие и изграждане на жизнена среда, отговаряща на съвременните потребности на обществото. Нуждата от осигуряване на равнопоставеност между отделните субекти в икономическия живот, от защита и баланс на интересите и собствеността на всички участници в устройствения процес, водят след себе си и до промяна на политиката за устройство на територията.

ОУПО се явява основна връзка между Закона за регионално развитие (ЗРР) и Закона за устройство на територията (ЗУТ). С ОУПО, предвидените от ОПР мерки намират териториалното си отлагане; прави се връзка между Концепцията за пространствено развитие на община (КПРО) и отделните Подробни устройствено планове (ПУП), касаещи предназначението на всеки отделен имот. С него се дава пространствено и териториално измерение на ред важни за развитието на общината стратегически документи като: стратегии за развитие в областта на околната среда, управлението на отпадъците, туризма, културата, икономиката и т.н. Онагледяват се ограничителните режими върху територията, произтичащи от различни закони и подзаконови нормативи по отношение на опазването на историческото и културно наследство, горския и земеделски фонд, опазването на околната среда и възстановяването на нарушени територии и други.

8.1. Принципи, върху които е изградена плановата концепция

Разработването на проекта ОУПО Ардино е съобразено с принципите, на които се основава сегашната държавна и в частност общинска политика за устройство на територията.

- Устойчивост: Изразява се в екологосъобразност на устройствената концепция и на конкретните устройствени решения. Включва опазване и икономично изразходване при организиране на територията. Важен елемент на принципа е създаването на устройствени условия за балансиране развитие на многоотраслова структура на стопанската дейност на база малки до средни предприятия и щадящо ползване на ресурсите.

***- Приемственост*:** Това означава насърчаване на устройствени решения, които прибавят нови положителни качества към вече създаденото. Вземат се под внимание направените инвестиционни стъпки, предходните устройствени планирания и административни разчети, промените в предназначението и фактическото ползване на земята.

- Реализъм: Изисква се формулиране на постижими цели, съизмерими с наличния ресурс, които в действителност да бъдат осигурявани общо от публичния и частния сектор в инвестиционен и организационен план.

- Солидарност: Означава съвместяване на индивидуалните и груповите интереси от една страна и тези на териториалната общност като цяло от друга; баланс между интересите, социалните категории и уязвимите групи.

- Партньорство: Това е постигане на целесъобразни устройствени решения за увеличаване ресурсовия потенциал, партниране с представителни структури на бизнеса и гражданските организации, взаимодействие и координиране с централните ведомства и изпълнение на междуобщински инициативи.

Планът е изработен с ***методически подход*** при който са приложени следните ***принципи:***

- **формулиране** на устройствени комплексни устройствени мерки за създаване условия за преодоляване различията в развитието на отделните части на общинската територия и стабилизиране на селищната мрежа. В основата стои „Концентрираната урбанизация". Предвижда се дисперсно развитие на дейности, повишаване инвестиционна привлекателност с равномерна териториална насоченост на инвестициите за създаване на нови работни места, според ресурсите и потенциалите. Това ще доведе до подобряване на средните условия в населените места, на качеството на живот на населението, по добър достъп на услуги.

- **съблюдаване** предвижданията на действащите документи по ЗРР, създаване условия за изпълнение на инвестиционни инициативи съответстващи на поставените цели и приоритети на националното развитие.

- **отчитане** разположението на общината в по-широк териториален контекст във връзка със съседни общини в регионален и национален аспект.

- **доразвитие** на положителни идеи и тенденции установени при териториалното проучване.

- **съобразяване** на устройството на територията с природозащитните режими по ЗЗТ и ЗБР и ограничаване на урбанизация и строителна интервенция в защитените зони и защитените територии.

- **баланс** между опазването на природното наследство на територията и реализация на екологическия, стопанския и естетическия потенциал на природно-географските дадености, запазване на пространствената цялост на естествената среда. Опазване устойчивостта на системите от природния комплекс чрез опазване на водите, на атмосферния въздух, на наднормения шум, чрез управление на отпадъците, рекултивация на

нарушените територии и опазване на биоразнообразието. Опазване на ценния и ограничен поземлен ресурс, като се въведе забранителни режими за промяна предназначение на земеделските и горските територии за нуждите на урбанизацията. Такава да бъде допускана след доказана необходимост от общинска значимост, за което ще се извършва изменение на ОУП.

- **създаване режими и условия** за опазване обектите на КИН.

- **създаване условия** за изпълнение на държавна и общинска поземлена политика за развитие на социална , техническа и зелена инфраструктура и за структуроопределящи обекти.

8.2. Приоритети на методическия подход

Методическият подход, приложен при изработването на ПЛАНА, се основава на следните приоритети:

- Формиране на комплекс от устройствени мерки, създаващи условия за преодоляване на диспропорциите в развитието на отделните части на общинската територия и стабилизиране на селищната мрежа, като условие за балансирано и устойчиво развитие на средовите и функционалните системи и повишаване качеството на живот на населението, както и като превенция срещу проблемите на „концентрираната урбанизация". Прилагането на принципа се осъществява чрез предвиждане за дисперсно развитие на дейностите, респ. повишаване на инвестиционната привлекателност за равномерно териториално насочване на инвестициите за създаване на нови работни места, въз основава на оценка на ресурсите и потенциалите. Стабилизирането на селищната мрежа се основава също и на подобряване на средовите условия в населените места и на качеството на живот на населението чрез по-добър достъп до услуги и комуникации.

- Съблюдаване предвижданията на действащите документи по ЗРР, определящи стратегията на регионалното развитие в следващия програмен период, документи по други закони, в т.ч. секторни стратегически и програмни документи, както и решения на Общински съвет Ардино.

- Създаване на условия за реализация на инвестиционни инициативи, съответстващи на целите и приоритетите на регионалното развитие.

- Отчитане разположението на общината в по-широкия териториален контекст, вкл. ресурсите в прилежащите части на съседните общини, респ. външните връзки като стимулатор за развитие.

- Отразяване и доразвие на положителните идеи и тенденции, заложени в предходни устройствени планове, проекти и проучвания за територията на общината.

- Съобразяване на устройството с действащите природозащитни режими по Закона за защитените територии (ЗЗТ) и по Закона за биологичното разнообразие (ЗБР защитени зони, включени в екологичната мрежа „НАТУРА 2000"), вкл. ограничаване на урбанизацията и строителната интервенция.

- Осигуряване на баланс между опазването на природно наследство на територията на общината и реализацията на екологическия, стопански и естетико-емоционален потенциали на природо-географските дадености. Недопускане на непрекъсната урбанизация, с оглед съхраняване на пространствената цялост на естествената среда.

- Опазване устойчивостта на системите от природния комплекс, чрез определяне на мерки за опазване на въдите, както и за предпазване от тяхното вредно въздействие; за ограничаване замърсяването на атмосферния въздух, за управление на отпадъците; за ограничаване на наднормения шум; за рекултивация на нарушени територии; за опазване на биоразнообразието.

- Създаване на условия за опазване на ценния поземлен ресурс. Свеждане до минимум отнемането на ценни земеделски земи и горски територии за нуждите на урбанизацията и друго строително усвояване и въвеждане на ограничения по отношение последваща промяна на предназначението на поземлени имоти в земеделски и горски територии.

- Създаване условия за прилагане на режимите за опазване на обектите на недвижимото културно наследство при управлението на устройствените процеси и пълноценната им реализация като елементи на средата и като ресурс на туризма.

- Създаване на условия за целесъобразна реализация на общинската и държавната поземлена собственост за развитие на социалната, техническата и зелената инфраструктура и за стимулиране изграждането на структурообразуващи обекти.

Така формираният методически подход се основава на експертен опит и добри практики. Той поставя проекта за ОУПО в съответствие с постановките на ЗАДАНИЕТО на Възложителя, като отчита актуалните социални и инвестиционни процеси на територията и приоритетите в общинската политика, при съблюдаване на нормативните изисквания.

8.3. Ограничители на устройственото и строително усвояване на територията

8.3.1. Ограничители на устройственото и строително усвояване

Като ограничители на устройственото и строително усвояване на територията като основа за разработване на проектните предвиждания са възприети следните обективни ограничители и стимулатори, представени в най-обобщен вид:

- Фактори, предполагащи ограничаване, а в определени случаи и забрана на урбанизационна намеса и строителство:

- Действие на режими на особена териториално-устройствена защита като:

- Режими на природозащита по Закона за защитените територии и по Закона за биологичното разнообразие - съгласно регламентите на законите, на заповедите за обявяването, на действащите планове за управление, респ. стандартните формуляри.

- Режимите за културно-историческа защита по Закона за културно наследство.

- Санитарно-охранителни зони на находища и водовземни съоръжения на питейни и на минерални води.

Естествени ограничители:

- Територии, предназначени за земеделие с висококатегорийна земя, трайни насаждения и/или значителни капиталовложения (иригационни съоръжения, противоерозионни дейности); пасища и ливади.

- Залесени територии-специални и защитни горски територии, полезащитни горски пояси и друго мелиоративно озеленяване, ефективни дървопроизводителни масиви.

- Водни течения и площи с прилежащите им територии.

- Локални инженерно-геоложки и хидрогеоложки условия.

Изключения по отношение прилагането на горните ограничители са приети за допустими само в следните случаи:

- За изграждане на озеленени площи за широко обществено ползване и със специфично предназначение (изолационно озеленяване, гробищни паркове), за доразвитие на перспективни територии с производствено-складови и/или обслужващи функции, при липса на други възможности;

- При реконструкция и доизграждане на инфраструктурни трасета и съоръжения.

8.3.2. Фактори , стимулиращи устройственото и строително усвояване

Факторите, стимулиращи устройственото и строително усвояване на територията, са:

За развитие на различните разновидности на производствени и други бизнес територии и съпътстващите ги складови и други обслужващи дейности:

- Наличие на инфраструктура със сходно предназначение, напр. бивш стопански двор; складова база; преработващо предприятие.

- Удобна връзка с транспортна инфраструктура.

За развитие на инфраструктурата на отдиха и спорта и на туристическите атракции:

-Благоприятно съчетание на природо-географски и антропогенни дадености - специални горски територии, атрактивни естествени ландшафти, съществуващи водни тела, в т.ч. минерални води, обекти на природното и културното наследство, подходящо

разположение и връзки с общинския център, опорните центрове и другите населени места, както и с пътни артерии с транзитни потоци.

- Установени традиции в развитието на сходни дейности по места, разработени туристически маршрути, изградена инфраструктура.

За развитие на транспортната инфраструктура:

- Възможности за ползване предимно на съществуващи полски и горски пътища при проектните предвиждания за рационализиране на междуселищната мрежа и осигуряване на трасета за „меки“ форми на транспорт - пешеходни и велоалеи - между населени места, селищни образувания, места за отдих, туристическите атракции и пр.

- Теренни възможности за извеждане на транзитното движение по нови трасета на републиканските пътища извън селищните територии, с оглед подобряване на условията за транзит и на екологичната обстановка и безопасността.

- Възможности за възстановяване и развитие на въздушен транспорт с регионално значение.

Във всички случаи наличието на поземлени имоти - общинска собственост, има значението на стимулатор и условие за реализиране на общински политики за социално-икономическото и устройственото развитие.

8.4. Прогноза за развитие на пространствените и функционалните системи

Прогнозата е съобразена с основните изисквания поставени от Заданието.

Състоянието и прогнозите за развитието на социалния фактор и икономическите активности на община Ардино и изискванията на ЗАДАНИЕТО предпоставят основните постановки на прогнозата за пространствено развитие, респективно създаването на устройствените условия за развитие на функционалните системи. За планиране и контрол върху устройствената намеса, с оглед недопускане стихийно устройствено и строително усвояване на териториите за урбанизация и осигуряване на устойчивост в развитието, с Правилата за прилагане на плана се включват изисквания за допълване и обновяване на плановата основа на нови ПУП.

8.4.1 По отношение система „Обитаване"

Проучванията на съществуващото положение показват, че в жилищните територии в настоящите граници на населените места са налице значителни териториални резерви с оглед потребностите на постоянното население и демографските прогнози. Налице е нереализиран потенциал и за развитие на популярната през последните години система „второ жилище", за ползване от жители и от други общини, включително за

„висококатегорийно обитаване". На това основание, ПЛАНЪТ предвижда екстензивно развитие на жилищните територии в ограничен брой населените места. В гр. Ардино се предвижда преструктуриране за жилищни нужди на бивш военен терен, разположен непосредствено до централната градска част.

В съответствие с характеристиките на заварените селищни структури и с предвижданията на предходни планове, са определени различни разновидности на устройствени зони за жилищно застрояване, които отчитат различията между селата и града , в който те създават условия за повишаване съществуващата интензивност на застрояване.

8.4.2.По отношение система „Труд"

ПЛАНЪТ запазва съществуващите територии и обекти, свързани с полагането на труд, отнасящи се и към трите стопански сектора. За стимулиране тяхното развитие в контекста на стратегическите приоритети, позитивните тенденции и инвестиционните интереси, се предвижда и устройство на нови територии за незамърсяващи производствени и складови дейности, в т.ч. разширение на съществуващи промишлени зони в гр.Ардино както и при селата - основно в границите на бившите стопански дворове. Развити са край опорните центрове - Ардино, Бял извор, Млечино, Падина, Горно Прахово, Жълтуша и други села с подходящо разположение в земеделски територии и добра комуникационна обслуженост . Смесени обществено-обслужващи и производствено-складови зони, съществуващи и нови , са разположени по главните входящо-изходящи артерии на общинския център. Запазват се и съществуващите животновъдни ферми, както и обектите, свързани с горскостопанските дейности. Предвижданията на ПЛАНА относно местата за полагане на труд в отраслите на „третичния сектор" произтичат от необходимостта за осигуряване на качествено и рентабилно съвременно обслужване на населението, на временно пребиваващите и на транзитно преминаващите през общинската територия, както е описано в следващите точки.

Усиленото залесяване през последните десетилетия е ставало за сметка на пасищните площи, което е променило животновъдния профил. От друга страна малоразмерните ниви , разположени предимно на стръмен терени не стимулират развитие на модерно механизирано и поливно обработване на земята. Изоставените земеделски земи са подходящи за пасищни площи в полза на животновъдството , което трябва да стане водещо в селското стопанство, за което територията на Община Ардино е много подходяща. Планът не предвижда нова урбанизация на земеделските земи, а въвежда охранителен режим за тях. Наличието на свободни площи в бившите стопански дворове и съчетаването на близко достъпна млечна суровина са в основата на развитие на преработвателна промишленост на принципа на „семеен бизнес”.

8.4.3. По отношение системата „Отдих"

Чрез устройственото зониране е планирано развитието на озеленени територии, на територии за рекреационни дейности и територии за спорт и развлечения. Съобразени са местата и териториалният обхват на вече реализираните инвестиции. В преобладаващата си част тези територии са предназначени както за осигуряване на разнообразни условия за отдих, рекреация, спорт и създаване на допълнителни атракции за местното население, така и с оглед стимулиране на различни форми на туризма. ПЛАНЪТ предвижда:

- Запазване на всички съществуващи и отредени с регулационните планове озеленени площи за широко, ограничено и специфично предназначение. Определени са територии за изграждане като общинска или смесена инициатива на нови извънселищни паркове, включващи най-атрактивни елементи на природното и културното наследство, водни обекти и съществуващи съоръжения и инфраструктура. Лесопаркове се предвиждат край селата Бял извор, Жълтуша, Млечино , Ахрянско, Сухово и гр. Ардино. Създават се зони за отдих и условия за стимулиране, риболовния и водните спортове при язовир Кърджали и на язовира между селата Търнословка и Родопско. В западната част, поречието на река Арда предполага развитието на водни спортове от рода „рафтинг". Голямото разнообразие от обекти на културния, историческия и познавателния туризъм е в основата на два главни туристически маршрута, подкрепени с необходимата туристическа инфраструктура. В общината, природните условия благоприятстват развитието на конен спорт, ловен спорт и спортен риболов , което представлява хоризонтално развитие на двата основни туристически маршрута. Наличието на свободен жилищен фонд е основание за развитие на селския туризъм.

- Запазват се спортните обекти в и край населените места, като например база за професионален и масов спорт в гр. Ардино и с. Бял извор , с.Жълтуша.

8.4.4. По отношение системата „Обществено обслужване"

В тази си част плановите предвиждания също са адресирани както към местното население, така и към туристите . Запазват се териториите, предназначени за социална инфраструктура, както и такива, заети от други обекти на общественото обслужване в населените места. Като значим ресурс на общината за доразвитие на системата обекти на социалната инфраструктура, както и за изграждане на обслужващи обекти с частни инвестиции се определя свободният общински сграден фонд в селата (нефункциониращи училищни и други обществени сгради). Определени са територии за развитие на

извънселищни съсредоточия на обекти за периодично и епизодично обслужване, както и за туристическа инфраструктура край основните туристически и културно-исторически обекти.

8.4.5. По отношение развитието на „Зелената система"

Освен описаните по-горе извънселищни паркове, в ПЛАНА е предвидено развитието на други елементи на зелената система за широко и специфично ползване, в т.ч.:

- посочени са горските територии, заети от защитни и специални гори (по смисъла на чл. 5, ал.2 и 3 от Закона за горите) за определяне като „зони за защита от урбанизация" в съответствие и по реда на чл. 12, ал. 1, т. 3 и ал. 10 от същия закон;

- определени са територии и изисквания за изпълнение на защитно и изолационно озеленяване, в т.ч. по протежението на пътища, както и за опазване залесяванията в земеделските земи, поради полезащитните им функции и като елементи на ландшафта;

- предвиден е режим за опазване на естествените обраствания на крайбрежията на водните обекти, като елемент на ландшафта и с оглед екологичното им значение;

- определени са изисквания за устройство на гробищните паркове и са посочени места за разширение на гробищата на населени места.

- предложена е промяна на статута на гори със стопанско предназначение в рекреационни гори.

8.4.6.По отношение културното наследство

С ПЛАНА се създават условия за опазване на недвижимото културното наследство на общината и реализация на потенциала му като фактор на социалното и икономическо развитие. Идентифицирани са обектите на наследството, респективно техните характеристики и статут. Описани са устройствените изисквания, осигуряващи тяхното опазване и социализация, в зависимост от разположението им в и извън населените места. Включени са предложения за последващи действия за актуализация на статута и режимите за опазването им, в съответствие с изискванията на Закона за културното наследство. По отношение археологическите ценности извън населените места са предложени временни режими за опазване на ценностите, за прилагане до окончателно определяне на такива от компетентния орган по ЗКН. Посочени са онези недвижими културни ценности, които имат необходимите качества за експониране и включване в туристическите маршрути.

8.4.7.По отношение на техническата инфраструктура

ПЛАНЪТ създава устройствени условия за:

- преминаване на транспортни направления с национално и регионално значение;

- усъвършенстване и доизграждане на пътната мрежа и връзките между населените места, селищни образувания и към за отдих и спорт;

- предвидени са обходи на общинския център и други населени места като с. Бял извор, с оглед подобряване на екологичната обстановка, подобряване на транспортната обстановка и по-добра транспортна достъпност на производствените зони;

- реконструкция на съществуващата и изграждане на нова, модерна водоснабдителна, канализационна и електроснабдителна мрежа, както и на телекомуникационна инфраструктура, удовлетворяващи потребностите на системите „Обитаване", „Труд" и „Отдих", при пестеливо ползване на ресурсите, незамърсяване на околната среда и прилагане на предписанията за геозащита. Изграждане на ПСОВ-Ардино и определяне подходящи терени за малки пречиствателни съоръжения по места.

Планиране и контрол върху устройствената намеса. С оглед недопускане стихийно устройствено и строително усвояване на териториите за урбанизация и осигуряване на устойчивост в развитието, с Правилата за прилагане на плана се включват изисквания за допълване и обновяване на плановата основа на ниво ПУП.

IX. ОБЩА СТРУКТУРА И БАЛАНС НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА АРДИНО

9.1. Общи постановки

В съответствие с изискванията на Наредба № 8/2001 на МРРБ за обема и съдържанието на устройствените планове, в табличен вид е представено разпределението на териториите по основно предназначение. То се основава на данните за начина на трайно ползване (НТП), определен в базата данни към неодобрена кадастралната карта с имотен регистър в обхвата на землището на гр. Ардино, Бял извор, Жълтуша, к.к. Белите брези и на картите на възстановената собственост в обхвата на същите населени места и останалите землища. Данните за НТП са отразени и върху опорен план, като на база документална информация, анкетиране и проучване на терен са направени допълнения и уточнения в съществуващото положение за частите от територията, за които липсват данни в посочените карти или са констатирани несъответствия.

Данните за общата структура и баланс на територията отразяват следните основни обстоятелства относно съществуващото положение и проектните предвиждания:

- В баланса на съществуващото положение в НМ са включени и територии в регулация, но с нереализирани мероприятия. Отразено е предназначението им по действащите планове.

- Отделни поземлени имоти с променено предназначение - бивши земеделски земи, разположени самостоятелно, са отразени и запазват предназначението си, съобразно данните в КВС и ККР.

- Разширението на жилищните територии в проекта се отнася за включването на нови жилищни територии в гр. Ардино и в селата Млечино, Бял извор, Горно Прахово , Жълтуша и Падина, а в гр. Ардино се преструктурира съществуващ казармен терен за жилищни и обслужващи дейности.

- Част от проектните обекти са насочени към ниско-категорийни земи, като например предложените терени за нови и разширение на съществуващите производствени зони в средищните селища.

Извън частите с вече променено предназначение, териториите за урбанизация се разполагат основно върху **земеделски земи,** като са използвани всички възможности за включване на изоставени или деградирали земеделски земи и такива без определено стопанско предназначение и минимално засягане на земи с трайни насаждения, поливни земи, земи, заети от ливади, пасища и мери и други ценни земеделски територии.

Следва да се подчертае, че предвидените разширения са предимно върху земи - общинска частна собственост или стопанисвани от общината. Това, предвид структурата на поземлената собственост, респ. сравнително ограничената общинска поземлена собственост, представлява необходима предпоставка за провеждане на ефикасна общинска политика в стопанската и социалната сфери.

По отношение **горските територии:** промяната на площите „съществуващо положение / проект" произлиза от предвиждането за изграждане на горски и други извънселищни паркове, като територии за озеленени площи за широко обществено ползване, съгласно чл. 61 от ЗУТ и чл. 30 от Наредба № 7 / 2003 на МРРБ. В техния обхват попадат общо 123.16 ха лесопаркове (устройствена зона Озс1) и 2073.56 ха рекреационни гори.

Предназначението и видовете устройствени дейности, допустимо в зоните по предходната и тази точка, предполагат съхраняване във висока степен на естествената среда, вкл. основни горскостопански дейности при ограничаване на капитално застрояване, както е описано в съответните точки по-долу. Останалата част попадат в проектните трасета на линейни обекти на техническата, в т.ч. транспортна инфраструктура.

9.2. Планова обезпеченост

9.2.1. Планова осигуреност на урбанизираните територии

За изминалите 25 години българската държава и общини изостанаха в изпълнение задълженията си , произтичащи от ЗЕКИР, ЗУТ и ЗРР. След бурното възстановяване на

поземлената собственост и създаване на картите на възстановената собственост (КВС) , не последва изработване на кадастрални карти (КК) , нито нови подробни устройствени планове (ПУП). За сега, съвременна кадастрална основа е осигурена едва за 35% от националната територия - предимно за градовете-центрове на агломерации и за землища на общини с по-равнинен характер.В почти всички случаи няма съвпадение между регулационни граници на населените места по ПУП и полигона на КВС . През този период, за решаване на оперативни нужди са били изработвани частични изменения на ПУП, на основа планове (ЗРП) от осемдесетте години, когато е последното масово целево държавно финансирани за изработване на кадастрални карти и ПУП. Териториални устройствени планове от ниво ОУП не са изготвяни, а наличното планиране на ПУП е направено в условията на ЕТУП и териториална йерархия, основана на „селищни системи". Старата кадастрална и планова основа е непреодолима пречка за по-задълбочени анализи и решения, свързани с настоящото проектиране. Този факт се установява от всички колективи, изработващи в момента Общи устройствени планове. Проблемът задължително трябва да се реши през следващия планов период, да се покрие националната територия с КК и да се въведе единна географско-информационна система (ГИС).

9.2.2. Планова осигуреност извън урбанизираните територии

Плановете, които са изработени за териториите извън регулационните граници на населените места са Лесоустройствен план (ЛУП) и КВС. Те са послужили основно за извличане данни за състоянието и възможното териториално развитие на общината, в съответствие с потребностите, заявени от анализа на състоянието на населените места.

9.3. Баланс на територията

Балансите на територията за съществуващия начин на трайно ползване и по вид собственост на територията на община Ардино са изведени в Приложение № 3, неразделна част от тази обяснителна записка.

В тази точка са описани промените в ползването на територията, възникнали с определянето на устройствени зони.

Устройственото планиране по територията на общината засяга трите фонда – селскостопанския, горскостопанския и урбанизираните територии. Значителна част от устройствените зони са зони, свързани с озеленяването и отдиха. Тук са включени и устройствените зони в населените места.

Следващата таблица показва площите на устройствените зони, определени с Плана:

Вид	Наименование	Площ в ха
Жк	Жилищна зона с комплексно застрояване	9
Жм	Жилищна зона с преобладаващо застрояване с малка височина	257.7
Жр	Резервна жилищна зона	9.6
Жс	Жилищна зона с преобладаващо застрояване със средна височина	1.8
Одв	Ваканционно селище	9.1
Одк	Зона за отдих	1.5
Оз	Озеленени територии	20.1
Оз1	Паркове в населени места	7.1
Озс	Озеленени територии за спорт	5.1
Озс1	Извънселищни паркове (лесопаркове)	123.1
Ок	Курортна зона	17.4
Ок1	Климатична база за отдих	2
Пп	Предимно производствена зона	40.5
Смф	Смесена многофункционална зона	3.6
Т1	Терени за обслужващи дейности	4.3
Т10	Терени за културни сгради	0.7
Т14	Терени за културна инфраструктура	0.1
Т2	Терени на образователната инфраструктура	13.6
Т3	Терени за здравеопазване и социални дейности	2.6
Т4	Терени за производствено-складови дейности	1.4
Т5	Терени за техническа инфраструктура	1.4
Т6	Терени за транспортна инфраструктура	0.6
Т7	Терени за озеленяване	14.1
Т8	Терени за спорт	1.2
Т9	Терени за гробищни паркове	68.3
Ц	Смесена многофункционална централна зона	5.9
	ОБЩО	**621.8**

Следващата таблица показва устройствените зони, попадащи върху горски фонд:

Вид	Наименование	Площ в ха
Жм	Жилищна зона с преобладаващо застрояване с малка височина	1.5
Оз	Озеленени територии	4.7
Озс1	Извънселищни паркове (лесопаркове)	92.9
Ок	Курортна зона	17.4
Т9	Терени за гробищни паркове	2.6
	ОБЩО	**119.1**

Очевидно е, че горския фонд не се засяга от устройствени мероприятия освен преимуществено за извънселищни лесопаркове и за курортна зона.

Следващата таблица показва устройствените зони, попадащи върху земеделски земи:

Вид	Наименование	Площ в ха
Жм	Жилищна зона с преобладаващо застрояване с малка височина	37.1
Жр	Резервна жилищна зона	5.9
Одв	Ваканционно селище	9
Одк	Зона за отдих	1.4
Оз	Озеленени територии	7.8
Оз1	Паркове в населени места	2.4
Озс	Озеленени територии за спорт	1.3
Озс1	Извънселищни паркове (лесопаркове)	28.6
Пп	Предимно производствена зона	16.6
Т1	Терени за обслужващи дейности	0.3
Т2	Терени на образователната инфраструктура	1.3
Т6	Терени за транспортна инфраструктура	0.3
Т7	Терени за озеленяване	5.8
Т9	Терени за гробищни паркове	0.3
	ОБЩО	**118.1**

Жилищната зона Жм с площ 37.1 ха се разполага върху земя с бонитетни класове 9 и 10 и определена с регулационни планове.

Общо устройствените зони извън урбанизираните територии, определени по картата на възстановената собственост, са с обща площ 237.2 ха, като 174.2 ха от тях са предназначени за озеленяване, отдих и спорт.

X. РАЗВИТИЕ НА УРБАНИЗИРАНИТЕ ТЕРИТОРИИ

10.1. Проектни предвиждания за развитие на урбанизираните територии

10.1.1. Общи предвиждания

В процеса на разработване на ОУП на Община Ардино, за постигане на определените цели и задачи, Проектът е постигнал следното:

- създадена е връзка между предвижданията на стратегическите документи от високо ниво, заложени в закона за регионално развитие (ЗРР) и ЗУТ, включително концепциите за пространствено развитие, с устройствените изисквания към всеки отделен поземлен имот до ниво ПУП;

- територията на Общината е обвързана със съществуващите външни връзки на регионално и национално ниво и е съобразено влиянието от близостта със съседни страни – Гърция и Турция , като стимулатор за развитие на пространствени и функционалните системи;

- показани са насоките за развитие на съществуващите и на новите територии по отделните функционални системи на ниво общински център и общо за Община, за постигане на устойчиво развитие;

- с приложения метод на устройственото планиране са създаде условия за баланс в развитието между отделните части на Общината и намаляване на разликите в жизнената среда между общинския център и периферията;

- предвиждат се и се резервират територии за необходими далеко-перспективни урбанистични дейности, които ще се реализират извън рамките на времевия хоризонт на ОУП;

- предвидено е устройствено зониране в съответствие с пространственото и функционално структуриране на общината.

10.1.2. Предвиждания по отношение развитието на селищната мрежа

За Общината е характерна устойчива тенденция към миграционно движение и обезлюдяване, без значение за града и селата. През последните години заселванията са насочени основно към гр. Ардино, докато изселванията от общината са основно от селата.

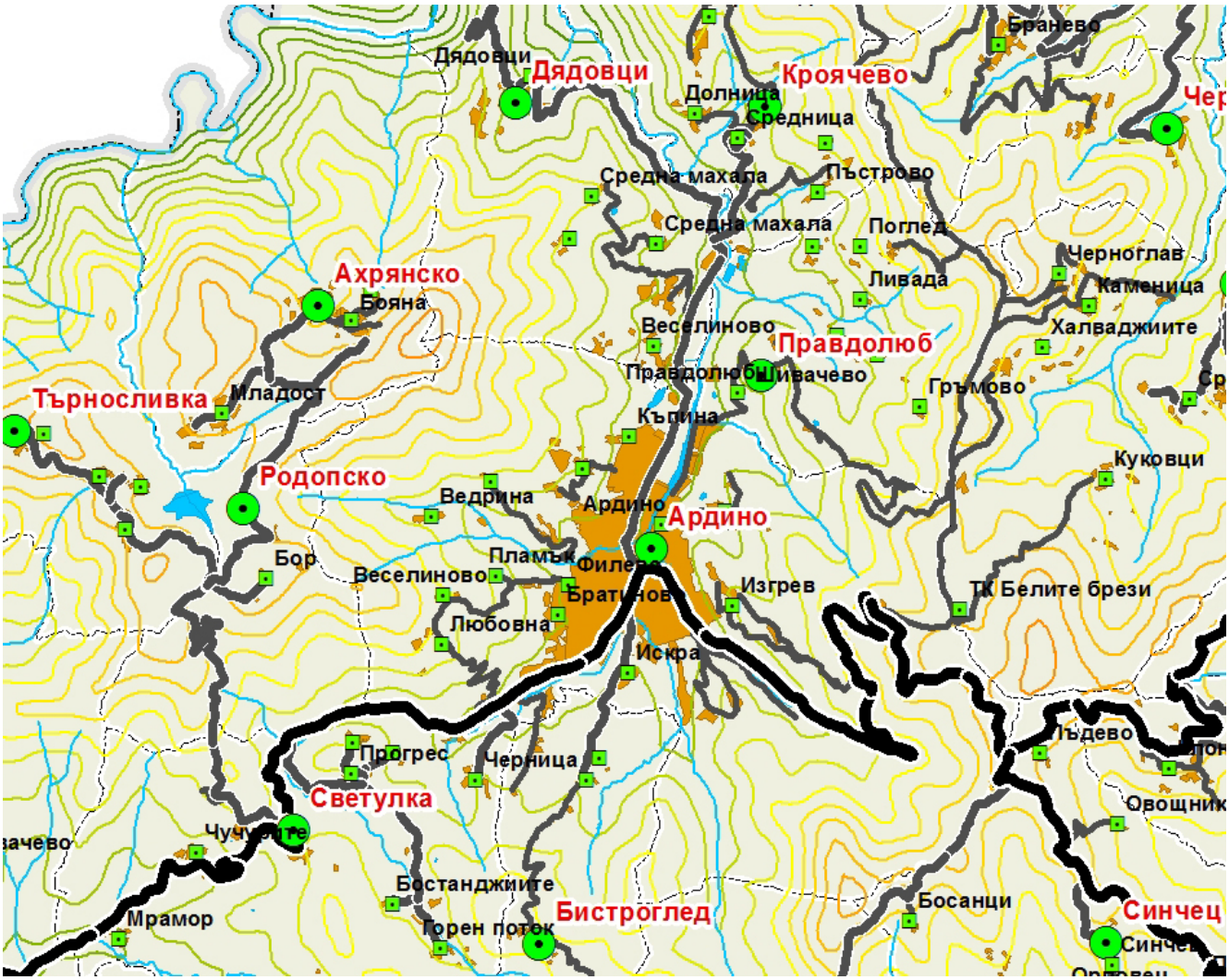
С Плана са показани устройствени мерки и решения за обособяване на средищни селища. Предвидени са необходимите територии за преодоляване различията между общинския център и останалите селища. Средищните селища предоставят нужните на гравитиращите към тях населени места елементи на социалната инфраструктура. Това е

единствено възможния начин за опит за стабилизиране на мрежата от населени места, някои от които са с подчертано замиращи функции.

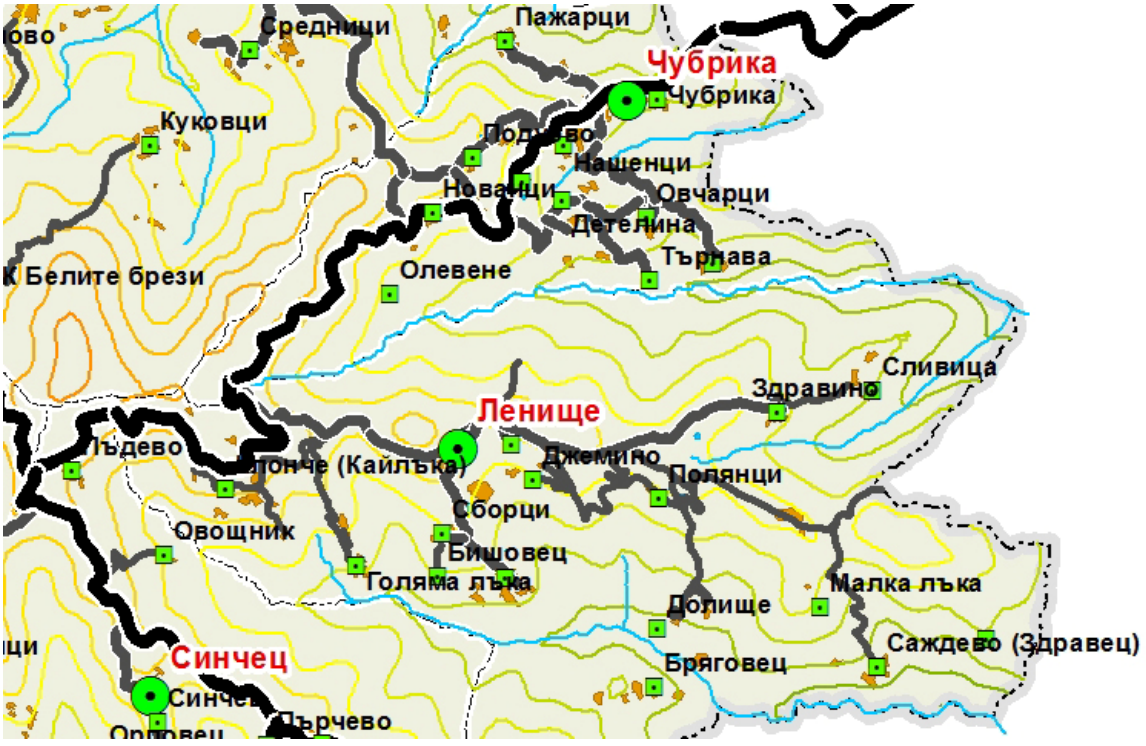
Избраните освен град Ардино средищни населени места са Жълтуша, Бял извор и Диамандово, Падина, Горно Прахово, Млечино, Ленище. За тези населени места е направено щателно проучване относно териториалните им възможности за разширяване на жилищните терени, възможности за определяне на терени за предимно производствени дейности (производствени и складови). Отчетена е наличната социална инфраструктура, която има възможност да се доразвива. С устройствени режими са определени териториите на различните системи и подсистеми, резервирани са територии за техническата инфраструктура, обозначени са териториите в населените места и землищата им с обекти на природната защита, на материалното и нематериалното културно наследство.

За общинския център е направено изследване на ползваемостта на различните терени и потребностите от териториална обезпеченост относно производствени дейности и обекти на системата труд, спорт и отдих, обитаване, техническа инфраструктура. За град Ардино се констатира, че въпреки наличието на подробни устройствени планове за приобщаване на нови територии като кв. Къпина, липсата на изградена инфраструктура , а и не много подходящите наклони, затрудняват изпълнението на направеното планиране на ниво ПУП. За сметка на това в регулационните граници , както и извън строителните му граници, има терени с показана урбанизация и с доведена инфраструктура, което ги прави по привлекателни за усвояване на нуждите на селищното развитие. Такъв терен в центъра на града е терена на бившите казарми, който е подходящ за нуждите на обитаването. В проектното решение се предлагат по пътя Ардино- Смолян да се доразвият в близост до реката допълнителни жилищни и производствени терени, да се резервират терени за нов гробищен парк, а в северна посока по пътя за с. Дядовци да се обособи нова производствена зона на база вече реализирани няколко инвестиционни инициативи. Доразвитието на техническата инфраструктура относно подобряване организацията на уличната мрежа ще бъде направено след възприемане на пространственото разпределение на различните видове територии и преценка необходимостта от тяхното транспортно обслужване в следващата фаза на проектиране. Съществуващите функционални зони в града са доразвити , а новите са обезпечени с наличния териториален ресурс съобразно необходимостите от нови и различни дейности.

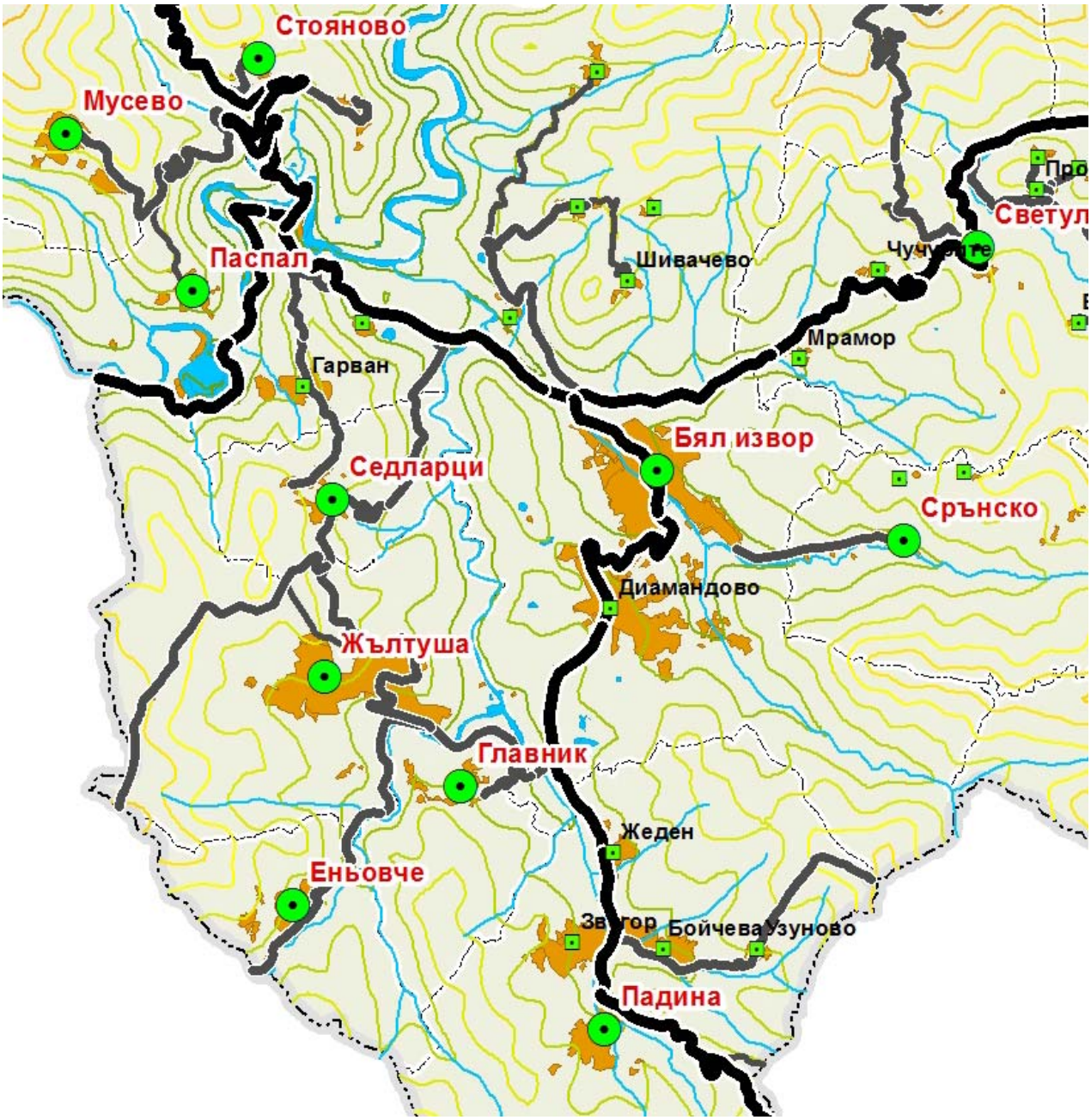
Селищната мрежа около средищните селища е показана на следващите илюстрации.

Ардино

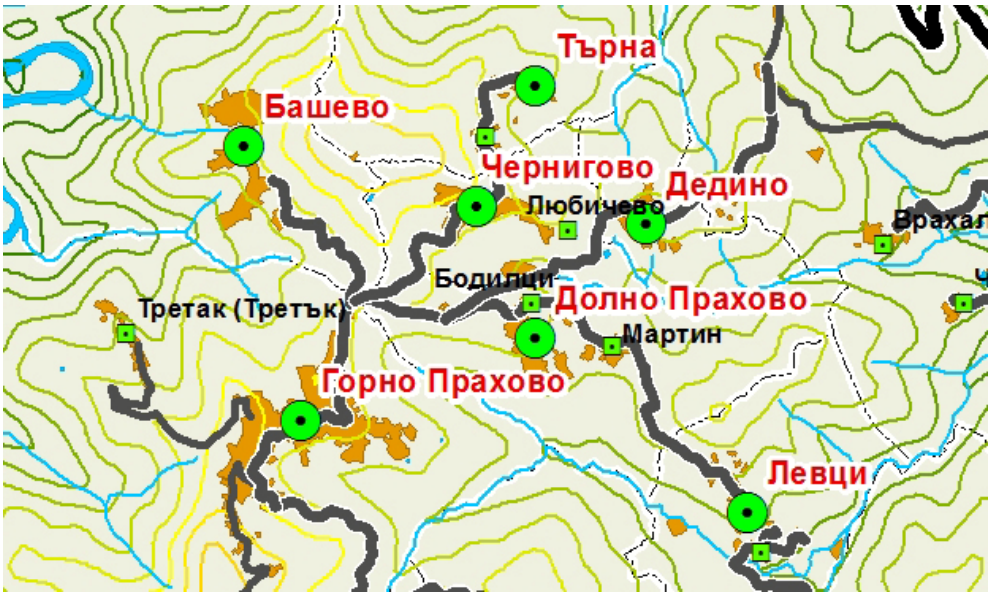

Ленище

Жълтуша – Бял извор – Падина (горе) Млечино (долу)

Горно Прахово

10.1.3. Предвиждания по отношение развитието на общинския център

Планът съобразява факта , че отделните структурни единици в границите на града се устройват на основание цялостни и частични подробни устройствени планове, одобрени преди влизането в сила на ЗУТ.

- Планът развива съществуващите функционални зони на града и обособява нови за различните видове функционални системи и дейност;
- Градска транспортна мрежа е доразвита и оптимизирана съобразно развитието на териториалната структура и системите. Предвидени са нови трасета и обходи, съобразно натоварванията;
- За социално-икономическото и инфраструктурно развитие на града са предвидени разширения , извън настоящите регулационни и строителни граници. Предлага се вече усвоени територии да бъдат включени в новите регулационни граници на града . за тях също са въведени устройствени зони , а в по-низките нива на проектирани по ЗУТ ще бъдат урегулирани и параметрирани. Осигурени са терени за развитие на техническата инфраструктура. Предложените нови терени са за жилищни нужди за паркове , за изолационна и мелиоративна зеленина, за гробища и за производствено - складови дейности.
- Въведените устройствени зони са съобразени със съществуващата изграденост , разположението на различни обекти от сферата на общественото , деловото, търговското, културно ,социалното обслужване. Отчетено е съществуващото пространствено зониране на видовете територии , както и природните фактори, оказали значимо влияние върху състоянието на настоящата изграденост и

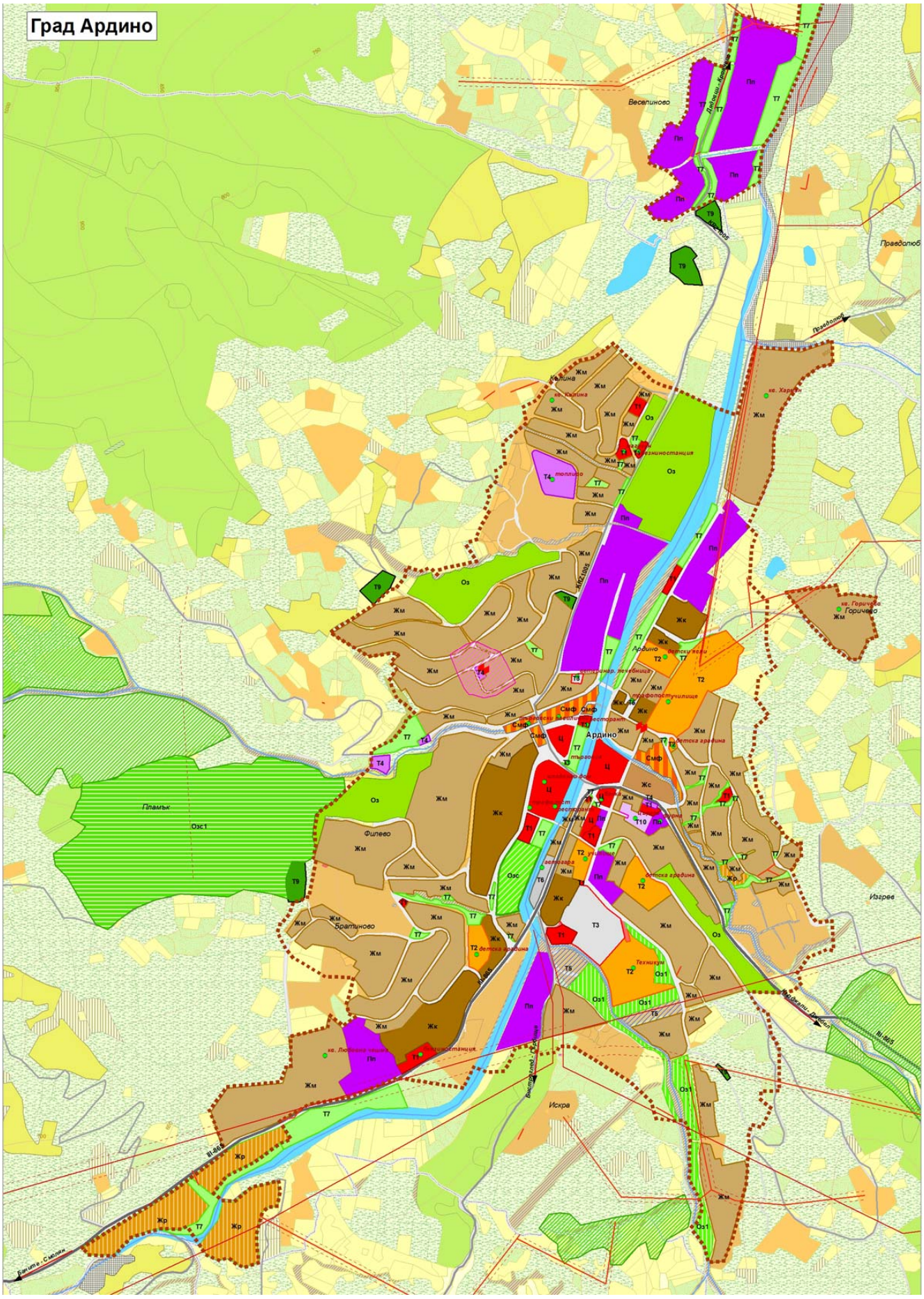
възможностите за бъдещо развитие. Предложените зони са : Жм, Жс,Жк, Жр, Смф, Т1-14, Ц, ПП, Оз, Оз1, Озс. За тях са посочени конкретни устройствени показатели и характеристики. По този начин се създават условия за устройство на територията и реализацията на частната и публичната инвестиционни инициативи.

- Включването на бившия военен терен в градския организъм увеличава съществено териториалните възможности за обитаване и за изграждане на социална и обслужваща инфраструктура и за развитие на разнообразни дейности от публичен характер, като образование и спорт.

10.1.4. Предвиждания по отношение развитието на населените места

Всички подробни устройствени планове на населените места са създадени при нормативни, а също и социално-икономически условия, различни от настоящите. Те са с различна степен на приложеност, като най-ниска тя е в селата, където има значителни по площ неусвоени терени. Поради характерното „разпръснато застрояване" на населените места, са изработени т.н. „частични ПУП- План за регулация", които в повечето случаи нямат застроителна част. Освен това , тези планове не са координатно обвързани. За бъдещото устройствено развитие на населените места е необходима актуализация на плановата основа чрез изработване на **цялостни нови ПУП - ПРЗ** , съобразени с актуалната нормативна уредба и изработени върху **актуални кадастрални карти**.

Последователността на изработване на новите планове, наред с плановете на селищните образувания, следва да бъде съобразена с инвестиционната активност по места, както и с приоритетността на предвидените благоустройствени мероприятия , представляващи задължение на общината. В този контекст, препоръчително е при определяне на приоритетите, както и при разработването и прилагането на последващите планове да се даде предимство на проекти с публични инвестиции или в условията на ПЧП, отнасящи се за регенерация на части от населени места или други урбанизирани територии, а не за усвояване на нови, неурбанизирани до момента територии.

Устройствено зониране на град Ардино

Направеният анализ на съществуващото положение показват значителен теренен резерв в границите на населените места. Това обстоятелство, както и демографските

прогнози, са основание да не се предвижда екстензивно развитие на селищните територии, с малки изключение в населените места , определени за стабилизиращи средища.

Във всички случаи , при изготвяне на устройствени планове от по-ниско ниво или инвестиционни проекти , се съблюдават режимите за опазване на НКЦ, отредени по реда на ЗКН.

За реализиране на общинска жилищна политика - изграждане на социални жилища и оборотен общински жилищен фонд, както и за реализация на други проекти с обществена значимост, включително в условията на ПЧП, се препоръчва:

- налагане на мораториум върху продажбите и замените на поземлени имоти - общинска собственост в границите на града и реализирането им за капитално застрояване, освен за общински жилища или публична социална и техническа инфраструктура, обекти на религията и спорта и озеленени площи за широко обществено ползване;

- изработване и приемане от общинския съвет на общинска жилищна програма с конкретни разчети за реализация, вкл. в условията на публично-частно партньорство.

С подробен устройствен план отделни поземлени имоти в жилищните територии могат да бъдат урегулирани за нежилищни нужди в съответствие с разпоредбите на чл. 17 от Наредба № 7/2003 г. на МРРБ.

10.1.5. Разположение и устройство на територии и устройствени зони за рекреация извън населените места

Планът устройва три зони за рекреационна дейност:

-Устройствена зона Климатичен курорт „Белите брези” - Ок1 . Курортът е съществуващ , от местно значение. Има възможност да повиши категорията си, с доразвитие на туристическата и спортната инфраструктура.

- Устройствена зона Язовир край с. Родопско - Одк. Курортът е с възможности за развитие на водни и риболовни спортове, атракции и къмпинг. Терените на техническата инфраструктура са обогатени с хеликоптерна площадка за борба с пожарите.

- Устройствена зона Ваканционно селище при с.Сухово- Одв. Осигурени са възможности за воден, риболовен спорт и леглова база - самото ваканционно селище.

10.1.6. Други териториални проучвания за урбанизация

Такава територия за Община Ардино е теренът , попадащ в проучванията за енергиен проект ХВ”Ардино” и каскада “Горна Арда”. Реализацията би променила коренно

съществуващата инвестиционна активност в района, но изпълнението му не може да бъде предмет и да бъде решено с този план - ОУПО.

Проектът е част от Националната енергийна система и перспективността му се оценя от нейните потребности за търсене, предлагане и пласмент на добитата енергия. Към момента , по данни на EVN - България, не е заявен такъв интерес.

XI. ФУНКЦИОНАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И УСТРОЙСТВО НА ТЕРИТОРИИТЕ ИЗВЪН НАСЕЛЕНИТЕ НЕСТА И СЕЛИЩНИТЕ ОБРАЗУВАНИЯ

11.1. Земеползване и устройство на териториите със земеделски земи

Земеделските земи не заемат съществен дял от общинската територия. Те представляват 34,8% от общата плащ на общината (11836 ха.) . От тях 22.65 % (2671ха.) са ниви . Преобладаващите категории са VIII и IX-та, и по-малко V и VII-ма.Те са основния ресурс за развитие на селското стопанство. Ливадите са 1768ха., а пасища и мери са 4556ха. Трайните насаждения са много ограничени- 328ха. Поземленият земеделски ресурс се характеризира със силата си раздробеност .Поради това и с оглед запазване на условията за съвременно развитие на селскостопанските дейности, както и в изпълнение на нормативните изисквания (вж. чл. 45 от Наредба № 7/2003 на МРРБ), с ПЛАНА се определят земеделските земи, чието предназначение може да бъде променяно само в точно определени случаи. За тях, на основание чл. 10, ал. 3 от ЗУТ се установява режим на превантивна защита, с който се запазва фактическото им ползване, без да се влошават техните качества. Режимът се определя за земеделските земи от V бонитетна категория, всички земеделски земи с трайни насаждения, всички земеделски земи с изградени системи за изкуствено напояване, земите за зеленчукопроизводство, ливадите, пасищата и мерите, както и прилежащите полезащитни горски пояси. Режимът на превантивна защита се отнася и за всички земеделски територии, попадащи в обхвата на защитени зони по Закона за биологичното разнообразие. Режимът не се отнася за земите по § 4 от ЗСПЗЗ.

Промяна на предназначението на земеделските земи от описаните видове се допуска, когато ПИ граничи с път от републиканската пътна мрежа или от общинската мрежа - най-малко бивш IV клас. В тези случаи промененото предназначение може да бъде за крайпътни обслужващи обекти, както и за териториално разширение на съществуващи населени места и селищни образувания. Когато имотът е с по-голяма площ, промяната се извършва само за част от него. При изработването на подробните устройствени планове да

се съблюдават следните нормативи: макс. **Пзастр. 60%; Кинт 1.2; мин. Позел. 30%; Н макс. (етажи) - 10 (3ет.).** Н макс. не се отнася за съоръжения.

Изключение от горните ограничения се допуска още за:

- изграждане на обекти на техническата инфраструктура и на комуналното стопанство за задоволяване на обществена потребност, вкл. хидромелиоративни мрежи и съоръжения, свързани с тяхната експлоатация;
- разширение на гробищни паркове или за нови гробищни паркове;
- изграждане на нови полезащитни пояси;
- изпълнение на мероприятия и строителство, свързани с опазването и експонирането на обекти на недвижимото културно наследство. Необходимият за целта териториален обхват се доказва със специализирани проучвания към ПУП.

За земеделските територии, попадащи в защитени зони по ЗБР, горните допускания са приложими, доколкото не противоречат на режимите, определени със заповедите за обявяване на защитените зони и стандартните формуляри и съответно плановете за управление на защитените зони след тяхното приемане.

Земеделските земи, които не попадат в така определения режим на превантивна защита, се устройват по реда на Закона за опазване на земеделските земи и свързаните с него подзаконови нормативни актове.

11.2. Земеползване и устройство на горските територии

Горските територии заемат 22145 ха. (65,2%)от площта на община Ардино . От тях със стопански функции са 64 ха , със защитни функции са 9,708 ха .Горите със защитни функции са: Защитена зона „Родопи - Средни”- BG 0001031 е 6490,9 ха.; Защитена зона „Добростан”- BG 0002073 е 3338,9 ха; СОЗ Янък панар е 2,2 ха. Горите се стопанисват от Държавни горски стопанства „Ардино” и „Боровица” . Преобладава държавната частна собственост- 86,5%, частната е 2,8% ,а общинската е 10,7% .Залесената горска площ е 20 265,3ха. (91,8% от цялата горска площ); незалесена дървопроизводителна площ е 34,5ха (0,2%) и недървопроизводителната е 1772,4ха. (8%) . От естествено растящите дървесни видове най-широко разпространени са: иглолистни (10446 ха.) - бял бор, черен бор, смърч, ела; широколистни (6896 ха) - дъб , зимен дъб. Интересът към горските земи е подсилен и от възможностите за лов.

Характеристика на горските територии

Характеристиката на горските територии е направена въз основа на извършената таксация и теренни проучвания в рамките на изработения ЛУП

По предназначение горите в общината включват три основни групи:

- с рекреационно значение, които са представени от: курортни гори, лесопаркове и зелени зони;

- защитни, които са представени от: вододайни зони, защитни ивици край язовири, и пътища, и гори (предимно култури) създадени по Технически проект за борба с ерозията (ТПБЕ);

- гори с дървопроизводствени и средообразуващи функции, които са с най-голям дял в общата площ на горските територии в общината.

Принадлежността на основната част от насажденията към групата гори без допълнителни ограничителни режими позволява да се провеждат по-рационално и с по-облекчени процедури необходимите горскостопански мероприятия. Ограниченията, които се прилагат в режимите на стопанисване на тези гори изцяло зависят от възприетата концепция на ползване, респ. на развитие на рекреационния (или защитния) им потенциал. Този факт е благоприятен, защото позволява дейностите по промяна лесовъдските параметри и структура на горските насаждения да се съобразяват с рекреационните им функции (респ. концепции за тяхното развитие). Горите, които са създадени по ТПБЕ са с относително малка площ. Функционално те спадат към групата на защитните гори, но при тях ограниченията и мероприятията са подчинени първостепенно на противоерозионните им функции.

Предвид стопанското, рекреационното, екологичното и естетическото значение на горите в община Ардино, ПЛАНЪТ предвижда запазване в максимална степен предназначението на тези територии и ограничаване възможностите за промяна на предназначението на съществени части от тях за други нужди.

ПЛАНЪТ отразява горските територии, които съответстват на определението на чл. 5, ал. 2 за защитни горски територии а именно: вододайни зони, защитни ивици край язовири, ж.п. линии и пътища, и гори (предимно култури) създадени по Технически проект за борба с ерозията (ТПБЕ).

ПЛАНЪТ отразява горските територии, които съответстват на определението на чл. 5, ал. 3 за специални горски територии, а именно:

• Горските територии включени в границите на защитените територии по смисъла на Закона за защитените територии и защитените зони, обявени по реда на Закона за биологичното разнообразие, както и такива, върху които по реда на други закони са определени и въведени особени статути и режими.

• Горските територии с рекреационно значение, за поддържане на ландшафта и с висока консервационна стойност. „Горски територии с висока консервационна стойност" са горски територии с критично значение за опазване и поддържане на биологичното разнообразие, екологичните и социалните функции на горите. (§1, т.18 от Допълнителни разпоредби към ЗГ).

За описаните защитни и специални горски територии се **установява режим на превантивна устройствена защита** по чл. 10, ал. 3 от ЗУТ. Режимът не се отнася за случаите, в които с плановете за управление е определено друго. С този режим се запазва фактическото им ползване, без да се влошават техните качества.

Препоръчва се с Областния план за развитие на горските територии, на основание чл. 12, ал. 1, т.3 от Закона за горите, посочените защитни и специални горски територии да се определят като **зони за защита от урбанизация,** в които не се допуска извършването на строителство, с изключение на елементи от техническата инфраструктура и хидротехнически съоръжения, както и на съоръжения, свързани с управлението на горските територии (§1, т. 25 от Допълнителни разпоредби на Закона за горите). Допуска се още очертаване на екомаршрути, респ. изграждане на пешеходни и велоалеи, на съоръжения за опазване на културни ценности, както и на архитектурни елементи за обслужване на отдиха и туризма. Архитектурните елементи за обслужване на отдиха и туризма (алеи, заслони, водни площи, поставяеми елементи на парковото оборудване -пейки, маси, огнища, детски съоръжения и др., определени в §1, т. 2 от Допълнителните разпоредби на ЗГ) не се смятат за строежи и се изпълняват без смяна предназначението на горите, съгласно чл. 153, ал. 1 от същия закон.

Изграждането на допустимите обекти по предходните изречения може да става само извън обхвата на защитените местообитания и защитените територии и при съблюдаване на изискванията за защита на консервационните видове.

Останалите горски територии се устройват и стопанисват съгласно предвидените режими и конкретни лесовъдски намеси в одобрените лесоустройствени проекти за ДГС „Ардино " и ДЛС „Боровица".

11.3. Развитие на зелената система извън населените места и селищните образувания

11.3.1. Общи постановки. Философия на концепцията. Основни принципи на проектното решение

По отношение на елементите от зелената система на общината, попадащи в извънселищните територии, ПЛАНЪТ се основава на разработените, приети и действащи в момента стратегии, програми, планове и проекти, засягащи тези територии и очертаващи

тяхното бъдещо устройване и развитие. За териториите с природозащитен статут ПЛАНЪТ се съобразява напълно с указанията от заповедите за обявяването им.

Една от целите на ПЛАНА е да предложи най-подходяща по характер и съдържание концепция за развитие на зелената система на общината, като изяви някои конкретни извънселищни територии, притежаващи рекреационен потенциал и ги обвърже с разположените в близост до тях природни дадености, селищни територии и туристически или културни обекти. Горските насаждения и техните особености са главен ландшафтообразуващ елемент на района и своеобразен „гръбнак" на зелената система на общината.

Въз основа на гореизложеното и на базата на всички изследвания, които авторският колектив направи в рамките на краткото време, философията на представената концепция беше формулирана по следния начин: Предлага се устройство на територията, което предполага балансирано съотношение между рекреационни, средообразуващи, и защитни функции на природните ресурси в района, поддържане на разнообразието на екосистемите, опазване и съхраняване на биологичното разнообразие, опазване на културно-историческото наследство на региона, създаване и стимулиране на регионален и национален интерес към ценностите в района като част от развитието на туризма и спорта в общината.

Основните принципи на проектното решение са:

- ***Многоцелево използване на стопанските горски територии.*** Това са териториите, които не са обхванати в ал. 2 и 3 на чл. 5. от Закона за горите и чието стопанисване е насочено към устойчиво производство на дървесина и недървесни горски продукти, както и предоставяне на услуги. Когато бъде намерен оптималният вариант за съчетаването на стопанските, водозащитните и санитарно-хигиенните функции на горите с техните богати рекреационни възможности, горските насаждения освен дървопроизводителните и средообразуващите си функции могат успешно да изпълняват и важни социални функции, а именно: да са среда за краткотраен отдих на жителите и гостите на общината; да играят украсна роля покрай транспортните артерии; да осигуряват среда за естетическо и биологическо образование и обучение. Всичко това ще допринесе както за по-пълноценната реализация на жизнената дейност, така и за оформянето на ландшафта в крайградските части и извънселищните територии в общината. ПЛАНЪТ анализира и разкрива рекреационния потенциал на стопанските гори в общината и с оглед на неговото правилно усвояване предлага обявяването на специални горски територии „с рекреационно значение" и такива „с висока консервационна стойност" съгласно чл.5, ал.3, т.3, както и „зони за защита от урбанизация" съгласно чл. 12, ал.1, т.3 от Закона за горите.

- ***Превръщане на общината в атрактивна туристическа дестинация предлагаща разнообразен туристически продукт за целогодишен отдих.*** За осъществяването на този принцип е необходимо планиране устройството на някои горски територии със засилени рекреационни функции, без това да влиза в конфликт със стопанските им функции. Тези територии ще са изпълнени със съдържанието на рекреационни дейности и спортни занимания и игри и забавления. Добрите възможности жителите и гостите на общината целогодишно да използват потенциала на ландшафтите за задоволяване на нуждите си от краткотраен отдих и различни рекреационни занимания се виждат и от географската характеристика на района. Отрасълът туризъм е с добри перспективи за развитие в почти всичките му разновидности на територията на цялата община, имайки предвид някои благоприятни предпоставки, като природо-географско разположение, културно-историческо наследство, автентичен бит и фолклор, кулинарни и еноложки традиции, и др. Съществуват много добри предпоставки за успешно развитие за летен пешеходен и конен туризъм, културен туризъм, спортен туризъм, ловен туризъм, екстремен(рафтинг) туризъм и селски туризъм. Културният туризмът е предпочитан начини за целогодишен отдих в България. Именно поради това:

  - недвижимите културни ценности с експозиционни качества, разположени в извънселищните територии, следва да се социализират, като се създаде или подобри необходимата специализирана инфраструктура за достъп до тях и отдих около тях.
  - на реките и другите водни течения и водни площи, като природна даденост, както и на скалните образувания в района, следва да се обърне особено внимание в ландшафтноустройствено и паркоустройствено отношение - да не им се "обръща гръб" и възпрепятства визуалния и физически достъп до тях, да не се "тампонират" и изолират от вегетативните обеми на зелената система на общината. За целта в ПЛАНА се предлага: атрактивните елементи на неживата природа да се експонират в максимална степен посредством изграждане на изгледни площадки и крайпътни отбивки, както и места за краткотраен отдих по протежението на комуникационните транспортни артерии от републиканската пътна мрежа, при каквато ландшафтноустройствена постановка в най-голяма степен ще бъде подобрена визуалната екология на извънселищната среда.

- ***Регулирано човешко въздействие в района.*** С цел запазване на природната среда се предвиждат предимно зони за еко туризъм с леко пешеходно движение. Отчитайки основното предназначение на териториите и възприетия ландшафтен подход при тяхното

устройване, както и на базата на проучвания и анализ на рекреационните им ресурси и пределно допустимото им натоварване ПЛАНЪТ:

- предлага реалистичен вариант за тяхното устройване като конкретизира възможните рекреационни дейности, допустима урбанизация и т.н.;
- обосновава функционално зониране на териториите, с което да се гарантира многоцелевото им използване при балансирано съотношение между рекреационни, средообразуващи, и защитни функции на природните ресурси в района;
- предвижда устройствени режими за опазване културно-историческото наследство на региона, създаване и стимулиране на регионален и национален интерес към ценностите в района, като част от развитието на туризма и спорта в община Ардино;
- указва подходите, преценява кои от вътрешните комуникации ще бъдат транспортни с оглед обслужване или паркиране за определени зони и обекти;
- предлага подходящи режими на ползване и стопанисване на горите;
- предлага подходящи подходи за връзка със съседни природни територии и интегриране на стопанската дейност в контактните зони, като съгласувани за целите на рекреацията, спорта и туризма.

<u>11.3.2. Устройствен режим на водните обекти и непосредствените им крайбрежия: крайбрежни зелени зони и мелиоративни линейни зелени структури по протежение на водните обекти</u>

Община Ардино е много богата на естествени водни обекти. В изпълнение разпоредбите на чл. 30, ал. 2 и 3, т.1, 2 и 6 от Закона за биологичното разнообразие, ПЛАНЪТ осигурява устройствени условия за опазване на водните течения и откритите водни площи.

- запазва посочените обекти като елемент на физическата структура на общинската територия;

- отразява защитните режими за онези от тях, които са обхванати в екологичната мрежа „НАТУРА 2000", като не предвижда допълнителна урбанизация на прилежащите им територии, респ. строителната намеса.

ПЛАНЪТ запазва всички естествени обраствания - зелени структури в обхвата на принадлежащите земи на водните обекти по смисъла на Закона за водите и предвижда тяхното опазване, доколкото не възпрепятстват естествения отток, както и поддържането на обектите. Предназначението им е осигуряване срещу ерозионни процеси. Едновременно с това, те осигуряват „зелени коридори" - непрекъснатост на зелените и природните ареали,

увеличаващи възможностите за активна аерация, както и естествени връзки за локални миграции на животински видове. Не на последно място, крайречните зелени структури представляват характерен ландшафтен акцент.

Във връзка с горното, не се допуска промяна на предназначението и/или разполагане на строежи в поземлените имоти на описаните обекти, включени в КВС, освен изграждане на водностопански и хидротехнически системи и съоръжения. В границите на урбанизирани територии, в т.ч. извънселищни паркове се допуска още и изграждане на съоръжения, свързани с водни спортове и атракции, на основание цялостен ПУП.

При поддържането и доизграждането на структурите да се съблюдават и следните изисквания:

- при подмяната на съществуващото или при ново озеленяване да се ползват растителни видове, идентични с естествените за мястото;
- да не се засаждат дървета в най-ниската разливан крайречна тераса (в зависимост от хидроложки проучвания за високи води с обезпеченост веднъж на 50 години).

Всички устройствени и строителни инициативи, респ. свързаните с тях планове и проекти, засягащи водните обекти се процедират при стриктно спазване на законоустановените процедури, отнасящи се до санкцията на компетентните органи (РИОСВ, Басейнова дирекция).

11.3.3. Предвиждания на ОУПО за активно прилагане на ландшафтноустройствени мероприятия и естетическо оформяне

Основна цел на тази част от предвижданията на ПЛАНА е запазване на ценните елементи и характеристики на естествените ландшафти и осигуряване на условия за управление и контрол върху процеса на антропогенизиране. В обобщение, тези предвиждания са:

- Опазване в максимална степен на горските територии и на първо място - на защитните и специалните гори, както е описано в т. 10.2.2. по-горе. По отношение на горските ландшафти внимание заслужават оформянията на окрайнините на горите и ландшафтно-устройственото третиране на пътищата, преминаващи през и покрай горски участъци. Най-подходящият начин да се приобщят горите в природната среда е да се наподобява това, което природата сама би създала на същото място. Това означава да се избягват правите редове, да се получи свободно очертаване на окрайнините на горите, да се следват гънките на терена, естествената конфигурация и др.

- Водещ устройствен принцип: планиране на „прекъсната урбанизация" осигуряваща свързаност на природните ареали и по-хармонично вписване на антропогенните елементи.
- Запазването на характера на селищните ландшафти се осигурява чрез изисквания към последващите подробни планове за съхраняване на традиционната за населеното място градоустройствена структура и предвиждане на подходящи правила и нормативи за застрояване на урбанизираните територии по отношение максимално допустимите плътност, КИНТ, височина/етажност, минимален % и вид на озеленяването в УПИ, начина на застрояване, за максимална застроена площ на обектите от основното застрояване в УПИ с големи размери и пр.
- Инженерните проекти за изграждане на нови пътища и други линейни обекти на техническата инфраструктура следва да осигуряват решения, нарушаващи във възможно най-малка степен ценните и характерни елементи на ландшафта – скални масиви, земни форми, съществуващо естествено или изкуствено едроразмерно озеленяване.

Освен изложените до тук, ПЛАНЪТ включва изисквания по отношение опазването и устройването и на други елементи на ландшафта, като крайпътното озеленяване (вж. т. 10.2.3.3.) и озелените територии около водните обекти (вж. т. 10.3.).

11.3.4. Рекултивация и земеползване на нарушените територии

Рекултивацията на нарушени територии обхваща комплекс от инженерни, мелиоративни, селскостопански, горскостопански и други дейности, изпълнението на които води до възстановяване на нарушените терени и до подобряване на ландшафта. С рекултивацията се възстановява годността на земята за земеделско, горскостопанско или друг вид ползване, като се оформя подходящ ландшафт.

На техническа и биологическа рекултивация подлежат:

- закритите депа за твърди битови отпадъци.
- строителни площадки на точкови и линейни обекти (след приключване на строителството);
- земи с нарушен почвен профил;
- изоставени бивши кариери или освободени площи от кариери, както и площите на всички кариери след приключване на експлоатацията им.

Видът на рекултивационните мероприятия за отделните обекти се определя с проекта за рекултивация, в съответствие с начина на последващото ползване на съответните

територии. В случаите, в които с ОУПО не са определени конкретни устройствени зони, последващото ползване се съобразява с това на прилежащите територии - земеделски или горски.

11.3.5. Устройствен режим на териториите, защитени по Закона за защитените територии и Закона за биологичното разнообразие

ПЛАНЪТ изцяло респектира границите на защитените местности и природните забележителности, определени по реда на ЗЗТ (виж данните за тях в т. 5.6.3.). Те запазват предназначението си и подлежат на опазване и устройство съобразно режимите на дейности, определени със заповедите за обявяването им, респ. с плановете за управление по чл. 55 от ЗЗТ след влизането им в сила.

Достъпът до защитените местности и природните забележителности се осъществява изцяло по съществуващи горски и полски пътища.

ПЛАНЪТ не предвижда урбанизация на земеделски територии, попадащи в защитени зони по Закона за биологичното разнообразие

За земеделските територии, попадащи в защитени зони по ЗБР, се установява режим на превантивна устройствена защита по чл. 10, ал. 3 от Закона за устройството на територията, с който се запазва фактическото им ползване без да се влошават качествата им. Режимът на превантивна защита се прилага до влизането в сила на планове за управление на защитените зони, след което устройството им се съобразява с общите правила за устройство, определени с настоящия ОУПО и изискванията на съответния план за управление.

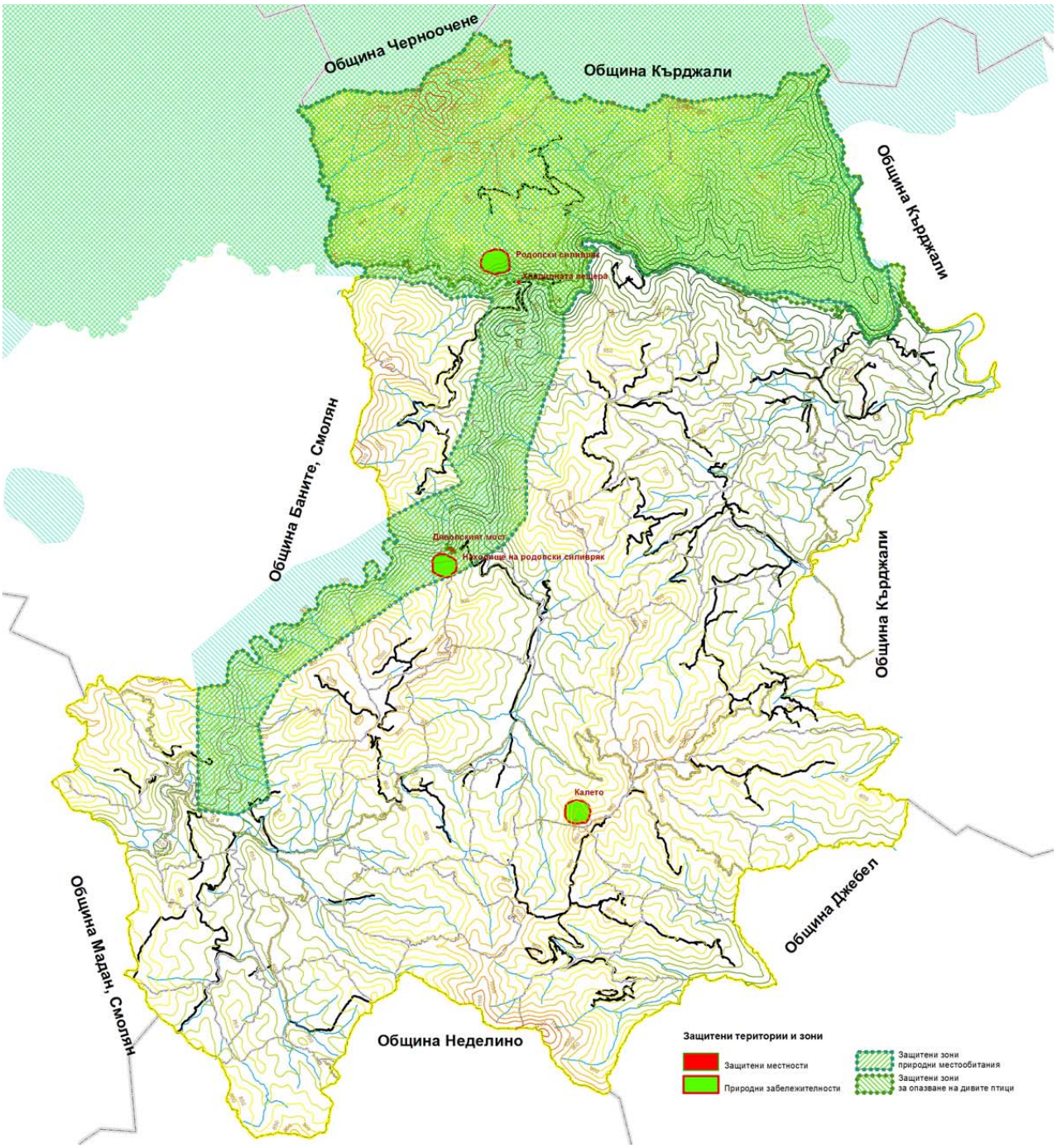
ПЛАНЪТ запазва предназначението на горските територии. По смисъла на чл. 5, ал. 3, т. 1 от Закона за горите, горските територии, попадащи в защитени територии по ЗЗТ и защитени зони по ЗБР са специални горски територии. За специалните горски територии с ПЛАНА се установява режим за превантивна устройствена защита по чл. 10, ал.3 от ЗУТ, с който се запазва фактическото им ползване, без да се влошават качествата им. ОУПО включва препоръка, с Областния план за развитие на горските територии, специалните горски територии в община Ардино да се определят като зони за защита от урбанизация на основание чл. 12, ал. 1, т.3 от Закона за горите. В тези зони не се допуска извършването на строителство, с изключение на елементи от техническата инфраструктура и хидротехнически съоръжения, на съоръжения, свързани с управлението на горските територии, както и на съоръжения за опазване на културни ценности, на архитектурни елементи за обслужване на отдиха и туризма и др., които не се смятат за строежи и се изпълняват без смяна предназначението на горите, съгласно чл. 153, ал. 1 от същия закон.

Горските територии в западната част на защитените зони могат да се устройват на базата на подробни устройствени планове по чл. 50 от Наредба № 8/2001 на МРРБ, съобразени с изискванията на плановете за управление (респ. на заповедите за обявяване и стандартните формуляри) на съответната защитена зона. С тези ПУП може да се предвиди само изграждане на техническа инфраструктура, разполагане на преместваеми обекти, на детски площадки, на мемориални обекти и на информационни елементи по чл. 32, ал. 1, т. 1, 2, 4, 5 и 6 от Наредба № 7/2003 г. на МРРБ, както и поставяне на архитектурни елементи за обслужване на отдиха и туризма, за които не се изисква промяна на предназначението, съгласно разпоредбите на Закона за горите. В такива паркове не се допуска изграждане на площни обекти с трайни градежи и настилки, описани в чл. 32, ал.1 . , т. 3 от цитираната наредба.

ПЛАНЪТ предвижда редица мерки за опазване и възстановяване на естествените и антропогенни ландшафти, в т.ч. специфични изисквания по отношение опазването на характерни техни елементи, като окрайнините на горите, полезащитните пояси, пасищата и ливадите, естественото озеленяване по крайбрежията на повърхностните водни обекти, крайпътното озеленяване и др.

Освен изложеното до тук, устройственото зониране е направено при съблюдаване на принципа на „прекъсната урбанизация" за осигуряване на непрекъснатост на природната среда. В Правилата за прилагане на ОУПО са включени идентични изисквания и към последващото подробно устройствено планиране, както и към инвестиционното проектиране, особено на линейни обекти. При провеждане на пътища и проводи на техническата инфраструктура да се търсят технически решения с минимално нарушаване на средата и задължително осигуряване на свободно преминаване през тях на всички животински видове, представени на съответната територия.

Следващата илюстрация показва защитените територии и зони в община Ардино и съседните общини:

Община Черноочене
Община Кърджали
Община Кърджали
Родопски силивряк
Каяджиката пещера
Община Баните, Смолян
Дяволският мост
Находище на родопски силивряк
Община Кърджали
Калето
Община Джебел
Община Мадан, Смолян
Община Неделино
Защитени територии и зони
Защитени местности
Природни забележителности
Защитени зони природни местообитания
Защитени зони за опазване на дивите птици

XII. КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

12.1. Цел на разработката

Целта на разработката е да изпълни задълженията си към проекта за ОУП и чрез проучване и анализ да даде решение за териториалния обхват на зониране и устройствен режим, произхождащ от наличната материална база на наследството , необходимостта за неговото опазване, развитие и социализация. В приетия ОПР на община Ардино 2014-2020г. е поставена цел на раздела за недвижимо културно и природно наследство, а именно:

„Опазването, валоризацията и социализацията на природното и културното наследство на общината да се превърне в значим ресурс за нейното икономическо развитие и просперитет. Да се превърне в устойчива туристическа и културна дестинация на Източни Родопи.“

Задачата на раздела за недвижимото културно наследство в рамките на проекта за Общия устройствен план на Община Ардино е да създаде предпоставки и устройствена основа за опазването, ревалоризирането и социализирането на недвижимото културно наследство и да направи връзка със съседните територии от други общини.

Предвид обхвата и задачите на настоящия проект за изработване на Общ устройствен план на община Ардино, в раздела (подсистемата) за развитието на недвижимото културно-историческо наследство, са разгледани териториалните модели на зониране и принципите на интегриране на наследството в цялостното прогнозно развитие на общината. Изведени са изисквания към последващите нива на устройствено планиране и предложения за допълнителни специализирани проучвания и проекти касаещи недвижимото наследство.

Като обобщен резултат от обхванатата проблематика са предложени **общински политики за опазване, валоризация и социализация на културните ценности на територията на община Ардино**.

12.2. Проучвателна основа

Като изходна информация при разработването на подсистема Културно и природно наследство са ползвани данни и информации от различни източници, съдържащи данни за налични в територията археологически и архитектурни обекти, за ансамбли и паметници на културата, декларираните и обявени паметници на културата - актуализиран списък на недвижимите културни ценности за община Ардино от НИНКН и РИМ-Кърджали, изисквания от Заданието за проектиране на Общ устройствен план на Община Ардино.От проектантския екип бяха извършени огледи на място на населените места. При липса на кадастрални данни за НКЦ по населени места, огледите имаха ориентировъчен характер. Като цяло констатацията е , че има значителни архитектурни ансамбли в историческите селищни структури, свързани с прокарване на нови улици и значително и по-малък брой на

съществуващите жилищни сгради - недвижими културни ценности, отколкото описаните в списъците на НИНКН.

В резултат на проучване и анализ на наличната изходна информация на картата на общината са сигнирани всички паметници с Протоколи и Решения на МК, със статут „зони с особена устройствена защита", както и отделни идентифицирани археологически обекти, за които съществуват данни от посочените източници.

За нуждите на ПЛАНА са ползвани следните документи и източници:

- Данните и изискванията, включени в Задание за изработване на проект за Общ устройствен план на община Ардино
- Становище на Министерство на културата относно Заданието за изработване на проект за ОУПО Ардино (изх. № 08-00-845/08.04.2014 г.);
- Информация от Националния документален архив (НДА) при НИНКН и Регионален исторически музей - Кърджали предоставена от ВЪЗЛОЖИТЕЛЯ;
- Писма и Заповеди на Министерството на културата;
- Регистър на недвижимите културни ценности от НДА при НИНКН;
- Писмо на РИМ-Кърджали изх. № РД-08-78/16.04.2013г.
- Списък на военни паметници и паметни плочи в Община Ардино, РИМ – Кърджали;
- Консултации с Директор Регионален исторически музей – Кърджали;
- Специализирани публикации

12.3. Кратък исторически образ на територията на общината

12.3.1. Общи характеристики. Историческо развитие

Територията на община Ардино носи следите на всички исторически епохи. Тракийско, елинистично, византийско, средновековно българско, възрожденско и съвременно присъствие са напластявали култура и ценности.

За начало на заселването на този район се смята от времето на траките , от когато датират първите култови и некрополни обекти. Много изявени са паметниците от средновековието; особен интерес представлява поредицата от крепости (с различен характер и предназначение) по двата брега на р.Арда- някои от тях и до сега живописно надвесени над стръмните речни висини.

Селищата в днешната община Ардино са продукт на последните преселения след Освободителната Руско-турска война, когато големи маси от хора са преминавали през новоустановените граници в търсене на територия, защищаваща народностната и религиозната им цялост.

Територията на днешна община Ардино остава малко встрани от трансевропейски културни коридори но е в близост до обекти като светилището Татул, което означава , че със своите обекти от по-ниско категорийно ниво , може да допълни туристическия

познавателен маршрут и да обогати интереса със самобитността на своята територия. Със своята културна и научна стойност и обществена значимост се отличават археологическото наследство от праисторията, Античността и Средновековието в и извън населените места в общината, съхранените жилищни сгради, християнски и мюсюлмански религиозни обекти, както и исторически ценности, в т.ч. паметници и паметни плочи на загиналите във войните.

Първият писмен извор за град Ардино са записките на френския изследовател Огюст Викенел от 1847 г., който пише: "Джамията на Иридере – това мохамеданско село състоящо се от махали, разположени по долината се забелязва на доста голямо разстояние."

Старото име на гр. Ардино е Иридере по името на малката река, която тече през селището. През османско владичество Иридерска околия заема средищно географско положение в султанската земя Султанери. След Руско-турската война тя е присъединена към новосъздадения Гюмюрджински санджак, Одрински вилает. Към края на XIX в. Иридере е малко селище с няколко бараки на чаршията и една джамия (запазена и до днес) и тясно мостче над едно от деретата. По данни на турското салнаме от 1898 година населението на Иридерска каза е общо 34 338 души. След Първата световна война се включва в Мастанлийски окръг. През 1934 г. Иридере се преименува в Ардино и заедно с десетте села: Давидково, Ленище, Бял извор, Петково, Долно Прахово, Загражден, Русалско, Лъджа, Безводно и Чамдере, образува Ардинска околия и се включва в състава на Старозагорска област. През 1960 година Ардино е обявен за град.

В град Ардино има изграден Музей през 70-те години, който в момента се реставрира и ще се възстанови музейната сбирка.В централната част на града е разположена Джамията, която е строена през XV век и е реставрирана през XIX век. В града има и църква, построена през 1927г., която е реставрирана през 2003 година. Понастоящем се реализира проект на общината по програма „Красива България" за ремонта й, както и вертикална планировка на прилежащият терен.

12.3.2.Културно-исторически потенциал на общината

Културно-историческия потенциал на Ардинската община се определя от няколко основни фактора:

- Исторически места, събития и личности
- Археологически находки и паметници
- Архитектурни паметници
- Етнография и фолклор

В културата и традициите на населението от района тези четири фактора са неразделни компоненти от ежедневния бит и празничните ритуали на населението.

В цивилизационното развитие на разглежданата територия се различават:

- бронзова епоха,
- тракийска епоха,
- гръцка цивилизация,
- римска епоха,
- I-ва българска държава,
- II-ра българска държава,
- Османско робство,
- Освобождение и след Освобождение.

Богатата тракийска култура,която се запазва дълго време в тракийските земи, дава силно отражение за формиране на християнството у нас. Етнически вярвания ритуали и традиции се преплитат, интерпретират чрез християнството ,като придават специфичен характер на културата и религията. Сред малкото блестящи примери в средновековната култура са руините на крепостите Средновековната крепост в местността „Асара“ при с. Башево; Крепостта при с. Боровица През епохата на късното средновековие настъпва общ икономически упадък в района, което се отразява на развитието на архитектурата.

По време на османското владичество, населението в Източните Родопи променя своя етнически състав- населението е от турски и български етнос, което е запазено и до сега.

Религията, езика и обичаите стават главни носители на духа и народната култура. Преплитането във вековете на езичество, християнство и ислям и народен епос съхраняват до наши дни самобитната местна традиция.

През периода на Възраждането се създава основно запазената до днес архитектура на „родопската къща” с характерното използване в градежа на каменни строителни елементи .

Смяната на християнството с исляма като исторически факт се е отразило най-вече в културата архитектура и някои особености на функционалното разпределение на жилищната. По тази причина до наши дни са останали значимо количество мюсюлмански културни сгради, подменили по-предишните християнски.

От следосвобожденския период няма запазени НКЦ , които да представляват интерес за проучването или да са база за туристическа активност.

12.3.3. Статистика и териториално разположение

На територията на община Ардино, по информация на НИНКН и РИМ-Кърджали, има 19 броя културно-исторически забележителности и паметници на културата и 3 броя възпоменателни знаци, издигнати по повод участието на България във войните.

За **недвижимите културно-исторически паметници**, категориите на обектите са „национално значение” и категория „местно значение”. По-важните обекти са:

1. „Дяволският мост на река Арда” е един от най-известните в страната паметници на родопското архитектурно изкуство. Той е най-големият и величествен родопски мост, построен още през XIV в. на древен път, свързващ Беломорието с Горнотракийската низина. Мостът отстои на 10 км от гр. Ардино и до него може да се стигне с автомобил. „Дяволският мост” е дълъг 56 м и широк – 3,5 м. Има три свода, като височината на централния свод достига 11,50 м. Под моста тече р. Арда, която образува изключително красив каньон с големи меандри. По време на пълноводната фаза нивото на реката се покачва с 5-6 м, въпреки това „Дяволският мост” е удържал на водната стихия през вековете. С писмо № 630 на НИПК от 24.02.1984 г. мостът е обявен за паметник на културата и се охранява от закона. Под охрана са също и подходите към моста, които представляват стари стръмни пешеходни и животински пътеки. Със Заповед № РД-552 от 07.05.2003 г. на МОСВ е обявен за историческо място “Дяволски мост” в **защитена местност „Дяволски мост”,** землище с.Дядовци. Със заповед РД9Р-0011/ 25.07.2011 г. на МК , **вида на обекта е променен в „археологическа НКЦ”, а категорията е променена в „национално значение”.**

2.Тракийското светилище “Орлови скали” се намира на около 3 км южно от гр. Ардино. В отвесните скали са издълбани 100 ниши с различна големина. Предполага се, че тези ниши са имали култово предназначение. Не са извършвани археологически проучвания. Светилището е обявено за **историческо място в природна забележителност** със Заповед № 345/17.05.1979 год. на председателя на Комитета по опазване на природната среда, заведено под № 787 в Държавния регистър на **защитените територии** и Заповед № РД 550/07.05.2003 год. на МОСВ. Поради големия наклон на терена, от различните страни височината на скалния феномен не е еднаква. От западната страна тя е най-висока – 30 м, от север и юг – около 25 м, от изток – 10-12 м. На недостъпно място в скалите са издълбани от човешка ръка 100 скални ниши (понастоящем са 97, другите три са вече разрушени), представляващи некрополи с трапецовидна форма. Подобни скални паметници има и на други места в област Кърджали (Безводно, Три могили, Мезек, Татул и др.), но най-многобройни са скалните ниши в „Орлови скали”. Със заповед РД9Р-0010/ 25.07.2011 г. на МК **вида на обекта е променен в „археологическа НКЦ” , а категорията е променена в „национално значение”.**

3. Връх “Алада” е висок 1241 m и се намира югозападно от гр. Ардино. От върха се открива красива панорамна гледка към Родопите. При археологически разкопки на върха са открити предмети от късната бронзова епоха. Категорията на обекта **е „местно значение”.**

4. **Средновековна крепост** намираща се северно от гр. Ардино, на около 2 км от с. Башево. Крепостта е разположена в живописен меандър на р. Арда, в края на скален нос, надвиснал на около 100 m над реката, която обгражда „Кривус” от три страни. По

живописното си разположение мястото напомня Царевец. Сведения за крепостта „Кривус” се съдържат в хрониките на византийския историограф Георги Акрополит, което дава основание да се приеме, че крепостта датира от средновековието. Добре е запазена само цитаделата (вътрешната крепост), която е с размери 50 х 40 м. Стените на крепостта са високи до 6 m. Категорията на обекта **е „национално значение”.**

5. Крепостта при с. Боровица се намира на границата с община Кърджали, на скалист полуостров, образуван на мястото на вливането на р. Боровица в Арда. Сега тези участъци на двете реки са завирени от яз. "Кърджали". Крепостта е по-голяма от съседната „Кривус”, с добре запазени останки от крепостни стени, основи на кула и черква. Крепостта се намира на левия бряг на р. Боровица, срещу туристическата хижа "Боровица", която е на десния бряг срещу крепостта. За да се стигне до крепостта, трябва да се пресече р. Боровица с лодка. От брега до крепостта се стига за 20 минути. Хижа "Боровица" се намира на 18 км от гр. Кърджали, като автобусът е до близкото село Дъждовница. Категорията на обекта **е „национално значение”.**

6. Тракийска Крепост „Калето” се намира на 700 m от “Орлови скали”, южно на върха. Запазени са руините от крепостта “Калето”, която е обявена за историческа местност а със заповед № РД-550 / 07.05.2003г. МОСВ е прекатегоризирана в **„природна забележителност**”, площ 0,5 ха, ДГФ. Не са извършвани археологически проучвания. Крепостта е изцяло разрушена. Категорията на обекта **е „местно значение”.**

7. Късноантичен и средновековен некропол махала Стар читак с. Сухово. Обектът е проучен. Категорията на обекта **е „местно значение”.**

8. Тракийска куполна гробница – махала Стар читак, с.Сухово, проучен. Категорията на обекта **е „местно значение”.**

9. Средновековна крепост с некропол в местността „Хисар”- с. Башево Категорията на обекта **е „местно значение”.**

10. Стоянов мост на река Арда – с. Бял (Бели) извор. Категорията на обекта **е „местно значение”.**

11. Надгробна могила в източния край на с. Млечино, по пътя за с. Горно Прахово**.** Категорията на обекта **е „местно значение”.**

12. Средновековна крепост с.Башево. Намира се на скалист отвесен връх на 2 км от селището, местност Асара, северно от селото. Река Арда обикаля крепостта от три страни. Обектът е част от системата отбранителни съоръжения , построени по двата бряга на река Арда.Южната половина на крепостта е заета от цитадела; запазени стени с бойна площадка и бойници, входове , квадратната кула.Определена е с Византийска културна принадлежност. Категорията на обекта **е „местно значение”.**

13.Средновековен некропол в местност Гяур мезар. Разположен е източно от крепостта. Двата обекта могат да се третират в един комплекс. Категорията на обекта **е „местно значение".**

14. Светилище от късно-халколитната епоха , м.Адата с. Паспал.Има опасност обектът да бъде унищожен от изграждането на каскада „Горна Арда" , ХВ „Мадан". Категорията на обекта **е „местно значение".**

15. Късносредновековен мост , с Боровица. Намира се на 1,5 км. Северозападно от селото **.** Мостът е залят от водите на язовир „Кърджали" и е видим само при падане на водното ниво. Практически обектът е лишен от възможност за експониране.Категорията на обекта **е „местно значение".**

Към културно-историческото наследство в общината спадат и **няколко къщи** – архитектурни паметници на културата, както следва.

16. Хаджисюлеймановите къщи. Намират се извън регулацията на гр. Ардино. Категорията на обекта **е „местно значение".**

17.Комплекс административна сграда и барутчийница към старата казарма в гр. Ардино. Категорията на обекта **е „местно значение".**

18. Делихасановата къща/кула в махала „Лобода", с. Жълтуша. Категорията на обекта **е „местно значение".**

19. Къщата на Шакир Мехмедов Адилов в с. Жълтуша. Категорията на обекта **е „местно значение".**

20. Къщата на Кадир Хаджи Кадиров в с. Жълтуша. Категорията на обекта **е „местно значение".**

21. Къщата на Мюмюн Мехмедов Ахмедов в махала Търнава, с. Чубрика. Категорията на обекта **е „местно значение".**

22. Къщата на Хикмед Алиев Ахмедов в махала Търнава, с. Чубрика. Категорията на обекта **е „местно значение".**

23. Комплекс- Джамия с училище в с. Горно Прахово

24. Култов комплекс „Адата" е в опасност от унищожение, ако се изпълни проекта „Горна Арда".

25. **Запазени жилищни комплекси**- представители на родопската къща - например в селата **Любино, Латинка, Дядовци** (предмостието на Дяволския мост) .

26. Махала"Песнопой" в близост до с.Русалско

27. Джамията в с. Любино

28. Комплекс в центъра (мегдана) на с. Русалско - жилищни сгради с магазини и дюкяни на първия етаж.

29. Могилата по пътя за с.Горно Прахово- с необходимост от проучване.

30. Керванджийския път от Дяволския мост през с. Латинка.

Възпоменателни знаци, издигнати по повод участието на България във войните. Това са:

31. Паметна плоча и паметник на Фильо Запрянов . Намира се м терена на казармите на гр. Ардино.

32.Войнишки паметник в с.Ахряново. Построен е в памет на загиналите в Балканската война. Към момента паметникът не съществува. Преместен е в района на закритото поделение 32-310 в гр. Ардино.

33. Войнишки паметник в с.Бял извор. Построен е в памет на загиналите в Отечествената война войници от селата Бял извор, Диамандово, Мусево, Жълтуша и Падина.

От изброените по-горе архитектурно-строителни паметници НКЦ , неизследвани, неописани но с потенциал за развитие на туризма , с възможност за социализация и включване в образователно-опознавателни туристически маршрути са обекти –групово представени , като тези в с. Латинка, с.Любино (джамията), с. Горно Прахово (мюсюлманския център), центъра на с.Русалско.

Културно-историческите обекти на територията на Община Ардино са много подходящи за работа с деца.

Не на последно място са и запазените живи занаяти и традиции, като тъкането на козяци в с. Жълтуша, техниката за работа с маниста , запазена сред българомохамеданите.

12.3.4. Сигниране на обекти и защитени територии за опазване на НКН. Териториален анализ

След анализ и съпоставка на данните за недвижимите КЦ, те са локализирани и съответно сигнирани на топографска карта на общината в мащаб 1:50000.

С координатна точност са сигнирани и защитените територии с наличие на археологически паметници, съобразно с предоставени схеми по КВС и Протоколи на МК.

Археологическите обекти (само описани и декларирани) са сигнирани обобщено и приблизително, съобразно текстовите описания.

В резултат на тези териториални анализи ясно могат да се обособят няколко зони с концентрация на археологически обекти:

- По поречието на р.Арда;
- по „Керванджийския път”.

Особености на териториалната локализация на археологическите обекти и архитектурно-строителните паметници

Безспорно най-голяма концентрация на подобни обекти се констатира в зоната на р. Арда.

Останалите съхранени материални следи на археологическото наследство се локализират предимно в извънселищни територии, отдалечени от урбанизираните структури на съвременните населени места.

Не съществуват достоверни данни за датиране на съвременната териториална структура на селищната мрежа в общината, но по предложение тя е формирана в днешния си вид в края на 18-ти и през 19-ти век. За разлика от тракийския, античния и средновековния период, съвременното заселване се е формирало предимно във връзка с търсене на препитания и сигурно убежище от исторически катаклизми.

В разглежданата територия ясно се различават двете непокриващи се мрежи на заселване:

- тази на съвременните населени места, разположени в близост до препитанието

- и тази на първичното заселване и усвояване на територията и заселването по високите части на полупланинските зони в дълбочина, определено от основния поминък на траките и от нуждата на укрепления, които да защитават рударските селища.

12.3.5. Изявяване на тематични зони с концентрация на НКЦ

Планът идентифицира следните тематични зони с концентрация на НКЦ:

- Археологически тематични зони: култови и некрополни съоръжения и обекти;

- Крайречна зона на заселване, крепости: селища и укрепени места;

- Търговски маршрути и места на обществена активност.

12.3.6. Анализ и диагноза на състоянието на НКН. Проблемни зони

Анализът е базиран на критериите значимост, физическо състояние, застрашеност и близост със зони с активни процеси на урбанизация, неприлагане законовите задължения , обезлюдяване и липса на финансов ресурс.

В проблематиката на ОУПО се разглежда начинът на взаимодействие на така изявените тематични зони със тяхната историческа стратификация по отношение на съвременната селищна мрежа и прогнозното функционално зониране на територията на общината.

НКЦ се разглеждат не като единични или групи обекти, а като зони, в които съвременните функции получават определена специфика и възможности за обогатяване в сферата на културния и познавателния туризъм.

Недвижимите културни ценности на територията на община Ардино (археологически и архитектурно-строителни) са анализирани на първо място според тяхното местоположение

спрямо съвременната селищна мрежа и по отношение на начина на взаимодействие с прогнозното функционално зониране на териториите на общината.

Именно тяхното местоположение по отношение на съвременните урбанизирани среди и съвременния начин на ползване на извънселищните територии (земеделски и горски) се оказва от решаващо значение за тяхното физическо състояние и застрашеност.

НКЦ във всичките им видове и категории особено в извънселищните територии са неделими от специфичната природна среда и тази уникална характеристика предполага целенасочена интеграция на обектите и дейностите по опазване и социализация на историческото и природно наследство.

Физическо състояние и застрашеност на обектите, във връзка с тяхното местоположение в територията

Анализираните източници на информация не дават конкретни сведения и оценки за физическото състояние на недвижимото културно-историческо наследство в територията.

Археологическите и архитектурно-историческите КЦ могат да се разглеждат в няколко основни групи.

- археологически находки, идентифицирани обекти и археологически недвижими културни ценности в извън селищна среда. Тези обекти, поради тяхното местоположение - в отдалечени и трудно достъпни местности, без директен достъп (дори и по черен път), са относително запазени, в рамките на тяхната естествена природна среда, често пъти в близост или в съчетание със защитени местности (по ЗЗТ) или природни забележителности. Най-често са видими или частично видими на терен.

- археологически находки, обекти и археологически паметници на културата на територията на съвременните населени места.

- археологически находки, обекти и археологически паметници на културата в извънселищна среда в процес на активна урбанизация. Тези територии се определят като проблемни зони. В тях археологическите обекти в най-голяма степен са застрашени от неправомерно заличаване и разрушаване.

Проблемните зони обхващат широк хинтерланд около култовия комплекс в местност „Адата” , попадащ в строителното петно но каскадата „Горна Арда” Въпреки направените уточнения на същия енергиен обект относно запазване ценността на „Дяволския мост” , предполагаемото строителство ще внесе нетипичен ландшафт и ще промени коренно природната рамка на обекта.

Голяма част от архитектурно-строителните НКЦ разположени в съвременните села в общината са със статут „декларирани” и „обявени” , има и много , за които не са провеждани процедури. Някои от тях, особено в селата, към днешна дата са изчезнали. Предимно това са

жилищни сгради от типологията. Определено този тип НКЦ са застрашени от изчезване на територията на Община Ардино. Относително съхранени в селата са жилищните сгради (дори цели махали) църквите и джамиите, строени от средата на 19 в. до началото на 20-ти век.

Физическото състояние и степента на застрашеност на архитектурно-строителните НКЦ на територията на махалата „Песнопой" , запазени жилищни структури в селата Латинка, Любино, следва да са обект на отделно специализирано проучване в значително по-подробни мащаби от тези на ОУПО.

Според състояние на информацията и документацията за обектите

Наличните опорни данни за недвижимото материално и природно наследство следва да се преразгледат с цел създаване на актуална база данни.

Археологическите обекти и находки в извънселищна среда са локализирани приблизително по описание. Данните за тях се свеждат до наименование и приблизително датиране. Липсва картиране, архитектурно и геодезическо заснемане. Не са придружени със снимков материал.

Архитектурно-строителните НКЦ разположени в съвременните селища не са сигнирани в кадастралните карти/планове. Липсва архитектурно заснемане и снимков материал дори на характерни типологични образци. Съществува опасност от заличаване на тези типологии.

Обобщена оценка (диагноза) на състоянието на подсистема НКН

- Неравномерна степен на проученост на археологическите обекти в различните части на крайбрежната зона;

- Ниска степен на проученост и документиране на археологическите и архитектурно-строителните обекти в територията във вътрешната (южна част на общината);

- Ниска степен на социализация, или липса на социализация на по-голяма част от обектите на наследството;

- Липса на актуализиран статут и териториално и обектно насочени норми и режими за опазване на голяма част от недвижимите културни ценности;

- Не са подкрепени от централната власт достатъчно конкретни намерения на Общината от приетите вече документи на местната власт, по отношение социализацията на обектите на наследството. От Общината не е създаден План за опазване и управление на НКЦ, няма изработена Програма за развитие на туризма. Единствения стратегически документ, който сезира НКЦ е и Общински План за развитие (2014-2020 г.). Община Ардино е включена в мащабен проект с голям туристически и икономически потенциал - "Пътят на виното - пътят на боговете" с обхват общините от област Кърджали. Вече са издадени актове за собственост за Дяволския мост и Орловите скали, а в процедура е крепостта при с. Башево.

Има реализиран проект по ОП“РР“ – „По Дяволския мост към райските пътеки в Ардино“. Извършена е консервация и реставрация на 4 обекта, изградени са беседки, заслони и други съоръжения.

Липсват междуобщински проекти, с общините извън границите на областта , макар тези съвременни административни граници да са относителни спрямо историческите факти и връзки, и разпространение на еднакви и близки артефакти, които са подходящи за изработване на нови тематични маршрути.

- Лошо физическо състояние на обектите, част от които са застрашени от обезличаване и разрушаване;

- Затруднена или липса на физическа достъпност до голяма част от тях;

- Ниска или липса на популяризация на обектите сред населението и туристите;

- Липса на единна информационна система за НКЦ;

- Липса на информираност на обитателите / собствениците на НКЦ за изискванията за опазването им, ниска мотивация на управлението на общината и липса на управленски механизми за финансиране на дейности за експониране и експлоатация и адаптация на обектите.

12.4. Систематизиране на съществуващите нормативни документи и конкретни изисквания по опазване на КИН

12.4.1. Систематизиране

Правна и Нормативна база при реализация дейностите по ОУПО в сферата на наследството

Според международните и европейските ангажименти на Р България, за територията на страната, респ. за община Ардино са в сила.

- Конвенция за опазване на световното културно и природно наследство, обн. Дв, бр. 44 от 27.05.2005 г.

- Конвенция за защита на архитектурното наследство на Европа (ратифицирана с решение на великото народно събрание от 25 януари 1991 г, ДВ, бр. 13 от 1991 г в сила от 1 май 1991 г), обн. ДВ. Бр. 42 от 28 май 1991 г.;

- Европейска конвенция за опазване на археологическото наследство, Обн. ДВ, бр. 70 от 10 август 2004 г.;

- Европейска конвенция за ландшафта, обн. Дв.Бр. 22 от 15 март 2005 г.;

- Конвенция за опазване на подводното културно наследство, обн. ДВ, 06 октомври 1987 г.;

- Национална нормативна система ЗНКЦМ и от 10.04.2009 г. - ЗКН, ЗУТ, ЗЗТ и съответните подзаконови актове, Концепция за Културния туризъм на МК и др.;

- Специализирани, териториално насочени нормативни документи и решения;

- Писма , Заповеди , Протоколи и Решения на МК с придружаващите ги схеми.

За територията на община Ардино освен общата законова база за страната (ЗКПЦМ до 10.04.2009 г. и ЗНКН от 10.04.2009 г.) не действат изискванията на конкретни териториално насочени поднормативни актове.

За съществуващите недвижими културни ценности (НКЦ) на територията на община Ардино не са издавани във времето различни нормативни, поднормативни и административни актове в зависимост от действащото законодателство и от категорията им.

12.4.2. Статут на НКЦ

Според тяхната категория недвижимите НКЦ в община се класифицират както следва:

- Недвижими единични обекти и комплекси
  - от национално значение;
  - от местно значение;
  - за сведение;
  - декларирани.
- Ансамблови НКЦ (няма декларирани);
- Сгради участващи в обемното изграждане;
- Археологически обекти без специализиран статут на защита;
- Мемориални обекти.

Обявените и декларирани по реда на ЗНКПМ НКЦ, получават статут на НКЦ съгласно ЗКН, Преходни и заключителни разпоредби;

Съгласно документацията на НИНКН на територията на общината са изброени следните НКЦ:

- археологически недвижими културни ценности;

- сгради обявени за недвижими културни ценности - с местно значение и за сведение от които: Недвижими културни ценности с национално значение; Сгради декларирани като Недвижими културни ценности; Сгради участващи в обемно-пространствено изграждане на населените места.

За селата в общината са изброени НКЦ - декларирани, архитектурно-строителни и археологически по приложените списъци.

12.4.3. Режими на опазване

Все още не са изработени и приети Режими на опазване на НКЦ по смисъла на ЗКН.

До тяхното изработване местната власт, собствениците на имоти и инвеститорите във всички зони с особена устройствена защита, сигнирани в проекта за ОУПО Ардино (М 1:25000 и за населените места - детайл М 1:5000) следва да спазват режимите на ползване, описани в административните актове (Протоколи) за констатиране на съответната НКЦ, местност с НКЦ, или Зона, приложени към настоящата документация, за които има такива.

За археологическите паметници се изпълняват ограниченията според Протоколите на комисиите към МК.

До приемането на СИП към ОУПО остава в сила задължителното изискване за съгласуване на всяка инвестиционна намеса с МК (респ. след становище на НИНКН).

Развитието на туризма в бъдеще , правят неотложна необходимостта от изработване на специфични правила за опазване на природните и културни ценности , на проектираната територия. До приемането на СИП към ОУП остава в сила задължителното изискване за съгласуване на всяка инвестиционна намеса с МК (респективно становище от НИНКН).

12.5. Концепция и прогноза за развитие на недвижимото културно наследство

Общият устройствен план на община Ардино разглежда обектите на недвижимото културно наследство в пълния им обхват, като не включва устройствени предвиждания, застрашаващи тяхната цялост и физическо опазване. ПЛАНЪТ създава устройствени условия за опазване на недвижимите културни ценности и тяхната среда и за реализация на социално-икономическия им потенциал като ресурс на туризма и достояние на населението.

12.5.1. Актуални процеси на взаимодействие на системата на НКН с прогнозното функционално зониране на проблемните зони

Преобладаваща част от достигналото до наши дни недвижимо културно наследство е съхранено именно поради неговата отдалеченост, обособеност и в голяма степен - недостъпност и изолираност спрямо съвременно функциониращите урбанизирани, селскостопански и горски територии в общината.

Що се отнася до недвижимите архитектурно-строителни паметници в селата на общината от по-късни периоди (Възраждане и послесвобожденски период), бидейки включени в жилищните зони на съвременните населени места, претърпяват негативно развитие -разрушаване, изчезване и частична адаптиране към съвременните функции на средата (Стоянов мост , например) Това се отнася както към цялостната градоустройствена структура на жилищните зони (и най-вече а общинския център), така и към физическото състояние на конкретните НКЦ. В град Ардино обектите на НКН, които биха представлявали интерес от гледна точка запазване на специфичен квартален облик са почти унищожени - няколко жилищни , обществени и складово-производствени сгради, предимно общинска собственост. Старата квартална структура е преобразувана, изработват се частични изменения на ПУП с цел разпореждане с общинска собственост. **Селските населени места са претърпели значителни изменения на уличните пространства, в следствие на прилагане на нова улична регулация.**

Относително запазена е градоустройствената структура в центъра на с.Русалско-площаден комплекс; махали и жилищни структури - махала „Песнопой”, с. Любино).

12.5.2. Интеграция и развитие на системата на НКН при взаимодействие с другите функционални подсистеми в прогнозния период

Наличната база на НКЦ не е застрашена толкова от екстензивно развиващи се процеси на урбанизация, колкото от други съпътстващи процеси като демографска и икономическа криза и липса на основни документи , произтичащи от прилагане на специализираните закони или стратегически документи. Ето защо , задължително е тяхното създаване, и прилагане , след което ще се започнат археологически и архитектурни обследвания и проучвания. В зависимост от резултатите на тези проучвания, следва да се предприемат мерки за консервация и експониране на обектите и археологическите и архитектурни обекти и тяхното социализиране като значим елемент на културния туризъм в общата структура на зоната.

Към обособените и отдалечените зони и отделни значими обекти на археологическото наследство с последващи устройствени мерки е необходимо да се осигури подходящ достъп (обслужващи пътища, екопътеки), а при доказана необходимост и посетителски центрове.

Във вътрешността на общината и свързаните с тях укрепления и могилни некрополи необходимата съпътстваща туристическа инфраструктура следва да се развива и в самите населени места.

В рамките на цялата територия на общината следва да се проектира и реализира цялостна информационна система за проучените и експонирани недвижими паметници с основен туристически и информационен център в гр. Ардино.

12.5.3.Специфични/Специализирани режими на устройство на територията и изисквания към последващи фази на устройствено планиране за зони с наличие на КИН

А. Режим на особена устройствена защита по ЗКН - за археологическите подобекти в неурбанизираните среди се определят конкретизиращи изисквания към начините на земеползване

За зоните с установен статут по ЗКН в неурбанизирани среди не са допустими изкопни работи, несвързани със селскостопанските работи, а за тези намиращи се в земи - горски фонд, не са допустими сечи или залесителни мероприятия в радиус 200 м около координатно локализираните обекти.

Акваторията с установени археологически ценности в язовир Кърджали е територия с особена защита. В тези зона всички дейности и действия, свързани с накърняване на язовирното дъно предварително се съгласуват с МК.

Аналогично е отношението към територията, попадаща при бъдещо строителство в обхвата на бъдеща каскада „Горна Арда” участък Община Ардино.

Б. Превантивна устройствена защита - за зони с установени по описание , но нелокализирани археологически НКЦ

За зони с установено наличие на археологически обекти и за имотите на археологическите обекти, след тяхното определяне, не са допустими изкопни работи, дълбочинна обработка на почвата, засаждане на дървета и култури с дълбока коренова система, като се допуска плитка обработка на почвата (оран) до 0,25 м;

В. Специализирани устройствени режими за урбанизирани територии и такива предложени за урбанизация с функция „селища с потенциал за селски туризъм”

Зоните с наличие на идентифицирани и категоризирани НКЦ са зони с ОСОБЕНА териториално-устройствена защита, съгласно чл. 10, ал(2) от ЗУТ, (защитени по ЗКН).

Тези зони са означени със специална сигнатура в чертежа на ОУПО и означават допълнителен специфичен режим на устройство към основната функционална характеристика на устройствената зона. Този допълнителен, специфичен режим на устройство преди всичко е свързан с допълнителни проучвания на НКЦ и съгласувателни процедури при следващите нива на планиране и проектиране, във връзка с опазването на характера на зоната и непосредствената околна среда на НКЦ (комплекс, ансамбъл, групов или единичен паметник).

За посочените обекти са въведени специфични устройствени зони с режими както следва:

Части от Жм1 - НКН, Жм2 - НКН - основни дейности за зоната за селски туризъм е разкриване, консервация и експониране на елементи.

С допълнителни изисквания към устройствения режим в процедурно отношение (задължително съгласуване на ПУП и ИП с МК) са и всички означени на плана зони с особена (по отделен закон - в случая ЗКН) устройствена защита, а именно:

- **Ок-НКН** - част от Ок4-12, за Поземлени Имоти, обозначени за озеленяване и археологически обект - сигниран със знак „могила”, с буферна зона без застрояване в контактните имоти;
- **Ок-НКН** - част от зона Ок4-16, за обект „праисторически култов обект” в основни дейности за зоната - за отдих и курорт и разкриване, консервация и експониране на елементи от праисторически култови обекти;
- **Оз-КИН** - за части от зона Оз, за обекти на „крепостното строителство” в основни дейности за зоната - за отдих и курорт и разкриване, консервация и експониране на елементи от крепостни комплекси и обекти.

Специализираните допълващи устройствени режими са свързани с наблюдение и съгласуване на проектите за подробни планове и инвестиционни проекти с МК (респ.НИНКН) при задължителни предварителни и съпътстващи археологически проучвания - предварителни, недеструктивни геофизични, сондажни, проучвания за конкретни обекти в зоната, частични - за определени строителни петна, или цялостни - за целия имот. Документиране на археологическите находки, процедиране на проучените обекти за получаване на статут по ЗКН, наблюдение на изкопните работи при строителството на сгради, полагане на технически мрежи, реализиране на вертикални планировки и пр. от археологии, вида на археологическото проучване се уточнява съвместно от наблюдаващия археолог и НИНКН; Извършване на КРР „ин сито" когато това е препоръчано; дейности по експониране и социализация на обектите;

Тематичните зони сигнирани в специализираната схема „Природно и културно наследство" са потенциално защитени с превантивна устройствена защита по ЗУТ като Зони с концентрация на археологически НКЦ и характерни ландшафти и природни забележителности. Техните граници следва да се конкретизират след допълнителни теренни проучвания. За тези потенциално защитени територии, сигнирани в схемата „Природно и културно наследство", като Тематични зони с данни за наличие на археологически недвижими НКЦ се въвежда режим на археологическо наблюдение. Формулировката „Зони наблюдаеми в археологическо отношение" се отнася за територии с потенциал за разкриване на археологически структури. За тези зони се предлага да се разработи т.нар. „Прогнозна археологическа карта" на базата на теренни обхождания и наблюдения, с цел изявяване на конкретни фокуси с археологически потенциал.

Жилищни зони

За територията на центъра на селата Горно Прахово, Любино , Латинка , Русалско , махала „Песнопой", е наложително детайлно проучване, обособяване на специфични подзони (формирани по конкретни критерии) и на тази база конкретизация на предложения с настоящия проект за Общ устройствен план на община Ардино специализиран устройствен режим Жм-НКН.

Предложените с проекта на ОУПО устройствени параметри са рамкови и имат за цел само най-общо дефиниране на режима на застрояване, който да гарантира съхраняването на специфичния облик и въздействие-разгледан като цялостен обект. В процедурно отношение този специализиран режим налага задължителен контрол и съгласуване с МК (респ. със становище на НИНКН).

При изработване на ПУП за населените места в общината след актуализиране на списъците на НКЦ и допълване на кадастралните данни за тях, при констатиране на селищни

структури (квартали или части от тях) с концентрация на НКЦ, жилищни сгради и обществени сгради-училища, църкви, джамии, с прилежащите им структури, следва да се обособяват жилищни зони със специализиран режим (ЖМ-НКН) и съответните Специфични правила и нормативи към тях.

Предвид характера на традиционната родопска жилищна архитектура, като задължителен ограничител за такива зони се препоръчва Нк<=7-7,50 м в урбанизирани територии, или в такива с предвиждане за урбанизация по ОУПО, подробни устройствени планове се процедират след предварителни или сондажни археологически проучвания и съгласуване с НИНКН.

Подробните устройствени планове в такива зони се придружават с Правилник за приложение и специфични правила и нормативи.

За строежи в границите на имоти с недвижими културни ценности и в охранителните зони на единични културни ценности, в случаите, когато няма одобрени специфични правила и нормативи, визата за проектиране на инвестиционен проект се предхожда от Работен устройствен план със задължителни линии на застрояване, максимално допустима кота корниз и силуетни проучвания, съгласуван с МК.

12.6.Предложения за тематични маршрути за познавателен културен туризъм

В картите - схема ”Зелена система , спорт, отдих и културно наследство“ и схема „Природно и културно наследство”, туристическите маршрути са сигнирани схематично.

Тези тематични маршрути са част от няколко основни туристически направления, които започват от гр. Ардино, като изходен пункт. Направленията задължително включват компонентите КИН, отдих, природна забележителност.

Туристическите маршрути, включващи обекти на културното наследство, подлежат на разширение след консервацията и експонирането на други археологически обекти и в частност, например, крепостите в поречието на р.Арда, съобразно експозиционните им качества.

Налице са възможности (на ниво регионални туристически сдружения) за създаване на съвместни туристически пакети и организиране на общи тематични културни маршрути със съседни и близки общини - Кърджали, Неделино, Джебел, Мадан, Баните, Черноочене. Препоръчително е дообогатяване на вече действащия туристически проект „Пътят на виното - пътят на боговете“ с нови обекти, в т.ч. и комплекси - примери за родопската жилищна строителна култура, под формата на места за „селски туризъм”.

Планът предлага основните направления за туризъм със следните опорни точки:

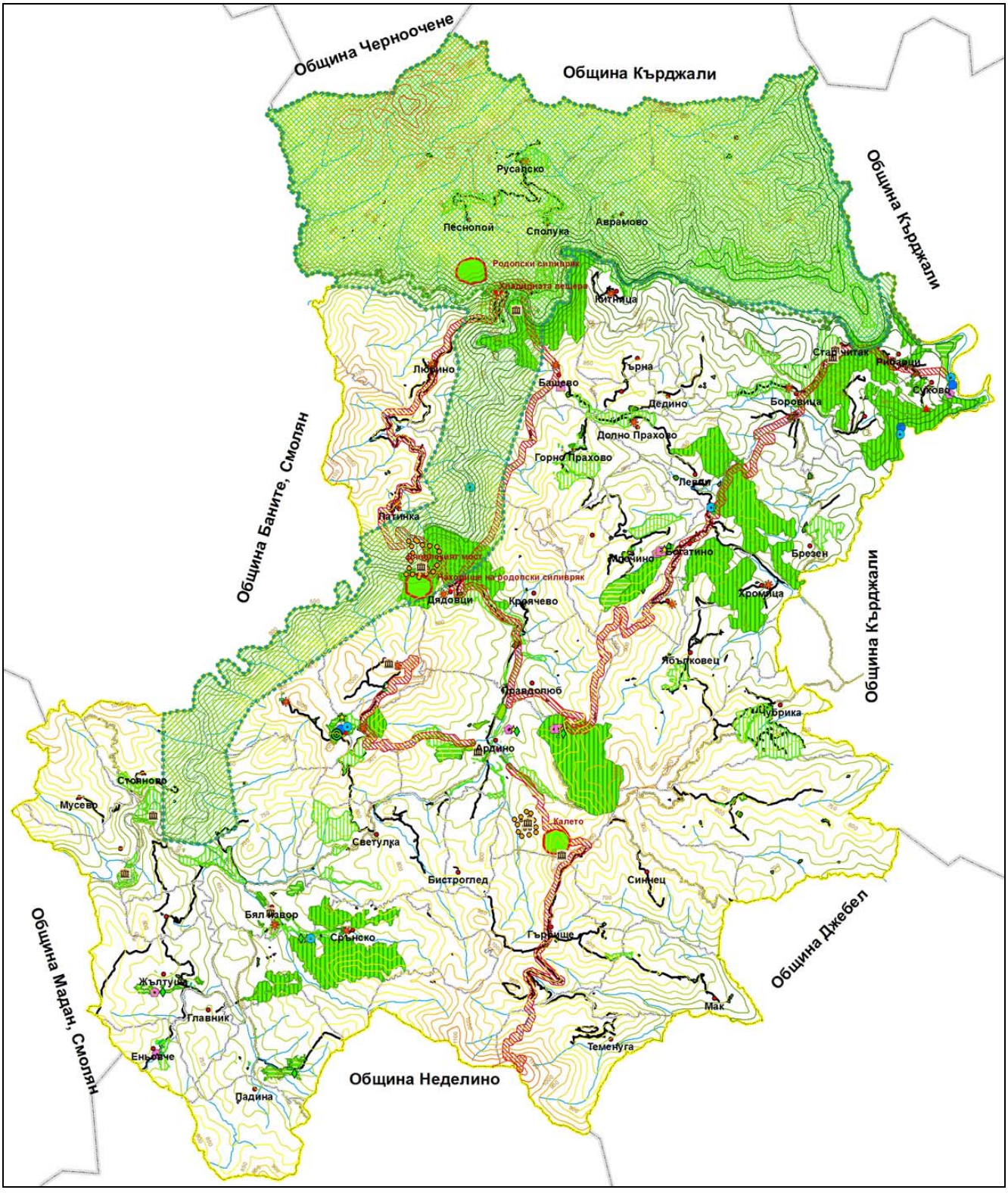
- Ардино – Правдолюб – Кроячево – Дядовци - Дяволски мост – Латинка – Любино -Хладилна пещера – Башево - Горно Прахово - Дяволски мост;
- Ардино-Калето-Гърбище през община Неделино – Еньовче – Жълтуша – Седларци – Паспал – Стояново – Светулка – Родопско - Ардино;
- Ардино - Червената скала – Млечино – Богатино – Боровица - Стар читак – Рибарци – Сухово - община Кърджали.

Културният елемент на маршрутите е по теми:

1. Тракийски и антични паметници на културата;
2. Традиционна архитектура (къщи, църкви и джамии от 19 и 20-ти век);
3. Културова архитектура - от тракийските светилища до средновековните и съвременните християнски и мюсюлмански храмове;
4. Пътят на виното - пътят на боговете

Следващите илюстрации показват легендата и схемата на предложените с Плана направления на туристическите маршрути в средата на новата зелена система и обвързани териториално с недвижимото културно наследство:

12.7. Насоки за формиране на политики на община Ардино, насочени към развитие на културния и познавателния туризъм

- Изявяване на проблемни зони по териториален признак- зони с голям инвестиционен натиск, зони с голям потенциал на НКН;

- Интегрирано развитие на културния, познавателния, научния и еко - туризма;

- Интегрирано развитие с другите подсистеми - инфраструктура, комуникации и транспорт, рекламно и информационно обезпечаване, развитие на леглова база и обслужване, система от туристически информационни центрове;

- Формиране на различни видове културни маршрути; по териториален принцип (гр. Ардино - непосредствения му хинтерланд; бреговете на р. Арда и притоците й; тематични - по исторически периоди - тракийски паметници; антични паметници - тракийски, гръцки и римски, антични и средновековни паметници; културни паметници; традиционна жилищна архитектура; подводна археология (при яз. Кърджали)

- Стимулиране създаване на исторически, краеведски, етнографски и други подобни дружества и НПО в населените места от центровата система на Плана, и там където има струпване на НКЦ;

- Въвеждане на лекционен курс (допълнителни Занимание в гимназията на гр. Ардино);

- Изработване на Планове за опазване и управление (ПОУ) за териториите придружени с правилници за приложението им и със Специфични правила и нормативи към инвестиционните намеси в средата;

- Разработване на Програма за изготвяне и реализиране на инвестиционни проекти за консервация, реставрация, експониране и благоустрояване за отделни обекти.

12.8. Предложение за първоетапни мерки, свързани с опазването на НКН

Като първоетапна мярка със спешен характер за опазване и социализация на НКН в общината се предлага изработване на цялостен План за опазване и управление на НКН в община Ардино, включващ следните мерки:

- Актуализиране на списъците на обявените и декларираните обекти на недвижимото материално културно наследство и отпадане на изчезнали или обезличени НКЦ и предложение за нови;

- Определяне значимостта и статута на археологическите паметници;

- Създаване на систематизирана база данни за НКЦ съобразно наличната документация и създаване на цялостен каталог на археологическите обекти и зони на територията съвместно с Районен исторически музей Кърджали - клона на ИМ при БАН;

- Картиране на всички археологически НКЦ в извънселищните територии, придружено с бази данни- съществуващ или новообразуван имот, собственост, обособяване на охранителна зона, състояние, датировка и други;

- Регламентиране на статут „зона наблюдаема в археологическо отношение” на територии със засилени урбанизационни процеси и данни за наличие на археологически обекти (Дяволски мост, например);

- Предварителни планови археологически проучвания на всички територии и зони с предстояща урбанизация;

- При въвеждане на кадастралните карти на населените места с въвеждане на код за НКЦ и въвеждане на сервитут на охранителна зона при необходимост;

- Издирване и сканиране на всички исторически кадастрални планове на населените места;

- При следващите фази на устройствено планиране - подробни устройствени планове за територии с наличие на недвижими културни ценности с особена териториално-устройствена защита по ЗКН, обозначени в предвижданията на ОУПО - Ардино задължително да се изработват Правилници за приложението им и Специфични правила и нормативи.

12.9. Необходими последващи специализирани проучвания, програми и мерки за опазване и социализация на НКН

- Изготвяне на Археологическа карта на общината - с база данни за археологическите обекти с картиране и обособяване на имоти и охранителни зони;

- На тази база формиране на нови конкретни защитени територии за опазване на недвижимото културно наследство с Особена териториално-устройствена защита, които да се отразяват в Специализирани кадастрални карти съгласно Закона за кадастъра и имотния регистър;

- Изготвяне на подробни устройствени планове за опазване и управление на защитени територии.

- Подробни устройствени планове за опазване и управление на единични или групови недвижими ценности определени с устройствените схеми;

- Инвестиционни проекти за консервация, експониране, благоустрояване, озеленяване и ефектно осветление на единични или групови недвижими ценности.

12.9.1.Общински политики за опазване, валоризация и социализация на културните ценности на територията на община Ардино

Цел: Опазването, валоризацията и социализацията на природното и културното наследство на общината да се превърне в ресурс за нейното икономическо развитие и просперитет.

Културните ценности и културните традиции в общината да се утвърдят като значим компонент на туристическата марка Ардино.

Ключови етапи при развитието на системата на културното наследство са:

Идентификация (определяне) на разнообразни обекти, групи обекти и зони на исторически запазените материалните следи на човешката дейност в територията, определени като недвижими културни ценности (НКЦ);

- Защита и опазване на недвижимите културни ценности и тяхната околна среда от последващо разрушаване, деградация и обезличаване;
- Валоризация на НКЦ (обекти, комплекси или зони) чрез реставрация, експониране и подобряване на околната среда, адаптация (приспособяване към съвременна функция) и в крайна сметка интеграция със съвременната урбанизирана или частично урбанизирана среда в единство с естествените природни компоненти.

12.9.2.Общински политики за опазване на културните ценности на територията на община Ардино

Създаване на информационна база за недвижимите културни ценности на територията на общината, като задачите на различните териториални нива са както следва:

1. На ниво област - създаване на статут „НАБЛЮДАЕМА ОБЩИНА”по отношение на недвижимите културни ценности.

2. Създаване и поддържане на актуална геобаза данни за недвижимите културни ценности на територията на общината.

3. Периодична актуализация на списъците на недвижими културни ценности на територията на общината и допълването им с кадастрални данни при съдействието на НИНКН.

На ниво община

1. Създаване на цифров модел (географска информационна система) с карта и свързана с нея база данни за Защитени територии, групови и единични КЦ извън и във населените места.

2. Координатно локализиране на археологическите обекти извън населените места.

На ниво землище

1. Създаване на териториално обвързана с цифровите модели на кадастралната карта и имотния регистър на землищата и на населените места, база данни за културните ценности за всяко землище.

2. Актуализиране и допълване на КВС/КК/ на всички землища с данни за НКЦ и техните охранителни зони извън населените места и вписването им в атрибутните данни на съответните имоти.

3. Формиране на имоти с атрибут „траен начин на ползване” - „имот на културна ценност” за археологическите обекти, попадащи на територията на имоти държавна или общинска собственост (публична и частна).

На ниво населено място

1. При съдействието на НИНКН допълване и актуализиране на списъците на НКЦ с актуални кадастрални данни за съответните им имоти.

Актуализиране и допълване на Кадастрални планове / КК на населените места данни за недвижимите КЦ в съответното селище, според предоставените от НИНКН списъци на НКЦ, с последваща процедура за попълване на Кадастрален план и КК в АГК - клон Кърджали.

На ниво конкретни обекти и селищни структури - създаване на Досие (документация) за НКЦ с геодезически и архитектурни заснемания в подходящи мащаби.

2. Изработване и поддържане на Опорни планове - с категоризация, охранителни зони и режими на опазване на НКЦ за общината, за всяко землище и по населени места. Тези данни да са задължителен атрибут при издаване на допускане за изработване на ПУП (И-ПУП), РУП или виза за инвестиционен проект.

3. Изработване на териториален модел на хронологичното развитие на заселването и съответно хронологична стратификация на НКЦ в територията и обособяване на Зони с концентрация на обекти от съответния исторически период.

На ниво община със Схемата за природно и културно наследство е разработен такъв модел (с наличните към момента данни).

На ниво населено място - хронологична стратификация за отделни селищни структури, като елемент на Опорния план.

4. Осигуряване на действени механизми за прилагане на съществуващата нормативна защита за опазване на НКЦ, определена със закон, поднормативни и административни актове.

5. Своевременно въвеждане и прилагане на актуални Режими на опазване на НКЦ по смисъла на ЗКН, които ще се изработят от НИНКН като задължително изискване при ползване, планиране и инвестиционна намеса в имоти и зони с наличие на НКЦ.

<u>12.9.3.Общински политики за интеграция и социализация на системата на недвижими културните ценности другите функционални подсистеми на устройство на средата, на територията на община Ардино</u>

Устройствени политики за опазване и интеграция на недвижимите КЦ

<u>Устройствено планиране и планово обезпечаване. Видове планове</u>:

- Проучванията и предложенията на проекта за ОУПО Ардино поставят проблемите, очертават зоните и най-обобщените режими на устройство на територииите съдържащи недвижими културни ценности.

- За изясняване на мерките и дейностите за опазване и интеграция на недвижимото културно наследство са необходими последващи специализирани проучвания и проектни предложения.

Видове планове и нива на планиране на система НКН

Специализирани устройствени схеми и планове за развитие на недвижимото културно наследство

По нива на планиране тези схеми са на ниво община, ниво землище, ниво населено място/селищно образувание, селищни структури.

Резултатите от разработената част за НКН към материалите на ОУПО - Ардино аргументират необходимостта от Специализирана устройствена схема за опазване и валоризиране на НКН в община Ардино.

Наличието и концентрацията на НКЦ в определени части от територията, като например около Дяволския мост, около с. Башево, около гр. Ардино определят необходимостта от изработване на Директивен план-схема на Защитените територии. Чрез подробно устройствено проучване да се изяснят археологическите структури и комплекси в тяхната цялост и взаимовръзка, за да могат успешно да се дефинират последващи благоустройствени мероприятия касаещи тяхното експониране и социализация - алеи, променади, , изгледни площадки, лапидариуми, подходящо озеленяване и пр. и пр. Резултатите от подобни проекти ще отворят и пътищата за намиране на адекватно финансиране.

За имотите - археологически паметници(19 бр.) , за които са със значителни и ясно определени територии и граници също предполагат като следващо ниво на планиране изработване на ПУП със СПН. По критерия на разглежданата проблематика от съществено значение за плановата обезпеченост на територията е изработването и на ландшафтно-устройствени схеми и планове. Чрез тях се гарантира устройството и управлението на специфичните за общината ландшафти.

В крайречните зони на Арда и притоците й, скалисти брегове, влажни зони, брегоукрепване, се осигурява публичен достъп до крайречната ивица чрез предвиждане на алеи, пешеходни променади. От особена важност е предвиждането на изгледни площадки и места за почивка.

Специализиран обект на внимание и планиране следва да бъдат и ландшафтно-устройствените планове на курортните гори по хълмиста верига.

Осигуряването на специализирани трасета на крайречен атракционен транспорт може да бъде предмет на специализирани комуникационно-транспортен проект.

Специализирани устройствени планове за проблемни зони.

Определянето на проблемни зони с наличие и/или концентрация на НКЦ и съответно обезпечаването им със специализирани устройствени проекти придружени със специфични правила и нормативи за тяхното прилагане е основата за тяхното опазване интеграция във формираните и прогнозните елементи на средата.

Плановото обезпечаване на проблемните зони ще осигури синхронизирането на мозаечно възникващите частни инициативи с изискванията за опазване и интеграция на НКЦ и ще облекчи процедурите за съгласуването на ПУП за един или няколко имота и последващите ги инвестиционни проекти.

По критерия зони с висок потенциал на концентрация на археологически обекти в съхранена природна среда се очертават зоната по поречието на р. Арда.

За тези зони следва да се разработят специализирани устройствени схеми за интеграция на НКЦ към нуждите на туризма; подходящо е изработването на Специализирана устройствена схема за интеграция на археологическо и природно наследство.

По критерий селски населени места със застрашени от изчезване селищни структури и сгради НКЦ отново се очертават селищата във групова концентрация.

За тези проблемни зони е подходящо изработване на ПУП и/или РУП със СПН за застрашените селищни структури.

За опазване на природното наследство в крайречната зона и за новите лесопаркове и ландшафтно-устройствени мероприятия е препоръчително изработването на ландшафтно-устройствени планове и схеми.

Устройство и защита на зони с НКЦ чрез специализиране поднормативни документи (Правилници, правила и нормативи)

Общи изисквания

Съществена и необходима предпоставка за прилагане на действащата нормативна защита на НКЦ и аз нейната актуализация е създаване и поддържане на актуална геобаза данни за всички техни видове и категории в общината и Карта с териториалния обхват на действащите поднормативни актове. Задължително е допълването на имотния регистър с информация за налични в имотите НКЦ и информирането на собствениците.

Действащата към момента териториално и обектно насочена нормативна защита на различните видове НКЦ е наложително да се допълни с Режими на ОПАЗВАНЕ, по смисъла на ЗКН както и със специализирани Правилници за приложение на устройствените планове от различно ниво и Специфични правила и нормативи (СПН) към начина на застрояване на защитените зони, територии, местности, групи и отделни обекти на недвижимото НКН.

Към проекта за ОУПО е предложен и Правилник за приложение с условия за защита на НКЦ и изисквания към следващите нива на планиране.

За населените места и териториите с наличие на недвижими културни ценности (археологически обекти) следва да се изработват Правилници а приложение и Специфични правила и нормативи към Подробните устройствени планове:

По обхват и съдържание Правилниците за приложение на устройствени планове и СПН могат да регламентират.

1. Определяне на устройствените зони с наличие и/или концентрация на НКЦ - техните граници и територия;

2. Режимите на застрояване - подзони на съответните устройствени зони с наличие на НКН - допустими и недопустими дейности, параметри на застрояването;

3. Градоустройствената структура на подзоните- квартали, публичните пространства, уличната мрежа

4. Начина на урегулиране на поземлените имоти

5. Характерът и начинът на застрояване

6. Благоустрояването и озеленяването на публичните пространства- градини, скверове, улици и площади и пешеходни алеи

7. Изисквания към елементите на техническата инфраструктура

По предмет (тематичен обхват) Специфичните правила и нормативи са насочени към:

- Обемното решение на архитектурните елементи на новите сгради;

- Изисквания при намеса в архитектурата на сгради - недвижими културни ценности, в зависимост от тяхната категория и статут;

- Материали за оформление на фасадите и благоустрояване на средата;

- Озеленяването на публичните пространства и урегулираните поземлени имоти;

- Благоустрояване и естетизация на средата;

- Изработване на елементи на градския дизайн, указателни и рекламни надписи и др.;

- Елементи на инженерните системи.

Специализираните ПП и СПН се прилагат в съответствие с действащата нормативна база по устройство на територията и ЗКН.

Специфични режими за Опазване и устройство на зони с НКЦ, въведени с проекта на ОУПО и Правилника за неговото приложение - Превантивна устройствена защита (по чл.10, ал. (3) от ЗУТ) и Особена устройствена защита (по чл. 10, ал.(2) от ЗУТ).

За всички зони и територии с наличие на недвижими културни ценности на територията на общината с проекта за ОУПО е предложен режим за превантивна устройствена защита или за особена устройствена защита според разпоредбата на (по чл.10, ал.(2) и ал.(3) от ЗУТ).

И двата вида специфични устройствени режими налагат изисквания за допълнителни проучвания и съгласуване на проектите от следващите нива - за ПУП и инвестиционното проектиране със съответните съгласувателни институции - МК, респ. НИНКН.

За всички идентифицирани недвижими културни ценности в зависимост от техния конкретен вид и категоризация, действат и определените към момента режими / изисквания на опазване и съответните охранителни зони, според документа за определяне на съответната НКЦ.

Специфичните /специализираните режими на устройство и опазване на недвижимите културни ценности в голям териториален обхват са свързани преди всичко със степента на познанието (наличната информация) за тях. Според характера на наличната информация за подобни обекти с плана са предложени:

1. Територии и зони с данни за археологически обекти;

2. Територии и зони с идентифицирани археологически обекти;

3. Зони с наличие на НКЦ в селищна среда - за селата от общината;

4. Зона на архитектурно-историческия резерват

За териториите и зоните с данни за археологически обекти се установява режим на превантивна устройствена защита по чл.10, ал. (3) от ЗУТ - запазва се фактическото им ползване, без да се влошават техните качества , наличните данни за НКЦ са предимно описателни, обектите /зоните не са добре локализирани. Първата и решаващо важна стъпка за такива обекти е тяхната точна (координатна) локализация. След позиционирането им, в зависимост от характера на околната среда се определя превантивен режим на опазване - допустими и забранени дейности в рамките и без промяна на начина на трайно ползване на земята.

За такива зони са задължителни предварителни и съпътстващи изработването на устройствените планове и инвестиционните проекти археологически проучвания. Последните могат да бъдат различни по вид предварителни сондажни, геофизични, проучвания на конкретни обекти в зоната.

Зоните с превантивна защита и необходими предварителни и съпътстващи археологически проучвания са обозначени на плана (с пиктограми) и в Схемата за природно и културно наследство към ОУПО с щрих и се вписват с издаването на визата за изработване на ПУП в техния обхват. Вида на археологическото проучване се определя от НИНКН, съвместно с наблюдаващия археолог в зависимост от наличните данни за археологически обекти.

В правилника за приложение на ОУПО - Ардино е предложен специализиран раздел по проблемите касаещи недвижимото културно наследство.

С проекта за ОУПО - Ардино се предлагат и следните допълнителни специфични тематични зони на опазване на НКЦ извън границите на н.м. - за зони и местности с данни за археологически обекти като Тематични археологически зони:

- Крайречни селища, крепости и потънали селища;

- Крепостна отбранителна система;

- Строителство от възраждането;

- Тракийска и антична обитавана зона (крепости, вили, тюрзис).

За така описаните и териториално обособени зони се предлага режим на археологическо наблюдение, точна (координатна) локализация на археологическите обекти и последващо допълнително разкриване и проучване.

Конкретни режими за тематичните археологически зони:

- Крайречни селища, крепости и предварителни архитектурни проучвания на терена на р. Арда.

- Крайречни крайпътни крепости.

Формиране на поземлени имоти за археологическите обекти, държавна собственост, попадащи в територия на държавен горски фонд: за така формираните имоти се въвеждат режими на опазване по смисъла на ЗКН, разработени от НИНКН; в рамките на лесоустройствените планове и програми се предвиждат конкретизация на трасета на екопътеки, алеи, горски пътища за достъп до обектите.

- Възрожденско строителство - и крепости - в южната (вътрешна) част на общината.

Формиране на имот за археологическа културна ценност, попадаща в държавна собственост в територията на ДГФ; забрана за стопанско използване на гората в имота - забрана за сечи и планови засаждания на дървета; планиране на екопътеки за достъп; при разположение на археологическата ценност в земи , земеделски фонд, формиране на охрана зона - сервитут със забрана за нарушаване на почвения слой и използване на земята само за пасище; при разположение на НКЦ в устройствена зона за урбанизация (Ок-НКН,Оз-НКН),се прилага задължително триетапно археологическо проучване (предварително археологическо проучване, сондажно археологическо проучване и спасително археологично проучване при извършване на строителството) и съответно съгласуване на ПУП и ИП с МК.

Конкретни зони със Особена териториално-устройствена защита съгласно чл.10, ал. (2) от ЗУТ (защитени по ЗКН) и СПЕЦИАЛИЗИРАНИ УСТРОЙСТВЕНИ РЕЖИМИ в Община Ардино.

Това са зоните и местностите с установен статут на НКЦ, които на плана са отбелязани със специална сигнатура (плътна линия оранжева с черни напречни щрихи) и оранжев щрих.

За посочените обекти са въведени специфични устройствени зони с режими, както следва:

- Жм1 - НКН, Жм2 - НКН - основни дейности за зоната селски туризъм, разкриване, консервация и експониране на елементи.

- Основни дейности за зоната - за отдих и курорт и разкриване, консервация и експониране на елементи от праисторическо селище.

Специализираните допълващи устройствени режими са свързани с наблюдение и съгласуване на проектите за подробни планове и инвестиционни проекти с МК (респ. НИНКН) при задължителни предварителни и съпътстващи археологически проучвания - предварителни, сондажни, геофизични, проучвания за конкретни обекти в зоната, частични - за определени строителни петна, или цялостни - за целия имот; наблюдение на изкопните работи при строителството от археолог; вида на археологическото проучване се уточнява съвместно то наблюдаващия археолог и НИНКН.

Като първоетапна мярка се препоръчва изработване на План за управление и опазване на НКЦ на местността, на основата на цялостен археологически кадастър в границите на установената охранителна зона.

Специализирани устройствени зони и режими в селата

Видно от приложените официални списъци, в селата има декларирани и недекларирани НКЦ като почти всички са архитектурно-строителни паметници на жилищна архитектура и културни сгради от 19 и началото на 20 в.

Селата с наличие на такива НКЦ са сигнирани със специален знак в специализираната схема към проекта за ОУП, М 1:50 000 и на Схемата за природно и културно наследство.

Специфичният режим на устройство и опазване включва следните стъпки:

Съвместно със специалисти от НИНКН да се извърши:

- Локализация на единични и групови НКЦ в кадастъра /кадастралната карта на населеното място;

- Локализация на автентични селищни структури;

- Актуализация на списъците на НКЦ - включително отпадане на изчезналите ПК;

- Формиране на зони с наличие и концентрация на ПК и такива с автентична улично-квартална структура;

- Изработване на специализиран Опорен план за НКЦ и ПУП със СПН;

До приключването на археологическите проучвания на отделните обекти е целесъобразно регламентиране на ограничен достъп на посетители. Етапът на социализация на обектите след тяхната консервация и евентуално експониране да следва минимална намеса при изграждане на благоустрояването за достъп до обектите при пълна координация с РИОСВ - Смолян и МОСВ.

Предложената зона Ок-КИН задължително включва цялостно археологическо проучване и документиране на разкритите обекти и след оценка на качествата им консервация и експониране на място.

Ландшафтното устройство, благоустрояването и озеленяването на територията също следва дефинитивно да се съобразяват с археологическите разкрития.

Подземните технически мрежи (ВиК, кабели ниско и високо напрежение) следва да се провеждат след предварителни проучвания и извън законите на археологическите структури.

Въвеждането на тежка строителна техника при реконструкцията на терена на НКЦ следва да се съобрази със специален план за организация на строителството, който да осигури опазването на археологията.

Цялостната реконструкция и благоустрояването на средата следва да се извърши на основата на цялостна Концепция за развитието на територията на обекта.

Специфични мерки за опазване на зони с данни за археологически обекти:

- за зона „Крайречна зона, крепости и потънали селища”:

Специфична мярка: След координация с МО, археологическите обекти, попадащи във водни терени да бъдат координатно локализирани и нанесени по външен контур в кадастралната карта на землищата, като за тях бъдат формирани съответстващи охранителни зони. Строителството в тези терени да се съгласува с МК (след становище от НИНКН).

- за зона „Крайречна зона”:

Всички средновековни крепости в зона „Крайречна крепостна отбранителна система”, попадащи в ДГФ (защитни, специални или стопански гори) да бъдат координатно локализирани и нанесени по външен контур в кадастралната карта на землище Ардино. За средновековните крепости по речните брегове да се обособят охранителни зони и/или имоти като специализиран вид сервитут от минимум 200 м около археологическия обект. Всички намеси във физическата среда във връзка със сечи или засаждания, строителство на инфраструктура, пътища и др. да се съгласуват с МК (след становище на НИНКН).

Археологическите обекти, попадащи в ДГФ, общински гори или водни терени да бъдат координатно локализирани и нанесени по външен контур в кадастралната карта на землищата. За констатираните обекти да се образуват охранителни зони и/или имоти

Обектите в зоните бъдат координатно локализирани и нанесени по външен контур в КВС, като се формират охранителни зони според спецификата на обектите.

Специфичните мерки и режими в селата са описани са по-горе във връзка с специфичните устройствени режими, предполагащи реализиране на определени мерки за опазване на НКЦ.

Етапност на мерките за опазване, валоризация и интеграция на НКН

Спешни мерки

- подготовка на Задание за изработване на ПУП със ПП и СПН за всички налични обекти на територията на общината и в последствие и за новопредложените и провеждане на конкурс за възлагането му

- подпомагане на актуално провежданите археологически изследвания на територията на Община Ардино.

- иницииране и координиране на летни стажове и практики - експедиции на студенти по архитектура и археология за допълване на информацията за архитектурно-строителни и археологически НКЦ съвместно с УАСГ - катедра „История и теория на архитектурата“ и със СУ, Исторически факултет.

Първоетапни мерки

- Изработване на Стратегия за развитие на културния туризъм;

- Изработване на План за опазване и управление на НКЦ на територията на Община Ардино;

- Изработване на Концепция за развитие на НКЦ в селата;

- Изработване на ПУП със ПП и СПН за тази територия;

- Изработване на Задание аз План за опазване и управление на „Крайречните зони”;

- Включване на темата за опазването на недвижимото наследство на Община Ардино в ежегодния културен фестивален календар на изкуствата на област Кърджали.

Средносрочни мерки

- Изработване на План за опазване и управление на НКЦ-Ардино;

- Изследване и предложение за институционализиране на нови обекти на НКЦ.

Перспективни мерки

- Системни археологически проучвания на археологическите ЗТ и обекти;

- Подготовка на инвестиционни технически проекти (ИТП) за КРР и експониране на ключови археологически обекти.

Текущи дейности

- В сферата на образованието - създаване на ежегоден курс - СИП към гимназия с вътрешно профилиране за екскурзоводи;

- попълване и поддръжка на геобаза данни за НКЦ;

- планиране на изработка на Опорни и устройствени планове за селата с НКЦ.

Организационно осигуряване и управление на дейностите

- Артикулиране на видовете дейности и необходимостта от конкретни консултантски и проектантски услуги;

- Взаимодействие с институциите - НИМ, НИНКН, НПО-фондации.

Бюджетиране на дейността по опазване, валоризация и социализация на НКЦ

- Ежегодно програмиране на мерките по време и прогнозиране на финансовия ресурс.

- Кандидатстване по различни програми в сферата на културните ценности и туризма.

- Търсене на партньори и възможности на ПЧП.

Мониторинг на дейностите по устройство и опазване на недвижимите културни ценности на територията на общината

По предложение на Кмета на общината и специализирания отдел към общинската администрация на всеки две години Общинския съвет да приема Доклад за изпълнението на Общинските политики за опазване, валоризация и социализация на културните ценности на територията на Община Ардино.

XIII. КОМУНИКАЦИИ И ТРАНСПОРТ

Ардино е една от съставните общини на област Кърджали в Южен централен район на България. Община Ардино има за местоположението си добра транспортна инфраструктура. На север, изток и юг Ардино граничи с общините Черноочене, Кърджали и Джебел, а на запад с общините Неделино, Мадан и Баните от област Смолян. 1% от баланса на площта на Община Ардино е с предназначение транспортна инфраструктура. Територията на община Ардино се отличава с ясно изразен силно пресечен планински и полупланински релеф, разчленен от река Арда и нейните притоци. Като цяло в община Ардино преобладават трудно проходими терени, което е оказало влияние върху конфигурацията на пътната мрежа. Железопътен транспорт /ЖП/ в общината няма. Чрез усъвършенстването на транспортната инфраструктура ще се осигури устойчиво развитие на територията и подобряване на качеството на живот, като и дългосрочна финансова и икономическа ефективност чрез разумно териториално-устройствено планиране.

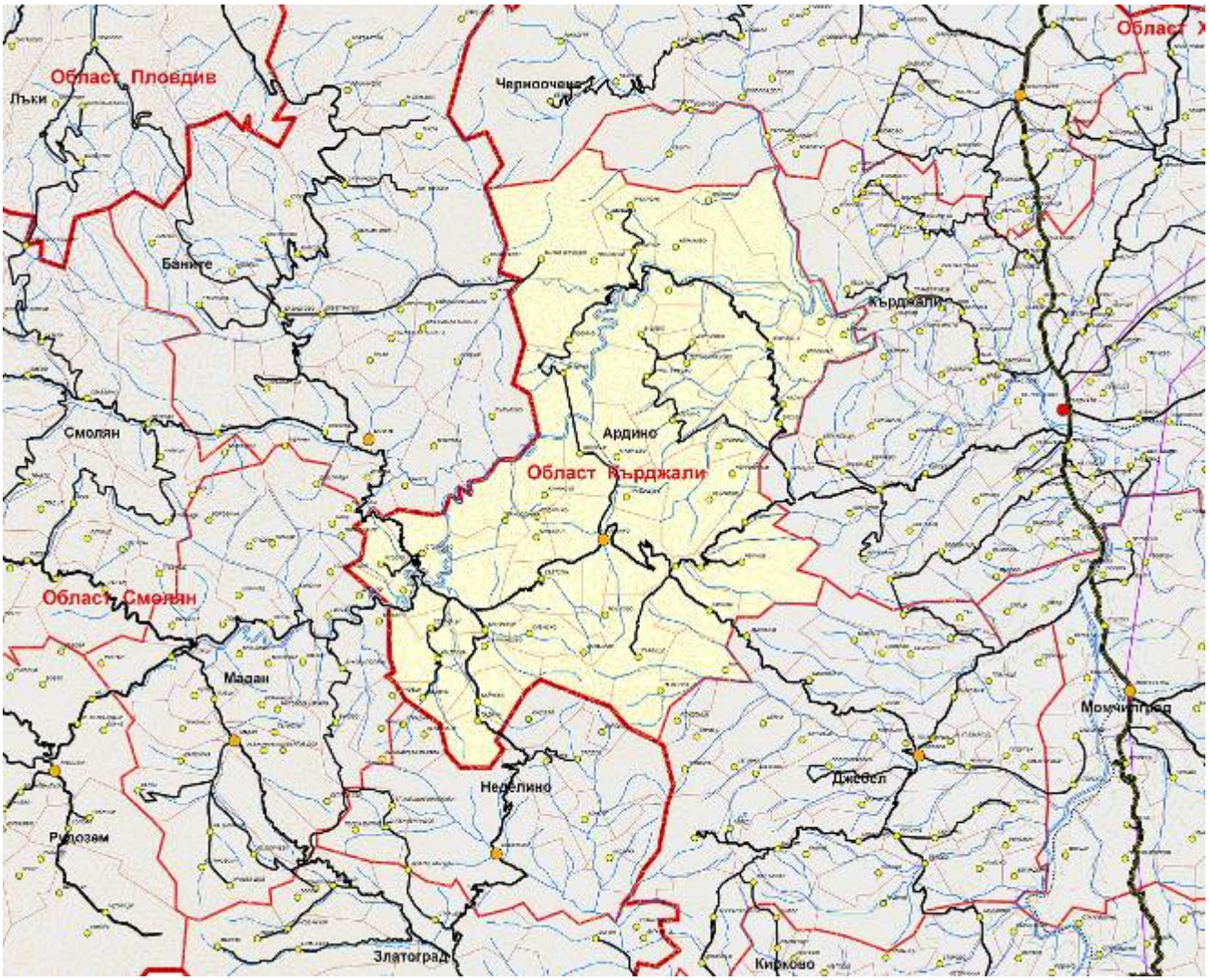
13.1. Пътна инфраструктура: съществуващо положение и квалификация

Съществуващите пътища на територията на общината са предимно III и IV клас. Общата дължина на пътната мрежа на територията на общината възлиза на 261 km, като в по-голямата си част тя се състои от общински пътища и едва 91,4 km са Републикански и то

единствено третокласни пътища. На кв.км. площ в Ардино съществуват средно 682 м. пътна мрежа. По клас пътища на територията на Общината съществуват още Бивши IV-то класни и местни пътища /МП/. Дължината на Бивши IV -то класни пътища е 82 км., а на местните пътища е /МП/ - 179 км. Не преминават директни пътища, водещи до границата с Гърция.

Основна пътна артерия за общината, която осигурява връзките с Републиканската пътна мрежа е третокласния път III - 867 Кърджали-Ардино-Смолян, който обслужва трафика между двата основни центъра в Родопите. Това определя и неговата сериозна натовареност от една страна и необходимостта от качествена целогодишна поддръжка, от друга страна. Останалите пътища в общината обслужват основно вътрешните връзки, като единствено пътищата “Стоянов мост-Баните” и “Бял извор-Неделино-Златоград”, имат определено значение за свързаността на територията на общината със съседните територии от област Смолян.

13.1.1. Регионални връзки

От картата е видно, че директните пътища от централната част на страната към границата не преминават през територията на Община Ардино.

13.1.2. Републиканска пътна мрежа

Списък на републиканските пътища в община Ардино

Републиканска пътна мрежа:

III – 865 (Търън-Средногорци) п.к. Стояново-Ардино-Бойно - Кърджали;
III – 5082 Джебел –Папрат - Мишевско –Църквица - Синчец - (Ардино - Бойно);
III – 8632 Баните - Стояново - п.к. Стояново;
III – 8652 (п.к.Стояново - Ардино) - Бял Извор – Падина – Неделино - (Мадан-Златоград);
III – 8653 (Ардино – Бойно) Кобиляне – Брезен - Боровица – Сполука

Клас на пътя	№ на пътя	Наименование на пътя	от км до км	Обща дължина	Дължина в община Ардино (км)
	ПЪТИЩА III-ти КЛАС			**91,4**	**73,3**
III	**865**	**(Търън-Средногорци)п.к.Стояново-Ардино-Бойно-Кърджали**	**15+150-62+138**	**47,0**	**30,6**
III	**5082**	**Джебел -Папрат - Мишевско - Църквица - Синчец (Ардино - Бойно)**	**13+500- 19+974**	**6,5**	**4,9**
III	**8632**	**Баните-Стояново - п.к.Стояново**	**7+721 - 14+498**	**6,8**	**6,7**
III	**8652**	**(п.к. Стояново-Ардино)-Бял Извор - Диамандово -Падина-Неделино-(Мадан-Златоград)**	**0+000 - 8+620**	**8,6**	**8,6**
III	**8653**	**(Ардино - Бойно) Кобиляне - Хромица - Брезен -Боровица - Сполука**	**0+000 - 22+500**	**22,5**	**22,5**

Обща дължина на републиканските пътища 91,4 км.

Източник: Областно пътно управление - Кърджали

Списък с населените места на територията на ОПУ-Кърджали, през които преминават републикански пътища

№ на пътя	Населено място	Маршрут	км положение от км - до км...	Дължина на пътя през населеното място (км)
III-865	с.Светулка		24+067 - 26+035	1,968
III-865	гр.Ардино	ул. "Бели брези"	28+761 - 30+933	2,172
III-865	с. Г.Чубрика		42+722 - 43+563	0,841
III-865	с. Д.Чубрика		43+705 - 45+157	1,452
III-865	с.Кобиляне		46+597 - 47+231	0,634
III-865	с. Бойно		50+379 - 51+414	1,035
III-865	с. Кьосево		53+877 - 55+091	1,214
III-5082	с. Църквица		13+368 - 13+493	0,125
III-8652	с. Бял извор		0+310 - 3+364	3,055
III-8652	с. Падина		5+062 - 6+788	1,726
III-8653	с. Брезен		4+262 - 5+735	1,473

III-8653	с. Боровица		8+962 - 11 +204	2,242

Източник: Областно пътно управление - Кърджали

За път III-5082 „Джебел - Папрат - Мишевско - Синчец - (Ардино-Бойно)", се изготвя актуализация на съществуващ проект за включване на изпълнението му по Оперативна програма „Регионално развитие" през 2013 г. Подобряването характеристиките на този републикански път ще позволи на Община Ардино да има пряк и бърз достъп до непосредствена контактна гранична зона, което ще подобри нейната инвестиционна активност.

По текущ ремонт и поддържане ежегодно се извършват дейности по поддържането на републиканските пътища на територията на Община Ардино за привеждането им в нормално технико-експлоатационно състояние.

Трансграничното сътрудничество в района на Родопите открива нови възможности пред развитието на целия регион и в частност на територията на община Ардино. Нейното местоположение между два ГКПП налага сериозно преосмисляне на политиката за развитие и усъвършенстване на пътната инфраструктура.

Състояние на настилката на пътищата от РПМ в Ардино

№ по ред	**Клас и № на пътя**	**Наименование на пътя**	**Състояние на настилката**					
			Добро		Средно		Лошо	
			от км...до км...	км	от км...до км...	км	от км...до км...	км
1	III-865	"(Търън-Средногорци)п.к Стояново - Ардино - Бойно -Кърджали"	15+150-18.550	3,4	18-550-21---500	3,0		
					21+500-28+900	7,4	28+900-31+000	2,1
					31+000-39+100	8,1	39+100-43+500	4,4
					43+500-47+000	3,5	47+000-48+000	1,0
			48+000-49+000	1,0	49+000-62+138	13,1		
		Всичко:	47,0	4,4		35,1		7,5
2	III-5082	"Джебел - Мишевско - Църквица - Синчец"					13+500-14+230	0,7
							17+365-19+974	2,6
		Всичко:	6,5	0,0		0,0		6,5
3	III-8632	"Баните - Стояново - п.к.Стояново"			7+721-10+000	2,3	10+000-14+498	4,5
		Всичко:	6,8	0,0		2,3		4,5

№ по ред	Клас и № на пътя	Наименование на пътя	Състояние на настилката					
			Добро		Средно		Лошо	
			от км...до км...	км	от км...до км...	км	от км...до км...	км
4	III-8652	"(п.к.Стояново-Ардино) - Бял извор - Падина - Неделино"					0+000-2+700	2,7
			2+700-3+700	1,0	3+700-6+000	2,3	6-000-8.620	2,6
		Всичко:	8,6	1,0		2,3		5,3
5	III-8653	"(Ардино-Бойно)Кобиляне - Брезен - Боровица - Сполука"					0+000-20+300	20,3
							20+600-22+500	1,9
		Всичко:	22,5	0,0		0,0		22,5
		ОБЩО ЗА РПС - Ардино:	**91,4**	**5,4**		**39,7**		**46,3**

Източник: Областно пътно управление - Кърджали

Данните в таблицата показват, че 50% от настилката на РПМ на територията на община Ардино е в лошо състояние, 43% е в задоволително и само 7% от пътищата са в добро състояние. През последните 10 години са реализирани проекти за около 2 км пътна мрежа. Пътни артерии с дължина около 85 км се нуждаят от рехабилитация и реконструкция.

13.1.3. Общински пътища на територията на община Ардино

Над 90% от пътната мрежа на територията на Община Ардино е с асфалтова настилка, но повече от половината от нея не е в добро техническо и експлоатационно състояние и се нуждае от рехабилитация и ремонти.

Общинска пътна мрежа / местни пътища/:

KRZ	1002	/III-8652, Бял извор - Падина/ - Еньовче - 4260m с изключение на малки участъци има имот път 8м. ширина
KRZ	1005	/III-865/ Ардино - Дядовци - м. Дяволския мост – 8150 m в по-голямата си част няма сервитут, ширина 5-6 м.
KRZ	1008	/III-8653, Кобиляне - Брезен/ - Богатино - Млечино - Горно Прахово - Долно Прахово – 14 415 м. в по-голямата си част има сервитут, ширина около 6 м.
KRZ	1028	/III-8652 Бял извор-Падина/ Бял извор - Срънско; 2080 м. в по-голямата си част има сервитут, ширина 5-6 до 8.50м.
KRZ	1032	/III-865, Бял извор - Ардино/ Светулка -Родопско - Ахрянско - мах. Долна махала- 7160 м. изцяло има имот за пътя, 5 до 9,50м.
KRZ	1035	Ардино - кв.Искра - 1500м. изцяло има имот за пътя, 5 до 6,00м.
KRZ	1036	Бял извор-Падина-Бойчево-мах.Узунова – 2700м. в по-голямата си част има сервитут, ширина 5,00 до 5,50м.
KRZ	1037	/III-865/ Ардино - кв. Пеперудите – 850 м. изцяло има имот за пътя, 5,0м.
KRZ	1041	/III-8653, Брезен - Боровица / Боровица – Голобрад – 2380 м изцяло има имот за пътя, 5 до 6,50м.
KRZ	2001	/III-5082, Синчец - Ардино/ - Гърбище – 4000 м. с изключение на малки участъци има имот път 6,0 до 7,50 м. ширина
KRZ	2003	/III-865, п.к. Стояново - Светулка/ - Седларци - Жълтуша - /KRZ 1002/ - 3710 м. изцяло има имот за пътя 6,00 до 9,00м.
KRZ	2006	/III-8653, Боровица - Сполука/ мах. Долна Сполука - Любино- Латинка – 14 500 м. изцяло има имот за пътя 5,00 до 5,50м.

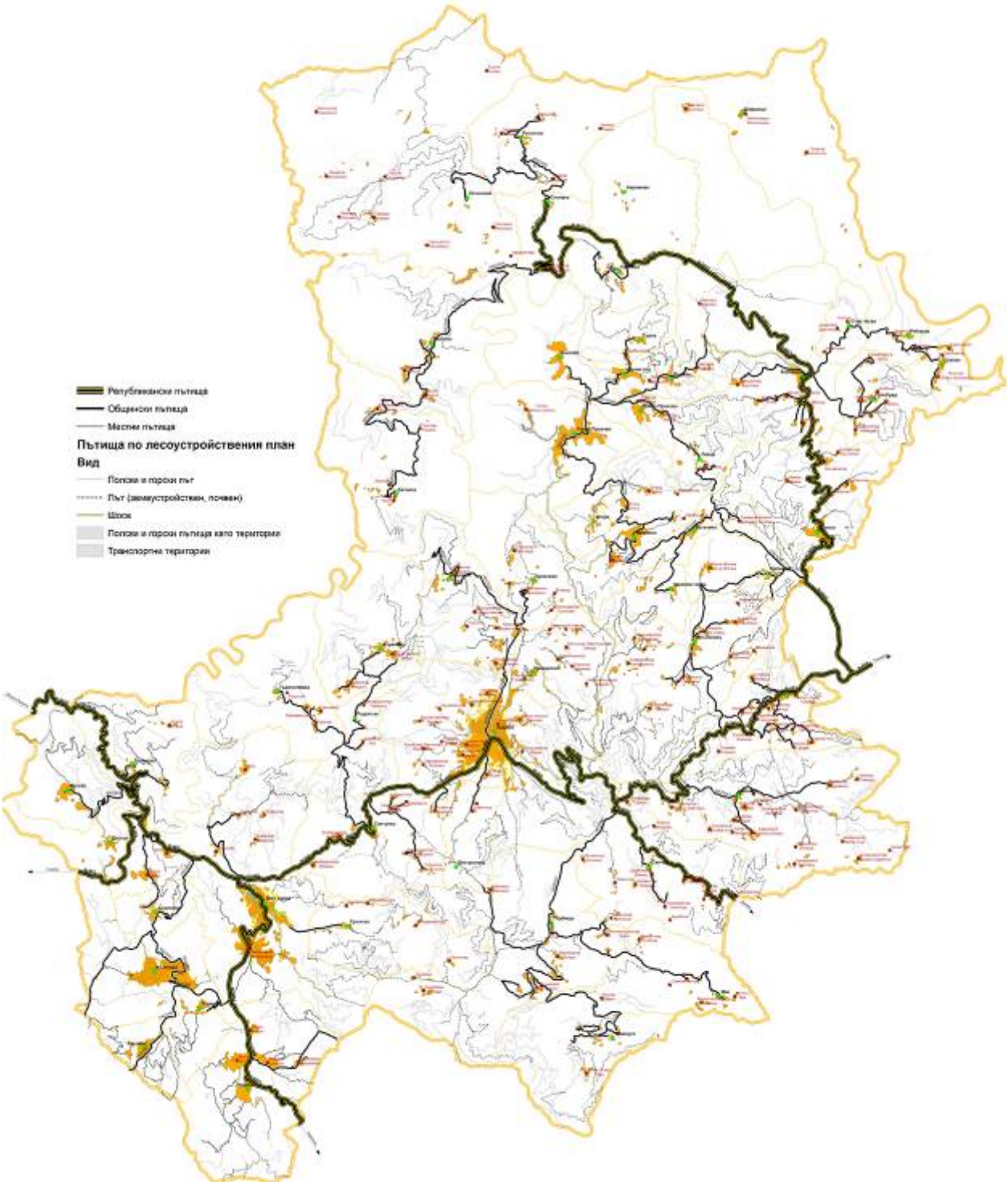
KRZ	2007	/III-865, Ардино- Кобиляне/ - Ленище – 2100м. последните 500 м нямат отделен имот за път, същ. е 6,00 до 6,50м.
KRZ	2009	/III-8653, Боровица - Сполука/ Сполука – Русалско – 3850м. 1100м нямат собственост път до Русалско, ширина 5,00 до 5,50м. на останалите 2750м.
KRZ	2010	/KRZ 1008, Млечино - Долно Прахово/ - Башево - 1300 м. изцяло има имот за пътя, ширина 5,00 до 6,00м.
KRZ	2012	Ардино-Правдолюб – 2060 м. изцяло има имот за пътя, ширина 5,00 до 6,00м.
KRZ	2013	/KRZ 1005, Ардино - Дядовци/ - Кроячево – 3560 м. изцяло има имот за пътя, ширина 5,00 до 6,00м.
KRZ	2019	/III-8653, Брезен - Сполука/ Боровица - Дедино - Долно Прахово / KRZ 1008 / - 5850 м. тесен, но асфалтиран, сервитут 5,00 до 8,00м.
KRZ	2023	/III-8653, Боровица - Сполука/ - Китница – 2360 м. с изключение на малки участъци има имот път с ширина 5,00 до 6,00 м.
KRZ	2024	/Брезен-Боровица/ Боровица - Сухово – 4900 м. с изключение на малки участъци има имот път с ширина 5,00 до 8,00 м.
KRZ	2025	/Синчец-Гърбище/ Гърбище-Теменуга – 7000м. ширина на имота за път 5,00 до 7,00м.
KRZ	2029	/III-865, п.к. Стояново - Светулка / - мах. Зака - 3610м. ширина на имота за път 6,00 до 6,50м. – ново асфалтиран
KRZ	2030	/III-865, п.к. Стояново - Бял извор / - мах. Гарване – 2720 м. с изключение на малки участъци има имот път с ширина 5,00 до 7,00 м.
KRZ	3004	/III-8632, Баните - Стояново/ - Мусево - 3080 м. с изключение на малки участъци има имот път с ширина 4,50 до 6,00 м.
KRZ	3011	/KRZ 1008, Млечино - Долно Прахово/ - Чернигово – Търна - 2400 м. с изключение на един участък 550 м. има имот път с ширина 5,50 до 6,50 м.
KRZ	3014	/Ардино – Дядовци/ - мах. Ясен; 2260 м. с изключение на малки участъци има имот път с ширина 5,00 м.
KRZ	3016	/Брезен-Млечино/-Хромица-Ябълковец; 5050 м. с малки изключения има имот път с ширина 4,50 до 5,50 м.
KRZ	3017	Ябълковец - мах. Малка ябълка/ Ябълковец - мах. Брежанци; 1900 м. има имот път с ширина 5,00 м.
KRZ	3018	/KRZ 1008, Млечино - Долно Прахово/ Горно Прахово - мах.Третак – 1950 м. има имот път с ширина 6,00 м.
KRZ	3020	/KRZ 1008, п.к. Брезен - Долно Прахово/ Млечино - мах. Искра – 3320 м.
KRZ	3021	/KRZ 1008, п.к. Брезен - Долно Прахово/ Млечино - мах. Левци
KRZ	3022	/KRZ 1008, п.к. Брезен - Млечино/ Богатино - мах. Червена скала
KRZ	3026	/Синчец -Гърбище/ - Мак; 4600 м. с малки изключения има имот път с ширина 5,00 м.
KRZ	3027	/ Синчец-Гърбище / Гърбище - мах. Зимница;
KRZ	3031	/KRZ 3004, п.к. Стояново - Мусево/-Паспал – 850м. с малки изключения има имот път с ширина 4,00 до 5,00 м.
KRZ	3033	/KRZ 2003, Седларци - Жълтуша /-Граница Общ. (Ардино - Мадан) - Галище - Буково /SML 2133/ - 3050 м. - изцяло има имот за пътя, 5 до 6,50м.
KRZ	3038	/III-865 / Ардино - кв. Морава
KRZ	3039	Стояново-Бял извор/ Бял извор-мах. Дере махала
KRZ	3040	/III-865, Ардино- Кобиляне / - Ябълковец - мах. Малка

Забележка : Уточнение на административен статут към 09.2015г..

- Дядовци – кметство;
- Еньовче - кметство;
- Искра - кметство;
- Китница - кметство;
- Кроячево - кметство;
- Любино - кметство;
- Левци - кметство;
- Теменуга - кметство;
- Рибарци - кметство;
- Русалско – км. наместничество;
- Сръчско - кметство;

- Търнословка - кметство;
- Търна - кметство;
- Хромица - кметство;
- Чернигово - кметство;
- Червена скала - кметство;

Следващата схема показва мрежата на всички пътища на територията на община Ардино

13.2. Принципни постановки и задачи, залегнали в Заданието за ОУПО Ардино

13.2.1. Цели

- Да даде урбанистични насоки за решаване на проблемите, които трябва да бъдат решени с бъдещия ОУП на Община Ардино; Стимулиране на икономическото развитие на Общината чрез създаване на планова основа и с инструментариума на устройственото планиране;
- Опазване и използване на потенциала на природните дадености и културно-историческото наследство.

13.2.2. Задачи

Важно предварително условие в това отношение е да се съгласуват целите и задачите на ОУП с целите и задачите на Общинския план за развитие на общината за новия програмен период 2014-2020 г. и с предвидените насоки за развитие в Концепцията за пространствено развитие за периода 2014-2020.

- Усъвършенстване на мрежите и съоръженията на техническата инфраструктура на територията на общината, връзките с териториите на съседните общини и със системата от инфраструктурни мрежи и съоръжения на национално ниво;.
- Осигуряване на условия за опазване и социализация на обектите на културно историческото наследство и природните забележителности. Регламентиране на допустимото натоварване върху териториите с естествени рекреационни и други ресурси.

13.3. Прогноза. Насоки за развитие

Тъй като общинската мрежа в Община Ардино е с гъстота, достатъчна за обслужване на населението не се предвиждат нови пътища с много голяма дължина. Има осигурен достъп до всяко населено място, с изключение на селата Дойранци и Аврамово. Много от съществуващите пътища са с изключително тесен габарит, нямат трайна настилка и необходимите отводнителни съоръжения.

С оглед подобряване на транспортното обслужване на населението и икономиката в общината е необходимо да се потърсят възможности за проектирането и реализирането на някои нови пътища, особено в труднодостъпните и недобре транспортно обслужени територии.

Предвижданията на ОУП са да се изградят пътища с трайна настилка между селата Богатино - Левци – Долно Прахово, между Дедино и Боровица, Русалско - Аврамово - Дойранци, както и между Хромица и Ябълковец.

Предвижда се изграждането на нови пътища до новообособените лесопаркове, вилни зони и исторически забележителности.

Заложените в Общински план за развитие и Планово задание нови пътища са необходими, за да се постигне по-къса транспортна връзка с вътрешността на страната: пътна връзка с. Русалско – с. Безводно, както и осигуряване на алтернативи в посоката изток-запад: нов път между селата Любино - Латинка – Дядовци, северно от Дяволския мост.

Пътната мрежа в държавно горско стопанство "Ардино" е сравнително добре развита, с изключение на горските територии на Север от р.Арда и около нейното течение. За нуждите на дърводобива се предвижда да се построят около 90 км нови стабилизирани автомобилни пътища.

Подобряване на експлоатационните характеристики, увеличаване на габарита до мин. Г9, където е възможно, поставяне на трайни асфалтови настилки на всички общински пътища, осигуряване на отводняването, което е най-съществено за планинските пътища и обезопасяването на същите би довело до комфорт и безопасност за пътуващите.

Град Ардино

Главната улична мрежа на гр. Ардино включва следните улици:

- Ул. „Бели брези" – част от републикански път III-865. Габарит 12-16м. Асфалтова улична настилка с изградени пешеходни тротоари;
- Ул. „Първи май", ул. „Шипка", ул. „Републиканска", ул. „Иван Вазов", които образуват пръстен около централна градска част. Габарит 9-16м. Асфалтова улична настилка с изградени пешеходни тротоари;
- Ул. „Пирин" – към с. Правдолюб и с. Кроячево. Габарит 9 до 14м.;
- Ул. „Тютюнева" – захранваща кв. „Къпина" и кв. „Морава". Габарит 9-10.50 м. Асфалтова улична настилка с частично изградени пешеходни тротоари;
- Ул. „Родопи" – захранваща централна административна част и кв. „Братаново". Габарит 12.50 до 16м.;

Има възможност да се предвиди проектиране и изпълнение на обходен път в южната част на гр. Ардино, в неурбанизирана територия, който да отведе директното движение по направлението на републикански път III-865 посока Смолян – Ардино – Кърджали и обратно.

Схема на уличната мрежа в град Ардино

Създаването на модерна пътна и улична мрежа, заложена в Устройствения план ще осигури по-къси и комфортни връзки на територията на общината, ще поощри развитието на нови дейности, ще подобри екологията и туризма и ще се отрази най-вече на осигуряването на транспортен достъп до културните и исторически забележителности. Освен проектиране и изграждане на нови пътища трябва да се обърне внимание на реконструкцията и модернизацията на съществуващата мрежа, което изисква отделянето на повече средства.

XIV. ДРУГА ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

14.1. Общи положения

Основен принцип на проектното решение по отношение на техническата инфраструктура е нейното предпоставящо и лимитиращо значение за урбанизирането на територията.

С оглед на това, че „експлоатационният живот" на инфраструктурните системи е по-дълъг от прогнозния период на действие на ОУПО, мрежите се оразмеряват на базата на капацитета на територията, а не на прогнозата за социално-икономическо и демографско развитие към 2035 год., независимо, че реалното усвояване на части от територията може да настъпи след прогнозния период. Т.е. оразмеряванията са с резерв за по-далечна перспектива от срока на действие на ПЛАНА.

На схемите са означени трасетата на съществуващите и новопредвидените трасета на главните проводи.

При изработването на схемите са ползвани предвижданията и постановките на специализирани проучвания, планови и стратегически документи, касаещи развитието на системите.

14.2. Водоснабдяване и канализация

14.2.1 Водоснабдителна инфраструктура

Община Ардино включва 52 населени места. Оператор на територията на Общината е „ВиК" ООД Кърджали. Преобладаващата част от действащите водоснабдителни активи (водовземни съоръжения, водопроводна мрежа, помпи, водомери и др.) са въведени в експлоатация преди 1980 г. и са изградени от материали (преобладаващо етернитови и стоманени тръби), чийто срок на годност е изтекъл.

Населението ползващо водоснабдителните услуги от „ВиК" Кърджали на територията на община Ардино е - **8638** души от общия брой **11572** души, населяващи общината. Това представлява **74,65 %** . Данните са показани в табл.1.

табл.1.

	Общ брой селища (бр.)	Общ брой население	Населени места, обслужвани от "В и К" ООД Кърджали (бр.)	Население, ползващо В и К услугата (бр.жит.)	Водоснаб-деност %
1	2	3	4	5	6
Община Ардино	52	11 572	13	8638	74,65

Данни за **населените места, обслужвани от "ВиК" ООД Кърджали** и селищните образувания, в които водоснабдителните системи не се експлоатират от дружеството са дадени в сравнителна таблица № 2.

табл.2.

№ по ред	селище код	наименование на селището - **ВиК оператор**	население брой	община	селище код	наименование на селището - **друг оператор**	население брой
1	2	3	4	5	**6**	7	8
1	201	**град Ардино**	3493	**Ардино**	2701	село Аврамово	3
2	203	село Бистроглед	37	Ардино	202	село Ахрянско	43
3	205	село Дядовци	90	Ардино	2702	село Башево	131
4	2718	село Брезен	213	Ардино	2722	село Богатино	110
5	601	село Бял извор + Диамандово	1646	Ардино	2720	село Боровица	249
6	2723	село Главник	93	Ардино	2703	село Голобрад	134
7	2704	село Горно прахово	475	Ардино	204	село Гърбище	163
8	603	село Еньовче	155	Ардино	2724	село Дедино	57
9	604	село Жълтуша	982	Ардино	2705	село Дойранци	2
10	607	село Падина	982	Ардино	2706	село Долно Прахово	124
11	211	село Правдолюб	178	Ардино	2725	село Искра	52
12	612	село Седларци	94	Ардино	2707	село Китница	88
13	217	селоЯбълковец	200	Ардино	206	село Кроячево	78
14		ТК ”Бели брези”		Ардино	207	село Латинка	9
15				Ардино	2726	село Левци	44
16				Ардино	208	село Ленище	83
17				Ардино	2709	село Любино	24
18				Ардино	209	село Мак	1
19				Ардино	2710	село Млечино	313
20				Ардино	606	село Мусево	49
21				Ардино	608	село Паспал	27
22				Ардино	2712	село Песнопой	12
23				Ардино	2711	село Рибарци	29
24				Ардино	212	село Родопско	41
25				Ардино	2713	село Русалско	48
26				Ардино	213	село Светулка	168
27				Ардино	214	село Синчец	58
28				Ардино	2714	село Сполука	22
29				Ардино	609	село Сръчско	77
30				Ардино	2715	село Стар читак	19
31				Ардино	610	село Стояново	24
32				Ардино	2716	село Сухово	103
33				Ардино	210	село Теменуга	15
34				Ардино		село Търна	39
35				Ардино	215	село Търнословка	123
36				Ардино	2719	село Хромица	47
37				Ардино	2727	село Червена скала	68
38				Ардино	2721	село Чернигово	68
39				Ардино	216	село Чубрика	189
	сбор	**13**	**8638**	**бр.ж. - 11572**		**39**	**2934**

14.2.1.1. Анализ на съществуващото положение на водоснабдителните системи

1.1.1 Водоснабдинелни системи експлоатирани от „ВиК”ООД Кърджали

В община Ардино дружеството експлоатира 8бр. водоснабдителни водоснабдителни системи:

а/ ВС Ардино - захранва гр.Ардино, с. Правдолюб, ТК „Бели брези”. Системата включва: ШК/шахтови кладенци/ 2бр, бункерни ПС -2бр. каптажи -1бр, ЧР/черпателен резервоар/-V=150м³, ПС1 и ПС2 Ардино, тласкател ф200-ст. тръби, Преходен резервоар „Правдолюб”V=400м³, ПС”Правдолюб”, тласкател ф200ст. тръби към НР V=1000м³ и V=500м³ захранващи ниска и висока зона на гр.Ардино. От ПС”Правдолюб” при необходимост се подава вода към НР”Бели брези” V=150м³. Допълнително гр. Ардино се захранва гравитачно от 3бр. каптажа в местност „Даладжа”

б/ ВС „Бели брези – обслюжва ТК „Бели брези” и включва: каптаж, ЧР V=25м³, ПС, НР V=180м³

в/ ВС Бял извор – обслужва с.Бял извор и с..Диамандово. Системата включва: каптиран извор, ЧР- V=25м³, ПС, НР V=220м³

г/ ВС Диамандово – осигорява водоподаване за с.Диамандово и с.Падина. Системата включва: тръбен кладенац, БПС /бункерна помпена станция/, НР V=500м³

д/ ВС Жълтуша – обслужва с.Жълтуша, с.Главник, с.Еньовче, с.Седлари. Системата включва: тръбен кладенац, ЧР V=120м³, ПС Жълтуша – първи подем, ПС Чаракчиска –втори подем, НР V=500м³ , НР V=140м³

е/ ВС Брезен – водоснабдява с.Брезен. Системата включва 3бр. каптажа, НР- V=50м³.

ж/ ВС Ябърковец – захранва с.Ябълковец и включва 3бр. каптажа, НР- V=25м³.

1.1.2 Други водоснабдителни системи

а/ ВС Долно прахово- обслужва с.Долно прахаво. Системета включва сондажен кладенец, ПС , НР

б/ ВС Боровица -обслужва с.Боровица и с.Драгоевци. Включна 3бр. каптажи, ПС и НР

в/ ВС Търнословка – с.Търнословка. Включна 2бр. каптажи, ПС и НР

г/ ВС Млечино – с.Млечино. Включна каптажи, ПС и НР. През летния период допълнително се подава вода от НР”Бели брези”

Другите населени места в община Ардино се захранват с вода от локални каптажи.

1.1.3. Водовземни съоръжения за питейно водоснабдяване в експлоатирани от „ВиК” Кърджали

Водовземните съоръжения включват: речни водохващания, водовземания от язовири, каптажи, тръбни галерии, шахтови и тръбни кладенци.

На територията на община Ардино „ВиК” дружеството използва следните централни подземни водоизточници:

- Каптажи – 48 бр.;
- Шахтови кладенци – 2 бр.;
- Тръбни кладенци – 2 бр.

Основните водоизточници са описани в табл.3.

Анализът на информацията за водовземните съоръжения показа още, че в общината има активи, които не са включени в активите на ВиК дружеството и досега не са били обект на статистическо наблюдение. Това води до подценяване на реалната бройка на действащите водовземни съоръжения.

Водовземните съорожения са изградени в си част в периода 1980-1990г. И състоянието им не е задовилително.

СОЗ /санитарно охранителна зона/ , пояс I на обслужваните от «ВиК» съоръжения са оградени и се облужват. Не са актоализирани другите пояси за което е необходимо да се изготвят хидро-геоложки доклади.

Оновният приоритет на бъдещото развитие в краткосричен трябва да е не толкова изграждането на нови водовземни съоръжения, а рехабилитацията на съществуващите.

Инвестициите за водохващанията представляват 4% от цялата инвестиция за водопроводната мрежа. Към тези инвестиции трябва да се добавят инвестициите, необходими за завършване на СОЗ.

Табл.3

Разрешително №	Водосн. система	Водоиз-точник	Географски координати	място на водоползване, съгл. Разр.	Обслужвани Н.М.	срок на действ.	проектен дебит	разрешено водно количество
1	2	3	4	5	6	7	8	9
3000806 от 28.03.2005	ВС Ардино	Шахтови кладенци – 2 бр.	ШК 1 с.ш. 41о 36/ 10.96//, и.д. 25о 08/ 32.86//; ШК 2 с.ш. 41о 36/ 14.16//, и.д. 25о 08/ 34.56//;	гр.Ардино и ТК "Бели брези"	гр.Ардино, с.Дядовци	за 25 г.	за всеки ШК - макс.дебит - 10.0 л/с (при режим на работа до 12 ч. и 35 мин. на денонощие); средногод. - 5.250 л/с;	до 907.2 м.куб./ден; до 331 128 м.куб./год.
3000752 от 14.02.2005	ВС Правдолюб	Каптиран извор	с.ш. 41о 36/ 15.9//, и.д. 25о 08/ 36.5//;	гр.Ардино	гр.Ардино, с.Правдолюб	за 25 г.	мин. и макс. дебит -9.0 и 22.0 л/с средногод. дебит: 2.75 л/с	до 238 м.куб./ден; до 86 872 м.куб./год.
300333 от 15.04.2004	ВС Бял извор	Каптиран извор	с.ш. 41о 33/ 01.45//, и.д. 25о 04/ 12.68//;	с.Бял извор	с.Бял извор, с.Диамандово	за 25 г.	Средногод. дебит: 3.2 л/с	до 274 м.куб./ден; до 100 000 м.куб./год.

300398 от 03.06.2004	ВС Жълтуша	тръбен кладенец	с.ш. 41° $46^{/}$ $33.3^{//,}$
			и.д. 26° $09^{/}$ $52.0^{//;}$
			кота терен = 545.00;
				с.Жълтуша с.Еньовче и с.Седларци	с.Жълтуша, с.Еньовче и с.Седларци	за 25 г.	Макс. дебит: 11.0 л/с
							средногод. дебит: 1.6 л/с
								до 138.4 м.куб./ден;
								до 50 500 м.куб./год.

300396 от 02.06.2004	ВС Диамандово	тръбен кладенец	с.ш. 41о 46/ 33.3//, и.д. 26о 09/ 52.0//;	с.Падина	с.Диамандово, с.Падина	за 25 г.	Макс. дебит: 12.0 л/с средногод. дебит: 4.35 л/с	до 376 м.куб./ден; до 137 000 м.куб./год.
0349 от 06.06.2001	От общо разр.- с. Горно прахово	Каптиран извор		с. Горно прахово	с. Горно прахово	Изтекъл срок	Макс.експл. дебит: 7.0 л/с	До 24 000 м.куб./год.

1.1.4. Качество на водите

И в трите закона – **Закон за водите**, **Закон за здравето** и **Закон за опазване на околната среда –** водите се третират като жизнено важен компонент на околната среда, чието състояние и качество е критерий за правилното използване на водите, тяхното добро състояние и един от най-важните фактори за здравето на населението.

Към тази част от правната рамка спадат и разпоредбите, които определят като обекти на публичната държавна собственост най-вътрешния пояс на санитарно-охранителните зони на водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване. Една от най-важните наредби е **Наредба № 3** от **16.10.2000 г**. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди, издадена съвместно от министъра на околната среда и водите, министъра на регионалното развитие и благоустройството и министъра на здравеопазването.

В допълнителните разпоредби като обекти с обществено предназначение са определени водоизточниците, водоснабдителните обекти и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване, а като **фактори на жизнената среда** – водите, предназначени за питейно-битови нужди.

- Проблемите със санитарно-охранителните зони са няколко и изискват много средства за решаването им :

- поддържане на зоните и своевременно възстановяване на оградите;
- привеждане на зоните, учредени по реда на Наредба № 2 от 1989 год. за СОЗ около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване (ДВ бр. 68 от 1989 год.), към изискванията на Наредба № 3 от 16 октомври 2000 год. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на СОЗ около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и водоизточниците на минерални води.

1.1.4. Помпени станции:

- ВиК експлоатира 10 бр. помпени станции, елемент на водоснабдителните системи. От тях основните помпени станции са 9, а помпените станции от II-ри – 1 бр. Към основните помпени станции са включени 3 бр. бункерни помпени станции.
- Канализационни помпени станции дружеството не експлоатира.

1.1.5. Пречиствателни станции за питейни води:

- На територията на Община Ардино няма изградени ПСПВ/пречиствателна станция за питейни води/.

1.1.6. Дължина на водопроводната мрежа по НМ:

Дължината на водопроводната мрежа в община Ардино, включена в активите на «ВиК» ООД е общо - 155 550 м.л., от които:

- Външни водопроводи - 92 096 м.л.;
- Вътрешни водопроводи – 63 454 м.л.

По населени места – данните се съдържат в табл. 4 и табл.5.

табл. 4

№ по ред	Населено място с **оператор «ВиК» ООД**	Дължина на водопроводната мрежа (включена в активите на «ВиК» ООД), в **м.л.**		
		Външен водопровод	Вътрешен водопровод	Общо
1	2	3	4	5
1	**град Ардино**	21 184	25 699	46 883
2	село Бистроглед	към гр. Ардино		
3	село Брезен	4 764	3 606	8 370
4	село Бял извор + Диамандово			
4.1	Бял извор	5 420	12 725	18 145

4.2	Диамандово	200	1 000	1 200
5	село Главник	към с. Жълтуша		
6	село Горно прахово	1 557	1 272	2 829
7	село Еньовче			
8	село Жълтуша	12 767	6 104	18 871
9	село Падина	6 426	3 719	10 145
10	село Правдолюб	2 636	/	2 636
11	село Седларци	към с. Жълтуша		
12	село Ябълковец	4 350	1 230	5 580
	ТК ”Бели брези”	1 712	/	1 712
		61 016	**55 355**	**116 371**

табл. 5

№ по ред	Н.М. - **друг оператор**	Дължина на водопроводната мрежа (включена в активите на «ВиК» ООД), в **м.л.**		
		Външен водопровод	Вътрешен водопровод	общо
1	село Богатино	6 154	/	6 154
2	село Боровица	5 390	866	6 256
3	село Гърбище	1 300	204	1 504
4	село Долно Прахово	1 468	2 270	3 738
5	село Китница	200	/	200
6	село Кроячево	1 901	211	2 112
7	село Ленище	1 426	300	1 726
8	село Млечино	5 730	1 800	7 530
9	село Стояново	1 273	640	1 913
10	село Теменуга	900	228	1 128
11	село Хромица	3 484	640	4 124
12	село Чернигово	1 854	940	2 794
		31 080	**8099**	**39 179**

Важна характеристика за състоянието на водопроводната мрежа са видът на материала, от които е изградена и годините на въвеждане в експлоатация. Голяма част от водо-проводната мрежа е изградени от материали с лоши експлоатационни характеристики(табл.6 и 7). Тези данни, съчетани с данните за годините на въвеждане в експлоатация, показват една твърде тревожна картина за състоянието на водопроводната мрежа в общината.

Табл.6 Дължина на водопроводната мрежа според вида на материала, **в м.л.**

№ по ред	Населено място с **оператор «ВиК» ООД**	Дължина на водопров. мрежа според вида на материала, **в м.л.**				
		АЦ	Стомана	Поц.тр.	ПЕВП	Общо
1	2	3	4	5	6	7
1	**град Ардино**	32858	10062	1130	2833	46 883
2	село Бистроглед	към гр. Ардино				
3	село Брезен	8370				8 370

4	село Бял извор + Диамандово					
4.1	Бял извор	15956	73		2116	18 145
4.2	Диамандово	200			1000	1 200
5	село Главник	към с. Жълтуша				
6	село Горно прахово	2709	120			2 829
7	село Еньовче					
8	село Жълтуша	17428	825	320	298	18 871
9	село Падина	9725	20		400	10 145
10	село Правдолюб	2636				2 636
11	село Седларци	към с. Жълтуша				
12	село Ябълковец	5580				5 580
	ТК ”Бели брези”	1712				1 712
	Сума	**97174**	**11100**	**1450**	**6647**	**116 371**
	процент	**83,5 %**	**9,5 %**	**1,3 %**	**5,7**	**100 %**

Табл.7 Дължина на водопроводната мрежа според вида на материала, **в м.л.**

№ по ред	Н.М. - **друг оператор**	Дължина на водопроводната мрежа според вида на материала, **в м.л.**		
		АЦ	ПЕВП	Общо
1	село Богатино	6 154		6 154
2	село Боровица	6 256		6 256
3	село Гърбище	1 504		1 504
4	село Долно Прахово	3 738		3 738
5	село Китница		200	200
6	село Кроячево	2 112		2 112
7	село Ленище	1 726		1 726
8	село Млечино	7 530		7 530
9	село Стояново	1 913		1 913
10	село Теменуга	1 128		1 128
11	село Хромица	4 124		4 124
12	село Чернигово	2 794		2 794
	Сума	**38 979**	**200**	**39 179**
	процент	**99,5 %**	**0,5 %**	**100 %**

Табл. 8 Дължина на водопроводната мрежа според годината на въвеждане в експлоатация

№ по ред	Населено място с **оператор «ВиК» ООД**	**Дължина на водопроводната мрежа според годината на въвеждане в експлоатация, в м.л.**						
		До 1960г	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	След 2001 г	Обща дължина
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	гр Ардино	6964	8880	7023	21183	298	2535	**46 883**
2	Бистроглед	към гр. Ардино						
3	Брезен		6430	1940				**8 370**
4	Бял извор + Диамандово							

4.1	Бял извор	700	14093	1236			2116	**18 145**
4.2	Диамандово				200		1000	**1 200**
5	Главник	към с. Жълтуша						
6	Горно прахово	38	428	2363				**2 829**
7	Еньовче							
8	Жълтуша	4449	14124				298	**18 871**
9	Падина	3675	4080	840	1150		400	**10 145**
10	Правдолюб		1725	911				**2 636**
11	Седларци	към с. Жълтуша						
12	Ябълковец		3110	120	2350			**5 580**
	ТК ”Бели брези”		1712					**1 712**
	сума	**15 826**	**54582**	**14433**	**24883**	**298**	**6349**	**116 371**
	процент	**13,6 %**	**46,9 %**	**12,4%**	**21,4%**	**0,3%**	**5,4%**	**100 %**

От горната таблици се вижда, че основната част от водопроводната мрежа е изградена преди 1980 г., тоест технически обоснованият експлоатационен период на водопроводите, изградени през този период главно от етернитови, стоманени и поцинковани тръби, отдавна е изтекъл.

Аргумент в подкрепа на твърдението за лошото състояние на водопроводната мрежа е броят на авариите. Анализът на този индикатор, направен на базата на информацията, залегнала в бизнес плановете на 50 ВиК оператори показва, че около 20% от авариите са по довеждащите водопроводи и около 80% - по разпределителната мрежа.

Таблица 9. Таблица за броя на авариите на км водопроводна мрежа в община Ардино .

	Брой аварии/ км довеждащи водопроводи	**Брой аварии/ км разпределителна мрежа**	**Брой аварии/ км общо водопроводи**
2011 г.	0.29	1.39	0,68
2012 г.	0,40	1,24	0,63
2013 г.	0,17	1,68	0,78
2014 г.	0,23	1,11	0,58

От таблицата се вижда, че броят на авариите към километър водопроводна мрежа е над възприетия европейския стандарт – 0.15.

Загубите на вода по водопроводната мрежа също дават функционална характеристика на нейното състояние.

табл.10 Подадена , инкасирана вода и общи загуби на вода във водопроводната мрежа в община Ардино.

Година	Подадена вода м³	Инкасирана вода м³	Загуби на вода %
2013г	537000	261353	51,33
2014г	476000	231958	51,27

Видно е, че загубите далеч надхвърлят обичайните загуби в развитите страни от ЕС, където този процент варира в границите до 20%.

Общо за страната този процент е 59,86%.,

Табл.11. Населени места със сезонен и целогодишен режим на водоподаването

Община Ардино		Селища със сезонен режим на водоподаване	Селища с целогодишен режим на водоподаване	Общо селища с режим на водоподаване
		бр.	бр.	бр.
2009 г.	с. Горно Прахово	1	0	1
2010 г.		0	0	0
2011 г.		0	0	0
2012 г.	с. Горно Прахово	1	0	1

Данните в горната таблица дават информация само за 1 населено място със сезонен режим на водоподаването, което се дължи на сезонно засушаване.

14.2.1.2. Мерки за подобряване на водоснабдителната инфраструктура

Направените анализи на задълбочени проучвания на водопроводната мрежа, изготвени в прединвести-ционни проучвания и най-вече при изготвянето на Регионални генерални планове южен централен район и по-конкретно за «ВиК»ООД Кърджали. Изследването показва, че разпределението на загубите вътре в общите загуби на вода средно за страната от 60% е както следва: 40 % - физически и технологични загуби и 20% търговски загуби(кражби и грешно измерване).

В Регионалните генералните планове е показано следното:

- Наличие на неравномерно налягане, високо или ниско, като:
  - Причини за високо налягане:
    - ✓ голяма денивелация между резервоарите и захранващата територия;
    - ✓ директни свързвания /водоподаване/ към високонапорни транзитни тръбопроводи;
    - ✓ липса на регулатори за намаляване на налягането;
    - ✓ преоразмерени помпени станции, хидрофори и респективно водопроводната мрежа;
  - Причини за ниско налягане:
    - ✓ по-малки диаметри или преоразмерени мрежи, захранващи много потребители, което води до големи загуби на налягането, особено в крайградските вилни зони;
    - ✓ незаконно строителство в близост до резервоарите, където поради липса на денивелация не може да се осигури нужния статичен напор;
    - ✓ многобройни течове по водопроводната мрежа;
- Поради недобре конструирана и/или преоразмерена водопроводна мрежа и недостатъчно добре работещи гранични кранове между хидравличните зони, при повреди (аварии) се губят големи обеми вода за изпразване и пълнене;
- Действащите водоснабдителни активи (водопроводна мрежа, помпи, хидрофори, водомери и др.) са били дълго време в експлоатация, с преобладаващо етернитови и стоманени тръби с лошо качество и изтекъл амортизационен срок;
- В допълнение на течовете от водопроводната мрежа има и течове по кранове, връзки и в различните шахти;
- Има загуби на голям обем вода, както от видимите (пасивни) течове, така и от скритите невидими течове;

- Има наличие на преливания от резервоари без регулиращи вентили;
- В много водопроводни тръби има корозия или натрупвания на отлагания, които водят до рискове за качеството на водата.

За да може в бъдеще да започне процес на намаляване на броя на авариите и загубите на вода, е необходимо възприемането на трайна политика за подмяна на водопроводната мрежа.

Инвестиционната програма съгласно Регионалните генералните планове разделена на три етапа:

- Приоритетна краткосрочна инвестиционна програва за периода 2014г. до 20120г.
  - Рехабилитация на водопроводната мрежа и СВО (в трасето на предвидената за изграждане канализационна мрежа) -5,3 км
  - Рехабилитация на строителна част и оборудване на ПС Ардино-2, СШ м.”Даладжа”- обезаразяване с натриев хипохларид и електроснабдяване на Хлораторно СШ м.”Даладжа”.
- Средносрочна инвестиционна програма за периода 2021г. до 2028г.
  - Рехабилитация на водоизточници-три извора и дво ШК при ПС «Ардино»-нова и рехабилитаци на СОЗ
  - Реконструкция на външни довеждащи водопроводи – 14,4км
  - Рехабилитация на водопроводна мрежа и СВО (главни водопроводи, оформящи основната водоснабдителна система) -4,0км
- Дългосрочна инвестиционна програма за периода 2029г. до 2038г.
  - Рехабилитация на водопроводна мрежа и СВО (второстепенна мрежа) – 4,0км
  - Рехабилитация на черпателен резервоар 150м³ при ПС „Ардино-нова”
  - Рехабилитация на помпена станция „Ардино-нова”

Необходими ремонти и рекондтрукции по данни на Началник район Ардино във „ВиК” Кърджали:

- Ремонт на ПС Ардино-нова, Шахтови кладенци-Ардино 2бр, Каптажи 4бр
- Реконструкция тласкателен водопровод изпълнен със стоманени тръби ф125 от ПС „Ардино-нова” до НР ”Правдолюб”
- Частична реконструкция на тласкателен водопровод изпълнен със стоманени тръби ф200 от ПС”Ардино” до НР V=500м³ за гр.Ардино
- Ремонт на НР V=500м³ за гр.Ардино
- Реконструкция тласкателен водопровод изпълнен със стоманени тръби ф125 от ПС „Правдолюб” до НР ”Бели брези”
- Реконструкция тласкателен водопровод изпълнен със етернитови тръби ф80 от ПС „Бели брези” до НР ”Бели брези”
- Бехабилитация на каптажи и събирателна шахта „Бели брези”
- Частична реконструкция на хранителни водопроводди от НР „Ардино” до гр.Ардино
- Цялосна подмяна на вътрешна водопроводна мрежа на с.Бял извор /има изработен проект/
- Реконструкция тласкателен водопровод изпълнен със стоманени тръби ф125 от ПС „Жълтуша ” до НР ”Жълтуша”
- Ремонт на НР V=500м³ „Жълтуша”
- Реконструкция тласкателен водопровод изпълнен със стоманени тръби ф125 от ПС „Жълтуша ” до с.Еньовче

- Реконструкция тласкателен водопровод изпълнен със полиетиланови тръби ф160 от ПС „Диамандово ” до НР”Диамандово”
- Разширение и подмяна на вътрешна водопроводна мрежа с.Падина
- Реконструкция на вътрешна водопрводна мрежа с.Млечино и подмяна на хранителна тръба от НР
- Ремонт на каптажи и подмяна на хранителните тръби на селета с гравитачно водоснабдяване.

14.2.1.3. Водоснабдяване на територии предвидени за ново застрояване па ОУП

- За гр.Ардино е предвидено резервни жилищни терени на изхода на града в посока гр.Смолян и разширение на производствената зона северно от града. Захранването с вода на зоните ще се извърши с разширяване на вътрешната водопроводна мрежа на гр.Ардино.

- За с.Бял извор и с.Диамандово е предвидено разширяване на производствената зона и зона за резервни жилищни терени в самите населени места. За захранване с вода ще се използва съществуващата водопроводна мрежа.

- За другите населени места предвидените нови територии за застрояване ще се водоснабдят от съществуващите водопроводни мрежи.

<u>14.2.2 Канализационна инфраструктура</u>

2. Мрежи и системи за отпадъчни води

2.1. Анализ на съществуващото положение

В община Ардино е изградена канализационна мрежа само на град Ардино. За останалите 51 населени места няма информация. В отделни села има изградена локална канализация, която обслужва административните сгради в цетъра на селета.

Канализационната система на град Ардино функционира като смесена в продължение на повече от 30 год.. Тя е положена с бетонови тръби. Отдадена е за стопанисване и експлоатация на дружеството ни със Заповед 905/17.11.1982 г.

С развитието на града, постепенно съществуващата улична канализационна мрежа изчерпва наличната си проводимост.

- Ниво на покритие с канализационни услуги – характеризира се от показателя брой на населението, ползващо канализационни услуги от “В и К” ООД Кърджали.

Населението ползващо канализационни услуги в община Ардино е 3 493 души, от общия брой – 11 572 души, което представлява 30,18 % ниво на покритие на канализационните услуги.

За сравнение - за област Кърджали то е - 39.88% , а за страната - 46 %.

- Издадено е разрешително за заустване на канализационната система на гр.Ардино.

От БДИБР център Пловдив е издадено Разрешително № 300049 от 27.03.2003 год. за ползване на повърхностен воден обект р.Ардинска, поречие на р.Арда, за заустване на отпадъчните води от обект “Канализационна система на град Ардино” със срок до 20.08.2006 г. Срокът на действие е удължен до 27.03.2009 г. с Изменение на Разрешително № 300049/27.03.2006 год. С Решение № 606/30.03.2009 г. на БДИБР срокът на действие на разрешителното се продъл-жава с 6 години, считано от 27.03.2009 г. Мястото на заустване е на 3 км. от регулацията на града по течението на реката – водоприемник II категория, с географски координати: с.ш. 41° $36^{/}$ $20,3^{//}$ и.д. 25° $08^{/}$ $30,7^{//}$. Разрешените водни количества са: Qср.ден = 274 м.куб./д; Qмакс.час.= 34.2 м.куб./ч и Qср.год. = 100 000 м.куб./г.

- Количеството на отпадъчните води:

Количеството на отпадъчните води, което се формира от населението, промишлеността, бюджетни организации и частния сектор на територията на град Ардино за 2012 година е - 85 043 м.куб.

- Качеството на отпадъчните води:

Отразява се в протоколите от лабораторните проби, които се вземат два пъти в годината за всяка канализационна система от лицензирана лаборатория на МОСВ. Обикновено показателите по които не отговарят отпадъчните води за съответните приемници са: БПК5, ХПК и азот.

- Дължина на канализационната мрежа по вид и по НМ:

Канализационната система на град Ардино функционира като смесена в продължение на повече от 30 год.. Тя е изградена с бетонови тръби. Отдадена е за стопанисване и експлоатация на дружеството със Заповед 905/17.11.1982 г.

С развитието на града и усвояването на тангиращите територии около него, постепенно съществуващата улична канализационна мрежа изчерпва наличната си проводимост.

Общата дължина на канализационната мрежа на гр.Ардино е 8 114 м.л.

Табл.12

Наименование на актива	**Дата на въвеждане**	**Дължина м.л.**	**Диаметър**	**Вид на материала**
1	2	3	4	5
Канализация гр.Ардино	08.1986 г.	2 008	ф 150	бетонови
Канализация гр.Ардино	08.1986 г.	273	ф 150	бетонови
Канализация гр.Ардино	08.1986 г.	1 188	ф 200	бетонови
Канализация гр.Ардино	08.1986 г.	2 480	ф 300	бетонови
Канализация гр.Ардино	08.1986 г.	2 065	ф 400	бетонови
Канализация гр.Ардино **общо**	08.1986 г.	100 8 114	ф 500	бетонови

Важна характеристика за състоянието на канализационната мрежа е материалът, от който е изградена, както и годината на въвеждане в експлоатация.

Канализационната мрежа е изградена преди 1982 г., тоест технически обоснованият експлоатационен период на канализационните тръби, изградени през този период от бетон, на практика е изтекъл.

В подкрепа на твърдението за лошото състояние на канализационната мрежа, освен изтеклия експлоатационен период на изграждане и с материали, които не отговарят на съвременните изисквания, са и фактите, свързани с частичната или цялостно нарушена нормална работа на канализацията, което се изразява в:

- Периодични преливания и затлачване на канализационната мрежа поради големи нарушения в материала и лошо проектиране;

- Канализационната система е от смесен тип, което също води до създаването на проблеми при интензивни валежи - Главният канализационен клон в гр.Ардино е ситуиран с малки наклони и не може да изпълнява функциите си;

- Изключително висок процент на инфилтрирана вода. В мрежата постъпват и значителни количества инфилтратни води, както и условно чисти води (от водни обекти, поливни води, отводнявне на дерета и др.), които трябва да бъдат премахнати чрез съответни технически решения.

14.2.2.2. Мерки за подобряване на канализационната инфраструктура

По приетия Регионален генерален план за община Ардино са предвидени следните инвестиции свързани с канаризационната мреж

- Краткосрочни инвестиции:
  - Изграждане на ПСОВ Ардино (капацитет 3664 ЕЖ). Няма възможност за свързване на други селища в агломерация Ардино
  - Реконструкция на довеждащ колектор с дължина 1,99км (инвестицията е с особен приоритет, съществуващия колектор изпълнен с бетонови тръби Ф400-600 застрашава основния водоизточник на гр.Ардино-шахтовите кладенци), реконструкция на главни колектори с дължина 2,27км.

- Доизграждане и реконструкция на второстепенна канализационна мрежа в гр.Ардино с дължина 4,45км

- Средносрочни инвестиции:
  - Доизграждане на 1,16км главни колектори
  - Доизграждане на 2,91км второстепенна канализационна мрежа
- Дългосрочни инвестиции
  - Доизграждане на 0,68 км второстепенна канализационна мрежа
  - Реконструкция на 2,83 км второстепенна канализационна мрежа

14.2.2.3. Канализация на територии предвидени за ново застрояване па ОУП

- Предвидените терени за допълнително застрояване в гр.Ардино ще се отводнят с разширение на вътрешната канализационна мрежа на гр.Ардино и заустят в ПСОВ.

- За другите населени места отводняването ще се извърши локално с малки пречиствателни станции за отпадъчни води.

Забележка: При планиране ПСОВ на други населени места освен гр.Ардино да се вземе в предвид поносимоста на цената на водата от населението, ще се увеличи с нова компонента пречистване на отпадни води.

14.2.3. Регионален генерален план (РГП) за водоснабдяване и канализация за обособена територия на „Водоснабдяване и канализация“ ООД Кърджали

Целта на РГП е да представи дългосрочен план мерки за постигане на съответствие с Националната стратегия за околна среда и Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор. Чрез регионалния генерален план за водоснабдителните и канализационни системи се идентифицират инвестиционните нужди за изпълнението на българското законодателство и европейските директиви в областта на водоснабдяването и отвеждането и пречистването на отпадъчни води.

Основните задачи на плана са:

- осигуряване на съответствие с *европейското екологично законодателство* в рамките на приетите срокове;
- осигуряване на ефективно използване на водните ресурси, при съобразяване с изискванията за опазване на околната среда;
- идентифициране на нуждите и определяне на приоритетните инвестиции за рехабилитация на водоснабдителната мрежа и изграждането на нови канализационни мрежи и ПСОВ;.
- определяне на краткосрочни, средносрочни и дългосрочни инвестиционни програми;

- създаване на основа за изготвяне на прединвестиционни проучвания за отделни инвестиционни проекти;
- определяне на съфинансиране от европейски фондове (Кохезионен фонд).

Регионалният генерален план е с планов хоризонт 2038 год., т.е. обхваща целия период на действие на Общия устройствен план на община Ардино. В този смисъл неговите основни постановки следва да се съблюдават от предвижданията на ОУПО по отношение на развитието на ВиК мрежите.

Направена е инвестиционна програма за краткосрочен (2014 - 2020 год.), средносрочен (2021 - 2028 год.) и дългосрочен период (2029 - 2038 год.).

Водоснабдяване и канализация на град Ардино

Водоснабдителна мрежа и съоръжения на община Ардино

14.3. Развитие на системата на електроснабдяването

14.3.1. Съществуващо положение

Източник на електроенергията за община Ардино е общата електроенергийна система на страната. Съоръженията към нея се стопанисват, подържат и реконструират от

Електроразпределително дружества “ЕВН България ”Електроразпределение ЕАД – гр. Пловдив, КЕЦ Кърджали, а съоръженията на Подстанция ”Ардино”и трасетата на електропроводи 110КV от Енергиен системен оператор на “НЕК” ЕАД, Електропреносен район – Пловдив.

Всички селища в общината са електрифицирани, като усилията в тази насока са насочени към стабилизиране на енергоподаването и електропотреблението.

Общото състояние на енергийните мрежи и системи на територията на община Ардино е добро. Изграждането на мрежата започва в края на 50-те години, а обновяването и разрастването продължава и до днес с изграждане на нови съоръжения.

По данни от ЕВН в Ардино е изградена следната енергийна инфраструктура:

Електроснабдяване по населени места:

- за ниско напрежение (НН) - 249,5км

- за средно напрежение (СН) - 182км

Брой станции площ:

- П/ст "Ардино" - собственост на „ЕСО"

Върхови товари на подстанция “Ардино “

	2012	**2013**	**2014**
п/ст "Ардино"	3,7MW	2,1MW	1,8MW

Данни за мрежата				
Подстанции 110/20 KV - собственост на ЕСО , бр.	**Електропроводи 20 KV - км.**	**ТП -брой**	**ВЕИ, брой**	**ВЕИ инсталирана мощност**
1	182	112	4	1,95

Вид разпределителна мрежа, напрежение:

- за ниско напрежение (НН)-до 0,4/0,23kV

- за средно напрежение (СН) - 20 kV .

Брой трансформаторни поста: 112 бр.

От всички трафопостове в град Ардино са инсталирани 16 броя, а по селата 96 броя.

Промишлени потребители на електрическа енергия са главно в град Ардино и по-големите населени места в общината- Бял Извор, Жълтуша , Млечино Падина, Горно Прахово.

Преобладаваща част от електропотребителите по селата са домакинства, като електрическа енергия основно се използва за битови нужди. Незначително е използването на електрическа енергия за отопление.

В Община Ардино има действащи 2 броя малки водни електрически централи- ВЕЦ Бял Извор с мощност от 1894 KW, и МВЕЦ Хладилника при с. Любино- 300KW, свързани към единната електроенергийна мрежа на страната.

Структурата на електроразпределителната мрежа Средно напрежение основно е радиално-лъчева. За селата в Община Ардино преобладаващо е едностранното захранване на трафопостове 20/0,4KV, като по този начин всички потребители се приравняват на трета категория на основание изискванията на раздел трети от глава втора на **НАРЕДБА № 3 от 9.06.2004 г. за устройството на електрическите уредби и електропроводните линии, и**здадена от министъра на енергетиката и енергийните ресурси, обн., ДВ, бр. 90 от 13.10.2004 г.

Разпокъсаността на населените места и многобройните малки махали към тях обуславя дълги трасета на електропроводните линии НН, което често е причина за незадоволително качество на предоставяната електрическа енергия.

Двойно захранване на ТП 20/0,4KV е реализирано в град Ардино, което определя по-високата степен на надеждност и непрекъснатост на предоставяне на електрическа енергия за промишлеността, обществените потребители и бита.

Електроразпределителни мрежи ниско и средно напрежение около 90% са въздушни и частично въздушно-кабелни мрежи. Като основен недостатък на въздушно-кабелната електроразпределителна мрежа Средно и Ниско напрежение е неустойчивостта им при влошени метеорологични условия в есенно-зимния експлоатационен период. Не са редки случаите на прекъсване на електрозахранването за продължителен период от време и поставяне на изпитание техническите служби по поддръжка и експлоатация на електроразпределителната мрежа и жителите на планинските населени места с прекъснато електрозахранване, респективно без питейна вода, телекомуникационни връзки и пр.

Кабелни електропреносни линии за мрежи средно напрежение 20 KV, са реализирани основно в град Ардино, като се установява тенденция за приоритетно развитие на кабелни електропреносни мрежи.

14.3.2. Прогнозно развитие

Върховия товар в подстанциите е вечерен през зимните месеци. От общия товар най-голяма част се пада на комунално-битовите консуматори, поради ползването на

електроенергия за отопление и подгряване на БГВ (битово гореща вода). След 2011 г. се наблюдава тенденция за намаляване на консумацията на комунално-битовия сектор.

Комунално-битовите изчислителни товари се определят в зависимост от степента на участие от отделните енергоносители – ел.енергия, газ и индивидуално топлоснабдяване. Индивидуалния максимален товар за едно жилище се приема/определя в зависимост от степента на използване на електрическата енергия за отопление и БГВ, в това число очакваното продължаващо използването на твърдо гориво за отопление предимно в селата. Предвиждаме намаление в бъдеще на общия товар на комунално-битовите консуматори, поради установената тенденция към намаляване общия брой жителите на населените места, на обитателите на едно жилище, внедряване на енерго-спестяващи битови електроуреди и осветителни тела, използването възобновяеми енергоизточиници за битово приложение. Очаква се подобен спад в селата поради намаляване на населението и умереното увеличаване броя на необитаваните жилища.

Върховите товари за комунално-битовите нужди в обслужващата сфера са определени съобразно реализираните товари за различните видове обекти, справочни данни и експертна оценка – няма основание да се очаква в бъдеще общо увеличение на върховите товари.

Ще се запази и тенденцията за потреблението на електрическа енергия за промишлеността. Развитието на електроразпределителната мрежа ще е свързано и в съответствие с реализацията на нови индустриални проекти.

Очаква се на основание разработените програми за рехабилитация и реконструкция на електроразпределителната мрежа за средно и ниско напрежение, повишаване на надеждността на изградената електроенергийна инфраструктура и постигане на по високо-качество на предоставяната електрическа енергия за промишлените и битови електропотребители.

Инвестиционната програма на електроразпределителното дружество е съобразена с нуждите на региона.

Община Ардино, с консолидирани усилия на Общини Мадан и Баните, област Смолян, да предприеме действия по осъществят приоритетност на проект за хидро-енергиен възел “Горна Арда на републиканско ниво и стартиране на неговото изграждане. Неговата реализация ще увеличи добива на електрическа енергия със 170MW.

Чрез отреждане на Общински терени с подходящо южно изложение в слабонаселената част на Общината (района на село Русалско, Любеново, Горно Прахово-Долно Прахово Чернигово-Боровица и пр.) да се изгради фотоволтаичен електроенергиен с парк. Основа за

изграждане на парка са неизползваеми, непродуктивни земи от земеделския фонд - от остатъчния фонд, част от ерозиралите пасища и мери. Фотоволтаичния електроенергиен парк е съвкупност от множество площадки за монтаж на фотоволтаични съоръжения, с площи минимум един декар, съобразно компактността на отредените неизползваеми земеделски площи. Ориентировъчна пикова мощност на парка е 50 мегавата при предоставена производствена площ от 500 декара.

Необработваемите площи земеделски земи в Община Ардино съставляват 82366 дка с преобладаваща категория на земята 9-10 по 10 степенна скала.

(Необходима площ за добив на пикова мощност 1000 вата е около 10кв.м.)

Като се предоставят преференциални условия за възложителите- от местен или републикански източник. Да се разработи устройствен план, за изграждане на фотоволтаичния електроенергиен парк.

Във фотоволтаичния парк да могат да инвестират възложители с малки, средни и големи вложения.

Чрез отреждане на теренни площадки по ридовете в близост до връх Синчец, района на Русалско и други с надморска височина над 800-900 метра, да се изгради ветрогенераторен парк с мощност около 50 мегавата.

Структурата на ветрогенераторния електроенергиен парк ще е в съответствие с разработен за целта устройствен план.

Чрез предоставяне на преференциални условия и създаване на позитивни нагласи към бъдещи възложители и стимули за използване на възобновяеми енергийни източници, за изграждане на малки водни, фотоволтаични и ветрогенераторни електрически централи.

14.4. Електронно-съобщителна инфраструктура

На територията на Община Ардино в момента работят три телевизионни ефирни оператори с национален обхват (БНТ, Би Ти Ви и НТВ).Теренните условия и пресечения планински релеф не позволяват пряко приемане на сигнала. За по–добро приемане са изградени телевизионни предаватели и ретранслатори. Покритието със сигнал на лицензираните национални телевизии е 100 % за територията на цялата община. Всички телевизионни програми са цифрови, с повишено качество на предоставяната услуга и възможност за приемане на повече на брой телевизионни програми.

На територията на Община Ардино има работещи две кабелни телевизии „Родопи -САТ” в гр.Ардино и „Родопи-ТВ” в с.Жълтуша.

Лицензираните радиопрограми с право за разпространение по ефир на територията на община Ардино са: Програма „Хоризонт „ на БНТ, радио „Христо Ботев” и „Дарик” Радио, покритието със сигнал също е 100%.

Покритие със сигнал на GSM мобилните телекомуникационни оператори ВИВАКОМ, Глобул и Мобилтел има в по-голяма част от територията на общината (над 90%).

И трите мобилни оператори предоставят мобилни телекомуникационни услуги- предаване на гласови съобщения и пренос на данни чрез използване на съоръжения от генерация 3G. –Реализира се достъп до интернет и от фиксирани и мобилни устройства- Фиксирани IP системи, персонални компютри, смартфони и таблети. Чрез мобилните GSM мрежи по технология 3G се осъществява трафик от потребителите на интернет до 42Мбит/сек. Реализираният трафик от GSM абонатите локално позиционирани в община Ардино за всички видове предоставяни услуги, е при добро качество.

Два от посочените оператори имат действащи представителни офиси в гр.Ардино.

Масовият потребител на мобилни телекомуникационни услуги е най-вече за гласова телефония и приложенията по технология 3G.

Национални оператори на телекомуникационни услуги “ВИВАКОМ-АД, Мтел и БУЛСАТКОМ, предоставят услуги по приемане телевизионни и аудио програми чрез спътници без ограничение за местонахождение в цялата община. Предоставят се и интерактивни услуги чрез спътникова телевизия.

Реализацията на интернет достъп се осъществява главно чрез локални кабелни LAN мрежи, безжичен достъп чрез WiFi и WLAN, както и възможностите на Мобилните комуникации от генерация 3G. В най изгодна позиция по отношение на трафични възможности е град Ардино и по ограничени в останалата част на общината, включително и в местата с очакван интерес като туристическа дестинация. Всички мобилни оператори поддържат опция “РОУМИНГ”, с възможност за реализация без ограничение за цялата община.

Степента на развитие на съвременни телекомуникационни услуги е в зависимост от потребността на видовете услуги и платежоспособността, на ползвателите на тези услуги.

Общинският център- град Ардино- е свързан чрез система от оптични кабели с останалата част от страната.

За нуждите на държавната администрация е изграден ОК с възможност за пълноценно управление на обществения и стопански живот в региона и страната.

Чрез оптично-кабелни връзки на ВИВАКОМ се осигуряват основните телекомуникационни потребности на Община Ардино, като има възможност за предоставяне

на арендни услуги за предаване на данни с високи скорости. Съществува потенциална възможност за изграждане на оптични мрежи (PON, GEPON…),

С оптични кабели са свързани и следните населени места: Брезен, Боровица, Млечино, Горно Прахово, Сухово,

Клиентите от фиксираната мрежа на ВИВАКОМ, в населените места Ардино, Млечино, Бял Извор, Боровица, Горно Прахово, където има изградени с изградени цифрови телефонни централи, чрез фиксираната кабелна мрежа, могат да получат всички видове основни и допълнителни услуги на гласовата телефония и чрез HDSL приложения, достъп до интернет, със скорост до 20Мбита/сек.

Покритие със сигнал на мобилни оператори ВИВАКОМ, Глобул и Мобилтел има в по-голяма част от територията на общината. Функционирането на базовите станции е в зависимост от редовното подаване на основно захранващо напрежение от електроразпределитена мрежа Ниско напрежение 0,4/0,23 KV. При прекъсване на захранването на базовите станции, с известно забавяне се прекъсва действието им.

Препоръчително е всички базови станции на мобилни оператори с национално значение да бъдат захранени от втори източник на променливо напрежение, резервиращ основния. Телекомуникационните обекти в Република България не са потребители от трета категория, на основание изискванията на раздел трети от глава втора на **НАРЕДБА № 3 от 9.06.2004 г. за устройството на електрическите уредби и електропроводните линии, и**здадена от министъра на енергетиката и енергийните ресурси, обн., ДВ, бр. 90 от 13.10.2004 г.

Следващите илюстрации показват схемата на съществуващото електроснабдяване за град Ардино и за територията на община Ардино.

Електроснабдителна система на община Ардино - състояние

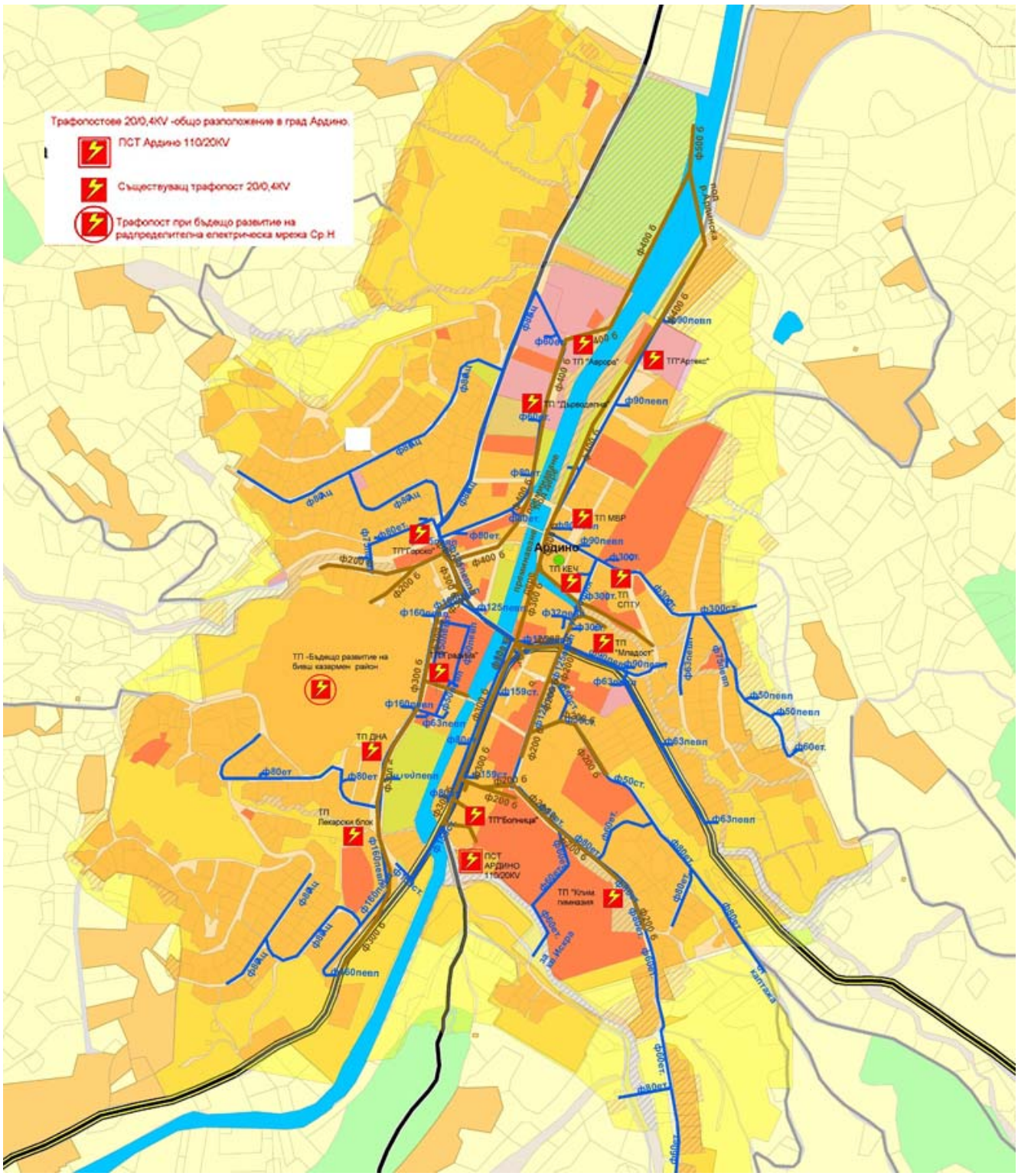

Схема на съоръженията за електроснабдяване в град Ардино

XV. ЗАЩИТА ОТ ПРЕДВИДИМИ ПРИРОДНИ БЕДСТВИЯ

15.1. Идентификация на рисковете и устройствен режим за защита от наводнения

Идентификацията и териториалният обхват на риска от наводнения се осъществява при съблюдаване разпоредбите, включени в Глава девета: „Защита от вредното въздействие на водите" и Глава десета „Управление на водите" от Закона за водите.

Основна причина за наводненията са разливанията на реките вследствие на продължителни и интензивни и/или краткотрайни интензивни валежи. В некоригираните речни участъци се наблюдава естествено преливане, а в коригираните са налице два механизма: разрушаване на защитните съоръжения (диги) на местата, където са в лошо техническо състояние в резултат недобра експлоатация и преливане над защитните съоръжения при протичане на максимални водни количества по-високи от оразмерителните за корекцията.

В община Ардино са коригирани коритата на реките, протичащи през гр. Ардино и с. Бели извор.

Характеристиките на хидрографската мрежа на община Ардино (поройни реки и наличие на язовири и микроязовири) , както и характеристиките на терена показват , че няма предпоставки за риск от наводнения. Наблюденията за последните 100 години показват това. Те са отразени в приложената документация - данни от БДИБР . По Предварителна оценка на риска от наводнения (по чл.4 от Директива 269 2007/60/ЕО за оценка на риска от наводнения) и Критерии и методи за определяне и класифициране на риска и определяне на РЗПРН - II част от Методиката по чл. 187, ал. 2, т. 6 от Закона за водите.

С Правилата за прилагане на ОУПО се въвеждат изисквания към последващите подробни устройствени планове и правилата за прилагането им:

- да включват съответни регулации на речните корита и отреждания за изпълнение на необходимите защитни съоръжения за защита на урбанизираните територии;
- да осигуряват безпрепятствен достъп до речните корита за контрол и почистване;
- да не допускат дейности, нарушаващи естественото състояние и проводимостта на речните легла, освен такива, осигуряващи защита от вредното въздействие на водите;

- да не предвиждат застрояване на жилищни и вилни сгради и стопански постройки в заливаемите тераси на реките и в сервитута на хидротехническите съоръжения, както в урбанизираните територии, така и при промяна на предназначението на поземлени имоти извън тях;
- при издаване на разрешения (концесии) за добив на инертни материали от речните корита, при определяне мястото и обхвата да се държи сметка за рисковете от разширяване на заливните зони, респ. наводнения, както и за възможно компрометиране на съществуващи съоръжения (мостове, диги и други).

15.2. Свлачища

Свлачищата са едни от най-значимите катастрофални явления, които се отразяват негативно върху състоянието на околната среда, техническата инфраструктура, живота и имуществото на населението. Представляват геодинамични гравитационни процеси, свързани с нарушаване на устойчивостта на естествените склонове и откоси и придвижване на земни маси по различно дълбоки повърхнини. Развиват се в наклонени терени - речно-долинни склонове, морски брегове, хълмисти територии, периферии на плата, предпланински и планински възвишения.

Възникването и/или активизирането на свлачищните процеси се обуславя от природни и антропогенни фактори, които в повечето случаи действат по няколко едновременно. Природни фактори са: неблагоприятни наклони на пластовете, наличие на слаби глинести слоеве; съвременни тектонски и сеизмични процеси, като разкъсване и разместване на земните пластове, формиране на разломни зони, земетресения; интензивност на валежи; ерозия и др. От антропогенните, определящо значение за възникване и/или активизиране на свлачище имат: липса на канализация; авариране и течове на водоснабдителните и канализационните мрежи; неправилно отвеждане на повърхностния отток; недостатъчна поддръжка на отводнителни, дренажни и противосвлачищни съоръжения; презастрояване на склонове и незаконно строителство в рискови терени; незаконна сеч; добив на инертни материали и др.

Община Ардино попада в Източно родопския свлачищен район, характеризиращ се с висока съвременна активност. Свлачищата са сравнително плитки. Основните активиращи фактори са повишаване нивата на подземните води, речната ерозия и антропогенни дейности, като подсичане и претоварване с насипи на стръмни склонове.

В Регистъра по чл. 95, ал. 2 от Закона за устройство на територията и съгласно Наредба № 1/20.01.1994 г. на МТРС за геозащитната дейност, „Геозащита Перник" ЕООД регистрира на територията на община Ардино 10 броя свлачища със засегната площ 43.86 ха.

Възрастта им е съвременна. Те са периодично активни. Разположени са по цялата територия, предимно по пътни участъци от общинската пътна мрежа.

За намаляване и предотвратяване на свлачищния риск с цел безопасно устройство и ползване на засегнати от свлачища територии са необходими следните мерки и свързаните с тях действия:

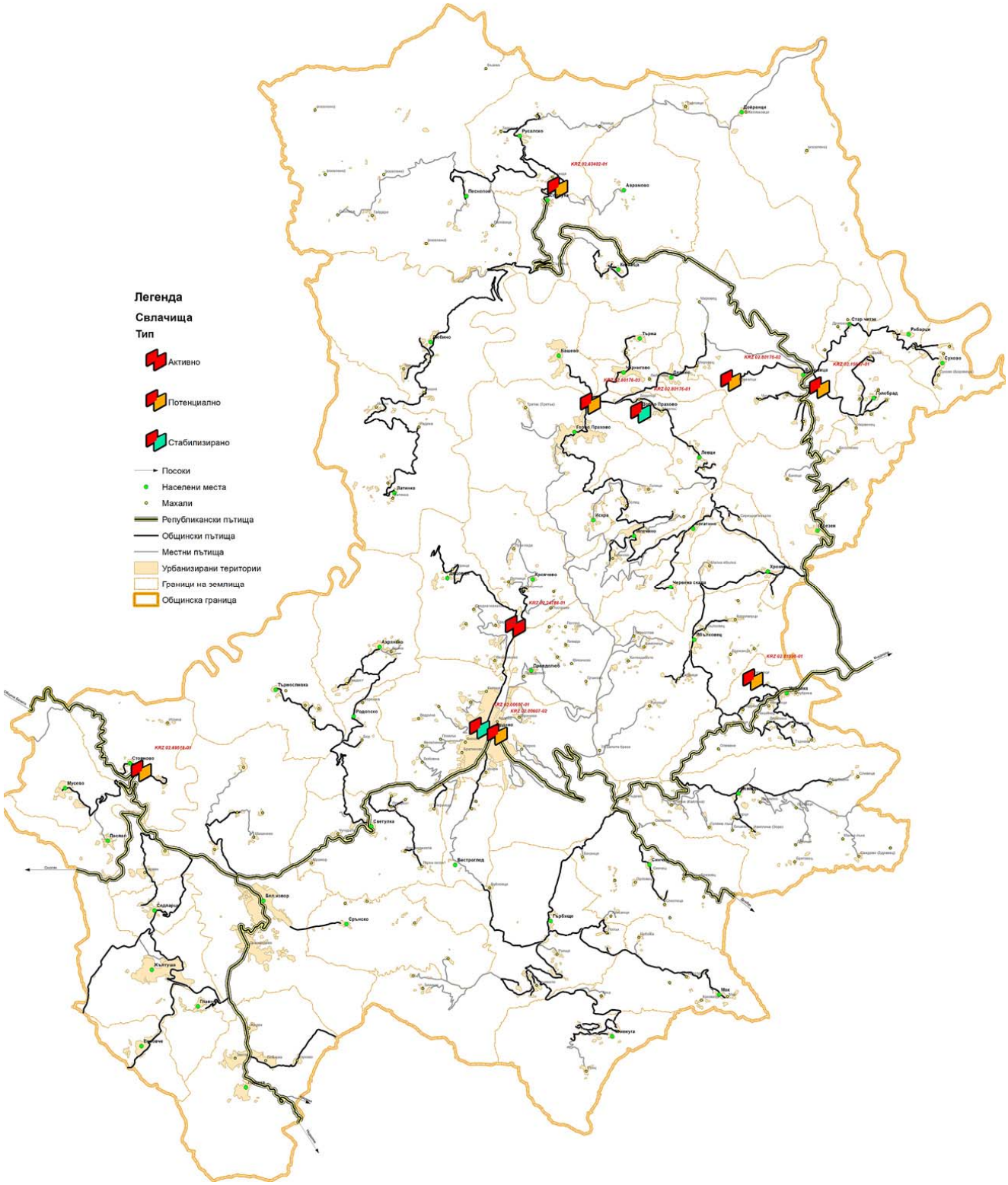
- поддръжка, контрол и изграждане на нови отводнителни съоръжения, понижаващи нивото на подпочвените води;
- изграждане на канализационни мрежи в по-големите населени места и на водоплътни изгребни ями за малките;
- надеждно отвеждане на повърхностните дъждовни води;
- осигуряване на нормален отток на реките и деретата в общината чрез регулярно почистване и корекции на коритата им;
- изграждане на подпорни стени от камък или бетон по трасетата на засегнатите общински пътища.

При наличието на инвестиционни намерения в свлачищните райони в общината се прилагат изискванията на Закона за устройство на територията и Наредба № 12/03.07.2001 год. за проектиране на геозащитни строежи, сгради и съоръжения в свлачищни райони.

При прилагането на чл. 96, ал.3 и ал.4 от ЗУТ, съгласно Указания с изх. № 91-00-117/05.09.2013 год. на министъра на регионалното развитие, задължително се изискват: актуално становище за състоянието на свлачищния район, в който попада имотът; доклад за инженерно-геоложки и хидрогеоложки проучвания и изследвания за изясняване необходимостта от геозащитни мерки и дейности, приет с протокол от експертен съвет на компетентния орган, одобряващ подробния устройствен план (ПУП); ПУП, изработен при спазване на чл. 103, ал. 6 от ЗУТ в по-широк обхват (квартал, масиви, местност, зона), а не за единични имоти, придружен с обща укрепителна схема на района с предвиждане за етапно изпълнение.

Строителството на сгради и съоръжения в имоти, попадащи в свлачищни райони, за които е необходимо извършване на геозащитни мерки и дейности се осъществява при спазване на следните условия: изпълнение на геозащитните мерки; въвеждане в експлоатация на съоръженията, осигуряващи устойчивостта на имота и нормалната експлоатация на

предвиденото застрояване; отчитане на положителен ефект от изградените противосвлачищни съоръжения от компетентния орган и др. Следващата илюстрация показва карта на свлачищата на територията на община Ардино:

XVI. УСТРОЙСТВЕНИ МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ И КОМПЕНСИРАНЕ НА ОТРИЦАТЕЛНОТО ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА

Освен описаните в предходните раздели, с Правилата за прилагане на плана се определят следните допълнителни изисквания към бъдещото планиране и управлението на устройствения процес:

16.1. По отношение опазване качеството на атмосферния въздух

Изискване към последващите подробни устройствени планове, гъстотата на разположението на предвижданото ново застрояване да осигурява достатъчни свободни пространства, с цел осигуряване на проветряване, разсейване на вредни потоци замърсен атмосферен въздух от автомобилния трафик, производства, строителни дейности и др. Газифициране административни, обществено-обслужващи и производствени потребители, в общината чрез преносим компресиран природен газ.

16.2. По отношение опазването на водите и водните обекти

В ОУПО са отразени изградените санитарно-охранителните зони (СОЗ) около водовземните съоръжения на повърхностни и подземни водни тела, използвани за питейно-битово водоснабдяване Необходимо е осъвременяване и учредяването на СОЗ за всички водоизточници. Тяхното устройство се съобразява с чл. чл. 7, 8, 9 и 10 и Приложения № 1 и № 2 от Наредба №3/2000 на МОСВ, МЗ и МРРБ за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на СОЗ около водоизточници и съоръжения за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди.

Изисква се, при изработване на нови ПУП за населените места да се предвижда реконструкция и разширение на съществуващите водопроводни системи, вкл. подмяна на амортизираните тръбопроводи, с оглед намаляване до минимум загубата на питейни води.

По отношение отпадъчните води: изграждане на канализационна мрежа в всички населени места. В Правилата за прилагане на ОУПО е отправено изискване към последващите подробни устройствени планове, да се предвиди рехабилитация и доизграждане на канализационната мрежа като разделна, с оглед осигуряване на възможност за събиране и отвеждане на отпадъчните води до локални пречиствателни съоръжения в по-далечна перспектива.

За урбанизираните територии извън населените места също се предвижда изграждане на разделна канализация за атмосферните и отпадъчните води и отвеждане на последните в градските ПСОВ, където е възможно, или в ЛПСОВ. До изграждане на канализационната мрежа и пречиствателните съоръжения, отпадъчните води да се заустват в индивидуални съоръжения за отвеждане и пречистване на водите (водоплътни изгребни ями), които отговарят на техническите и санитарно-хигиенните изисквания.

За изпълнение на дейностите по наблюдение на състоянието и поддръжка на водните обекти с ПУП се осигурява достъп до речните корита и до другите водни басейни, вкл. напоителните канали по цялото протежение на бреговете им. Не се допускат дейности, нарушаващи естественото състояние и проводимостта на речните легла, бреговете на реките и крайбрежните заливаеми ивици, освен такива, осигуряващи защита от вредното въздействие на водите.

16.3. По отношение акустичната среда и управление на шума

ПЛАНЪТ предвижда запазване на съществуващите крайпътни озеленени площи с изолационни и защитни (в т.ч. ветро- и снегозащитни) функции. Предвиждат се „зони за изолационно озеленяване" (Ози) между урбанизирани територии и комуникационни трасета от по-висок клас. напр. При необходимост (липса на теренни възможности за площно шумозащитно озеленяване в населените места и селищните образувания), в правилата за прилагането на ПУП да се включи изискване за задължително реализиране на защитно озеленяване в границите на самите прилежащи на пътя/улицата УПИ и/или изграждане на изкуствени шумозащитни екрани

Изолационно озеленяване се изгражда и в обхвата на зоните и терените за производствено-складови дейности, генериращи шум, в частите им, прилежащи на жилищните територии в населените места. С подробните устройствени планове и генералните планове на производствените обекти, източниците на производствен шум се локализират по начин, който да осигурява необходимия защитен сервитут в обхвата на промишленото сърсредоточие, респ. производствената зона.

16.4. По отношение опазване на земите и почвите

ПЛАНЪТ въвежда режим на превантивна устройствена защита по чл. 10, ал. 3 от Закона за устройство на територията, с който се запазва фактическото им ползване на:

- земеделски земи от V-та бонитетна категория, земи с трайни насаждения, земи с изградени системи за изкуствено напояване, земите за зеленчукопроизводство, ливадите, пасищата и мерите, както и на земеделските земи, попадащи в защитени зони по ЗБР;
- на защитните и специалните гори по чл. 5, ал. 2 и 3 от Закона за горите.

Предвижда се рекултивация на нарушени земи и възстановяването им като земеделски или горски територии, освен в случаите, когато е определена друга бъдеща функция.

ПЛАНЪТ включва и мерки за превенция от предвидими бедствия, застрашаващи земите и почвите.

16.5. По отношение управлението на отпадъците

ПЛАНЪТ се съобразява и създава устройствени условия за прилагане на Програмата за управление на отпадъците на територията на община Ардино. Отразен е теренът за претоварна станция на регионалното депо за неопасни твърди битови отпадъци в землището на с. Синчец.

По отношение на строителните отпадъци: общинската администрация може да реализира, при заявен инвестиционен интерес чрез публично-частно партньорство, изграждане на специализирана площадка за събирането и подготовката за оползотворяването им (при спазване разпоредбите на Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, 2012 год. и Наредба № 7/2004 г. на МОСВ, МРРБ, МЗГ и МЗ за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци) на терен (общинска собственост) в регулационните граници на гр. Ардино, Северна промишлена зона. Дейностите на площадката могат да обхващат и рециклиране, подготовка за повторна употреба и/или подготовка за обезвреждане на строителни отпадъци, с цел намаляване количеството на депонираните строителни отпадъци и за постигане на целите по чл. 32 от Закона за управление на отпадъците.

16.6. По отношение биоразнообразието

Както е описано в т. 10.6.2. по-горе, ПЛАНЪТ ограничава устройствената намеса в териториите, попадащи в границите на защитени зони по Закона за биологичното разнообразие.

За **земеделските територии,** попадащи в защитени зони по ЗБР, се установява режим на превантивна устройствена защита по чл. 10, ал. 3 от Закона за устройството на територията, с който се запазва фактическото им ползване без да се влошават качествата им. Режимът на превантивна защита се прилага до влизането в сила на планове за управление на защитените зони, след което устройството им се съобразява с общите правила за устройство, определени с настоящия ОУПО и изискванията на съответния план за управление.

Горските територии, попадащи в защитени територии по ЗЗТ и защитени зони по ЗБР са специални горски територии, съгласно чл. 5, ал. 3, т. 1 от Закона за горите. За специалните горски територии с ПЛАНА се установява режим за превантивна устройствена защита по чл. 10, ал.3 от ЗУТ, с който се запазва фактическото им ползване, без да се влошават качествата им. ОУПО включва препоръка, с Областния план за развитие на горските територии, специалните горски територии в община Ардино да се определят като „зони за защита от урбанизация" на основание чл. 12, ал. 1, т.3 от Закона за горите. В тези зони не се допуска извършването на строителство, с изключение на елементи от техническата инфраструктура и хидротехнически съоръжения, на съоръжения, свързани с управлението на горските територии, както и на съоръжения за опазване на културни ценности, на архитектурни елементи за обслужване на отдиха и туризма и др., които не се смятат за строежи и се изпълняват без смяна предназначението на горите, съгласно чл. 153, ал. 1.

ПЛАНЪТ предвижда редица мерки за опазване и възстановяване на естествените и антропогенни **ландшафти,** в т.ч. специфични изисквания по отношение опазването на характерни техни елементи, като окрайнините на горите, полезащитните пояси, пасищата и ливадите, естественото озеленяване по протеженията на водните течения, крайпътното озеленяване и др.

Освен изложеното до тук, устройственото зониране е направено при съблюдаване на принципа за „прекъсната урбанизация" и осигуряване на непрекъснатост на природната среда. В Правилата за прилагане на ОУПО са включени идентични изисквания и към последващото подробно устройствено планиране, както и към инвестиционното проектиране. Изисква се, при провеждане на пътища и проводи на техническата инфраструктура да се търсят технически решения с минимално нарушаване на средата и задължително осигуряване на възможности (прокари) за свободно преминаване на всички животински видове, представени на съответната територия.

***